R. P. F. IGNATII HIACYNTHI
AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctoris, & Collegii Casanatensis Theologi, Ord. Prædicatorum,

EPISTOLÆ
AD AMICUM SCRIPTÆ

THEOLOGICO-HISTORICO-POLEMICÆ,

IN QUIBUS

Doctrina de Gratia se ipsa efficaci, & de Prædestinatione gratuita ad gloriam ante omnem prævisionem meritorum, contra Scholæ Thomisticæ Adversarios asseritur ac vindicatur.

OPUS

SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO

BENEDICTO XIII.
PONTIF. MAX.
NUNCUPATUM.

VENETIIS, M.DCCXXIX.

Apud Joannem Baptistam Recurti.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

BENEDICTO XIII.
PONTIFICI MAXIMO.

REM SANCTITATI TUÆ *multis nominibus debitam offero, cum istud Opus, quod pro ingenii mei modulo lucubravi, Tibi*, BEATISSIME PATER, *summa, qua par est, animi demissione offero ac nuncupo. Tuum, inquam, est Opus istud, quia veram ac genuinam complectitur doctrinam Scholæ Thomisticæ, ex qua mille clypei pendent; omnis armatura fortium; quæque Te olim in suo sinu fovit, aluit, instituit, educavit, & cujus nunc non modo Princeps ac caput es, verum etiam cui tantum decus conciliasti, quantum ab nullo fuerat hactenus Summo Ecclesiæ Pontifice consecuta.*

Gloriatur quippe, & æternum maximo honoris loco ducet Schola Thomistica, quod SANCTITAS TUA *in suo Pontificio Diplomate, his verbis incipiente*: DEMISSAS PRECES, *dato die* VI. *mensis Novembris Anni* MDCCXXIV. *diserte declaraverit, Thomistas laudabili studio gloriari, avitam de Gratia se ipsa efficaci, & de Prædestinatione gratuita ad gloriam ante omnem prævisionem meritorum doctrinam e limpidissimis Scripturæ Sacræ Fontibus, ex Sanctorum Patrum, præsertim* Augustini, & Thomæ, *Operibus, ex Summorum Pontificum oraculis, ex Conciliorum Decretis, & ex tota retro antiquitate haustam ac derivatam esse; quodque insuper* SANCTITAS TUA *novum huic Pontificio Diplomati robur addiderit nupera Constitutione, quam* VII. *Kal Junii anni* MDCCXXVII. *promulgavit, & quæ his verbis auspicatur*: Pretiosus in conspectu Domini Fratrum Prædicatorum inclytus Ordo*: Hæc duo* SANCTITATIS TUÆ *Diplomata tanto honore Scholam Thomisticam cumularunt, ut pro tam singulari, & maximo post hominum memoriam sibi collato beneficio, pares gratias agere vix possit, referre nequaquam.*

Præterea, *Tuum est*, BEATISSIME PATER, *istud Opus, quod Tibi offero, quia continet commendationem Dominicanæ Familiæ, de Ecclesia optime meritæ, cui* SANCTITAS TUA *nomen se dedisse palam gloriatur, quamque patrocinio suo dignatur, fovet, tuetur, amplissimis ornat, & amplificat beneficiis, atque paternæ benevolentiæ vinculis illam ita sibi addictam, ac devinctam habet, ut ambigi merito possit, utrum* SANCTITAS TUA *sit ei charior, an illa* SANCTITATI TUÆ?

Denique, opus istud, quod tuo Augustissimo Nomini inscribo, tuum est, BEATISSIME PATER, *quia a capite ad calcem, Auctorem, ac patronum sibi vindicat Sanctum* Thomam, *Scholæ Angelum; cujus pietatem æmulatur* SANCTITAS TUA, *nec pietatem tantum, sed etiam eruditionem.*

Verum enim vero, pietas Sancti Thomæ, *Doctoris Angelici, publica fuit ad exemplum, constans ad diuturnitatem, fortis ad impietatem debellandam. Pietas Tua, Beatissime Pater, publica est, & ad exemplum domi forisque proposita, gentibus omnibus, etiam alienissimis, apprime nota; quam nec disciplinæ austeritas inflexit, nec longa dies inimica rebus optime constitutis, imminuit, nec supremi honores & dignitates infuscarunt, nec ipsa rerum humanarum fatalis conditio, ut non sint admodum diuturnæ, labefactare unquam potuit. Fortis itidem est pietas tua ad profligandam impietatem, & exterminanda vitia: sicut Sole clarius probant complura illa, quæ hactenus celebrasti Concilia, cum Provincialia, tum Diœcesana, in quibus bellum erroribus, flagitiis, improbitati, lapsis in deteriora moribus, indixisti; Disciplinam Ecclesiæ severitate legum sanxisti, veterem Ecclesiæ dignitatem sartam tectam conservasti, & quæ temporum injuria obrepserant vitia, saluberrimis sanctionibus emendasti.*

Eruditio Sancti Thomæ in conscribendis innumeris pene libris maxime emicuit, quibus quamdiu suus constabit honos (constabit autem, dum perstabit Ecclesia, Religio, Veritas, Fides) tamdiu immortale Doctoris illius Angelici nomen vivet; tamdiu ejus eruditionem laudabunt proseminatæ per Christianum Orbem Theologorum Scholæ, quæ Sancto Thomæ Aquinati, *quinto Ecclesiæ Doctori, assurgunt fascesque submittunt. Eruditionem Tuam Sanctissime Pater, produnt, & omni turba altius clamant, non tantum infinitæ propemodum Conciones, quas apud populum olim tanto cum plausu habuisti, & etiamnum habes, mirifica Spiritus Sancti unctione perfusæ; sed etiam bene multi libri, quos ad publicam Ecclesiæ utilitatem in lucem emisisti, quique*

omni-

omnigena literatura , & locupletissimis Historiæ Sacræ , Evangelicæ , & Ecclesiasticæ documentis , necnon disciplinæ Ecclesiæ , atque Theologiæ Dogmaticæ , & Polemicæ monumentis , sunt abunde referti ; ex quorum lectione quilibet nullo negotio intelligere potest , SANCTITATEM TUAM *sic esse excultam præclaris tum humaniorum , tum severiorum literarum studiis , ut in utrisque facile primas teneat .*

Sed hic , ut candide fatear , sentio , me rerum dicendarum numero , & magnitudine obrui . Certe non is ego sum , Beatissime Pater , qui operosam provinciam in me suscipere velim , aut possim , includendi in istius Epistolæ nuncupatoriæ angustias , res omnes , quas hactenus præclare gessisti , & quotidie geris , sed potius , quasi præstrictis ad tantam lucem , & ad tot rerum præclare gestarum splendorem oculis, hæreo defixus , & admirationi , sacroque silentio indulgens , aliis dicendi Magistris , si qui sunt fortasse audaciores , eo in campo excurrendi amplissimam potestatem permitto . Liceat , inquam , aliis disertis Oratoribus lato elegantique calamo palam facere BENEDICTUM XIII. *cæterorum , qui Sedi Sancti* Petri, *Principis Apostolorum , præfuerunt olim , Summorum Pontificum dotes eximias in se uno colligere ac repræsentare ; aliorum scilicet nobilitatem , generis claritate ; eruditionem aliorum , præcellenti doctrina ; istorum comitatem , humanitate morum admirabili , quæ illum sibi semper constantem , & summis infimisque acceptissimum reddit; omnium denique pietatem, incredibili ornandæ , & amplificandæ Religionis studio, quod tanto ardore in eo fervet, ut apud omnes audiat Pauperum amantissimus Pater , Pupillorum & Viduarum Patronus munificentissimus , Pastor sine fastu , & sine supercilio, omnibusque numeris ita absolutus , ut ad Sapientissimi , & Vigilantissimi Pontificis diligentiam , pietatem & providentiam accedere nihil possit .*

Ego interim Clarissimorum illorum Oratorum conatum , eloquentiam , & studium , uti debeo , impense laudabo , & hoc unum , instar omnium , quamdiu mihi suppetent vires , alta voce prædicabo, videlicet BENEDICTUM XIII. *ea singulari benevolentia , quam nuperrime erga florentissimum Galliarum Regnum palam demonstravit , in se ipso quasi redivivos nobis exhibere tres Familiæ Dominicanæ Summos Pontifices* , Innocentium V. *Beatum* Benedictum XI. & S. Pium V. *qui itidem nihil prius & antiquius habuerunt , quam ut sibi charissimum Galliarum Regnum honoribus , gratiis , immensisque beneficiis ornarent , illustrarent , amplificarent . At enim* , Innocentium V. *natione Gallum , multas res præclare gessisse , ex quibus in Galliarum Regnum innumera bona redundarunt , testantur Francorum Annales . Beatus* Benedictus XI *gravissi*

vissimis dissidiis Bonifacii VIII. *Pontificis Maximi*, & Philippi Pulchri, *Galliarum Regis*, *ortas tempestates compescuit*, *& antiquam Summorum Pontificum*, *& Galliarum Regum concordiam instauravit*. S. Pius V. *dum in Galliis longe lateque Calviniana Hæresis grassaretur*, *& in omnes Catholicos ferro flammaque sæviret*, *copias proprio stipendio collegit*, *missque in Gallias*, *Reges Christianissimos a perduellibus*, *& hæreticis vindicandi & defendendi causa*; *atque sub Sanctissimi illius Pontificis signis*, *auspiciis*, *precibus*, *plures reportatæ sunt victoriæ*, *ac tandem deletus & profligatus est Hæreticorum exercitus*. *Horum trium Familiæ Dominicanæ Summorum Pontificum eximiam in Galliarum Regnum benevolentiam non tantum æmulatur*, *sed eam etiam vincit ac superat*. *Quartus ejusdem Familiæ Dominicanæ alumnus* BENEDICTUS XIII. *Quippe qui luctuosa illa dissidia*, *quæ in Galliis*, *heu nimium! pacem Ecclesiæ perturbabant*, *& Gallorum animos varias in factiones distrahebant*, *nunc*, *superis*, *hominibusque plaudentibus*, *die* VIII. *mensis Novembris anni* MDCCXXVIII. *feliciter extinxit*, *optatam diu pacem postliminio revocavit*, *Eminentissimum Cardinalem Noaillium*, *Archiepiscopum Parisiensem*, *doctrina & pietate conspicuum*, *atque ad amantissimi Patris amplexus recurrentem*, *adamantinis amoris vinculis sibi arctius devinxit*; *denique*, *velut alter* Elias *Propheta*, convertit cor Patrum in Filios, & cor Filiorum ad Patres eorum. *Malach.c.*4 6. *Hoc sane divinum est & immortale* BENEDICTI XIII. *Pontificis Maximi*, *facinus*, *quod antehac tentatum a suis sanctissimis Decessoribus*, *sed non perfectum*; *ab omnibus Catholicis frustra tamdiu flagitatum*, *hujus unius Summi Pontificis* BENEDICTI XIII. *precibus ac votis reservatum*; *unum cæteris ejus rebus præclare gestis anteponendum*; *quod certe suspiciet vix habitura fidem posteritas*, *quod consequentium Sæculorum memoria*, *laus*, *veneratio complectetur*. *Faxit Deus Optimus Maximus*, *ut Sanctissimum Nostrum Pontificem* BENEDICTUM XIII. *diu Ecclesiæ suæ*, *litteris*, *& Orbi*, *sospitem & incolumem servet*, *quo*, *postquam naturæ* (*quod concordibus orationibus omnes ad unum postulant fideles*) *diu vixerit*, *sero evolet in Cœlum*, *immortali gloriæ æternum victurus*. *Eo collimat votorum meorum Summa*, BEATISSIME PATER, *dum Sacris* BEATITUDINIS TUÆ *pedibus demississime provolutus*, *Apostolicam Benedictionem obnixe efflagito*.

Fr. Ignatius Hiacynthus Amat de Graveson Ord. Præd.

PRÆ-

PRÆFATIO.

CAusa, quæ me, ut candide dicam, impulit ad edendas in lucem istas, quas ex tempore ad Amicum scripsi, Epistolas, hæc potissimum fuit, erudite Lector, quam te scire interest, & ex qua facili negotio intelliges, cur diuturnum illud silentium, quod, ut paci litarem, religiose hactenus servaveram, tandem aliquando, volens nolens, abrumpere debuerim, ut impetitam undique Scholæ Thomisticæ doctrinam pro aris ac focis propugnarem, vindicarem, & tela, in ipsam a nonnullis æmulis obtrectatoribus intorta, invictæ veritatis clypeo propulsarem. Significaverat mihi per litteras anno proxime elapso nobilis quidam adolescens, bonarum litterarum cultor, spargi in Galliis, & in Belgio satyricos libellos, & inofficiosas procudi censuras, in quibus doctrinæ Thomisticæ osores privata sua sensa, velut Fidei dogmata, arroganti supercilio obtrudebant, &, ut Thomistis, veris Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* discipulis, odium, & invidiam auriti populi conflarent, sententiam Scholæ Thomisticæ de *Gratia per se & ab intrinseco efficaci* calumniis proscindebant, eamque promiscue cum Janseniana Hæresi, sæpius ac jure optimo Vaticanis protrita fulminibus, confundebant. Indolui, fateor, & acerbo dolore perculit me, ac tantum non exanimavit infaustus ille nuncius. Et certe, qui fieri poterat,

rat, ut non graviſſime dolerem, dum audivi, Scholam Thomiſticam, quæ, inſtar optimæ matris, me a teneris annis ſuo in ſinu blandiſſime fovit, lacteque aluit, patere tot calumniis hoſtium, qui in ejus perniciem certatim conjurant, claſſicum ubique canunt, & famoſis libellis, a capite uſque ad calcem luculentiſſimis mendaciis ſcatentibus, ipſius doctrinam infamare præſumunt.

Verum, id licet ægerrime ferrem, conſultius tamen duxi altum premere corde dolorem, quam in iſtos doctrinæ Scholæ Thomiſticæ oſores calamum acuere, crabrones intempeſtive irritare, oleumque camino addere. Quocirca, pacis amantiſſimus, actutum ad Amicum reſcripſi, me nullo pacto adduci poſſe, ut in arenam deſcenderem cum iſtis vitilitigatoribus, qui, incrudeſcente pugna, adeo excandeſcere ſolent, ut quidquid ad manum venerit, ſive ſcamnum ſit, ſive diſcus, in telum vertant. Ad hanc, inquam, gladiatorum palæſtram me nec appoſitum, nec exercitatum eſſe ingenue profeſſus ſum, utpotequi ſemper arcano quodam naturæ ſenſu abhorrui a pugnis, in neminem calami mei cuſpidem acui, meumque ſtylum incruentum hactenus ſervavi, &, propitio numine, ad ultimam uſque vitæ meæ periodum ſervaturum me confido. Semper etiam improbavi morem illorum Scriptorum, qui, dum vident opportuna ſatis ad defenſionem cauſæ, cui patrocinantur, non ſibi ſuppetere argumenta, vel eam inter ſcribendum ſtyli amaritudinem uſurpant, quæ rationum illis loco ſit, vel data opera rejectis quibuſdam certis documentis, unde veritatis lucem facile haurire, & controverſis quæſtionibus ultimam diem imponere poſſent, clauſis oculis, velato capite, Andabatarum more, ut ſuo duntaxat genio indulgeant, acrem pugnam committunt, res compertiſſimas præpoſtere in dubium vertunt, planas atque apertas in alienum ſenſum detorquent, omnia pro ſuo arbitrio & quaſi Dictatoria auctoritate interpretantur, eamdem incudem ſemper tundunt, monſtra fingunt, ſolem negant, tela rubigine exeſa recudunt, ac indeſinenter obtrudunt, vetereſque cantilenas novam in ſcenam inducunt, & eas ad ravim uſque inflatis tibiis decantant, ut ſin minus viris eruditis, & veritatis ſtudioſis, ſaltem aurito gregi & ſervo pecori fucum faciant, ſibique imaginarium accinant triumphum.

Præ-

Præterea dicebam, nihil periculi esse, quod ab his male natis, & consarcinatis libellis Schola Thomistica pertimescere deberet, tum quia viri sapientes, & veritatis amantes, qui ejusmodi libellos lectitabunt, confestim intelligent, eos nihil nocuisse Thomistis, in quos tanto furore invehuntur, sed tantum infamem calumniatorum notam suis Auctoribus, dolores & gemitus probis omnibus, scandala infirmis, & summum gaudium Hæreticis ac Infidelibus peperisse: Tum quia etiam, ejusmodi dentatos libellos BENEDICTUS XIII. natalitiis tenebris damnavit Pontificio Diplomate dato die VI. mensis Novembris anni MDCCXXIV. in quo, vestigiis prædecessorum suorum insistens, diserte declaravit, Scholam Thomisticam e Sacris Litteris ex Summis Pontificibus, ex Sanctis Patribus, præsertim *Augustino* & *Thoma*, ex Conciliis, atque ex tota retro antiquitate doctrinam de Gratia per se efficaci, & de Prædestinatione gratuita ad Gloriam ante omnem meritorum prævisionem, se hausisse, & etiamnum eam illibatam servare merito gloriari: Quod sane BENEDICTI XIII. Diploma Pontificium erit ære perennius, nec ullis unquam effugiis concuti, nec offuciis, quas in suis libellis adhibent insectatores Scholæ Thomisticæ, obscurari, obliterarive poterit.

His, aliisque id genus rationibus, quas adducebam, nolens me huic pugnæ, periculi aleæque plenæ, committere, acquievit quidem nobilis ille, multisque nominibus mihi carissimus adolescens, rogavit tamen pro ea, quæ ei mecum intercedit, necessitudine, ut, cum nollem altercari cum nemine, saltem per Epistolas veram Scholæ Thomisticæ doctrinam circa *Præmotionem Physicam*, seu *Gratiam se ipsa efficacem*, facili & expedita methodo ei explanare non gravarer; eique facultatem indulgerem omnia Dubia, quæ ipsi non nihil negotii facescebant, per litteras itidem proponendi. Ejus votis lubentissime annui, istasque ad ipsum scripsi Epistolas, quas ita temperavi, ut nullam deprecer pœnam, si in his mihi exciderit quidpiam præter gravis Theologi officium; si gratis lacessentibus adversariis similia reposuerim; postremo si deflexerim à fine, quem mihi præstitui, doctrinam videlicet Scholæ Thomisticæ tutandi; accusationes, quibus perperam incessitur, referendi; easque, seposita omni acerbitate

verborum, solaque vi argumentorum refellendi.

Has tamen Epistolas schedis meis premere, & intra domesticos parietes cohibere decreveram, sed viri eruditi & de Schola Thomistica benè meriti, auctores mihi fuerunt, ut eas publica luce donarem, quia hac tempestate multi Scholæ Thomisticæ adversarii palam in libris provocant Thomistas, eosque maxime urgent, ut ostendant quid discriminis intersit inter doctrinam, quam defendunt de *Gratia per se efficaci*, & doctrinam *Jansenii*, Episcopi Iprensis, ab Ecclesia proscriptam?

Inter varia Opera, quæ Scholæ Thomisticæ adversarii nuperrime ediderunt, & in quibus Thomistarum doctrinæ, per summam & à Sæculis inauditam calumniam, Jansenismi teterrimam notam inurunt, præsertim indicarunt mihi viri illi eruditi Epistolas, quas Pater *Daniel*, Societatis Jesu, gallice scripserat ad P. *Natalem Alexandrum*, Dominicanum, quæque postea, ut ab omnibus exteris nationibus legi possent, de industria latinè redditæ sunt, & anno MDCC. Augustę Vindelicorum & Dilingæ typis excusæ. Has Patris *Danielis* Epistolas, culto, elegantique idiomate gallico scriptas, sed calamo in Thomistas felle tincto, perlegi attento animo, & in Epistola octava hæc offendi verba, quibus nuperus ille Scriptor Thomistas indiscriminatim perstringit, quæque hìc, juxta latinam Editionem inseram: *Sed*, inquit, *cum assertiones vestras* (idest, Thomistarum) *probavit Ecclesia, istas consecutiones* (seu Jansenii) *e vestris non fluere principiis nequaquam pronunciavit. Hæc distinctio summi ad rem nostram est momenti, & ab omnibus annotanda diligenter est. Immo id a vobis* (Thomistis) *expectat Ecclesia & deposcit, ut ejusmodi consecutiones e vestris non effluere principiis ostendatis. Hoc vobis onus bodie præsertim incumbit, ut ex animis bominum offensionem & scrupulum, qui crebrescit in dies, eximatis. Exeunt quotidie libri ab erroris Clientibus, & Patronis* (seu Jansenistis) *elaborati, ab Romanis Pontificibus & Episcopis nigro notati calculo, in quibus vestra usurpantur principia &c.* Deinde, paucis interjectis, sic iterum in Thomistas invehitur idem Scriptor: *Quidam* (inquit) *e Theologis vestris plenissimum fecerunt, D. Thomam a Calvinistis & Jansenistis toto distare cœlo; plenissime itidem Vos* (Thomistæ) *demonstrate, non id consequi e vestris Decretis Prædeterminantibus,*

præce-

præcepta Dei esse , quando non implentur , impossibilia : iisdem Decretis non destrui libertatem oppositam necessitati ; Gratiæ per se efficaci resisti posse ; Deum per physicam Prædeterminationem non fieri auctorem peccati . Quandiu de his capitibus mihi non satisfeceritis , tandiu magnum statuam esse inter D. Thomæ , Thomistarumque doctrinam , discrimen , & profecto Discipulos a Magistro immane quantum abesse suspicor . Denique , in eadem Epistola virus suum in Thomistas expectorat hic Scriptor , dicens : *Lutherani , Calvinistæ , Jansenius & Jansenistæ doctrinam suam , vestramque* (seu Thomisticam) *si spectentur principia , unam & eamdem esse confitentur , quod illi postremi* (idest , Jansenistæ) *persuasere bene multis , quorum non bona sane ratiocinatio fuit : Ita enim sunt argumentati : Eodem Jansenistæ modo differunt ac Thomistæ , ergo Jansenistam esse fas est : Cum contra debuissent concludere : Ergo deliberandum est , an tutum sit Thomistarum in materia de Gratia doctrinam & gregem consequi ; ergo probe ac diligenter est examinandum , an Thomistæ Divum Thomam in hac materia sequantur ? Jansenius , inquies , perperam sibi Thomistæ nomen & decus arrogat ; Fateor , si assertionum ratio habeatur , sed iterum dico , ea de re non agitur : ostendendum est certe , illum* (scilicet Jansenium) *male ratiocinari , cum e principiis , quæ sunt vestris simillima , suas conclusiones elicit . Hæc rei summa , hoc caput .*

P. *Danielis* vestigia fideliter pressit alter nuperrimus Soc. Jesu Scriptor , qui sub larvato *Liberii Gratiani* nomine latere voluit , sed revera est *Livinus de Meyer* , Societatis Jesu Theologus Belga , qui quatuor Dissertationes edidit *De Mente Concilii Tridentini* , & in Dissertatione 1. cap. 1. hoc de Gratia per se efficaci , sicut in Schola Thomistica docetur , profert judicium : *Ego* , inquit , *nullo contentionis studio , sed solius amore veritatis , re hac diligenter examinata , existimo gratiam a se ipsa efficacem novum esse Lutheri , Calvinique commentum* : Et sub finem Dissertationis secundę ait : *Cæterum , quid ad argumenta mea, quibus physice prædeterminantem gratiam ex Synodi Tridentinæ sanctionibus in prima mea Dissertatione aggressus sum , respondere valeant Reginaldi Concellitæ , divinare promptum non est , quando ad hæc hactenus silent pisces mutiores* .

His duobus Societatis Jesu Scriptoribus sese comitem ac socium adjunxit *Franciscus Maria Assermet* , Ordinis FF. Minorum Regularis observantiæ , Sacræ Facultatis Parisiensis

Doctor, qui Parisiis anno MDCCXV. *Tractatum Scholastico-positivum de Divina Gratia* in lucem emisit, ubi a pagina 335. usque ad paginam 344 doctrinam Scholæ Thomisticæ de Gratia se ipsa efficaci prædeterminatrice decantatis sæpius argumentis impetit, & pagina 356. in hæc verba erumpit: *Quis ergo Gratiæ per se & ex natura suas efficacis quoad rem & quod nomen inventor? Calvinus. Quis primus physicæ Prædeterminationis quoad nomen existit faber? Pater Dominicus Bagnes, vel alter ipsius ætati suppar*. Sic isti moderni Scriptores doctrinam Scholæ Thomisticæ de Gratia se ipsa efficaci prædeterminatrice dilacerare, atroque carbone notare pro viribus nituntur.

Sed tantum abest, ut hæc, quibus utuntur, aculeata verba, eorumque stylus, quantumvis sale & pipere aspersus, mihi legenti stomachum moverint, ut potius animos addiderint ad vulgandas istas, quas scripsi, Epistolas. Sic enim tacitus dicebam Exspectant Scholę Thomisticę adversarii, & exposcunt a Thomistis, ut aperte ostendant, principia doctrinę suę de Gratia se ipsa efficaci esse diversa a principiis doctrinæ *Jansenii*; ab ipsis postulant, ut planissime evincant, erroneas *Jansenii* consecutiones non effluere e principiis doctrinę Scholę Thomisticę; petunt denique, ut demonstrent Thomistę, non consequi ex Decretis Dei prędeterminantibus, pręcepta Dei esse impossibilia; iisdem Decretis non destrui libertatem oppositam necessitati; Gratię per se efficaci resisti posse; Deum per physicam Prędeterminationem non fieri anctorem peccati. Horum, inquam, claram explicationem a Schola Thomistiça exspectant, & flagitant ejus adversarii, qua (ut inquiunt) ex animis hominum offensionem, & scrupulum, qui in dies crebrescit, possit eximere. Quæ res si ita se habeat (ajebam ipse) non poterunt istę, quas concinnavi, Epistolę displicere, vel minimam creare molestiam adversariis Scholę Thomisticę, cum totus in his conscribendis Epistolis in id incubuerim; ut eorum votis abunde facerem satis, & omnia Dubia, quę Thomistis circa doctrinam Gratię se ipsa efficacis dirimenda aut dilucidanda proponunt, plenissime (ni meus me fallit animus) diluerim. Habes nunc, Erudite Lector, causam, quę me ad has scribendas, publicique juris faciendas Epistolas impulit, quam certe te ęqui bonique consulturum nullus dubito.

Cęterum, ut non confundantur ideę rerum, quę natura

sua

ſua ſunt abſtruſæ, multumque implicitæ; & ut etiam tam late patens de *Gratia per ſe efficaci*, materia, quam, juxta Scholæ Thomiſticæ principia, in hiſce Epiſtolis tractandi officium ſuſcepi, certo ordine & modo contineatur; in tres Claſſes diſtribuam omnes Epiſtolas, tuas eo de argumento ſcripſi. In prima Claſſe illas collocabo Epiſtolas, quæ vel ad aſtruendam, vel ad vindicandam doctrinam Scholæ Thomiſticæ de Præmotione phyſica, ſeu de Gratia per ſe efficaci, vel ad conciliandum liberum hominis arbitrium cum eadem Gratia, referuntur. In altera Claſſe locum obtinebunt hæ Epiſtolæ, in quibus teterrimam calumniam, qua Pater *de Meyer* doctrinam Scholæ Thomiſticæ de Gratia per ſe efficaci audet Calviniſmi inſimulare, depello, & data opera oppungo errores *Cornelii Janſenii*, Ipreniſis Epiſcopi, variaque aſſigno diſcrimina, queis Thomiſtarum doctrina de Gratia ſe ipſa efficaci longe lateque diſcrepat a doctrina *Janſenii*, quam damnavit Eccleſia. In poſtrema Claſſe has reponam Epiſtolas, in quibus refello Syſtema De Scientia-Media, & De Gratia Congrua, quod novum eſſe, & germanæ Sanctorum Patrum *Auguſtini*, & *Thomæ* doctrina e diametro oppoſitum, multis, iiſque invictis, argumentis commonſtrabo.

NOS FRATER THOMAS RIPOLL

Sacræ Theologiæ Professor, totius Ordinis FF. Prædicatorum Magister Generalis & Servus.

Tenore præsentium, Nostrique authoritate Officii, licentiam facimus Tibi Rev. P. Ignatio Hiacyntho Amat de Graveson, Provinciæ nostræ Gallo-provinciæ, Conventus Arelatensis Alumno, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctori, necnon Collegii Casanatensis in Urbe Theologo, & quantum in Nobis est, facultatem impertimur typis edendi opus a Te recens compositum, cui titulus: Epistolæ ad Amicum Historico-Theologico Polemicæ, in quibus Doctrina de Gratia se ipsa efficaci, prædeterminatrice, & de Prædestinatione gratuita ad Gloriam ante omnem prævisionem meritorum, contra Adversarios Scholæ Thomisticæ asseritur ac vindicatur. *Dummodo prædictum Opus a duobus Ordinis Nostri Theologiæ Magistris per Nos designatis censorio judicio fuerit approbatum, aliaque serventur de jure servanda. In cujus fidem his sigillo nostro munitis subscripsimus Romæ in Conventu Nostro S. Mariæ super Minervam die secunda Julii 1728.*

Fr. Thomas Ripoll Magister Ordinis.

Loco ✠ Sigilli

Regist. fol. 91.

Fr. Joannes Sicard Magister & Socius.

APPROBATIO.

E*Pistolas ab Adam. Rev. Patre Magistro F. Ignatio Hiacyntho Amat de Graveson, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ordinis Prædicatorum, ad amicum scriptas Historico-Theologico-Polemicas, in quibus Doctrina de Gratia se ipsa efficaci, prædeterminatrice, & de Prædestinatione gratuita ad Gloriam ante omnem prævisionem meritorum, contra Adversarios Scholæ Thomisticæ asseritur & vindicatur*, jussu Reverendissimi Patris Fratris Thomæ Ripoll, ejusdem Ordinis Prædicatorum Generalis Magistri, sedulo & summa cum animi delectatione perlegi. Siquidem in illis nedum styli candorem, summamque eruditionem, prout in aliis bene multis Operibus ab eodem Authore sapienter elaboratis, & in lucem editis, demiratus sum: verum etiam in materia tanti momenti facilem, limpidam, atque compendiosam methodum, qua ad enodandas tot intricatissimas quæstiones, quibus eruditissimorum Virorum torqueri solent ingenia, quisque mirabiliter juvari potest, a laudato Authore adinventam non satis valui commendare. Quamobrem, easdem Epistolas, in quibus nihil, quod fidei regulæ, bonisque moribus non consentiat, offendi, publica luce dignissimas censeo, tanquam omnibus, qui, seposito partium studio, illas legerint, plurimum profuturas. Datum Romæ in Conventu Sanctæ Mariæ super Minervam die 18. Novembris 1728.

Fr. Dominicus Ponsi, Ordinis Prædic. Sac. Theologiæ Magister, & Sac. Congregationis Indulgentiarum, Reliquiarum Consultor.

AP-

APPROBATIO.

Egregium plane Opus, suoque Clariss. ac de Republica Literaria optime merito Authore vere dignum, cui titulus: *F. Ignatii Hiacynthi Amat de Graveson, Sac. Facult. Parisien. Doctoris, & Collegii Casanat. Theologi, Ordinis Prædicatorum, Epistolæ, ad Amicum scriptæ, Historico-Theologico-Polemicæ, in quibus Doctrina de Gratia se ipsa efficaci, Prædeterminatrice, & de Prædestinatione gratuita ad Gloriam ante omnem prævisionem meritorum, contra Adversarios Scholæ Thomisticæ asseritur, & vindicatur*, mandante Reverendiss. Ord. Magistro, obsequens, lætusque perlegi. Atque in eo non modo nihil contra Catholicam Fidem, bonosque Mores offendi, verum & animadverti, quam solide Author demonstret; erudite adornet, ac catholice contra quoscumque Adversarios tueatur, & vindicet *SS. Augustini, & Thomæ* inconcussa ac tutissima Dogmata, illa, quæ, ad dirimendas in dies gliscentes controversias, veluti doctrinæ ipsorum summam ac caput efficiunt. Eapropter, me judice, dignum quoque est, quod in rem discipulorum utriusque Sancti Patris propediem publici juris fiat.

Ita sentio ego Fr. Joannes Dominicus de Agnanis, S. T. M. ac Bibliothecarius Casanatensis, die XVII. *Mensis Novembris anni* MDCCXXVIII.

APPROBATIO.

Reverendissimo P. F. Jo. *Benedicto Zuanelli*, Sac. Apost. Pal. Magistro, mandante, legi Primum Tomum Epistolarum, cui titulus est *F. Ignatii Hiacynthi Amat de Graveson, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctoris, & Collegii Casanatensis Theologi, Ordinis Prædicatorum, Epistolæ ad Amicum scriptæ, Historico-Theologico-Polemicæ, in quibus Doctrina de Gratia se ipsa efficaci Prædeterminatrice, & de Prædestinatione gratuita ad gloriam ante omnem prævisionem meritorum contra Adversarios Scholæ Thomisticæ asseritur & vindicatur*; nihilque, quod aut Orthodoxis Dogmatibus, seu Regulis morum adversetur, in eo inveni, sed eruditionem multam in scribendo, claritatem in dicendo, subtilitatem in argumenta Adversariorum confutando, atque argumentorum multiplicitatem, & efficaciam una cum veritate in afferendo sum demiratus: Quare, publica luce dignum existimo, ut Auctor, jam in Republica Litteraria meritis cumulatissimus, propter alia egregia Opera jam publico Juri data, magnum sibi nomen semper acquirat. Ita.

Dabat Romæ in Collegio Sanctæ Mariæ de Victoria, 15. Novembris 1728.

Fr. Leo a S. Felice, Carmelita Excalceatus, Sac. Theologiæ Prælector, ac Sacrarum Congregationum Indicis, & Rituum Consultor.

AP-

APPROBATIO.

JUssu Reverendissimi P. Fratris Joannis Benedicti Zuanelli, Sac. Palatii Apostolici Magistri, evolvi *Tomum primum primæ Classis Epistolarum ad Amicum Historico Theologico-Polemicarum, in quibus Doctrina de Gratia se ipsa efficaci, Prædeterminatrice, & de Prædestinatione gratuita ad Gloriam, ante omnem prævisionem meritorum, contra Adversarios Scholæ Thomisticæ asseritur, ac vindicatur,* a R.A.P.M. Fratre Ignatio Hiacyntho Amat de Graveson, Sacri Ordinis Prædicatorum, Collegii Casanatensis Theologo, ac Sac. Facultatis Parisiensis Doctore. Auctoris nomen eximia commendatio est Operis. Sed & Opus Auctori non modicam laudem pariturum opinor; agit enim egregie communem causam, non modo Scholæ, sed & Ecclesiæ, cujus interest, lucem splendidissimam quam veri S Thomæ discipuli a tanto Sole ingenue participant, palam proferre in confusionem tenebrarum, sincerarum mentium illuminationem, & Ecclesiæ ejusdem ornamentum. Sinceras mentes eas modeste appello, quas fides quidem tenet; sed nisi ultra quod datum est hominibus lumen videant, lucernam illam ardentem in caliginoso loco homines defecturam, formidare (& utinam non ultra) noscuntur. Quiescent, spero, dum animadvertent, & potentis Gratiæ virtutem, & indifferentis arbitrii potestatem ab Auctore feliciter ostendi: concordiam insuper gravissimis rationum momentis stabiliri; quanquam ejus generis sit, quod fide magis, quam intellectu discitur; ut enim Sanctus inquit Bernardus lib. 5. de Consid. ad Eug. cap. 3. Nihil supererit ad beatitudinem, cum quæ certa sunt nobis, erunt æque & nuda. Epistolas ergo nihil Catholicæ Fidei, aut Christianis moribus adversum continentes; immo & Fidei defensioni, ac honestioris vitæ actionibus opportunas, luce publica dignissimas censeo. Ex Conventu S. Adriani de Urbe Regalis Ordinis Beatissimæ Virginis Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum 18. Novemb. 1728.

F. Didacus Tellius Lasso de la Vega S. T. M. Theologus votans Sac. Congreg. Visitationis Apost. Sac. Congreg. Indicis Consultor, S. Officii Supremæ, & Universalis Rom. Inquisitionis Qualificator.

NOI

NOI RIFFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Rivisione, ed Approbazione del Padre Fr. Tommaso Maria Gennari Inquisitore nel Libro intitolato: *R. P. Fr. Ignatii Hiacynthi Amat de Graveson Epistolæ ad Amicum Scriptæ Theologico-Historico-Polemicæ*, non v' esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro; niente contro Principi e buoni costumi, concedemo Licenza a Gio: Battista Recurti Stampadore, che possi esser stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle Publiche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. 4. Aprile 1729.

(Gio: Francesco Morosini Kav. Riff.
(Andrea Soranzo Proc. Riffor.
(

Agostino Gadaldini Segr.

I N.

INDEX

PRIMÆ CLASSIS EPISTOLARUM,

Quæ vel ad ſtabiliendam, vel vindicandam Doctrinam Scholæ Thomiſticæ de Præmotione Phyſica, ſeu de Gratia per ſe efficaci, referuntur.

EPI-

EPISTOLA SEPTIMA THEOLOGICO-POLEMICA,

EPISTOLA OCTAVA THEOLOGICA,

EPISTOLA NONA THEOLOGICA,

EPISTOLA DECIMA THEOLOGICA,

EPISTOLA UNDECIMA HISTORICO-CRITICA,

CLASSIS PRIMA DOCUMENTORUM,

CLASSIS ALTERA DOCUMENTORUM,

CLASSIS ULTIMA DOCUMENTORUM,

PRI-

PRIMA CLASSIS EPISTOLARUM,

QUÆ,

Vel ad ſtabiliendam, vel vindicandam

DOCTRINAM SCHOLÆ THOMISTICÆ

De Præmotione Phyſica, ſeu De Gratia per ſe efficaci, referuntur.

EPISTOLÆ, quæ in hac prima Claſſe exhibentur, ad ſequentia Capita revocantur. In prima aperitur ſtatus Quæſtionis de efficacia Gratiæ, tria produntur Syſtemata, & amovetur præjudicium vulgare, quo nonnulli Theologiæ candidati deterrentur ab amplectenda & tenenda doctrina de Gratia ſeipſa efficaci. In altera jaciuntur firmiſſima principia, & ſolida proponuntur argumenta e ratione naturali petita, quibus Præmotionis phyſicæ ad omnes & ſingulos naturales actus eliciendos neceſſitas compro-

batur . In tertia omni argumentorum genere demonstratur , Præmotionem physicam , seu Gratiam per se efficacem , ad omnes actus supernaturales esse omninò necessariam . In quarta ostenditur , Deum per Præmotionem physicam non fieri Auctorem peccati, justeque his , qui destituti Præmotione physica , seu Gratia per se efficaci , violant legem Dei , peccatum imputari . In quinta futilis confutabitur objectio illorum, qui effutiunt , Gratiam per se efficacem destruere liberum hominis arbitrium . In sexta convellitur impium dogma Hæreticorum , qui asserunt , ex primigenia Protoparentis labe inductam esse necessitatem peccandi , planeque deperditum liberum hominis arbitrium . In septima collocatur in bono lumine genuina mens Concilii Tridentini circà Gratiam efficacem , & liberum hominis arbitrium . In Octava vera initur concordia Gratiæ per se efficacis cum libero hominis arbitrio . In nona Adamum in statu innocentiæ , & Angelos, adhuc in via existentes , sive ad agendum , sive ad perseverandum in accepta justitia , opus habuisse Præmotione physica , seu Gratia per se efficaci , multis argumentis evincitur . In decima explicantur quædam testimonia Sancti *Augustini*, Summi Doctoris Gratiæ , quæ adducunt nonnulli , ut probent , Aquilinum illum Doctorem exclusisse à statu innocentiæ Gratiam per se efficacem , eumque in illo statu admisisse tantùm gratiam versatilem , indifferentem , subditam libero Adami innocentis , & Angelorum arbitrio sive ad agendum , sive ad perseverandum. In ultima inferuntur varia Documenta , & Historica Monumenta , quæ Thomistarum Doctrinæ de Præmotione physica , seu de Gratia per se & ab intrinseco efficaci , magnam lucem affundent , & oppositæ adversariorum sententiæ patefacient novitatem , subindeque falsitatem . Ibidem etiam evincam , hanc Præmotionis ideam , quam nuperrimus Scriptor *Gabriel Daniel* excogitavit , & de cujus inventione multum gloriatur , toto cœlo distare à vera & genuina mente Sancti *Thomæ* .

In his porrò dirimendis difficultatibus , quæ magnam , hac præsertim tempestate , suppeditant disputandi materiam , sequar ad amussim doctrinam Sancti *Thomæ* , qui (sicut apposité ait noster *Cajetanus* secunda secundæ, Quæstione centesima

qua-

quadragesima octava, Articulo quinto) *omnium Sacrorum Doctorum intellectum quodammodo sortitus est , & illos summè fuit veneratus* , vel , ut eleganter ait Reverendus Pater *Labbeus* , Societatis Jesu , in eo , quod de illo Sancto Doctore contexuit , elogio : Sanctus *Thomas in sua Summa Theologica , quæ est Mysteriorum compendium , collegit quidquid doceri potest aut sciri . Inclusit Hieronymos , Augustinos , Ambrosios , Gregorios . Epitomen fecit alienæ Sapientiæ , & Summam suæ ; didicit omnes , qui Thomam intelligit* . His Sancti *Thomæ* Doctrinæ præconibus jure optimo succinit modernus quidem , sed eruditus juxtà ac elegans Scriptor , *Joannes Vincentius Gravina* , Juris Consultus Archigymnasii Sapientiæ Antecessor Romanus , qui in prima Oratione , quam habuit *De Instauratione Studiorum , ad Clementem Undecimum Pontificem Maximum* , hæc appositè ait : *Superest nunc supremus Sapientiæ Divinæ gradus , nempè Theologia ; cujus tradendæ rationem , nemo alibi , quàm Romæ invenerit meliorem , postquàm eam Dominicanæ familiæ Patres depromere cœperunt è fonte suo , nempè de Divi Thomæ libris . Quorum prælectionem quotidianam proprio sumptu Casanata Cardinalis beneficentissimus , & vel hoc tantùm nomine optimè de Ecclesia meritus , instituit ; ut studiosos à garrulis , & perplexis vulgarium Doctorum Scriptis , ad ipsum deduceret Oraculum Sapientiæ Divinæ , Doctoremque juventuti redderet eum , quem non modò communis hominum admiratio , sed suamet Christus voce , fidum ac certum in Ecclesia præceptorem constituit omnis ævi* .

Huic itaque Sanctissimo Præceptori quidquid ipse scio , totum acceptum refero , illoque , tanquàm Magistro meo , in cujus verba juravi , quamdiù quidquam spiritus calebit in corpore meo , gloriabor ac triumphabo , atque , ipso Duce , neque ad dexteram , neque ad sinistram declinabo , neque à regia via unquam deflectam . *Gaudio enim* , (utor verbis Sancti Augustini libro sexto Operis contra *Julianum* , Pelagianum , capite vigesimoprimo, *Gaudeo prorsùs in hac , quæ inter nos vertitur , quæstione , me nihil à meo Præceptore differre . . . . longè sum quidem impar meritis ejus ; sed confiteor & profiteor , me in hac causa nihil ab*

hoc meo Præceptore differre; hæc de Sancto *Ambrosio* ajebat olim Sanctus *Augustinus*, quæ nunc ipse de Sancto *Thoma Aquinate*, Præceptore meo, lubens grato ac sincero animo profiteor.

EPISTOLA PRIMA

HISTORICO-THEOLOGICA,

In qua aperitur ſtatus Quæſtionis de efficacia Gratiæ; tria produntur Syſtemata, & amovetur vulgare præjudicium, quo deterrentur nonnulli ab amplectenda & tenenda doctrina de Gratia per ſe efficaci.

ACcepi nudius tertius Epiſtolam tuam, in qua me etiam atque etiam rogas, ut primò ſtatum celebris iſtius quæſtionis de Præmotione phyſica, ſeu de efficacia Gratiæ aperiam, recenſendo videlicèt varia, quæ ſuper hac re circumferuntur, Syſtemata, ſimulque removendo à Theologiæ candidatis vulgare quoddam præjudicium, quod conſultò eorum mentibus ingerunt Scholæ Thomiſticæ adverſarii, qui muſſitare ac dictitare ſolent, Doctrinam Scholæ Thomiſticæ de Præmotione phyſica, ſeu de Gratia per ſe efficaci, & de Decretis Dei prædeterminantibus durum quid ſonare & aſperum, atque humanæ libertati inviſum; Contrà verò, ſententiam adverſariorum Scholæ Thomiſticæ de Scientia Media, & de Gratia verſatili, quæ ſuam efficaciam à libero hominis mutuatur arbitrio, arridere magis, ut potè viribus humanis multùm amicam, libertatis jura ac plenum dominium dilucidè adſtruentem, planeque conſentientem cum vivido illo & intimo ſenſu, quem certi ſumus nos habere, & per quem nobis conſcii ſumus, voluntatem noſtram ſeſe movere & determinare, noſque pro nutu & arbitrio agere quæ volumus. Hoc, inquis, vulgare præjudicium, quod animis auribuſque Theologiæ Candidatorum continuò ingerere ac inſtillare ſtudent Scholæ Thomiſticæ adverſarii, benè multos à ſectanda ejuſdem Scholæ de Gratia ſe ipſa efficaci doctrina deterret, ſubindeque prudenter me mones, ut hoc præjudicium, quod adverſarii noſtri ſemper occinunt, penitùs amoveam, ſicque Candidatis Theologiæ faciliorem ad doctrinam Scholæ Thomiſticæ viam aditumque ſternam. Votis tuis ultrò morem geram, & primò in hac Epiſtola aperiam ſtatum hujus Quæſtionis. Tria potiſſimùm referam Syſtemata, quæ circà efficaciam Gratiæ occurrunt. Dein, Theologiæ Candidatos præmuniam contra illud præjudicium, quod jactant, & in immenſum augent Scholæ Thomiſticæ adverſarii, & clarè oſtendam, iſtud præjudicium patrocinari Doctrinæ Scholæ Thomiſticæ, nedùm ei officere, ſicut falsò ſibi, aliiſque perſuadere moliuntur hi, qui à Molinæ partibus ſtant.

Auſpicor itaque à primo capite, &, ut perſpectum habeas ſtatum hujus Quæſtionis de efficacia Gratiæ, id ſuppono, quod eſt in confeſſo apud omnes Theologos Catholicos, videlicet Deum movere voluntatem & liberum hominis arbitrium non tantùm per auxilia extrinſeca, putà per legem & doctrinam, per prædicationes & exempla bonorum (ſicut docebant Pelagiani hæretici) verùm etiam Deum movere liberum hominis arbitrium per auxilia intrinſeca. In hoc, inquam, Fidei dogmate conſentiunt omnes ad unum Orthodoxi Theologi, nec ulla inter eos ſuper hac re extat vel minima diſceptatio. At, cujus generis & virtutis ſint illa auxilia, quibus Deus movet interiùs liberum hominis arbitrium? non eſt una omnium ſententia, indeque varia prodierunt Syſtemata, quæ hìc breviter proferam & explanabo.

I. In primis, Theologi, qui *Congrui-*

gruistæ appellitantur, quòd amplectuntur Systema *de Gratia Congrua*, & *de Scientia Media* exploratrice futurorum conditionatorum, docent, Deum per illa auxilia intrinseca movere duntaxat moraliter liberum hominis arbitrium; ita ut divina illa auxilia intrinseca, quibus movetur liberum hominis arbitrium ad agendum, non sint ex se ipsis efficacia, nec illud suapte virtute intrinseca huc potiùs quàm illuc inflectant, sed subdita sint libero hominis arbitrio, & à consensu ac determinatione voluntatis humanæ suam hauriant & habeant efficaciam. Docent insuper isti Theologi, dicti *Congruistæ*, idest, *Gratiæ Congruæ* Assertores, Deum ab æterno per Scientiam Mediam prævidere, quid pro suo nutu & arbitrio voluntas humana, his auxiliis divinis intrinsecis versatilibus, & moraliter tantùm moventibus, adjuta, factura sit, seu in quam partem se inclinatura sit, proindeque Deum, si prænoscat istiusmodi auxilia intrinseca, quibus tantummodò moraliter voluntatem hominis movet, fore aliquandò efficacia, id non alia ratione prænoscere, quàm quia per Scientiam Mediam prævidit & exploravit, voluntatem hominis his divinis intrinsecis auxiliis moraliter solùm moventibus consensuram, si modò in certa rerum, temporum, locorum, & circumstantiarum conditione ei offerantur; qua prævisa bona determinatione, inflexione, & consensione voluntatis humanæ, ajunt *Congruistæ*, Deum decernere ac velle prædicta illa auxilia in tali rerum conditione offerre ac suppeditare voluntati humanæ, tuncque Deum certò cognoscere, volunatem hominis infallibiliter benè operaturam. Non aliam sanè infallibilem rerum futurarum cognitionem Deo adjudicant isti Theologi *Congruistæ*, qui, explosis omnibus divinis auxiliis intrinsecis per se efficacibus, asserunt, Deum per auxilia intrinseca movere duntaxat moraliter voluntatem humanam, eaque esse incitamenta quædam, seu quasdam illecebras, quibus Deus voluntatem hominis ad sui ipsius determinationem invitat & allicit, ita ut, si humana voluntas se se ad benè agendum determinet, huic continuò Deus subministret concursum physicum, quem vocant *Concomitantem*.

In hoc potissimùm stat Theologorum *Congruistarum* Systema, quod nunc magis probatur celebrioribus Societatis Jesu Theologis, qui, valere jusso Systemate de Gratia, procuso à *Ludovico Molina*, in istud *Congruistarum* Systema, à *Suaresio* ejusdem Societatis Theologo excogitatum, manibus pedibusque descendunt, sicut testatur Pater *Daniel*, nuperrimus illius Societatis Scriptor Gallus, qui in Epistola V. ad P. *Natalem Alexandrum* Dominicanum, hæc habet, juxta Versionem Latinam, quam præ manibus teneo: *Itaque cùm in ea re suo unusquisque arbitratu se gerat inter Jesuitas, non pauciores, qui Molinam impugnent, quàm qui propugnent, esse video. Documento sunt Bellarminus, Suarez, aliique clarissimi Societatis Theologi, qui aliam penitùs à Molina viam in explicanda Gratiæ efficacia ineunt...... Unum doctrinæ Molinæ caput adsciscunt vulgò & amplectuntur Jesuitæ, Scientiam Mediam: Hæc in Dominicanorum Schola junioribus Theologis tanquàm terriculum & larva deformis ostenditur, quia stare nullo pacto potest cum Prædeterminatione physica Thomistarum.* Juxta hoc *Congruistarum* Theologorum Systema, Scientias & Decreta Dei Ita, loco mox à me laudato, disponit & ordinat P. *Daniel*, ut primo loco reponat in Deo Scientiam *simplicis intelligentiæ*, qua Deus cognoscit res merè possibiles: Secundo loco reponat in Deo *Scientiam futurorum conditionatorum*, nimirùm *Scientiam Mediam*, qua Deus cognoscit futura conditionata, seu quid actura esset talis causa libera si Deus daret illi talem gratiam, vel si poneret eam in talibus circumstantiis: Tertio loco constituat in Deo Decretum absolutum, quo decernit hanc tali causæ liberæ impertiri gratiam, aut illam ponere in talibus circumstantiis: Ultimo tandem loco collocet in Deo *Scientiam Visionis*, qua Deus hujus causę liberę actionem absolutè futuram videt ac certissimè cognoscit. Habes nunc Theologorum Congruistarum Systema, simul & ordinem, quo Scientias & Decreta suo modo digerunt & ordinant in Deo.

II. Ve-

II. Veniamus nunc ad Thomistarum Systema, quod à præcedenti Theologorum Congruistarum Systemate maximè discrepat. Docent quippè Thomistæ, intrinseca illa auxilia, quibus Deus movet liberum hominis arbitrium, esse per se & ab intrinseco efficacia, quæ per virtutem, sibi ab omnipotentia divina inditam, efficiunt, ut voluntas hominis ad eliciendum hunc vel illum actum se se liberè inflectat, eaque inflexio talis sit, ut hominis voluntas, remota non *coactione* modò, sed *necessitate*, his divinis intrinsecis auxiliis per se & ab intrinseco efficacibus impulsa se se determinet, suamque congenitam indifferentiam activam, seu potentiam agendi, vel non agendi, sartam tectam conservet. In hoc sensu Thomistæ admittunt Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, per quam intelligunt physicum & intrinsecum Dei auxilium, voluntatis hominis determinationi prævium, dans ei, ut liberè, & cum indifferentia activa, seu cum immunitate à coactione & à necessitate, se se determinet. Hujus autem Præmotionis physicæ, seu Gratiæ se ipsa efficacis necessitatem in præsenti statu naturæ lapsæ probant Thomistæ ex Sacris Litteris, ex Traditione SS. Patrum, ex Summorum Pontificum, & Conciliorum definitionibus; ejusdemque Præmotionis physicæ, seu Gratiæ se ipsa efficacis necessitatem dilatant Thomistæ ad statum naturæ innocentis, ac censent Adamum innocentem, & Angelos in via adhùc existentes, opus habuisse sive ad agendum, sive ad perseverandum, Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci; cum hoc tamen discrimine, quod Adamus innocens, & Angeli non indigerent Gratia per se efficaci, quæ esset *Medicinalis*, seu *Gratia Salvatoris*; sed egerent duntaxat Gratia per se efficaci, quæ dicitur *Gratia Creatoris*, seu *Gratia Sanitatis*; at verò homo in statu naturæ lapsæ tum ad agendum, tum ad perseverandum indigeat Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, eaque *Medicinali*, quæ dicitur *Gratia Salvatoris*, quia natura hominis per peccatum Adami læsa & sauciata sanari non potest nisi per Gratiam medicinalem, seu per Gratiam JESU CHRISTI, Servatoris nostri.

Quàm verò sibi egregiè constet, & veritati consonum sit istud Thomistarum de Gratia Systema, quàm bene etiam apteque compositum, sive ad magnificè de Deo sentiendum, sive ad retegendam radicitus naturæ lapsæ infirmitatem, & omnimodam creaturæ dependentiam à Deo, in quo vivimus, movemur, & sumus, ex his, quas ad te deinceps scribam, Epistolis facilè intelliges. Obiter tantùm dicam, hoc Thomistarum Systemate collocari in optimo lumine doctrinam Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* de Gratia, quam Catholica Ecclesia in Decretis Summorum Pontificum, & in definitionibus Conciliorum omni ævo adoptavit; Scientiam Mediam de medio tolli; Gratiam versatilem, & libero hominis subditam arbitrio, radicitùs convelli; Omnipotentiam Dei, supremum, quod obtinet, in creaturam dominium, divinæ voluntatis efficaciam solidè stabiliri; beneque consuli libertati humanæ, quæ sub quacumque Gratia efficacissima jugiter servat suam indifferentiam activam, seu potentiam agendi vel non agendi. Verbo dicam, homo per istud Thomistarum de Gratia Systema luculenter cognoscit, quem in suis actionibus locum sibi servare, quem verò locum tribuere debeat Deo, à quo, velut à supremo Domino, & primo omnium motore, ita pendet, ut in singulis suis actionibus impressa quodam modo gerat Dei prædeterminantis vestigia. Porrò, Thomistæ, juxtà suum de Gratia Systema, sic Scientias, & Decreta in Deo ordinant ac disponunt, ut primo loco constituant *Scientiam simplicis intelligentiæ*, qua Deus possibilia cognoscit: Secundo loco constituant *Decretum Dei*, quo Deus omnia, quæ futura sunt, & actiones etiam liberas decernit: Tertio denique loco ponant *Scientiam Visionis*, qua Deus prospicit res omnes existentes ac futuras vi Decreti sui. En tibi Thomistarum de Gratia Systema.

III. Huic Thomistarum de Gratia Sy-

Systemati se adhærere mentiuntur Discipuli *Jansenii*, qui fusissimè multis non solùm argumentis, sed etiam libris testantur, se unà cum Schola Thomistica admittere in statu naturæ lapsæ Gratiam natura sua & ab intrinseco efficacem, ad omnes & singulos pietatis actus prorsùs necessariam, sicque, quod satis festivum ac lepidum est, ut fucum incautis faciant, se se Thomistarum pallio involvunt. Expedit itaque, ut *Jansenii* Discipulis, quorum errores aliis in Epistolis opportunius refellam, solitaque præcludam effugia, hanc larvam in præsentia detraham, tibique breviter ostendam, Thomistarum Systema de Gratia, quod mox exposui, & quantùm ad principia, & quantùm ad consecutiones, plane diversum esse à *Jansenii*, ejusque Discipulorum in materia de Gratia virulentis principiis, & erroneis consecutionibus.

At enim, primum doctrinæ *Jansenii*, ejusque Discipulorum principium in hoc situm est, quòd velint, Gratiam in statu naturæ lapsæ: quando superior est gradibus cupiditatis, tunc esse per se, & ab intrinseco efficacem, eamque necessariò per indeliberatam cælestem delectationem victricem determinare voluntatem humanam ad bonum; sed, versa vice, quandò terrena concupiscentia, seu cupiditas, dominatur, & superior est gradibus cælestis delectationis, tunc voluntatem hominis per victricem carnalis concupiscentiæ delectationem necessariò determinari ad malum, ita ut in homine sub motione Gratiæ per se efficacis, seu sub motione indeliberatæ cælestis delectationis victricis, & gradibus cupiditatis superioris, vera sit, non quidem absoluta, sed relativa impotentia ad malè agendum, & similiter in homine, sub concupiscentia dominante, & gradibus cælestis delectationis superiore, sit etiam vera impotentia non quidem absoluta, sed relativa eliciendi bonum. sicque humana voluntas per illas delectationes indeliberatas, cælestem videlicet & terrenam, alternatim rapiatur necessariò ad bonum, vel ad malum. Ex quo doctrinæ *Jansenii*, ejusque Discipulorum principio nemo est, qui statim non intelligat, manifestò sequi, voluntatem hominis in statu naturæ lapsæ habere duntaxat potentiam & indifferentiam passivam recipiendi alternatim indeliberatas illas delectationes, cœlestem videlicet & terrenam, sed carere vera potentia activa agendi, vel non agendi, in qua tamen potentia & indifferentia sitam esse essentiam & germanam libertatis humanæ rationem docent omnes Theologi. Hoc autem doctrinæ *Jansenii*, ejusque Discipulorum principium repudiant ac detestantur Thomistæ, quippè qui intrinsecam Gratiæ efficaciam non repetunt ex indeliberata cælesti delectatione, quæ sit gradibus cupiditatis superior, sed eam petunt ex omnipotentia Dei, qui omnia fortiter & suaviter disponit, quique per Gratiam se ipsa efficacem movendo hominis voluntatem, ne tantillum quidem lædit ejus potentiam & indifferentiam agendi, vel non agendi, sed eam conservat, fovet, & perficit, facitque ut voluntas hominis liberè prodeat in actionem cum suavi deliberata delectatione, quæ, tanquam effectus, sequitur, & concomitatur gratiam per se efficacem.

Alterum principium, quod doctrinæ *Jansenii*, ejusque Discipulorum, instar est proræ ac puppis, in hoc potissimùm sistit, quòd doceant, Gratiam per se efficacem (quam, ut mox diximus, in cælesti indeliberata delectatione, & gradibus terrenæ cupiditatis superiore constituunt) se tenere ex parte potentiæ, ita ut Gratia per se efficax, seu indeliberata cælestis delectatio, gradibus cupiditatis superior, non supponat in voluntate hominis veram, plenam, completam, & proximam potestatem agendi; sed ejusmodi potentiam voluntati conferri ab ipsa gratia per se efficaci, dùm illam per indeliberatam cælestem delectationem, gradibus cupiditatis superiorem, determinat ad benè agendum. Ex hoc infesto principio *Jansenius*, ejusque Discipuli, has erroneas deducunt consecutiones, quæ cum pestilenti illo principio doctrinæ suæ arctissimo vinculo ac nexu colligatæ cohærent. Ajunt enim, hominem in statu naturæ lapsæ gratia per se efficaci destitutum, seu (ut loquuntur Jansenistæ) homi-

nem

nem in statu naturæ lapsæ privatum indeliberata cælesti delectatione, gradibus cupiditatis superiori, non habere veram, completam & proximam potentiam benè agendi; doceat, omnes gratias in statu naturæ lapsæ esse per se & ex natura sua efficaces, & nullas in hoc statu admittunt gratias sufficientes, quibus verè resisti possit. Pertendunt mordicùs, præcepta Dei in statu naturæ lapsæ his, quibus deest gratia per se efficax, (seu ut intelligunt Janseniſtæ) his, quibus deest cælestis indeliberata delectatio, gradibus terrenæ delectationis concupiscentiæ superior; præcepta Dei esse impossibilia, & tamen illorum transgressionem eis justè imputari. Afferunt insuper, libertatem hominis in statu naturæ lapsæ stare cum necessitate, & ad merendum, vel demerendum non requiri libertatem à necessitate, sed sufficere libertatem à coactione. Denique *Jansenius*, ejusque Discipuli, ex hoc doctrinæ suæ principio inferunt, Deum non habere sinceram voluntatem salvandi omnes homines in statu naturæ lapsæ, nec eis ullo pacto præparare gratias sufficientes, quibus possint salutem æternam adipisci, nec Christum Dominum mortuum esse & sanguinem fudisse pro salute reproborum, sed tantùm pro salute æterna electorum ac prædestinatorum. Has erroneas consecutiones ex his duobus mox à me adductis doctrinæ *Jansenii*, ejusque Discipulorum, principiis spontè fluere nemo negabit.

Tertium doctrinæ *Jansenii*, ejusque Discipulorum principium spectat notionem & essentiam Gratiæ sufficientis. Nam primò Gratia sufficiens in statu naturæ lapsæ *Janseniſticè* intellecta, tantùm abest, ut homini completam tribuat non peccandi potentiam, ut potiùs ipsam præceptorum observandorum actualem impossibilitatem compatiatur. Contra verò Gratia sufficiens *Thomiſticè*, non solo nomine, sed & re ipsa sufficiens est, quia dat homini veram, completam & proximam non peccandi, seu præceptum servandi potentiam; sicut clarè demonstrabo in his Epistolis, in quibus data opera *Jansenii* errores, ab Ecclesia confixos, refellam. Præterea Gratia *Janseniſticè sufficiens* non ex natura, seu ex essentia sua, sed merè accidentaliter discrepat à Gratia efficaci, ratione videlicet intensioris, vel minùs intensæ delectationis terrenæ indeliberatæ, concurrentis cum Gratia, seu cum cælesti indeliberata delectatione. Erit enim Gratia tantùm *sufficiens*, seu *inefficax*, in sensu *Jansenii*, & Janseniſtarum, si major ac vehementior ingruat & exardescat terrenæ concupiscentiæ indeliberata delectatio: eadem autem Gratia, quæ, juxtà *Jansenium*, & Janseniſtas, est tantùm *sufficiens*, & inefficax, propter conflictum majoris, superioris, ac victricis indeliberatæ delectationis concupiscentiæ terrenæ, evadit tamen efficax, si vel nulla terrena concupiscentiæ delectatio emerserit, seu occurrerit; vel si terrena concupiscentiæ delectatio sit tam invalida & gradibus inferior cælestis Gratiæ delectatione, ut eam vincere, ac superare non possit.

Hæc est *Jansenii*, & Janseniſtarum circà notionem & essentiam Gratiæ sufficientis in statu naturæ lapsæ doctrina. Ast, Gratia *Thomiſticè* sufficiens ità ex natura sua essentialiter distinguitur à Gratia *Thomiſticè* efficaci, ut nunquàm, & in nullo casu Gratia sufficiens *Thomiſticè* evadere possit Gratia efficax *Thomiſticè*, nec unquàm ponatur actus secundus, nisi accesserit Gratia efficax *Thomiſticè* (seu Gratia per se & ab intrinseco efficax,) quæ potentiam completam, proximam & expeditam, quam homo jam habet per Gratiam *Thomiſticè* sufficientem, applicat ad actu agendum, reducendo videlicet actum primum ad actum secundum.

Hæc est vera ac genuina mens Thomiſtarum, qui à tribus illis, mox à me explicatis, doctrinæ damnatæ *Jansenii*, ejusque Discipulorum, principiis se abhorrere palàm profitentur. Docent enim primò, ut paulò ante diximus, Gratiam per se efficacem sitam non esse in cælesti indeliberata delectatione gradibus delectationis terrenæ cupiditatis superiori, sicut falsò contendunt *Jansenius*, ejusque Discipuli. Præterea, concors est omnium Thomiſtarum doctrina, Præmotionem physicam, seu Gratiam se ipsa efficacem, non

non se tenere ex parte potentiæ, ut volunt *Jansenius*, ejusque Discipuli, sed tantùm se tenere ex parte actus secundi, idest, ex parte actionis, sive, ut clarius dicam, docent Thomistæ Præmotionem physicam, seu Gratiam se ipsa efficacem non dare voluntati humanę veram & completam agendi potentiam, sed hanc potentiam præsupponere jam voluntati humanæ datam à Gratia sufficienti, illamque potentiam agendi applicari tantummodò à Præmotione physica, seu à Gratia per se efficaci ad actum secundum, idest, ad actu agendum.

Non me latet, fuisse olim, & etiamnum esse quosdam celebres Thomistas, qui asserunt, Præmotionem physicam, seu Gratiam per se & ab intrinseco efficacem, tenere se ex parte actus primi. Sed vide, sodes, quàm longè lateque isti Thomistæ discrepent à proscriptis *Jansenii* erroribus, & quàm mirificè in re ipsa consentiant cum cæteris Thomistis, qui volunt, Præmotionem physicam, seu Gratiam se ipsa efficacem tenere se ex parte actus secundi. In primis, illi Thomistæ, qui existimant, Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, tenere se ex parte actus primi, constanter docent cum cæteris aliis Thomistis, Gratiam haurire intrinsecam suam efficaciam ex omnipotentissima Dei voluntate, & ex supremo, quod in omnes creaturas obtinet, dominio; ajuntque, Deum per Gratiam se ipsa efficacem ita præmovere, determinare, & applicare voluntatem creatam ad agendum, ut nullam ei imponat necessitatem, sed potius perficiat ejus libertatem, indifferentiam activam, ac veram, propriamque potentiam, qua pollet, ad oppositum. Hanc constantem ac perpetuam esse omnium cùm antiquorum, tùm recentiorum Thomistarum sententiam invictissimè demonstrat perdoctus noster *Alexander Sebille* in Opere, quod anno MDCLXXII. edidit, cuique titulus est: *D. Augustini & SS. Patrum De Libero Arbitrio Interpres Thomisticus adversus Cornelii Jansenii Doctrinam, prout defensatam in Theriaca Vincentii Lenis*. Ast, *Jansenius*, ejusque Discipuli efficaciam Gratiæ accersunt ex indeliberata cælesti delectatione, quæ, dum victrix est, seu superior terrena delectatione, non liberè, sed necessariò determinat voluntatem ad benè agendum, eique subinde adimit indifferentiam activam, & veram, ac propriam potentiam ad oppositum. Quem certè *Jansenii* errorem omnes tam veteres, quàm recentiores Thomistę unanimi consensu damnant, proscribunt, & execrantur.

Præterea, quidam Thomistæ ideò asserunt, Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem tenere se ex parte actus primi, quia Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, est *complementum actus primi*, & potentiam conjungit cum actu. Actus quippè primus ex se tendit ad actum secundum, & ideò Præmotio physica, seu Gratia per se efficax potest jure optimo appellari in hoc sensu *complementum actus primi*, non tamen in hoc sensu, quòd, absente Præmotione physica, seu Gratia se ipsa efficaci, vera ac propria non sit in voluntate potentia, seu actus primus. *Jansenius* verò, ejusque Discipuli pertendunt, Gratiam per se efficacem, quam sitam esse volunt in cælesti indeliberata delectatione relativè victrici, seu superiore delectatione terrena, ita conferre voluntati creatæ veram & propriam bene agendi potentiam, ut voluntas creata (absente Gratia per se efficaci) careat vera & propria potentia bene operandi. Quem profectò *Jansenii* errorem omnes Thomistæ sive antiqui, sive recentiores uno ore, uno sensu & animo explodunt, repudiant, ac detestantur.

Tertiò, certum est; illos Thomistas, qui docent, Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, tenere se ex parte actus primi, admittere Gratiam sufficientem, quæ (absente Gratia per se efficaci) dat veram & propriam benè agendi potentiam. Contrà verò *Jansenius* lib. 3. *De Gratia Christi Salvatoris* cap. 3. Gratiam sufficientem, quæ (absente Gratia per se efficaci) veram & propriam voluntati creatæ suppeditat benè operandi potentiam, exsufflat, exsibilat, & rejicit tanquam horrendum monstrum, sicut

ficut opportunius in Epiftolis, in quibus data opera errores *Janfenii* deinceps confutabo, plene planeque evincam. Poftremò, omnes tam veteres, quam recentiores, Thomiftæ disertè profitentur, juftos (licet aliquando Præmotione phyfica, feu Gratia per fe efficaci, ad obfervanda præcepta Dei prorfus neceffaria, deftitutos) habere Gratiam fufficientem, per quam verè ac propriè poffunt vincere actualem concupifcentiam, obfervare divinæ legis præcepta, emergentes fuperare tentationes, & jam acceptam retinere juftitiam. Id autem rotunde negat *Janfenius* lib. 3. *De Gratia Chrifti Salvatoris* cap. 13. ubi conceptis verbis afferit, *Juftis volentibus & conantibus, fecundum præfentes, quas habent vires, præcepta Dei effe impoffibilia, deeffe quoque illis Gratiam, qua poffibilia fiant.*

Quæ cum ita fint, quis, amabò, non videt, omnes Thomiftas; five illos, qui dicunt, Præmotionem phyficam, feu Gratiam fe ipfa efficacem, tenere fe ex parte actus primi, five eos, qui volunt, illam tenere fe ex parte actus fecundi, in hoc citra ullam difcrepantiam confpirare, quòd conftanter doceant, voluntatem creatam (abfente Gratia per fe efficaci) veram & propriam retinere potentiam bene agendi; eam effe in genere potentiæ completam, & conftitutam in ratione principii effectivi in actu primo. Quò fit, ut ifta Thomiftarum loquendi, fcribendive varietas nihil aliud fit, quàm pura putaque *Logomachia*, & mera quæftio de nomine, cum re ipfa omnes ad unum Thomiftæ confentiant, ut nulla omnino fit antiquos inter & recentiores Thomiftas difcordia, neque diffidium, fed perfectus confenfus, communifque concordia, ficut, poft noftrum clariffimum *Maffoulieum*, nuperrimè oftendit doctiffimus nofter *Jacobus Hiacynthus Serry*, Doctor Sorbonicus, in fuo *Auguftino Conciliato* pag. 248. Editionis, quam fecundis curis Patavii adornavit.

Quando igitur in meis Epiftolis deinceps dicturus fum, voluntatem creatam à Deo præmotam, ac prædeterminatam per Gratiam fe ipfa efficacem ad aliquem actum, fcilicet ad actum amoris, femper tamen fub imperio Gratiæ per fe efficacis voluntatem creatam retinere potentiam proximam & expeditam, feu non ligatam, ponendi actum oppofitum, ideft, actum odii; id, inquam, intelligi volo de *potentia antecedenti*, non verò *de potentia confequenti*. Voco autem *potentiam antecedentem*, tantùm illam, quæ eft virtus proximè fufficiens per modum actus primi refpectu alicujus extremi, licet virtus illa proxime fufficiens, nunquam fit (ftante Gratia per fe efficaci, quæ determinat ad actum amoris) cum illo extremo conjungenda. Quo fenfu Gratia fufficiens, in Schola S. *Thomæ*, feorfim fumpta à Gratia per fe efficaci, dat potentiam proximam antecedentem refpectu actus fupernaturalis, quia licet virtus fit fufficiens ex parte actus primi, nunquam tamen (nifi præfto adfit Gratia fe ipfa efficax) conjungenda eft cum actu fecundo. Voco verò *potentiam confequentem*, illam, quæ info infuper eft cum actu conjungenda, quo fenfu in eadem Schola S. *Thomæ* voluntas creata, inftructa gratia per fe efficaci, poteft potentia confequenti elicere actum fupernaturalem, quia, ope Gratiç fe ipfa efficacis, voluntas creata non folum poteft operari, fed etiam re ipfa operatur. Quando igitur dico, voluntatem creatam à Deo præmotàm per Gratiam fe ipfa efficacem ad aliquem actum, videlicet amoris, retinere fub imperio Gratiæ per fe efficacis potentiam ponendi actum oppofitum, id tantum intelligi volo de potentia antecedenti, & fejuncta ab actu; non verò de potentia confequenti & conjuncta cum actu. Similiter, quando dico, Gratiam per fe efficacem non tenere fe ex parte potentiæ, hoc unum duntaxat volo, nimirum Gratiam per fe efficacem non tenere fe ex parte potentiç antecedentis proximæ & expeditç, quia ejufmodi potentiam Gratia per fe efficax (ficut docent omnes Thomiftç) non dat voluntati creatç, fed potiùs illam jam voluntati creatç à Gratia fufficienti collatam præfupponit; quamvis tamen verum fit, Gratiam fe ipfa efficacem tenere fe ex parte potentiæ con-

sequentis, seu ex parte potentiç conjunctæ cum actu, quia Præmotio physica, seu Gratia per se efficax (ut docent etiam omnes Thomistç) illam potentiam antecedentem proximam & expeditam, sejunctam tamen ab actu, quam voluntati creatæ dat Gratia sufficiens, hanc, inquam, potentiam Prçmotio physica, seu Gratia per se efficax applicat ad actum, facitque ut voluntas actu operetur. Quo in sensu intelligitur illud S. *Bernardi* cap. 12. libri de Libero arbitrio: *Deus voluntatem applicat operi*, nempè per Gratiam se ipsa efficacem, quç est ipsa applicatio.

In hac autem asserenda ac tuenda doctrina concordes omnino esse Thomistas, sic breviter demonstro: Supponamus voluntatem creatam in instanti, quo urget prçceptum supernaturale, non habere nisi gratiam sufficientem, & deesse ipsi Gratiam per se efficacem, ad actualem illius prçcepti observationem prorsus necessariam; hac facta hypothesi, docent omnes Thomistç, voluntatem creatam eo in casu habere potentiam antecedentem proximam & expeditam, sejunctam tamen ab actu, observandi tale prçceptum, tametsi voluntas creata, ut actu & re ipsa adimpleat illud prçceptum, indigeat ulteriori Gratia, seu Gratia per se efficaci, quç tenet se ex parte potentiç consequentis; quia potentiam illam antecedentem proximam & expeditam, ab actu tamen sejunctam, quam per Gratiam sufficientem habet voluntas creata, applicat Gratia per se efficax ad actum secundum; hoc est, illam potentiam conjungit cum actu, ad quem, velut ad sui complementum, suapte natura tendit. In hoc consentiunt omnes omninò Thomistæ, tametsi nonnulli inter illos dicant, voluntatem creatam, instructam licet Gratia sufficienti, non habere potentiam completam, proximam, & expeditam agendi. Illi quippè Thomistæ hoc unum duntaxat volunt, videlicet voluntatem creatam, quæ tantùm est instructa Gratia sufficienti, non habere potentiam completam, proximam, & expeditam in sensu Molinistarum, qui docent, voluntatem creatam, munitam Gratia merè sufficienti, ita habere potentiam completam, proximam, & expeditam agendi, ut opus non habeat alia ex parte Dei Gratia, seu Gratia per se efficaci ad actu agendum, sed tantummodò requiratur voluntatis creatæ consensus, qui Gratiam sufficientem, ex se versatilem & indifferentem reddat efficacem. Hunc sensum Molinianum à doctrina Scholæ Thomisticæ penitùs alienum, jure optimo reprobant omnes Thomistæ. Cæterùm, nullus unquam Thomista inficias ivit, voluntatem creatam, instructam Gratia sufficienti, *Thomisticè* intellecta, habere eo in sensu veram, completam, proximam & expeditam potentiam; ita ut tamen, præter Gratiam sufficientem, alia ex parte Dei indigeat ad actu agendum, Gratia, seu Gratia per se efficaci.

Ex hoc principio, quo tota fulcitur Scholç Thomisticç doctrina, inferunt Thomistç, hominibus in statu naturç lapsç, prçter gratias efficaces, dari gratias sufficientes, quæ dant veram, completam & proximam potentiam agendi, & adimplendi prçcepta Dei, subindeque his, qui, destituti Gratia per se efficaci, peccant, & transgrediuntur legem Dei, justè imputari peccatum. Inferunt etiam Thomistæ, Gratiam per se efficacem non destruere liberum hominis arbitrium, sed potiùs illud perficere. Postremò, Thomistæ profitentur, & Sole clariùs ostendunt, omnes erroneas consecutiones, quas *Jansenius*, ejusque Discipuli ex hæretico doctrinæ suæ de Gratia necessitante principio deducunt, non effluere ex principiis doctrinæ Scholæ Thomisticæ de Gratia per se efficaci, sed potiùs illis è diametro esse oppositas. Quod quidem ut tibi clariùs innotescat; finge aliquem Scholæ Molinianæ Theologum, qui, ad impugnandam doctrinam de Gratia per se efficaci, hoc argumentum tam Thomistis, quàm Jansenistis proponat: *Si Gratia sit ex natura sua, idest, se ipsa, & ab intrinseco efficax, sitque ad quodlibet opus bonum necessaria; ergò nulla datur Gratia sufficiens; ergò voluntas humana determinatur necessariò; nec habet potestatem completam & proximam ad oppositum; ergo ad liberta-*

tatem necessariò non requiritur indifferentia activa, seu immunitas à necessitate; ergo voluntas hominis necessitatem pati potest cum libertate: Atqui hæ consecutiones sunt erroneæ. ergo &c.

Ad hoc Moliniani Theologi argumentum Thomista, qui per Gratiam se ipsa efficacem intelligit prævium auxilium, quo Deus intrinsecè, physicè, & efficaciter, sed tamen libere & citrà ullam impositam necessitatem movet voluntatem hominis ad agendum; Thomista, inquam, qui Gratiam per se efficacem in hoc sensu Catholico & Thomistico accipit, interpretatur & docet, ad istud Moliniani Theologi argumentum respondebit; Gratiam per se efficacem, in sensu Catholico & Thomistico sic intellectam, necessariam omnino esse ad actu bene agendum; sed negabit Thomista omnes erroneas consecutiones, quas ex hoc principiò Catholico perperam deducit Molinianus Theologus; videlicet negabit Thomista, sequi ex isto principio Catholico & Thomistico, tolli Gratiam sufficientem, quæ dat homini veram & completissimam potestatem bene operandi; negabit Thomista, inde sequi, humanam voluntatem a Gratia per se & ab intrinseco efficaci necessario determinari; negabit itidem Thomista, inde sequi, ad libertatem hominis in statu naturæ lapsæ non requiri libertatem a necessitate, seu indifferentiam activam agendi vel non agendi. Hoc pacto Thomista, qui Gratiam per se & ab intrinseco efficacem in sensu Catholico & Thomistico, hoc est, juxta Sanctorum Patrum *Augustini*, & *Thomæ* sensum, accipit & propugnat, sese confestim ab isto Moliniani Theologi sæpius decantato argumento expediet.

Ast, *Jansenii* Discipulus, in isto Moliniani Theologi dissolvendo argumento, hærebit in luto, suæque hæreseos virus occulere haud poterit. Cùm enim Discipulus *Jansenii* per Gratiam se ipsa efficacem intelligat indeliberatam cælestem & victricem delectationem, quæ superior est terrena delectatione concupiscentiæ, & quæ insuper se tenet ex parte potentiæ, & adimit humanæ voluntati potentiam, non quidem absolutam, sed relativam ad oppositum, sicut obiter anteà observavi, & in aliis, quas ad te deinceps scribam, Epistolis copiosius ostendam: hoc, inquam, falso & erroneo principio ductus *Jansenii* Discipulus, ultro admittet omnes consecutiones, quas ex eo eliciet Theologus Molinianus; hoc est, fatebitur *Jansenii* Discipulus, nullas in statu naturæ lapsæ dari Gratias vere sufficientes, a Gratiis per se efficacibus distinctas, quæ dent homini veram, plenam, completam, proximam, expeditam, & relativam agendi potentiam. Fatebitur etiam *Jansenii* Discipulus, suo semel erroneo admisso principio, voluntatem hominis in statu naturæ lapsæ necessario a Gratia se ipsa efficaci determinari ad agendum, & solum liberam esse a coactione, subindeque humanam libertatem in statu naturæ lapsæ stare simul posse cum necessitate agendi. Postremò, *Jansenii* Discipulus, hoc suo jacto suæ doctrinæ infesto principio, ultrò ac lubens concedet, Deum non habere sinceram voluntatem salvandi omnes homines in statu naturæ lapsæ, eisque per voluntatem antecedentem Gratias sufficientes præparandi ut æternam salutem adipisci possint; Christumque Dominum mortuum non esse & sanguinem non fudisse pro salute reproborum.

Has autem consecutiones, velint nolint, admittere debent *Jansenii* Discipuli, quia prædictæ consecutiones ex doctrinæ principio, quod post *Jansenium* statuunt, mordicusque defendunt, nexu plane necessario sequuntur. Docent enim *Jansenius*, ipsiusque Discipuli, efficaciam Gratiæ peti duntaxat debere ex indeliberata cælesti delectatione, quæ relative victrix est & superior terrena delectatione concupiscentiæ. Hoc, inquam, doctrinæ suæ principium, tanquam capitale ac fundamentale, ultrò agnoscunt; illud oculorum pupilla carius habent, & in eo costanter retinendo unanimes sunt *Jansenius*, ipsiusque Discipuli; Atqui cum hoc principio necessariam & individuam connexionem habent quinque *Jansenii* Propositiones, jure optimo ab Ecclesia proscriptæ; Illud quippe, quo tota continetur *Jansenii* doctrina, principium destruit omnino libertatem, & ine-

inevitabilem inducit necessitatem, sicut in Epistolis, in quibus doctrinam *Jansenii* data opera impugnabo, copiosius, bene favente Deo, sum ostensurus; idque nunc breviter isto argumento evinco: Major delectatio necessario vincit minorem, potentior debiliorem, superior inferiorem, præsertim ubi virtus agendi ex delectatione repetitur. Quemadmodum enim, si in bilance duo fuerint pondera inæqualia, necesse prorsus est, eam bilancis partem deprimi, in qua majus est pondus; nec ullo pacto fieri potest, ut majus pondus a minori inclinetur, quando quidem inter ea duo nulla est proportio: ita non absimili ratione si indeliberata cælestis delectatio sit relativè victrix, hoc est si sit major, ac superior terrena delectatione concupiscentiæ, tum necesse erit, juxta doctrinam *Jansenii*, ut voluntas hominis bene operetur; sed si, versa vice indeliberata concupiscentiæ delectatio relative victrix sit, idest, si superior sit & major cælesti delectatione, tunc, juxta ejusdem *Jansenii* doctrinam, necesse prorsus erit, ut hominis voluntas male operetur. Hoc igitur doctrinæ *Jansenii* principium de indeliberata, sive cælesti, sive terrena delectatione, quæ relativè victrix est, exterminat omninò liberum hominis arbitrium, & invehit inevitabilem necessitatem, subindeque cum illo *Jansenii* principio necessariam connexionem habent quinque famosæ Propositiones, quæ, sicut consecutiones, necessario fluxu ex illo consequuntur. Oportet itaque, ut istud infestum *Jansenii* doctrinæ principium penitus repudietur, aut istæ admittantur consecutiones; alioquì, si quis retento principio, illas negaret, similis esset illi, qui truncum & radicem arboris servaret, & ramos inde pullulare nollet, quod sane absurdum & ridiculum esset.

Vide ergo, sodes, quam perperam Jansenistæ eodem luto, quo sordent, audeant Thomistas conspurcare, & passim asserere, se non nisi ob doctrinam, sibi cum Thomistis communem, hæreseos labe conspergi; cùm tamen impias & hæreticas consecutiones, perinde ac erronea principia, ex quibus illas *Jansenii* Discipuli deducunt, detestentur omnes Thomistæ. Quò fit, ut calumniæ notam effugere haud possint nonnulli recentiores; qui, ut Scholæ Thomisticæ Theologos tanquam Jansenianos, apud rudem plebem traducere & infamare valeant, non verentur asserere, principia doctrinæ Thomistarum de Gratia per se efficaci esse simillima principiis doctrinæ *Jansenii*, proindeque omnes hæreticas consecutiones, quas e suis principiis deducit *Jansenius*, effluere itidem e principiis doctrinæ Thomistarum de Gratia se ipsa efficaci. Quam putidam calumniam, quamvis eam hic retulisse abunde confutasse sit, opportuniori tamen loco invictis momentis plenissime confutabo. Dicam tantum obiter recentiores illos Scriptores, qui audent hanc illiberalem Jansenismi notam Thomistis impingere, vel ne leviter quidem delibasse peritorum Scholæ Thomisticæ Theologorum Opera, vel præjudiciis affectos illorum doctrinam non percepisse, vel denique, eos de industria, pessimoque artificio dissimulasse bene multa, quæ doctrinam Thomisticam inter & *Jansenii* errores, ab Ecclesia proscriptos, intersunt discrimina, quæ ipse suo loco in aperto sole ponam.

Hæc tria igitur præcipua circa Gratiæ efficaciam Systemata, quorum intelligentia ad aperiendum statum hujus quæstionis omnino videtur esse necessaria, breviter hic explanasse, sat superque sufficiat. Supervacaneum quippe esset diutiùs hic immorari in referendis Hæreticorum, præsertim *Lutheri* & *Calvini* circa efficaciam Gratiæ erroribus, ex quibus *Jansenius* suum ab Ecclesia proscriptum compegit ac conflavit Systema, vel in volvendis latiùs ac discutiendis quibusdam, quæ circa efficaciam Gratiæ Theologorum circumferuntur, opinionibus, quæ facile ad unum ex his tribus, quæ mox exposui, Systema revocari possunt. Quocirca, ne otio tuo abuti videar, de his plura in præsentia dicere supersedebo.

IV. Superest modo, ut sub finem istius Epistolę non nihil dicam de isto prejudicio, quo bene multi (sicut mihi per Epistolam significasti) a studio & defensione doctrinæ Thomisticæ de Gratia per se efficaci,

ficaci.

ficaci deterrentur, dictitantes nimirum, Systema de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, & de Decretis Divinis prædeterminantibus, durum quid sonare & humanæ libertati inimicum; sed, versa vice, Systema de Scientia Media, & de Gratia versatili, libero hominis subdita arbitrio magis arridere, ut pote intellectu facilius, & ad servanda defendendaque humanæ libertatis jura multo magis accommodatum. Ad hoc amovendum præjudicium tria hìc duntaxat (ne longior sim) singulari observatione digna, inseram, plura in sequentibus nostris Epistolis commodius dicturus. In primis, libens fateor; inter difficultates, quæ non paucæ in Divinis Litteris occurrunt, vix nullum inexplicabiliorem offendi labyrinthum, quam concordiam Divinæ Gratiæ cum libero hominis arbitrio. Hæc siquidem intricata admodum materia jam olim Sanctorum Patrum, dein, Theologorum, cum veterum, tum recentiorum vehementer torsit, ac mirum in modum hactenus exercuit ingenia: *Illa quæstio ubi de arbitrio voluntatis, & Dei Gratia disputatur* (inquit S. *Augustinus* lib. De Gratia & Libero Arbitrio cap. 47.) *ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei Gratia, liberum arbitrium putetur auferri*, quibus paria scribit S. ille Doctor lib. De *Prædestinatione* cap. 14. lib. 2. *De peccatorum Meritis*, & *Remissione* cap. 19. & Epist. 46. & 47. ad *Valentinum*, Abbatem. Crevit postea, ac mire implicata evasit hujusce Disputationis obscuritas, tum ex variis & e diametro oppositis erroribus, quos hìc recensere longum nimis & operosum esset; tum etiam ex Concertationibus inter Catholicos subortis, ex quibus tenebras in hanc Disputationem derivari, ejusque aditum impediri quodammodo necesse fuit, indeque factum est, ut Theologi, qui maxime quærunt hujus nodi solutionem, sudent æstuentque satis.

His erroribus, & diversis, quæ circumferuntur, opinionibus, ortum omni procul dubio dederunt tum præposterus novitatis amor, quo titillati nonnulli, relicta regia via, & neglectis Majorum documentis, desultoriæ imaginationi plus æquo indulserunt; tum etiam præjudiciorum vitia, quibus plerosque homines laborare quotidiana, heu nimium! experientia docet; tùm denique altitudo hujus de Divina Gratia Mysterii; in quod Deus noluit nos altius penetrare, ut sic agnosceremus, & divinæ Sapientiæ majestatem imperverstigabilem, & imbecillitatem humanæ mentis; quæ, dum sibi nimium confisa, hoc abstrusum Mysterium penetrare conatur, quò fuerit altiùs ingressa, hoc magis ac magis, tanquam noctua ad solem, caligat, & sæpiùs in errorem prorumpit. Quanto consultius juxta ac religiosius, mea quidem sententia, esset, clamare cum Apostolo *Paulo* cap. XI. Epist. ad Romanos: *O altitudo divitiarum Sapientiæ & Scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* Et cum Propheta *Isaia* cap. 40. *Quis audivit spiritum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* quam definire quod humanæ mentis excedit modum. Multa enim servari debent ei tempori, cum jam non videbimus per speculum & in ænigmate, sed, revelata facie, Domini gloriam contemplabimur.

Istud itaque vulgare præjudicium, quò nonnulli a doctrina Scholæ Thomisticæ de Gratia se ipsa efficaci deterrentur, tantùm abest, ut ejus veritati officiat, ut eam potius manifestò confirmet. Si enim Mysteria Prædestinationis & Divinæ Gratiæ possent claro aliquo & facili Systemate (sicut volunt assertores Gratiæ versatilis & subditæ libero hominis arbitrio) explicari, tum profecto cessarent esse Mysteria, utpotè rationi humanæ pervia. Frustra etiam Apostolus *Paulus* in mox citata Epistola ad Romanos de Divinis illis Mysteriis differens, difficultate oppressus, confugisset ad incomprehensibilia judicia Dei & imperverstigabiles vias ejus. Frustra itidem hìc Apostolus, postquam in eadem Epistola præmisisset multa, quæ spectant omnipotentiam Dei, absolutum ejus in omnes creaturas do-

dominium, gratuitam hominum electionem ad gloriam, efficaciam Gratiæ; & aliunde prævidens, hominem, superbia tumidum, & proprię excellentię ac libertatis suę peramantem, & (supra quam dici potest) studiosissimum, non libenter hanc doctrinam auditurum; frustra, inquam, Apostolus *Paulus* hominem superbum, querulum, & obstrepentem his verbis compescuisset: *Homo, tu quis es, qui respondeas Deo?* Sane si Apostolus *Paulus* Scientiam Mediam agnovisset, si gratiam versatilem, subditam libero hominis arbitrio, admisisset, non his verbis superbum hominem argutantem repressisset, sed facile exposuisset dogmata de Prędestinatione, de Gratia, & de libertate humana, quę prima specie difficultatis habere plurimum videntur; tamque clare, nodum hunc expedivisset, ut nullus homo, quantumvis superbus, ejus doctrinæ refragari potuisset. Quod cùm non pręstiterit Apostolus *Paulus*, sed aliam inierit viam, colligere inde debemus, Systema illud, quod Dogmata de Prædestinatione & de Gratia clare, & argumentis ab humana ratione ductis conciliat cum libertate humana; novum esse & à doctrina Apostoli *Pauli* alienum; aliud verò Systema, quod in Schola Thomistica docetur, quodque nobis exhibet Deum, tanquam supremum rerum dominatorem, & corda hominum summo per Gratiam se ipsa efficacem imperio regentem, indeque agnoscit arduum ac difficile esse humanam cum divina gratia conciliare libertatem; esse antiquum ac verum Ecclesiæ de Prędestinatione & Gratia Dei Systema, doctrinæque Apostoli *Pauli* apprimè consentaneum. Sed de doctrina & mente Apostoli *Pauli* circa Prædestinationem & Gratiam plura, juvante Deo, alia in Epistola dicemus.

V. Præterea, vulgare illud præjudicium, quo Systema de Prædestinatione gratuita & de Gratia se ipsa efficaci traducitur à nonnullis tanquàm durum, & humanæ libertati inimicum, non deterruit Sanctos Patres, & antiquos omnes fermè Theologos a defendenda Prædestinationis gratuitæ & Gratiæ per se efficacis doctrina, quam perpetua, sibique semper constanti traditione fultam, tuetur etiamnum Schola Thomistica, sicut tute facile intelliges, si ante annos circiter centum oculos revocare volueris, & ad illud temporis punctum redire, cùm necdum exorta essent hodierna de Prædestinatione & Gratia dissidia. Age enim, & Ecclesiam, quæ late tum temporis patebat, oculis perlustra, singulos hujus ævi Doctores & insignes Theologos enumera, tùm quotquot de præsenti argumento in superioribus sæculis scripta sunt Opera accurate revolve, illico senties, doctrinam, quam de Prædestinatione & Gratia totis viribus Schola Thomistica, post Sanctos *Augustinum*, & *Thomam*, propugnat, passim in omnibus Ecclesiæ sæculis obtinuisse, & communi hominum usu receptam, atque ubique fuisse pervulgatam.

Legesis (si tibi per otium liceat) proloquium, quod Eminentissimus Cardinalis *Laurentius Brancatus de Lauræa*, Ordinis S. *Francisci*, præfixit fronti Editionis trium, quæ edidit: *De Deo quoad opera Prædestinationis, Reprobationis, & Gratiæ actualis*, Opusculorum. In hoc quippe proloquio doctissimus ille Cardinalis luculenter ostendit, doctrinam Sancti *Augustini* de Prædestinatione gratuita, & de Gratia se ipsa efficaci fuisse à multis Summis Pontificibus tam antiquis, quam recentioribus, approbatam, necnon à pluribus Conciliis, à Doctoribus Ecclesię, à Scholarum Principibus, & à celebrioribus Academiis, pręsertim Parisiensi, Salmanticensi, Lovaniensi, & Duacensi. Idem repetit laudatus ille Cardinalis in Opusculo tertio, quod est *De Gratia actuali*, ubi pag. 395. conceptis verbis ait, *quòd doctrina S. Augustini de Gratia se ipsa efficaci per duodecim sæcula fuit semper judicata sana; quòd & Sancti Patres, & Doctores, & Romani Pontifices, & Concilia hanc doctrinam, ut ab Augustino traditam, approbarunt, & si in ea aliquam difficultatem invenerunt, de ea non curarunt, sed cum ipso Sancto Doctore, immò cum Apostolo Paulo ad altitudinem Sapientiæ & Scientiæ Dei,* &

& incomprehensibilitatem judiciorum ejus recurrerunt, nec plus sapere, quam oportet sapere voluerunt.

Quæ cum ita sint; quæro nunc, an tot viri, tantæ eruditionis commendatione spectabiles, potuissent istud præjudicium, & omnes, quæ in negotio Gratiæ se ipsa efficacis occurrunt, gravissimas difficultates superare; nisi compertum ac exploratum habuissent, eamdem doctrinam firmissimis nixam esse momentis, & inconcussis suffultam fundamentis, a quibus discedere non oportebat? Cùr autem opinio de Scientia Media, & de Gratia versatili, omnibus promiscuè data, & libero hominis subdita arbitrio, magis nunc multis placeat, quam antiquum de Gratia per se efficaci Systema? Cette mirati non debes. Opinio siquidem vulgaribus contentiens præjudiciis, quæ hominum libertati, eorumque sensibus favent (qualis est opinio de Scientia Media, & de Gratia versatili) opinio, inquam, quæ vulgaribus consentit ac nititur præjudiciis, multorum palato magis sapere & patrocinio gaudere solet; at, quod doctrina, quæ vulgaribus hominum mentis & voluntatis præjudiciis apparet inimica (qualem nonnulli esse volunt doctrinam de Præmotione physica, seu de Gratia se ipsa efficaci (consentientes habeat Apostolum *Paulum*, Sanctos Patres, Summos Pontifices, plures Synodos, celebriores Academias, & Scholas, communique hominum usu receptissima sit: id profectò contingere haud potuit, nisi quia hæc doctrina solidissimis stabilitur principiis, quorum veritas ad idem sentiendum impulit tot ac tantos viros, eosque in diversis adeo rerum conditionibus, locis, ac temporibus positos.

Insuper, istud vulgare de excisa & exterminata humana libertate per Gratiam efficacem præjudicium, quod P. *Gabriel Daniel*, aliique Scholæ Molinianæ Theologi solent frequenter Thomistis opponere, a Pelagianis, & Semipelagianis fuisse S. *Augustino* itidem objectum docent nos non tantum Sanctus ille Doctor, ejusque Discipuli *Prosper*, *Fulgentius*, & *Hilarius*; sed etiam Pater *Gabriel Daniel*, qui tamen, sibi parum constans, iisdem jam fractis Pelagianorum & Semipelagianorum armis utitur, dum in Thomistas, acerrimos doctrinæ Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* de Gratia se ipsa efficaci, & de Prædestinatione gratuita ad gloriam, defensores, calamum acuit. Verba illius nuperrimi Scriptoris Moliniani hìc exscribam, quia ad rem nostram apposite faciunt, eaque leguntur in Epistola nona, quam laudatus Pater *Daniel* scripsit ad nostrum *Natalem Alexandrum*: *Cum Pelagiani* (inquit Pater *Gabriel Daniel* *Augustinum ejusque de Gratia Theologiam insectabantur, quod eam favere Manichæis dictitarent, quo tandem fundamento nitebantur? Illo videlicet Decreto absoluto & efficaci Prædestinationis* (Propositum *Paulus vocat*) *quo Deus nullo meritorum respectu, præparat ac destinat electis, sive prædestinatis, ut vocamus, certam auxiliorum seriem, quæ ipsos certissime ad salutem perducit, & quam aliis non præparat. Divus Augustinus, auctore Paulo, nullam hujus Decreti causam affert, præter Dei voluntatem & misericordiam, simulque hanc divinorum judiciorum, ut Paulus idem loquitur, altitudinem scrutari nos vetat. Ibi vociferabantur Pelagiani, introduci ab Augustino fatum & inexpugnabilem necessitatem, quæ homines ad desperationem adigeret. Huic Dei Decreto, quod esset absolutum, & nullam voluntatis humanæ rationem haberet aut respectum, resisti non posse: eodem fieri Deum acceptorem (ut aiebant) personarum, qui hos eligeret, illos negligeret. Ipsi contra, Decretum Prædestinationis non tantum ad Gloriam, sed etiam ad Gratiam, volebant a nobis pendere, ac divinæ hujus electionis causam in libero positam esse arbitrio censebant; præire saltem oportere (aiebant) in libero arbitrio credendi desiderium, ut quispiam vocationis ad Fidem gratiam promereretur, quo desiderio moveretur Deus ad beneficium hoc illi potius, quam alteri conferendum ..... Semipelagiani gratiæ necessitatem ad omnia bona, quæ distingebant ab ipsa Fide, subinde agnoverunt, affirmabant, si Fides ipsa in potestate ac viribus liberi arbi-*

trii negaretur, ipsum plane convelli. Ex iis etiam nonnulli postmodum remiserunt, aliquid ac relaxarunt; cùm faterentur, gratiam quidem esse necessariam vel ad ipsammet Fidem, at certè negari non posse dicerent libero arbitrio (nisi funditùs tolleretur) eam facultatem, ut affectus quosdam pios & desideria eliceret, verbi gratia; desiderium credendi, ut ea saltem Deo causa foret secernendi, quos eligeret, ab iis, quos in perditionis massa relictos esse pateretur. Hanc germanam fuisse mentem Pelagianorum & Semipelagianorum, banc doctrinam sexcentis Augustini locis probare negotii nihil esset, nisi res ipsa per se loqueretur, & idæquè mecum ac multò etiam melius nosses. Liberum arbitrium putabant nullum, si nullus ipsi daretur in Prædestinatione locus, & absoluto Prædestinationis Decreto subjiceretur; si negaretur ipsi saltem initium, & quasi primus catenæ felicis annulus, quæ auxilia salutis inter se connexa continet, lausque promerendi primo aliquo motu seriem illarum Gratiarum, quas ipsi Deus præparasset. Docetis (ita illi cum Doctoribus Catholicis disputabant) nullam suppetere libero arbitrio potestatem, ut per se vel desiderium salutis progignat, ut boni ac salutaris operis quidpiam per se producat, ut suæ in colenda virtute perseverantiæ certam à se fidem & pignus ullum babeat. Quid id est, nisi liberum de medio tollere est? Ad bæc subjicitur Decreto efficaci & absoluto Prædestinationis, cujus nullo modo est conscium ac particeps, quodque irritum esse nequit. Prætereà, per Adami peccatum bomo peccati jugo subditur, nulla ipsi ad bonum libertas relicta jactatur. Actum igitur est de libertate, si Episcopi Hypponensis doctrinam omnem amplectimur. Ita ratiocinabantur, ita concludebant. Hæc nimirùm Pelagiani & Semipelagiani objiciebant, bunc in modum extingui delerique liberum prædicabant arbitrium per Decretum Prædestinationis, & Gratiam vi ejusdem Decreti datam.

Hactenus peroravit P. *Gabriel Daniel*, quem propriis suis verbis medium & illaqueatum teneo. Sic enim primò argumentor: Doctrinæ S. *Augustini* de Gratia, quam semper Catholica Ecclesia approbavit, objiciebant olim (fatente ipsomet Patre *Daniele*) Pelagiani & Semipelagiani; quod tolleret liberum hominis arbitrium, atqui doctrinæ Scholę Thomisticæ de Gratia per se efficaci, quam multi Summi Pontifices, & nuperrimè Sanctissimus BENEDICTUS XIII. approbarunt, objectare solent Molinistę, quod extinguat ac perimat liberum hominis arbitrium; ergo doctrina Scholæ Thomisticæ de Gratia se ipsa efficaci est ipsissima Sancti *Augustini* doctrina. Pręterea doctrinæ Sancti *Augustini* de Gratia objecerunt olim Pelagiani, & Semipelagiani, quod planè everteret liberum hominis arbitrium; sed nullus unquam fuit, qui Scholæ Molinianæ doctrinæ de Gratia, objecerit, quòd homini adimat liberum arbitrium; sed potiùs Scholæ Molinianæ vitio vertitur, quòd nimiùm prędicet & extollat liberum hominis arbitrium, ergo Scholæ Molinianæ doctrina de Gratia discrepat à doctrina Sancti *Augustini*.

Demùm, Pelagiani & Semipelagiani, tametsi hoc vulgare libertatis præjudicium sæpiùs Sancto *Augustino*, divinæ Gratiæ intrinsecam efficaciam stabilienti, objecerint, nunquàm tamen Sanctum illum Doctorem deterrere potuerunt ab omnipotenti divinæ Gratię efficacia propugnanda. Perstitit Sanctus *Augustinus* usque ad ultimam vitæ suæ periodum in defensione Gratiæ per se efficacis, eamque cum libero hominis arbitrio optimè conciliavit. Sancti illius Doctoris vestigia presserunt ejus Discipuli, doctrina & pietate conspicui, *Prosper*, *Fulgentius*, *Hilarius*, multi Romani Pontifices, S. *Bernardus*, S *Thomas*, Doctor Angelicus, & omnes Thomistæ, qui hanc illibatam Augustino-Thomisticam de Gratia se ipsa & ab intrinseco efficaci doctrinam hactenùs invictè & intrepidè, perpetua, sibique semper constanti sęculorum traditione fulti, plaudentibus & approbantibus Summis Pontificibus, atque secundis & gratis celebriorum totius Orbis Academiarum, & clarissimorum Ordinum religiosorum acclamationibus, suffragiis, & plausibus excitati, tutati sunt, & etiamnùm totis viribus tuentur, mul-

tisque

tisque efficacissimis argumentis demonstrant, hanc Augustino-Thomisticam de Gratia per se efficaci doctrinam perficere liberum hominis arbitrium, nedum ei officere, vel minimum inferre nocumentum. Hoc igitur vulgare libertatis præjudicium, quod velut terriculamentum plenis buccis jactare, & Scholæ Thomisticæ opponere solent Scholæ Molinianæ Theologi, neminem, veritatis amantem, deterrere debet ab amplectenda, tenenda,& docenda Gratiæ per se efficacis doctrina,sicut docetur in Schola Thomistica.

Postremo, istud vulgare præjudicium, quod Systemati de Gratia per se efficaci objectant Adversarii, humanæ libertatis inimicum, suam originem habere videtur ex superbia hominis post primigenium Adami peccatum. Quamvis enim quotidiana liberi arbitrii, post culpam Adami, conscientia clamet nos agere, & voluntatem nostram esse suorum actuum dominam, supremo tamen Dei dominio subditam; animus hominis arrogantior, fræni impatiens, & alterius in se imperium pertinaciter detrectans, sibi facile persuadet, voluntatem prædicari supremam sui dominam, subindeque suæ libertati nocere divina Decreta prædeterminantia. Quasi verò Deus, qui nostram condidit libertatem, eam motione & Gratia sua sartam tectam conservare haud possit! Proh! quantùm valet hominis ad decipiendum superbia, & quam facile ementita rationis larva fucum facere, falsisque cupiditatis suggestionibus speciem veri pessimo artificio affingere potest!

VI. Vides itaque, neminem se se facile credere & addicere debere doctrinæ, quæ humanæ libertati nimium favet, præsertim in his, quæ spectant Mysteria Fidei, & normam morum. Alioqui doctrinam de Gratia, quam propugnabant Semipelagiani, præferre deberemus doctrinæ S. *Augustini*; cum certum sit, doctrinam Semipelagianorum longe magis in speciem favere humanæ libertati, quam doctrinam S. *Augustini*. Quod sane nullus dicere audeat. Debemus etiam calculo nostro approbare doctrinam, quam quidam non ita pridem laxiores Casuistæ invexerant, dictitantes, in concursu duarum opinionum, quarum una probabilior est & stat pro lege, altera verò minùs probabilis est, & favet libertati, licitum esse sequi, salva & inculpata conscientia, opinionem minus probabilem, quæ blanditur libertati. Quod nullus (ut mihi videtur) exactioris Moralis doctrinæ cultor, unquam dicet. Tantum igitur abest, ut vulgare illud præjudicium, quod Thomistis ad nauseam usque objicere solent Adversarii, te, tuique similes à studio Præmotionis physicæ, seu Gratiæ se ipsa efficacis, avocare debeat, ut potiùs in tuenda antiquæ illius doctrinæ veritate magis ac magis te animare atque stimulare oporteat. Præterquamquod, certo tibi polliceor, ostensurum me pluribus argumentis, Præmotionem physicam, seu Gratiam se ipsa efficacem, humanæ libertati non officere, sed potiùs eam conservare, fovere ac perficere; adeoque vulgare istud præjudicium (quod inflatis tibiis adversus doctrinam Scholæ Thomisticæ nonnulli jactare solent) esse oppidò falsum. Hanc fidem, qua me in præsentia obstringo, in aliis, quas ad te scribam, Epistolis liberabo, & tua omnibus, quibus potero, rationibus studia juvare,& promovere satagam. Vale.

ALTERA EPISTOLA
PHILOSOPHICA,

In qua firmissima jaciuntur principia, & solida proponuntur argumenta, e ratione naturali petita, quibus Præmotionis physicæ, ad omnes & singulos naturales actus eliciendos necessitas comprobatur.

PRæmotionis physicæ ad singulas actiones cum supernaturales, tum naturales necessitatem defendunt quidem omnes Scholæ Thomisticæ Theologi, sed cum eo tamen discrimine, quòd velint, doctrinam de necessitate Præmotionis physicæ ad actiones supernaturales esse connexam cum Fide, seu cum Sacris Literis, cum traditione Sanctorum Patrum, cum Decretis Summorum Pontificum, & definitionibus Conciliorum; doctrinam verò de necessitate Præmotionis physicæ ad actus naturales pertinere duntaxat ad Philosophiam asserant Thomistæ, eamque validissimis quidem argumentis, sed è penu Philosophiæ tantùm depromptis probari posse, ultrò profiteantur.

Id, inter cæteros Thomistas, unus instar omnium *Thomas de Lemos* (tametsi Præmotionis physicæ ad singulos naturales actus necessitatis acerrimus vindex) in Congregatione de Auxiliis Divinis habita coram *Paulo V.* die X. mensis Januarii anni MDCVI. disertè testatur his verbis: *Ad tertium*, inquit, *dicendum, nullo modo ex doctrina de physica Prædeterminatione sequi, quòd Deus sit causa peccati, vel quòd peccatum physicè prædeterminet. Primò, quia potest optimè quis defendere physicam Prædeterminationem pro actibus supernaturalibus, & ex isto capite non coarctatur ad illam defendendam pro actibus aliis facillimis naturalis ordinis, & pro actionibus peccatorum. Et ratio est, quia respectu actuum supernaturalium est peculiaris ratio, præter illam generalem subordinationem causæ secundæ ad primam, ob quam specialem rationem (quidquid sit de illa subordinatione generali) est constituenda physica prædeterminatio in voluntate qua Deus faciet illam benè operari supernaturales actiones, quia respectu hujusmodi supernaturalium operationum, cum sint elevatissimæ, & supra voluntatem, illam omninò excedentes, oportet quòd Deus immutet & determinet voluntatem ad illas, quia illa nunquam se determinabit ad id, quod supra ipsam est, nisi ad id immutetur & determinetur à Deo: quod evidentius patet in voluntate peccatoris. Quomodò enim, cum sit aversa à Deo, ipsa se convertet & determinabit ad Deum, nisi Deus priùs illam ad se convertat, & verè faciat quod se determinet ad bonum? Præter hanc ergo specialem rationem, etiamsi quis teneret, voluntatem in actionibus, quæ in peccatis sunt, non determinari à Deo, etiam quatenus entitates & actiones sunt facillimæ, ad quas voluntas possit se determinare, tamen in actionibus supernaturalibus astringeretur fateri physicam determinationem ad supernaturalia opera exercenda &c.*

Hactenus doctissimus noster *Thomas de Lemos*, cui succinit noster eruditus juxta ac pius *Vincentius Contensonus*, qui lib. VIII. *Theologiæ Mentis & Cordis*, Dissertatione 2. Speculatione 3. hæc habet: *Generalem Prædeterminationem admittunt duntaxat Thomistæ, ut probabilem secundùm rationem naturalem, & non ut necessariò cum Fide Catholica connexam. Gratiam verò per se efficacem tenent ut conclusionem Theologicam, ab Augustino, & Aquinate certissimè traditam, &, post*

arti-

articulos Fidei, omni exceptione majorem, in proxima ac veluti ultima dispositione definibilem. Unde, etiamsi nulla ad actus merè naturales & morales physica prædeterminatio admitteretur, eam tamen in ordine supernaturali ad rectè Christianeque vivendum admittendam contendimus. Generalem Præmotionem ideò solùm adstruimus, ut per eam ad Gratiam per se efficacem uberius fortiusque stabiliendam, viam muniamus; ad eamque propugnandam serviat etiam Philosophia. Quare, Gratiæ per se efficacis assertionem unicè quærimus, unicè intendimus. Undè, ut optime Alvarez lib. 3. De Auxiliis Disputatione 24. observat, Thomistarum nonnulli Deum promovere ad actum peccati, etiam ut actus est, inficiati sunt, quamvis ad unum omnes Gratiæ victricis & per se efficacis omnipotentissimam potestatem, à prævisione Scientiæ Mediæ independentem, constantissimè asseverent. Et de illa processit olim coram Clemente VIII. & Paulo V. & durat adhuc Patres Societatis inter & Dominicanos disputatio. Hæc observare operæ pretium in hujus Dissertationis coronide duxi; quia quamplurimos adverti adversarios, hac arte Thomisticæ de Gratia sententiæ invidiam accersere, quod nostra sententia Deum malorum actuum faciat præmotorem.

I. Verum, omnes Thomistæ, tametsi Præmotionem physicam ad omnes & singulos actus naturales necessariam propugnent tanquam probabilem duntaxat secundum rationem naturalem, & non ut necessario cum Fide Catholica connexam; hanc tamen sententiam probant validissimis argumentis è Philosophia desumptis, quorum præcipuum, (ne longior sim) in hac Epistola tantummodo proponam; quod si, ut par est, quisque, abdicatis præjudiciis, & semoto omnium partium studio, perpendere velit; nullus dubito, quin actutum in doctrinam de Premotione physica, ad omnes actus naturales exerendos necessaria, manibus pedibusque descendat. Porrò, istud præcipuum Thomistarum argumentum petitur è ratione entis, quod solus Deus, tanquàm universalissima rerum omnium causa efficiens, per prævium, realem & physicum influxum producere potest.

Ut autem istius Thomistarum argumenti vim facilius percipere possis, illud, juxta morem Scholæ, cui assuetus es, in formam Syllogismi redactum, hic breviter propono: Præmotio physica, sicut docent omnes Thomistæ, nihil aliud est, quam actuale intrinsecum & prævium Dei auxilium, quod per modum causæ realis & effectricis influit in actionem creaturæ rationalis, efficitque ut voluntas creata se se determinet ad agendum, & reapse prorumpat in actionem: Atqui admittendum est tale Dei auxilium, ergo admittenda est Præmotio physica. Probatur minor propositio: Illud Dei auxilium, quo indiget creatura rationalis ad agendum, vel determinatur à voluntate creata, vel efficit, ut voluntas creata se determinet ad agendum (inter hæc quippe duo nullum sanè potest dari medium. Quod enim concordi semper actione operentur Deus & creatura, id certè non fit casu fortuito, subindeque ex his duabus causis unam ab altera determinari necessum est.) Atqui auxilium Dei non determinatur a creatura, ergo admittendum est Dei auxilium, quod sua intrinseca virtute efficit, ut voluntas creata se se determinet ad agendum. Probatur minor propositio: Si creatura rationalis determinaret Dei auxilium, quo opus habet ad agendum: foret aliqua determinatio quam sibi creatura rationalis tribueret, per se solam, ea nempe determinatio, per quam creatura rationalis determinaret auxilium Dei. Nam primam illam determinationem, per quam creatura rationalis auxilium Dei determinaret, vel sibi sola tribueret creatura rationalis, vel eam acciperet ab auxilio Dei; sed hanc primam determinationem, per quam creatura rationalis determinaret auxilium Dei, non acciperet ab auxilio Dei, quia, ut supponitur, ipsamet creatura rationalis auxilium Dei determinaret. Quod enim, exempli gratia, determinatur a te, ab hoc certe non determinaberis. Præterquam quod, hi, qui Præmotionem physicam negant, indubitanter

ter supponunt, creaturam rationalem a Deo non determinari, igitur juxta Præmotionis physicæ osores; prædictam determinationem voluntas creata non reciperet ab auxilio Dei, ac proinde voluntas creata sola hanc sibi determinationem tribueret: Atqui nullam determinationem per se solam voluntas creata sibi dare potest, ergo voluntas creata non determinat auxilium Dei, sed, versa vice, auxilium Dei sua intrinseca virtute efficit, ut voluntas creata se se determinet.

Hanc ultimam minorem propositionem, in qua volvitur totius difficultatis cardo; quod videlicet voluntas creata nullam per se solam sibi determinationem tribuere possit, tribus invictis momentis ostendo. Primo, quia si auxilium Dei non determinaret voluntatem creatam, sed, vice versa, voluntas creata determinaret auxilium Dei, omni procul dubio voluntas creata hanc determinationem, cujus ipsa sola causa esset, adjiceret supra auxilium Dei, proindeque adjiceret realitatem quamdam (hęc siquidem determinatio realitas quædam est, nam quantumvis elevetur & extenuetur, dici non potest, eam esse nihil, cum potius sit reale quidpiam additum potentiæ, quam habet voluntas creata se se determinandi, & agendi.) Quod si dicant adversarii, voluntatem creatam adjicere reverà supra auxilium Dei aliquam realitatem, seu aliquem gradum entis; ergo, juxta adversarios, ipsa sola voluntas creata poterit augere sui ipsius ens, & una realitate amplificare. Porrò falsum est creaturam rationalem posse ex se sola producere aliquam realitatem, seu modum, & gradum entis, vel primordium aliquod tenuissimum determinationis, vel nutum quemlibet voluntatis, vel levissimum, ut ità dicam, fulgorem voluntatis, quæ omnia habent rationem entis. Si enim ceatura rationalis posset ex se sola producere aliquem modum, seu gradum entis, posset itidem ex se sola producere entia in infinitum. Superata namque, quę sola negotium facessere potest difficultate, quæ in hoc sita est, an habeat creatura rationalis ex se sola vim producendi aliquem gradum entis, seu an creatura rationalis possit per solam sui virtutem dare existentiam alicui rei, quæ in rerum natura necdum existit, & efficere, ut ex non existere transeat ad esse? Hac, inquam, semel superata difficultate, & admissa hypothesi, quod creatura rationalis possit ex se sola producere aliquam entitatem, seu aliquem gradum, vel modum entis, jam nihilo plus negotii erit in duobus aut tribus, immò in mille entibus producendis, quam in uno. Et certe, si creatura rationalis possit sola producere hunc gradum entis, quorsum & alium entis gradum producere non poterit? Dato igitur semel quod tanta sit creaturæ rationalis virtus, ut, se sola producat aliquem gradum entis, nullus tandem assignari poterit finis entium, quæ a creatura rationali produci non valeant.

Prætereà, ut determinatio creaturæ rationalis determinaret auxilium Dei, necesse esset ut determinatio creaturæ rationalis anteverteret determinationem auxilii Dei (causa enim efficiens omnis præcedit effectum suum) atqui nulla ratione dici potest, determinationem creaturæ rationalis præire determinationi auxilii Dei, alioquì Deus non esset causa efficiens omnis entis. Deum autem esse causam primam, universalissimam, & efficacissimam omnis entis, & omnium modorum & differentiarum entis, seu contingentiæ & necessitatis rerum, docet disertissime S. *Thomas* 1. Part. Quæst. cv. Art. 5. Quæst. 3 de Potentia Art. 7. & lib. 3. contra Gentes cap. 64. 65. & 66. Nec dicere possunt Adversarii, hanc creaturæ rationalis determinationem fieri ab auxilio Dei tanquam a causa efficiente, cum ipsimet doceant & velint, istud auxilium Dei determinari a creatura, & expectare ejus determinationem, nec prius influere in actionem creaturæ, quam creatura rationalis sese determinaverit

Denique, si creatura rationalis produceret ex se sola determinationem auxilii Divini, esset subinde in hac sua determinatione independens a Deo, haberetque rationem primi principii; quod omnino falsum esse aperte probat S. *Tho-*

S. *Thomas* in 2. lib. Sententiarum Distinct. 37. Quæst. 2. Art. 2. ubi hæc habet: *Hoc est de ratione primi principii, ut agere possit sine aliquo auxilio prioris agentis & influentiæ ejus: unde si voluntas humana actionem aliquam potest producere, cujus auctor Deus non esset, voluntas humana rationem primi principii haberet. Et quamvis hoc solvere nitantur dicentes, quod voluntas etsi per se possit actionem producere sine influentia prioris agentis, non tamen esse a se, sed ab alio, quod etiam exigeretur ad rationem primi principii. Sed hoc videtur inconveniens, ut qui a se non habet esse, a se agere possit, cum etiam per se durare non potest, quod a se non est. Omnis etiam virtus ab essentia procedit, & operatio a virtute; unde cujus essentia ab alio est oportet quod virtus & operatio ab alio sit. Et propterea, quamvis per hanc responsionem evitaretur, quod creatura non esset primum ens simpliciter, non tamen posset vitari, quin esset primum agens, si ejus actio in aliquod prius agens non reduceretur sicut in causam.*

Possem hic referre Iliadem testimoniorum S. *Thomæ*, ex quibus certissimè constat, nullam entitatem vel minimam a creatura rationali produci, quin prius a Deo, tanquam a causa prima efficiente, & in eam physice influente, producatur; subindeque creaturam rationalem non posse per se solam producere aliquam determinationem, cum omnis determinatio sit aliqua entitas, seu reale quidpiam a nuda potentia se se determinandi & agendi distinctum. Nemo quippe a nuda & solitaria potentia se determinandi & agendi transire potest ad actionem & ad determinationem vel tenuissimam, nisi aliquid novi acquisiverit; quia determinatio realis non potest advenire ei, quod erat adhuc indeterminatum, idest, quod carebat determinatione, quin ei adjiciatur gradus entis & realitatis (voces, si velis, entitatulam) cujus beneficio determinatum evadat. Si ergo aliqua determinatio a sola creatura rationali prodiret, palam sequeretur, aliquem entis gradum a sola creatura rationali produci.

Hoc invictum ad adstruendam præmotionem physicam e ratione entis petitum ratiocinium apposita observatione illustrare ac confirmare non pigebit. Velim itaque observes, eum, qui habet potentiam agendi & se determinandi, non continuò habere actionem ipsam & determinationem censendum esse, quia determinatio & actio, juxta doctrinam S. *Thomæ*, reale quiddam est, simplici potentiæ agendi & se determinandi additum. Quò fit, ut inter se discrepent hæc duo, habere quidquid necessarium est ut possis agere, & habere quidquid necessum est ut agas re ipsa. Alterum pertinet ad potentiam, ut potentiam; alterum spectat actionem, prout aliquid reale addit potentiæ; indè est, quod reverà differant inter se homines duo, quorum unus potest quidem agere, nec tamen agit, alter verò potest agere & re ipsa agit. Id totum dilucido familiari isto exemplo: Sit mens aliqua creata, quæ habeat proximam & expeditam potentiam se determinandi & agendi, ipsam verò determinationem necdum habeat; huic profectò menti creatæ suppetent omnia, quæ erunt necessaria ut possit exire in actionem, nondum tamen erit instructa aliquo requisito ex parte actus secundi, & necessario ad actu eliciendam determinationem & actionem, quæ important aliquem realem entis gradum, à pura potentia se se determinandi distinctum. Igitur hæc mens creata remanebit indifferens & pendula hærebit, nec priùs fiet, ut se determinet & actu agat, quàm realitatem istam acceperit ab aliquo: à quo verò, nisi à Deo? Qui per Præmotionem physicam, seu per auxilium suum physicum, & actioni creaturæ rationalis prævium, applicat & determinat mentem creatam, per modum causæ effectricis ad agendum.

Sed, ut istud ratiocinium ab ente petitum, quo sæpius S. *Thomas* probat Præmotionis physicæ necessitatem ad eliciendos actus, qui aliquam realitatem, seu entitatem habent, in optimo lumine collocetur, & à cavillationibus, quibus adversarii illud impetunt, vindicetur; præstat ut sedulò observes,

singulas intellectus & voluntatis creaturæ rationalis actiones, determinationes, cognitiones perceptiones, volitiones, inclinationes, amores, deliberationes affectiones &c. esse entitates reales, distinctas ab intellectu & voluntate, subindeque illas entitates produci a Deo, qui est fons & plenitudo totius entis, seu prima & universalissima causa profundens totum ens & omnes differentias entis, sicut millies in suis Operibus docet & inculcat Sanctus *Thomas*. At, utrum ejusmodi entitates producat Deus in intellectu & voluntate creaturæ rationalis per actionem *creatricem*, vel per actionem, quam Theologi appellant *eductivam*? Paucis hìc explicare necesse est.

Dico itaque, Deum non producere in intellectu & voluntate creaturæ rationalis tales entitates per creationem. Primò. Quia creatio, sicut docent omnes Theologi, est actio, qua Deus producit aliquid ex nihilo, sive ex nullo præsupposito subjecto: atqui Deus illas entitates non producit ex nihilo, seu ex nullo præsupposito subjecto, cum certum sit, Deum producere ejusmodi entitates ex aliquo præjacente subjecto, videlicet intellectu & voluntate creaturæ rationalis, in quibus eas producit.

Secundò, docent Thomistæ, cognitiones & perceptiones intellectus, sicut determinationes, volitiones, amores, & affectiones voluntatis, quatenus realitates & entitates sunt, præcontineri in intellectu & voluntate creaturæ rationalis non quidem actu, sed in potentia: quia omnis causa efficiens debet præcontinere in potentia effectus, quos producit; alioquì non esset causa efficiens: Atquì intellectus & voluntas creaturæ rationalis sunt causæ efficientes suarum actionum, idest, cognitionum, perceptionum, volitionum, determinationum, amorum, affectionum &c. igitur intellectus & voluntas creaturæ rationalis actiones suas, cognitiones, perceptiones, determinationes, volitiones, amores, quatenus realitates & entitates sunt, præcontinent non quidem actu & formaliter, sed in potentia, proindeque tales entitates non producuntur a Deo per creationem, quia (ut mox dixi) creatio est productio rei ex nihilo tam sui, quam subjecti, seu est productio rei, quæ nec actu, neque in potentia præcontinetur in subjecto. Cum igitur intellectus & voluntas, tanquam causæ efficientes, præcontineant non quidem actu & formaliter, sed in potentia, suas actiones; plane consequitur, actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis, quatenus realitates & entitates sunt, non produci a Deo per creationem.

Tertio, si actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis, quatenus realitates & entitates sunt ab intellectu & voluntate distinctæ, producerentur a Deo per creationem, sequeretur, fore ut illæ entitates, a Deo creatæ, quando desinerent esse in intellectu & voluntate, annihilarentur, hoc est, relaberentur in nihilum tam sui, quam subjecti. Quemadmodum enim creatio est productio rei ex nihilo tam sui, quam subjecti, ita similiter, quando res, a Deo creata, desinit esse, annihilatur, & denuò relabitur in nihilum tam sui, quam subjecti: Atquì docent Thomistæ, cognitiones & perceptiones intellectus, sicut, & determinationes & actiones voluntatis, quæ entitates sunt, non annihilari, quando in intellectu & voluntate esse desinunt, quia licet ejusmodi entitates, quando desinunt esse, non sint amplius in intellectu & voluntate quantum ad actualitatem, seu existentiam, eas tamen intellectus & voluntas semper præcontinent in potentia, quia sunt causæ activæ, & effectrices omnium suarum operationum, veramque illas producendi retinent potestatem. Igitur actiones cùm intellectus tum voluntatis, quando desinunt esse, non annihilantur, seu non relabuntur in nihilum tam sui, quam subjecti, subindeque non sunt entitates a Deo creatæ.

Quartò, S. *Thomas* 1. Part. Quæst. 45. Art. 4. docet, *creari* propriè convenire soli substantiæ, seu formæ per se subsistenti, non verò formę inhærenti, seu accidenti inhærenti subjecto, sine quo existere haud potest: Atqui omnes actio-

actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis non sunt (juxtà doctrinam S. *Thomæ*) substantiæ, seu formæ per se subsistentes, sed sunt formæ inhærentes, seu entitates reales, quæ, instar accidentium, adveniunt & inhærent subjecto, ergo omnes actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis, quatenus sunt realitates, seu entitates, succrescentes, advenientes, & inhærentes subjecto, scilicet intellectui, & voluntati creaturæ rationalis, non producuntur à Deo per creationem.

Quintò, si omnes actiones intellectus & voluntatis, quatenus sunt reales entitates, crearentur à Deo; solus Deus ita esset omnium actionum intellectus & voluntatis creaturæ rationalis causa efficiens, ut intellectus & voluntas non essent ampliùs causæ activæ & effectrices suarum operationum, immò, ad earum productionem nullo pacto concurrere possent. Docent quippè (post S. *Thomam* 1. Part. Quæst. 45. Art 5.) omnes Theologi, nullam creaturam posse esse causam, sive principalem, sive instrumentalem creationis, tum quia nulla creatura potest dare esse nihilo, seu non potest agere in nihilum, sed tantummodò in aliquod præjacens subjectum: Tum quia etiam virtus infinita est omninò necessaria ad creandum, seu ad producendum aliquid ex nihilo, cum inter *ens & nihilum* infinita reperiatur distantia; omnem autem creaturam pollere duntaxat finita & limitata virtute nemo inficias ire potest. Si igitur omnes actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis, quatenus reales entitates sunt, creentur à Deo, quis, amabò, statim non videat, non tantum impossibile esse, ut intellectus & voluntas creaturæ rationalis sint causæ activæ & effectrices suarum actionum, sed etiam nulla prorsus ratione fieri posse, ut intellectus & voluntas aliquo modo concurrant ad suarum actionum productionem, quia, juxta doctrinam S. *Thomæ*, quam sectantur omnes Theologi, nulla creatura potest esse causa sive principalis, sive instrumentalis creationis, nec ullo pacto concurrere ad productionem rei, quæ creatur à Deo.

Non clam me est, Patrem *Malebranche*, Congregationis Oratorii Presbyterum, aliosque modernos Philosophos, fateri quidem, nullam creaturam posse esse causam sive principalem, sive instrumentalem propriè dictam creationis, docere tamen, creaturam posse esse *occasionem*, seu *causam occasionalem* creationis, quatenus nimirum potest creatura determinare Deum ad creandum, tanquàm *occasio*. Verùm istud Patris *Malebranche*, & aliorum modernorum Philosophorum nuperum Systema jure optimo ab universa Schola Thomistica rejicitur eo potissimùm nomine, quòd si semel (uti docet P. *Malebranche*) quælibet creatura esset duntaxat causa occasionalis determinans Deum ad creandum quidquid in ea producitur; sequeretur nullam in rerum natura fore creaturam, quæ esset causa activa & effectrix suarum operationum, quæque ad illarum productionem aliquo modo concurreret; sed solum Deum omnes cujuslibet creaturæ effectus & operationes immediatè producturum per creationem, cujus actionis creatricis cum prorsùs incapax sit quælibet creatura, etiam excellentissima, nihil profectò, in Systemate Patris *Malebranche*, quælibet creatura operaretur; immò, ad nullas operationes, quas Deus in ipsa produceret, ullo modo concurrere posset, cum certum sit apud omnes Theologos, in productione rei, quæ creatur à Deo, nullum plane intervenire posse influxum, vel qualemcumque concursum creaturæ. Porrò, creaturam rationalem esse causam effectricem & liberam suarum operationum, & ad earum etiam actionum, quæ negotium salutis spectant, productionem liberè concurrere, disertè asserit Scriptura Sacra: *Convertimini ad me in toto corde vestro*, Joelis cap. 2. *Si pœnitentiam non egeritis, omnes simul peribitis*, Lucæ cap. 13.

Manet itaque sat superque probatum contra Patrem *Malebranche*, & alios modernos Philosophos, omnes actiones intellectus, & voluntatis creaturæ rationalis esse realitates, seu entitates, easque non produci à Deo per creatio-

tionem. Nunc breviter ostendo, omnes actiones intellectus & voluntatis, quatenus sunt reales entitates, produci à Deo per actionem, quam Thomistæ appellant *eductivam*. At enim, ea actio dicitur *eductiva*, quæ supponit subjectum, & per quam agens efficit, ut res quæ erat in subjecto duntaxat in potentia, actu existat; atqui Deus, qui est suprema & universalissima causa totius entis, efficit per suum prævium & physicum influxum, ut omnes intellectus & voluntatis actiones, quas utraque creaturæ rationalis facultas præcontinebat tantum in potentia, actu existant; ergo Deus omnes intellectus & voluntatis actiones, quæ sunt entitates reales, producit per actionem non creativam, sed eductivam. Intellectus etiam & voluntas creaturæ rationalis suas itidem operationes, quas præcontinent in potentia, re ipsa producunt tanquam causæ secundæ, activæ, liberæ, & Deo, qui est prima effectrix rerum omnium causa, subordinatæ, atque in virtute, à Deo ipsis per Præmotionem physicam impressa, attingunt per propriam actionem effectum causæ primæ, nimirum rationem entis, quam tamen nulla creatura, se sola, potest per naturalem & congenitam suam virtutem producere, nam *exclusa superiori virtute* (scilicet Dei) *virtus inferior operationem non habet* inquit S. *Thomas* Quest. 3. de Potentia Art 7. ad quintum sibi propositum argumentum. Quibus verbis aperte docet S. *Thomas*, quòd licet causa secunda per se solam, hoc est, per solam suam naturalem & congenitam virtutem nunquam suas producat actiones, quatenus realitates, entitates, & actualitates sunt, attamen per virtutem ipsi à Deo superadditam & impressam producit tanquam causa activa omnes suas actiones, quatenus realitates, entitates, & actualitates sunt.

Hanc esse germanam Sancti Doctoris mentem evidenter colligo ex Articulo quinto Primæ Partis Quæst. 105. ubi inquirit: *utrum Deus operetur in omni operante?* Cui Quæstioni sic respondet Sanctus Præceptor: *Dicendum*, inquit, *quòd Deum operari in quolibet operante*, *aliqui sic intellexerunt, quòd nulla virtus creata aliquid operaretur; putà quòd ignis non calefaceret, sed Deus in igne*: (quo in errore versantur etiamnùm moderni quidam Philosophi, *Cartesiani*, *Gassendistæ*, *Malebranchistæ*, quibus constitutum est veterem, si possent, evertere Philosophiam, novumque Systema, ac novum ordinem, quo Mundus regatur, inducere.) Hunc autem Philosophorum errorem Doctor Angelicus ibidem refellit his verbis: *Hoc autem est impossibile. Primo quidem, quia sic subtraheretur ordo causæ & causati a rebus creatis, quod pertinet ad impotentiam creantis: ex virtute enim agentis est, quòd suo effectui det virtutem agendi. Secundo, quia virtutes operativæ, quæ in rebus inveniuntur, frustra essent rebus attributæ, si per eas nihil operarentur: quin immo omnes res creatæ viderentur quodammodo esse frustra, si propria operatione destituerentur, cum omnes res sint propter suam operationem; semper enim imperfectum est propter perfectius. Sicut igitur materia est propter formam, ita forma, quæ est actus primus, est propter suam operationem, quæ est actus secundus, & sic operatio est finis rei creatæ. Sic igitur intelligendum est. Deum operari in rebus, quòd tamen ipsæ res propriam habent operationem.* Idem docet S. *Thomas* cap. 66. libri 3. contra Gentiles, ubi probat, *nullum agens creatum posse dare esse*, idest, posse producere ens, *nisi in quantum agit virtute divina*. Id autem eodem in capite sæpius repetit: ***Ex hoc autem manifestum est***, ait Angelicus Doctor, ***quòd omnia inferiora agentia non dant esse nisi in quantum agunt virtute divina***. Rursum: ***Cum igitur esse sit communis effectus omnium agentium, (nam omne agens facit esse actu:) oportet quod hunc effectum producant in quantùm ordinantur sub primo agente, & agunt in virtute ipsius***. Iterum: ***Est igitur ESSE proprius effectus primi agentis, scilicet Dei, & omnia quæ dant esse, hoc habent, in quantum agunt in virtute Dei***. Denique, S. *Thomas* ibidem ait: ***Quod autem est in omnibus agentibus perfectissimum, est ESSE: quælibet enim na-***

tu-

tura vel forma perficitur per hoc quòd est actu, & comparatur ad esse in actu, sicut potentia ad actum: ipsum igitur ESSE, est quod agentia secunda agunt in virtute primi agentis.

Ex hac autem constanti S. *Thomæ* doctrina quatuor colligo Corollaria, quę ratiocinio ab ente petito, quo ad probandam necessitatem Pręmotionis physicæ sæpissime utitur Angelicus Doctor, maximam lucem affundent. Primum Corollarium istud est: Nulla creatura, sicut docet S. *Thomas*, per se solam, idest, per solitariam suam naturalem & congenitam virtutem producit ens, ergo ex Sancto *Thoma* intellectus & voluntas creaturæ rationalis nunquam per solam suam & congenitam virtutem producunt suas actiones, quatenus realitates & entitates sunt. Alterum Corollarium istud est: Agens creatum, ut docet S. *Thomas*, in virtute, sibi a primo agente, videlicet à Deo, superaddita & impressa, producit ens, ergo ex S. *Thoma* intellectus & voluntas creaturæ rationalis in virtute, quam recipiunt a primo agente, seu à Deo, dum illas per suum prævium & physicum influxum determinat ad agendum, reapse, tanquam causæ secundę activę, producunt suas actiones, quatenus realitates & entitates sunt. Tertium Corollarium hoc est: Intellectus & voluntas creaturæ rationalis in virtute primi agentis, scilicet Dei, producunt, ut docet S. *Thomas*, actiones suas, quatenus realitates & entitates sunt, ergo ex S. *Thoma* Deus non producit per creationem actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis; alioqui si Deus eas per creationem produceret, nullo pacto intellectus & voluntas creaturæ rationalis suas actiones producerent, immo, nec ad illarum productionem ullo modo concurrere possent; quia (sicut superius observavi) Sanctus *Thomas* diserte docet, nullam creaturam posse esse causam sive principalem, sive instrumentalem creationis, nec ad productionem rerum, quę creantur à Deo, ullo pacto concurrere posse. Ultimum Corollarium istud est: Actiones Intellectus & voluntatis, quatenus reales, & entitates sunt, non creantur à Deo, ut docet S. *Thomas*, sed educuntur e potentia præjacentis subjecti.

Ergo inani labore se se torquet Pater *Gabriel Daniel*, qui in libro, gallice a se scripto, & Bruxellis anno MDCCXVI. edito, cui titulus est: *Le Philosophe extravagant*, seu *Philosophus delirans*, multa ad impugnandam Præmotionem physicam congerit argumenta, quibus probat, actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis non produci a Deo per creationem: Vano, inquam, Pater *Daniel* se se torquet labore, quia nullus S. *Thomæ* verus Discipulus docuit unquam, actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis produci per creationem. Asserunt quippe primo omnes Thomistæ, actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis, non esse *substantias*, seu *formas per se subsistentes*, sed esse formas accidentales inhærentes subjecto, atqui, juxta doctrinam S. *Thomæ*, creari non convenit formis accidentalibus subjecto inhærentibus, sed soli substantiæ, quæ ens est per se subsistens, ergo omnes Thomistæ docent post S. *Thomam*, actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis, quatenus realitates & entitates sunt, non produci à Deo per creationem. Secundo, profitentur omnes Thomistæ, actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis, quatenus sunt realitates & entitates, seu quatenus sunt formæ accidentales, inhærentes subjecto, educi è potentia subjecti. Si enim, inquiunt Thomistæ, sint formæ accidentales naturales advenientes subjecto, educuntur è potentia naturali subjecti, sicut, exempli gratia, dum ignis producit calorem in manu, talis calor educitur de potentia naturali manus; nam manus naturaliter est in potentia ut transmutetur à frigiditate in caliditatem. Quod si verò sint formæ accidentales supernaturales advenientes subjecto, sicut sunt Gratia, charitas, & aliæ qualitates supernaturales, tunc, inquiunt Thomistæ, formæ illæ accidentales producuntur à Deo, & fiunt per eductionem de potentia *obedientiali* animæ rationalis. Sicut enim manus naturaliter est in potentia ad calorem, ita quoque anima rationalis

lis

lis est in potentia obedientiali ad gratiam aliasque formas accidentales supernaturales recipiendas. Hinc docet S. *Thomas* Quæst. *De Virtutibus in communi* art. 20. ad 3. & Quæst. 27. *De Veritate* art. 3. ad 9. habitus supernaturales non produci à Deo per creationem, sed per eductionem è potentia obedientiali subjecti, idest, animæ rationalis. Cum igitur nullus S. *Thomæ* verus Discipulus docuerit unquam, actiones intellectus & voluntatis creaturæ rationalis, quatenus realitates & entitates sunt, seu formæ inhærentes subjecto, produci à Deo per creationem, planum ac expeditum esse debet, omnia argumenta, quæ libro mox à me laudato congerit Pater *Gabriel Daniel*, in auras fumumque evanescere, eaque ne leviter quidem ferire solidissimum istud principium ab *ente* petitum, quod S. *Thomas*, ad probandam Præmotionis physicæ ad omnes & singulos actus tam naturales, quam supernaturales exerendos necessitatem, passim in suis Operibus inculcat.

His positis Corollariis, nunc facili negotio facio satis argumento, quod Pater *Daniel*, libro mox à me laudato, proponit ad probandum, creaturam rationalem, in Sententia Thomistarum de necessitate Præmotionis physicæ, non fore liberam, quia facta illa hypothesi, creatura rationalis careret potentia se se determinandi, suasque actiones eliciendi. Sic autem arguit P. *Daniel*: Creatura non potest sibi dare quod non habet, atqui fatentur omnes Thomistę, nullam creaturam, etiam rationalem, habere, seu continere in se suas determinationes & actiones, ergo, admissa semel sententia de necessitate Præmotionis physicæ, creatura rationalis non habet potentiam se se determinandi, & suas actiones eliciendi, subindeque non est libera.

Ad istud Patris *Danielis* argumentum bifariam respondeo. Primo sic: Nulla creatura potest dare quod non habet tam in actu, quam in potentia concedo; nulla creatura potest dare quod non habet in actu, habet tamen in potentia nego. Similiter distinguo minorem propositionem: Sed nulla creatura, etiam rationalis, habet, seu præcontinet in se suas determinationes & actiones actu, concedo; non illas habet & præcontinet in potentia, nego. Ergo creatura rationalis, admissa sententia de Præmotione physica caret potentia se se determinandi, suasque eliciendi actiones, distinguo consequentiam: Ergo creatura rationalis, destituta Præmotione physica, caret potentia se se determinandi, suasque actiones eliciendi, idest, caret potentia conjuncta cum actu, concedo; caret potentia sejuncta ab actu, nego. Secundo, respondeo: Nulla creatura se sola, dat quod non habet actu, concedo: Nulla creatura per auxilium alterius dat quod non habet actu, nego, Sed nulla creatura, etiam rationalis, habet, seu in se præcontinet suas actiones ac determinationes, concedo minorem propositionem; ergo creatura rationalis, nunquam, se sola, determinabit se, suasque actiones producet, concedo consequentiam: Ergo creatura rationalis in virtute sibi à Deo per Præmotionem physicam impressa, nunquam, ut causa secunda & subordinata Deo, suas determinationes & actiones producet, nego consequentiam. Utraque ista responsio optimè cohæret cum his, quæ superius dixi, illamque in sequentibus meis Epistolis dilucidare satagam.

II. Hoc jacto semel inconcusso principio, quo firmissime stabilitur Pręmotionis physicæ ad actu agendum necessitas, præstat nunc, ut omnia præcludam effugia, ad quæ Adversarii, ut se se ab hoc Thomistarum argumento expedire ac extricare valeant, recurrere solent.

In primis ajunt, determinationem voluntatis humanæ non è sola prodire voluntate humana, sed eam tam ab auxilio Dei, quam a voluntate humana, tanquam a duabus causis, simul, hoc est, per concursum simultaneum, produci.

Verum, quam falsa sit hæc responsio triplici momento breviter demonstro. Primo, quia in sententia eorum, qui Physicam Præmotionem non admittunt, determinatio voluntatis creatæ ab auxilio Dei non producitur. Volunt quippe, auxi-

auxilium Dei esse ex se indifferens & indeterminatum, illudque à voluntate humana determinari debere. Quod autem ex se indifferens, vagum & indeterminatum est, nullo pacto determinat voluntatem humanam, quandoquidem, juxta pervulgatum Philosophorum effatum: *Nemo dat quod non habet*. Præterea, qua ratione, quæso, in opinione Molinistarum auxilium Dei produceret determinationem voluntatis humanæ, cum ipsimet velint, auxilium Dei suam à voluntate creata determinationem accipere debere? At enim, unam eamdemque rem esse simul effectum & causam, sub eodem respectu fieri omnino non potest; sed auxilium Dei in adversariorum hypothesi suam determinationem expectare & accipere debet à voluntate creata, non tribuit igitur auxilium Dei voluntati humanæ determinationem, subindeque determinatio voluntatis creatæ, in quantum determinatio est, fit à sola voluntate creata. Postremo, Adversarii Scholæ Thomisticæ ideo dicunt, rejiciendam esse Præmotionem physicam, seu non esse admittendum auxilium Dei determinationi voluntatis creatæ prævium, efficiens ut voluntas creata se se determinet ad agendum, quia, inquiunt, si daretur ejusmodi auxilium Dei, esset causa determinationis voluntatis creatæ, adeoque libertatem ei adimeret. Pertendunt itaque Præmotionis physicæ adversarii, auxilium Dei non dare voluntati creatæ determinationem, sed potiùs hanc determinationem fieri a sola voluntate creata.

III. Hoc semel Adversariorum Scholæ Thomisticæ interclusso primo effugio, ad aliud nunc devenio, quod ipsis pari facilitate occludam. Dicunt enim, determinationem, qua voluntas creata se se ad hanc vel illam partem, seu ad hoc vel illud agendum libere flectit, esse quidem aliquid reale, exinde tamen non sequi, voluntatem creatam, dum novam incipit habere determinationem, quam antehac non habebat, accipere novum aliquem gradum entis, quo antea carebat, sicut falso sibi, aliisque persuadere volunt Thomistæ. Id ut probent Scholæ Thomisticæ adversarii, utuntur exemplis è rebus corporeis petitis. Quamvis enim, inquiunt, esse vas in honorem, aut in contumeliam sit verè aliquid reale, remanet tamen semper eadem entitas luti, nec novo aliquo augetur entis gradu, sive lutum usui honesto deputetur, sive inhonesto; neque idcircò lutum ullam sui patitur imminutionem aut accretionem. Similiter, inquiunt, tametsi directio navis, quæ fit modò in hanc, modò in istam litoris partem, sit aliquid reale, nullum tamen novum ens advenit navi propter ista varia directionum discrimina. Ergo, inquiunt Scholæ Thomisticæ Adversarii, voluntas creata, dum per suam determinationem flectit & inclinat se ad hanc vel illam partem, seu ad hoc vel isto modo agendum, nullum planè novum per hanc determinationem recipit entis gradum, qui immutet voluntatem creatam, quique à Deo, tanquàm à causa prima rerum omnium efficiente, producatur.

Verùm, facile est hoc alterum adversariis Scholæ Thomisticæ præcludere effugium. Primò, quia non solum Thomistarum, sed & Molinistarum, aliæque celebres Scholæ rejiciunt mechanicam *Cartesii*, & *Gassendi* Philosophiam, ex Ethnicorum impiorum *Democriti* & *Epicuri* principiis, cum Fide Catholica non cohærentibus, haustam; docentque post Sanctum *Thomam*, reales determinationes, seu reales determinationum discrepantias, quæ rebus corporeis & sensibilibus accidunt, easque intrinsecè immutant, novam illis addere entitatem, qua anteà carebant. Prætereà, etiamsi adversariis Scholæ Thomisticæ darem reales determinationes, quæ rebus corporeis & sensibilibus accidunt, nullam eis novam addere entitatem realem; nego tamen ac pernego, eamdem esse rationem de realibus determinationibus mentis & voluntatis humanæ, ac de realibus determinationibus, quæ accidunt rebus corporeis & sensibilibus. Longum siquidem latumque interest discri-

discrimen, in hoc præsertim situm, quod in rebus corporeis & materialibus fiunt novæ mutationes, & reales determinationes, seu reales determinationum discrepantiæ ex sola corporis partium, quæ realiter diversæ sunt, diversa dispositione, quæ tamen materiæ,seu corpori nullam (ut docent recentiores Philosophi) addit novam entitatem, seu novum aliquem entis gradum; At in rebus spiritualibus, cujusmodi sunt mens & voluntas hominis, quæ simplicissimæ sunt, & partium concretione carent, si qua fiat mutatio realis, seu nova realis determinatio, hæc certissimè ex varia partium textura (sicut rebus corporeis accidit) proficisci nequit, quia, ut fatentur omnes cum antiqui, tum recentiores Philosophi, realitas mutationum, & determinationum mentis & voluntatis nullo pacto oriri potest ex varia reali dispositione partium, quibus illæ facultates, in se simplicissimæ, omninò carent.

Id totum dilucido his duobus exemplis, quibus utuntur Adversarii nostri. Si enim lutum in duas partes diviseris, & alteram partem à dextris reposueris, alteram vero à sinistris, singulasque pro libito separaveris: Item, si navim, admoto clavo, nunc huc, nunc illuc inflexeris, procul dubio ex varia illa partium navis dispositione, ordinatione, & inflexione totidem exurgent realia discrimina, seu reales determinationes & in luto & in navi, quæ, juxta *Cartesii*, *Gassendi*, aliorumque recentiorum Philosophiam, nullam sive luto, sive navi novam addent entitatem. Sed è diverso, reales mutationes, seu determinationes quæ fiunt in mente & in voluntate hominis, prodire haud possunt ex vari a reali partium divisione, dispositione & ordinatione, cum istæ facultates sint spirituales, & partium penitùs expertes; necesse igitur est, ut mutationes & determinationes reales, quæ fiunt in mente & in voluntate humana, addant eis aliquem novum entis gradum, quem antè non habebant, cum certum sit, nullam posse intelligi realem determinationem, seu mutationem, nisi quæ alterutro, ex his duobus modis perficiatur, vel propter diversarum partium compositiones, seu dispositiones realiter diversas, vel propter novum advenientem aliquem gradum entis realiter diversum. Quamvis igitur verum esset (quod tamen ipse falsum esse existimo) reales mutationes & determinationes, quæ fiunt in rebus corporeis ex diversa partium reali dispositione, novam non addere rebus corporeis entitatem, sicut, post *Cartesium*, & *Gassendum*, docent recentiores Philosophi; falsum tamen est, reales mutationes & determinationes fieri posse in mente & in voluntate hominis, quæ sunt facultates spirituales, nisi per additionem novæ alicujus entitatis, seu novi alicujus entis gradus, quo anteà prædictæ facultates carebant.

Reales itaque mutationes & determinationes, quæ accidunt menti & voluntati hominis, addunt utrique facultati novam entitatem, seu novum aliquem entis gradum, quem anteà non habebant; quia ejusmodi reales determinationes mentem & voluntatem hominis intrinsecè mutant, efficiendo nimirum ut prædictę facultates à dolore ad voluptatem, ab indifferentia ad amorem, ab uno gradu amoris ad alium intensiorem, à leviori cognitione ad aliam perfectiorem, transitum faciant. Quæ sanè fieri minimè possunt citrà intrinsecam mentis & voluntatis hominis mutationem. Ecquid verò est hæc intrinseca mutatio, nisi nova entitas, seu novus aliquis gradus entis, quo utraque facultas antehac carebat?

Addo etiam, experientia constare, fieri in mente & in voluntate hominis accretiones entitatis. Nobis quippe satis conscii sumus, mutari identidem in nobis cogitationes, delectationes & amores. Fides quoque docet, amorem Dei accendi & accrescere in cordibus nostris. Istæ porrò cogitationes novæ, novique amoris gradus, qui antea menti & voluntati humanæ non inerant, dum eis adveniunt, aliquam eis novam addunt entitatem, seu novum aliquem entis gradum, quem ambæ illæ facultates prius non habebant. Voluntas enim creata, dum à nuda & simpli-

plici, quam habet, potentia amandi Deum transit ad actualem dilectionem Dei, vel ab initiali & remisso Dei amore transit ad gradum amoris Dei intensiorem ac perfectiorem, revera mutatur intrinsece, novamque recipit entitatem, quam certe non habebat; dum simplex inerat ei potentia amandi Deum. Nemo siquidem inficias ire potest, amare Deum actu, esse aliquid majus ac perfectius, quam simpliciter posse amare Deum. Item, nemo negare potest, amare Deum intense: esse aliquid majus & excellentius, quàm illum diligere remisse: Atqui determinatio voluntatis humanæ efficit ut hæc facultas à nuda & simplici, quam habet, potentia amandi Deum, vel perfectiorem consequendi gradum amoris Dei, transeat ad actualem dilectionem Dei, & ad intensiorem gradum amoris Dei. Nulla igitur ratione dici potest, hanc determinationem voluntatis humanæ esse nihil & meram chymæram, sed potius hæc determinatio voluntatis humanæ addere debet novum aliquem entis gradum, quem prædicta facultas non habebat, dum ei duntaxat inerat simplex potentia amandi Deum, aut perfectiorem eliciendi gradum amoris; subindeque hæc realis voluntatis determinatio, quæ novam secum importat entitatem, seu quæ novum voluntati humanæ adjicit gradum entis, debet per concursum prævium & physicum produci a Deo, qui est prima & universalis causa efficiens rerum omnium, quia (ut inquit S. *Thomas* cap. 66. lib. 3. contra Gentiles) *esse est proprius effectus primi agentis, seu Dei, & omnia, quæ dant esse, hæc habent in quantum agunt in virtute Dei*. Et ibidem ait: *Cum igitur esse sit communis effectus omnium agentium (nam omne agens facit esse actu) oportet quòd hunc effectum producant in quantum ordinantur sub primo agente & agunt in virtute ipsius*.

IV. Tertium effugium, quo Adversarii Scholæ Thomisticæ putant, se elabi posse ex argumento, quod ab ente petitum proposui, in hoc maximè situm est, quod dicant, hanc determinationem, per quam voluntas hominis auxilium Dei, quod de se indifferens est, determinat, & se se ad hoc vel illo modo agendum pro suo nutu & arbitrio flectit, esse adeò exilem entitatulam, ut quasi pro nihilo reputari debeat, subindeque mirum non esse si hæc voluntatis humanæ determinatio non producatur à Deo, sed tantum a voluntate humana, quæ per hanc sui determinationem reducit ad actum illam, quam a Deo potentiam accepit. Addunt etiam, quod si Deus per concursum prævium & physicum omnes determinationes & actiones voluntatis hominis produceret, solus Deus in natura & voluntate hominis operaretur, nullusque subinde homini quidpiam operandi relinqueretur locus, quod certè nemo Catholicus dixerit.

Sed, ut candidè dicam, hoc effugium inane est, nihilque planè roboris habet. Quæro enim ab Adversariis, num illa determinatio, qua creatura rationalis, juxta illorum Systema, auxilium Dei, quod est ex se indifferens determinat, seque proprio nutu flectit ad hoc vel illo modo agendum, sit aliquid reale, vel merum nihil? Si fateantur esse aliquid reale, ergo debet produci a Deo, tanquam a causa efficiente, cum quidquid reale est, habeat rationem entis, omne vero ens, singulasque entis modificationes & differentias, a Deo qui est causa universalissima totius entis produci, constans est Sancti *Thomæ* & Theologorum sententia.

Si vero Scholæ Thomisticæ Adversarii dicant, hanc voluntatis humanæ determinationem esse purum nihilum, contra eos ita arguam. Si hæc determinatio, qua voluntas hominis auxilium Dei, quod est ex se indifferens, determinat, non est aliquid reale, sed merum nihilum, sequitur, juxta illorum doctrinam, supervacaneum omnino esse exercere virtutum actus, quippe qui nec nos meliores, nec perfectiores effecturi sunt. Bonitas enim & perfectio sunt attributa entis cum ente reciproca, quæque augeri nequeunt, quin simul augeatur ens. Præterea, si hæc voluntatis determinatio sit purum nihil, uti volunt Adversarii, nihil quoque erit, determinare se se ad amandum Deum, aut creaturam, ad sectandam justitiam aut ini-

qui-

quitatem ; ad serviendum Christo , aut Belial ; quo certè nihil , mea quidem sententia , absurdius excogitari potest . Tertiò , docent omnes ad unum Philosophi & Theologi , voluntatem , quæ est determinata ad agendum , majori pollere perfectionis gradu , quam dum caret illa determinatione , & meram , seu nudam duntaxat , habet potentiam agendi , ergo determinatio illa , per quam voluntas majorem acquirit perfectionem, est verè aliquid reale ; impossibile enim est , ut nihilum det , vel addat voluntati hominis aliquem perfectionis gradum . Postremò , id quod realiter & intrinsece mutat hominis voluntatem , debet esse aliquid ei realiter additum , atqui hæc voluntatis humanæ determinatio mutat realiter & intrinsece voluntatem hominis , quia voluntas habet duntaxat ex se simplicem potentiam determinandi se se ; Ergo , dum incipit habere determinationem , intrinsece mutatur , transeundo videlicet ab illa nuda & solitaria , quam habet , potentia se determinandi , ad actualem determinationem , quam priùs non habebat ; proindeque humana voluntas quoties novam incipit habere determinationem , toties novum aliquem accipit entis gradum , seu novam acquirit entitatem , per quam intrinsece mutatur , sicut patet ex isto , quod hic subjicio , clarissimo exemplo . In mente hominis dormientis existit , omni procul dubio , potentia agendi & se determinandi , nulla tamen existit actualis determinatio , seu actus aliquis deliberatus ; ergo actualis deliberatio , seu determinatio est aliquid reale additum nudæ & simplici potentiæ se determinandi . Nam cum hæc potentia agendi & se determinandi existat in mente , quæ necdum est determinata , necesse prorsùs est , ut , præter hanc nudam & solitariam se se determinandi potentiam , insit menti hominis aliquid aliud reale , cujus beneficio se actu determinet , nempe realitas aliqua actualis, distincta à potentia , quam habet mens hominis , se determinandi . Alias nihil planè discriminis foret potentiam inter & actum , neque realiter discreparent hæc duo ; potentiam habere simpliciter nec ea tamen uti , & potentiam habere simul & uti potentia ; quæ tamen duo , potentiam videlicet & actum , quæ sunt in ordine physico , realiter distingui docent communiter post S. *Thomam* tam Theologi , quàm Philosophi .

Sed , inquiunt Adversarii : Si Deus produceret omnes mentis & voluntatis creatæ determinationes & actiones , non ampliùs mens & voluntas hominis essent facultates activæ ; nihilque omninò ageret creatura rationalis . Sicut enim creatura rationalis suam non efficit substantiam , nec potentiam agendi, quia tam substantiam suam , quam potentiam agendi accepit à Deo ; ita similiter creatura rationalis suas non efficiet determinationes & actiones , si illas a Deo , tanquam a causa efficiente , accipiat .

At , frivola est hæc Adversariorum objectio . Ideò enim creatura rationalis nec suam substantiam , nec eam , quam habet , efficit agendi potentiam , quia Deus tam substantiam , quam agendi potentiam producit in nobis sine nobis . Quo fit , ut verè dicatur , creaturam rationalem non efficere & suam substantiam , & eam , quam habet , agendi potentiam . Contra verò , Deus determinationes & actiones nostras , cum mentis , tum voluntatis , non operatur in nobis sine nobis , sed illas producit mediante virtute activa , seu mediante ipsa , quæ extat in nobis , agendi potentia , idest , facit Deus omnipotenti sua virtute , ut creatura rationalis , ab ipso per Præmotionem physicam determinata & applicata ad actu agendum , se se libere determinet , suasque exerat actiones , sicut causa secunda , quæ Deo , primæ rerum omnium causæ , subordinatur , ut luculentissime docet S. *Thomas* 1. Part. Quæst. 105. Art. 5. ubi hæc habet : *Secundò considerandum est , quod si sint multa agentia ordinata , semper secundum agens agit in virtute primi agentis . Nam primum agens movet secundum ad agendum , & secundùm hoc , omnia agunt in virtute ipsius Dei , & ita ipse est causa omnium actionum agentium .* Idem etiam inculcat , & latè explicat Angelicus ille Doctor in lib. 1. Sent. Di-

Distinct. 37. Quæst. 1. Art. 1. ad quartam sibi propositam objectionem, ubi responsionem, quam ad solvendam prędictam objectionem adhibet, claudit his verbis: *Et ita patet, quod cum Deus sit prima causa omnium, sua virtus est immediatissima omnibus, quamvis singulæ res proprias operationes habeant, quibus producunt suos effectus.*

Id insuper confirmo duobus locupletissimis S. *Thomæ* testimoniis, quorum primum petitur ex Quæst. 24. de Veritate Art. 1. ad 5. ubi hæc habet Angelicus ille Doctor: *Ad quintum dicendum, quod instrumentum dupliciter dicitur. Uno modo propriè, quando scilicet aliquid ita ab altero movetur, quod non confertur ei a movente aliquod principium talis motus; sicut serra movetur a carpentario; & tale instrumentum est expers libertatis. Alio modo dicitur instrumentum magis communiter quidquid est movens ab alio motum, sive sit in ipso principium sui motus, sive non; & sic ab instrumento non oportet, quod omninò excludatur ratio libertatis, quia aliquid potest esse ab alio motum, quod tamen se ipsum movet, & ita est de mente humana.* Aliud S. *Thomæ* testimonium colligo ex 2. 2. Quæst. 23. Art. 2. ubi aic: *Similiter etiam non potest dici, quod sic moveat Spiritus Sanctus voluntatem ad actum diligendi, sicut movetur instrumentum, quod etsi sit principium actus, non tamen est in ipso agere vel non agere: Sic enim tolleretur ratio voluntatis, & excluderetur ratio meriti, cum tamen supra habitum sit, quod dilectio charitatis est radix merendi; sed oportet, quod sic voluntas moveatur a Spiritu Sancto ad diligendum, quod etiam ipsa sit efficiens actum.* His gemina habet Doctor Angelicus 1. 2. Quæst. 105. Art. 4. ad 3. & 4. ubi docet, quod licet voluntas creata moveatur a Deo, ipsa tamen a se, tanquam a principio intrinseco, movetur; asseritque, quod sic moveri ex se, non repugnat ei, quod est ab alio moveri, quia, inquit, si voluntas, a Deo mota, non moveretur ex se ipsa, propria ipsius opera ipsi ad meritum, vel demeritum non reputarentur. Idem repetit S. *Thomas* 1. 2. Quæst. 68. Art. 3. ad 2. ubi cum sibi objecisset, hominem a Spiritu Sancto sicut instrumentum moveri & agi, respondet: *Dicendum: quod illa ratio procedit de instrumento, cujus non est agere, sed agi: tale autem instrumentum non est homo, sed sic agitur à Spiritu Sancto, quod etiam agit, in quantum est liberi arbitrii.* Consule, si plura ea de re scire desideres doctissimum nostrum *Thomam de Lemos* Tom. 1. *Panopliæ Divinæ Gratiæ*, Tract. 6. cap. 1. & Tomis 3. & 4 ejusdem *Panopliæ*, ubi lato calamo ea de re tractat.

Ex quibus perspicuis S. *Thomæ* testimoniis liquet, quamlibet determinationem & actionem voluntatis & mentis creatæ totam produci a Deo, tanquam a prima causa rerum omnium efficiente; & totam etiam fieri a mente & voluntate creata, tanquam a causa secunda efficienti subordinata Deo. Jam vero causa subordinata ea dicitur, quæ in tantum agit & se movet, in quantum agitur & movetur a superiori causa, cui subordinatur, idest, in quantum causa superior efficit per suum influxum prævium & physicum ut causa inferior se moveat & prodeat in operationem. Igitur creatura rationalis, quæ est causa subordinata Deo, nec se movet, nec actu agit, nisi Deus, qui est causa prima efficiens rerum omnium, efficiat ut creatura rationalis se se moveat, determinet, & agat. Absit enim, ut Deum menti & voluntati creatæ præpostere subordinemus, & non potius mentem & voluntatem creatam Deo. Quod si semel fateantur Adversarii, Deum efficere ut mens, vel voluntas creata se se determinet & actu operetur, oportebit, ut eadem itidem opera fateantur, quamlibet determinationem, seu actionem creaturæ rationalis præcedi ab actione Dei, qui per concursum suum prævium & physicum seu per Præmotionem physicam, determinat & applicat creaturam rationalem ad agendum, ita ut tamen creatura rationalis in virtute illius divini, prævii & physici influxus omnes suas determinationes & singulas actiones, tanquam causa secunda efficiens subordinata Deo, producat.

Id totum illustrare juvat exemplo, quod quotidie experimur. Suadet quidem experientia, mentem creatam non tantum suas elicere cogitationes, sed eas aliquandiu in se conservare: Atqui tamen mens creata in conservatione illarum cogitationum, quas, tanquam causa secunda subordinata Deo, producit, pendet omnino à prævio & physico influxu Dei, seu ab eadem actione, qua Deus, velut prima causa, & mentem creatam, & omnes illius cogitationes primum produxit, quia conservatio rerum in hoc mundo (sicut docent omnes Theologi) nihil aliud est, quam continua & perseverans eadem actio, seu idem prævius & physicus influxus, quo Deus res omnes primum creavit, & sine quo omnia relaberentur in nihilum. Secluso quippe semel prævio influxu divino, qui lucem rebus, vitam & existentiam continenter tribuit, cæca & mortua plane essent universa. Quemadmodum igitur docet experientia, mentem creatam suas, tanquam causam secundam, conservare aliquandiu cogitationes, tametsi ad illas conservandas pendeat ab illo prævio & physico influxu, quo Deus res omnes in hoc mundo conservat; ita certissime dici debet, mentem revera suas omnes producere cogitationes, & creaturam rationalem suas pariter singulas determinationes, tanquam causam secundam, exerere, quamvis Deus, qui est prima causa rerum omnium efficiens, eas producat, videlicet in eas per actionem suam præviam & physicam influendo, quam ideo Thomistæ jure optimo appellant *Præmotionem physicam*.

Sed quorsum in ista Adversariorum solvenda objectione diutius hic immoror, cum eam S. *Thomas* sibi proposuerit, eique plenissime fecerit satis in Quæstione 3. de potentia, Art. 7. ubi inquirit, *utrum Deus operetur in operatione naturæ?* & inter plures, quas ibidem diluit, objectiones, hanc ultimo loco proponit, his verbis conceptam: *Posita causa sufficienter operante, superfluum est alterius causæ operationem ponere; sed constat, si Deus operetur in natura & voluntate, quod sufficienter operatur, Dei enim sunt perfecta opera, ergo superflueret omnis operatio naturæ & voluntatis. Cum ergo in natura nihil sit superfluum, nec natura, nec voluntas aliquid operaretur, sed solus Deus.* Huic objectioni, quam etiamnum plenis buccis decantant Adversarii Scholæ Thomisticæ, sic respondet Doctor Angelicus: *Ad decimum sextum dicendum, quod Deus perfecte operatur, ut causa prima: requiritur tamen operatio naturæ, ut causæ secundæ. Posset tamen Deus effectum naturæ etiam sine creatura facere, vult tamen facere mediante natura, ut servetur ordo naturæ.* Tantum igitur abest, ut prævius & physicus Dei influxus impediat, ne creatura rationalis suas omnes determinationes & actiones, tanquam causa secunda, efficiat (sicut falso sibi persuadent Scholæ Thomisticæ Adversarii) ut potius ille prævius & physicus Dei influxus faciat ut creatura rationalis omnes suas determinationes & actiones, tanquam causa secunda, producat, & in eas verum habeat dominium, supremo tamen, ut par est, subditum Dei dominio.

V. Ultimum superest Adversariorum Scholæ Thomisticæ præcludendum effugium, quod nuperrimè excogitavit P. *Daniel*, Societatis Jesu Theologus, in Epistola decima, quam scripsit ad P. *Natalem Alexandrum*, Ord. Præd. In ea quippe Epistola laudatus Scriptor candide fatetur, Præmotionem Physicam (juxta germanam S. *Thomæ* mentem, quam ibidem late expedit) non esse concursum simultaneum Dei cum creatura, neque Decretum Dei, neque virtutem & potentiam agendi causis secundis a Deo collatam, neque insitum quidpiam & permanens, sed esse aliquid ab his omnibus distinctum, seu esse concursum prævium, *per quem* (verba sunt illius Scriptoris) *Deus est causa cujuslibet rei naturalis, & operatur in operatione creaturæ illam determinando, sive applicando ad agendum; ita ut vere affirmari possit, voluntatem creatam, quæ est causa secunda, nunquam movere se, quin ante moveatur à prima causa.* Hæc, inquam, P. *Daniel*, postquam fassus est, novam informat Præmotionis phy-

physicæ ideam, quam vult, si superis placet, perfecte exprimere ac repræsentare genuinam Sancti *Thomæ* doctrinam.

Ait enim negari haud posse, *S. Thomam* admisisse Præmotionem physicam, per quam Deus, ut prima rerum omnium causa, applicat & determinat voluntatem hominis ad agendum in genere; docet tamen ibidem, voluntatem humanam ad agendum hoc vel illud in particulari, nec determinari per Præmotionem physicam, seu per intrinsecum Dei auxilium determinationi voluntatis humanæ prævium, & physice in eam influens, sed duntaxat voluntatem humanam ad hoc vel illud in particulari agendum, a se sola determinari & applicari. Sic enim mentem suam in eadem Epistola aperit modernus ille Scriptor: *Quod verò*, inquit, *causas liberas spectat; sic eas Deus ad agendum determinat, ut actionis determinationem voluntati permittat. Voluntas, instructa Præmotione, aget quidem, sed ipsa suam determinabit actionem, sive ad objectam rem amplectendam, sive ad respuendam. Ea Præmotione nequaquam huc potius quam illuc proclinabitur . . . . Dum Deus voluntatem Præmotionis ope ciet, eique motum ad agendum affert, necesse omnino est ut agat, cum semel hanc Præmotionem a Deo accepit, sed, quem a Deo hausit motum, ipsa determinat, agit, motum continuat, sed hoc vel illo modo, ut ipsi collibitum est, in eoque consistit libertatis usus*. Et, post pauca interjecta, subdit: *Etsi enim per ejusmodi Præmotionem, qualem ex Sancti Thomæ mente ideaque informo, determinetur homo ad agendum, integra tamen est potestas voluntati, ut hoc vel illo modo agat, ut ad rem sibi propositam amando accedat, vel ab ea recedat aversando. Conjuncta est hæc Præmotio cognatione necessaria & nexu cum aliqua voluntatis actione, nec tenere se voluntas sic præmota potest, quin agat; sed nullo cum certa quapiam & determinatione nexu necessario juncta est, relinquiturque voluntatis arbitrio, ut actionem hanc aut illam eligat. Inchoat hunc motum Deus, quem imprimit voluntati, at hunc motum voluntas determinat in hanc vel illam partem*. Denique, idem Auctor, quasi veritatem in puteo *Democriti* latentem invenisset, & in hac effingenda Præmotionis idea veram Sancti *Thomæ* mentem fuisset assecutus; omnes Thomistas, tanquam in doctrina S. *Thomæ* cæcos traducit his verbis: *Hæc est*, inquit, *germana mens Divi Thomæ, a Thomistarum mente & sententia in eo maximè discrepans, quod velint Thomistæ, per Prædeterminationem imprimi voluntati non tantum ut agat, sed etiam ut determinetur ad agendum tali modo, verbi gratia ad amandum quod ipsi proponitur ab intellectu; contra verò, ut censet D. Thomas, detur voluntati Prædeterminatio ut agat, sed non ut agat tali modo, datur ipsi ad agendum, hoc est, ut amet vel respuat quod ipsi proponitur ab intellectu, prout ipsa se se determinabit*.

At, quam falsa, & a germana S. *Thomæ* mente aliena sit hæc, quam procudit P. *Daniel*, nova Præmotionis idea, sole clarius demonstrat propositum superius a nobis argumentum ab ente petitum, quod innumeris in locis inculcat Angelicus Doctor. Nulla quippe creatura (juxta Sanctum illum Doctorem) potest se sola producere aliquam entitatem, seu realitatem, nec unquam se movere, quin antea moveatur a Deo, qui est prima causa efficiens rerum omnium; Atqui tam determinatio voluntatis ad agendum, quam determinatio ejusdem voluntatis ad hoc vel illo modo agendum, est aliquis motus & aliqua entitas seu realitas, igitur tam determinatio voluntatis ad agendum, quam determinatio ejusdem voluntatis ad hoc vel illo modo agendum, debet produci à Deo, qui est prima causa efficiens rerum omnium, physice influens in productionem omnis entis & omnium modorum ac differentiarum entis, per suum concursum prævium, qui, instar causæ effectricis, producit determinationem, qua voluntas creata se se flectit ad hanc vel illam partem. Et sane, ut obiter dicam, P. *Daniel* in ea, quam informare voluit, Præmotionis idea sibi minimè constat, & in apertam impingit contradictionem.

Nam primò fatetur, Deum, ut ha-

beat rationem primæ causæ rerum omnium efficientis, *operari* (juxta doctrinam S. *Thomæ*) per suum concursum prævium & physicum in operatione creaturæ, *illam determinando*, *sive applicando ad agendum*, *ita ut verè affirmari possit*, *voluntatem creatam quæ est causa secunda*, *nunquam movere se. quin moveatur a prima causa* (sunt ipsissima verba P. *Daniels*) & tamen postea, solidissimi illius doctrinæ S. *Thomæ* principii, quod paulò ante stabilierat, penitùs oblitus, negat, Deum per concursum suum prævium determinare, & applicare voluntatem creatam ad agendum hoc vel illo modo, vultque, hanc determinationem, qua voluntas creata se flectit ad hanc vel illam partem, seu ad hoc vel isto modo agendum, non fieri ab auxilio & motu, quo Deus movet voluntatem creatam, sed produci duntaxat a voluntate creata, & in hoc stare ejus libertatis usum.

Ex qua malè consarcinata Patris *Danielis* doctrina peremptorium conficio argumentum, quo nova hæc & peregrina, quam effinxit, Præmotionis idea abibit in fumum: Deus, ratione, quam obtinet, primæ causæ rerum omnium efficientis, debet (fatente P. *Daniele*) *operari in operatione creaturæ*, *illam determinando*, *sive applicando ad agendum*; atqui, juxta Systema ejusdem P. *Danielis*, Deus nec determinat, nec applicat voluntatem creatam ad hoc vel illo modo agendum, sed versa vice determinatur Deus à voluntate creata, ergo in Systemate P. *Danielis*, Deus non est causa efficiens illius determinationis, qua voluntas creata pro suo nutu & arbitrio flectit se ad hoc vel illo modo agendum, ergo voluntas creata producit se sola hanc determinationem, subindeque aliquam entitatem & realitatem, cum illa determinatio voluntatis creatæ ad hoc vel alio modo agendum, non sit nihil & mera chymæra (sicut jam ostendimus) sed vera sit entitas, seu realitas addita potentiæ agendi; ergo, juxta Systema Patris *Danielis*, datur aliqua entitas, seu realitas, quæ non producitur a Deo, tanquam a causa efficienti, sed a sola voluntate creata, quod tamen superiùs argumento è ratione entis petito, quod S. *Thomas* sexcentis in locis proponit, prorsùs impossibile esse, invictè me probasse existimo.

Sed, ut evidentiùs constet, falsam ac plane commentitiam esse hanc, quam Præmotionis effinxit ideam Pater *Daniel*; totam molem, cui suum Systema superstruxit, duplici ratiocinio hìc evertam. Primum ratiocinium istud est: Si voluntas creata determinaret Deum ad hoc vel illo modo agendum, sicut pertendit P. *Daniel*, deberet esse aliquid in voluntate creata quod determinaret Deum ad concurrendum cum illa concursu simultaneo ad hoc vel illud agendum; Atqui nihil omninò est in voluntate creata, quod possit determinare Deum ad concurrendum cum ea concursu simultaneo ad hoc vel illo modo agendum; Ergo falsò supponit P. *Daniel*, Deum determinari a voluntate creata ad concurrendum cum ipsa ad hoc vel illo modo agendum. Probatur minor propositio: Si quid esset in voluntate creata, quod Deum determinare posset ad concurrendum cum illa concursu simultaneo ad hoc vel illo modo agendum, vel illud esset facultas, seu potentia agendi, quam habet voluntas creata, vel esset ipsa actio voluntatis creatæ; Atqui Deus nec a facultate seu potentia agendi quam habet voluntas creata, nec ab ipsa voluntatis creatæ actione determinari potest ad concurrendum cum ipsa concursu simultaneo ad hoc vel illo modo agendum; Ergo nihil omnino est in voluntate creata, quod Deum determinare possit ad concurrendum cum ipsa ad hoc vel illo modo operandum. Probatur minor propositio quoad utramque partem. Et primò quidem, facultas, seu potentia agendi, quam habet voluntas creata, nequit determinare Deum ad concurrendum cum illa concursu simultaneo ad hoc vel illo modo agendum. Ratio in promptu est. Hæc enim facultas, seu potentia agendi, quam habet voluntas creata, est de se indifferens & indeterminata ad hanc vel illam actionem; Atqui ab eo, quod est indifferens, & indeterminatum in voluntate creata, quandiù perstabit indeterminatum, deter-

ter-

terminari non poterit Deus ad concurrendum cum voluntate creata concursu simultaneo ad hoc vel illo modo agendum; ergo facultas, seu potentia agendi, quam habet voluntas creata, non potest determinare Deum ad concurrendum cum ipsa concursu simultaneo ad hoc vel illo modo agendum. Probatur altera pars minoris propositionis, videlicet Deum, ad concurrendum cum voluntate creata concursu simultaneo, non posse etiam determinari ab actione ejusdem voluntatis creatæ. At enim, antequam Deus se se determinaverit ad concurrendum concursu simultaneo cum voluntate creata ad hoc vel illo modo agendum, nulla est in voluntate actio, & nequidem ullius actionis umbra: immo, antequam Deus se determinaverit ad concurrendum cum voluntate creata ad hoc vel illo modo agendum, intuendo voluntatem creatam, nullam in ea cernit actionem, per quam possit determinari ad concurrendum cum illa concursu simultaneo ad hoc vel illud agendum, quia, dum supponitur, Deum necdum decrevisse concurrere cum voluntate creata ad hoc vel illo modo agendum, nullus in ea hypothesi potest esse concursus Dei simultaneus; atqui P. *Daniel* cum omnibus Scholæ Molinianæ Theologis ultro fatetur, nullam esse voluntatis creatæ actionem absque concursu Dei simultaneo; consequens igitur est, nullam voluntatis creatæ actionem cognosci a Deo antequam se se determinaverit ad concurrendum cum ea ad agendum hoc vel illo modo. Quod enim neque est, nec esse potest, certe a Deo cognosci haud potest. Unde sic argumentor: Si qua foret voluntatis creatæ actio, per quam Deus ad concurrendum cum illa determinaretur ad hoc vel illo modo agendum (sicut pertendit P. *Daniel*) deberet illa voluntatis creatæ actio antevertere concursum Dei, quippe quæ Deum ad concurrendum cum ipsa determinaret; atqui facta illa hypothesi, ea creatæ voluntatis actio produceretur a sola voluntate creata absque concursu simultaneo Dei, quandoquidem supponeretur Deus necdum determinatus ad concurrendum, immo supponeretur ab actione voluntatis creatæ adhuc determinandus; cum igitur (fatente P. *Daniele* cum tota Schola Moliniana) nulla actio voluntatis creatæ præire possit concursu simultaneo Dei, & absque illo fieri, manifesto sequitur, Deum non posse, propter cognitam creatæ voluntatis actionem, determinari ad concurrendum cum voluntate creata ad hoc vel illo modo agendum.

Alterum ratiocinium contra novum Patris *Danielis* de Præmotione Systema hunc in modum propono: Certum est, quamlibet actionem voluntatis creatæ totam produci a Deo simul & a voluntate creata, tanquam a duabus causis totalibus; & nullus est Catholicus, qui cogitare, nedum asserere audeat, aliquam esse voluntatis creatæ actionis partem, quæ sit independens a Deo; igitur quælibet determinatio seu actio voluntatis creatæ, tota quanta est, producitur a Deo, tanquam a causa prima rerum omnium efficienti, & tota etiam fit a voluntate creata, tanquam a causa efficienti subordinata Deo; atqui causa subordinata dicitur illa, quæ in tantum agit & se movet, in quantum movetur a causa, cui subordinatur, idest, in quantum causa superior efficit, ut causa inferior agat & se moveat, ut docet S. *Thomas*, 1. Partis, Quæst. 105. Art. 5. igitur voluntas creata, quæ est causa subordinata Deo, non agit hoc vel illo modo, nisi quia a Deo, qui est prima causa rerum omnium, efficitur, ut se determinet, ut agat, & hoc vel illo modo agat. Quod si vero efficit Deus ut voluntas creata, quæ est causa ei subordinata, se se determinet, moveat, & agat, oportet ut quamlibet determinationem & actionem voluntatis creatæ præcedat determinatio seu actio Dei, qui per concursum prævium & physicum, seu per Præmotionem physicam, applicat & determinat voluntatem creatam non tantum ad agendum, sed ad hoc vel illo modo agendum.

VI. Hactenus sat superque confutatum manet nuperum illud Systema de Præmotione, quod excogitavit P. *Daniel*, putans, se per hanc novam & falsam,

quam efformavit, Præmotionis ideam, facilius declinaturum vim argumenti ab ente petiti, quod ad stabiliendam necessitatem Præmotionis physicæ ad actus naturales, superius, post Sanctum *Thomam* proposui, & quo Thomistæ probant, Deum non fore causam efficientem omnis entis, si per suum prævium & physicum concursum, seu per Præmotionem physicam, non determinaret & applicaret voluntatem creatam ad agendum; a quo certe argumento tantum abest, ut P. *Daniel* per illam, quam finxit, Præmotionis ideam, se se expedierit; ut potius majorem, ut ostendi vim ac lucem ei conciliaverit. Verum, quia prædictus ille Scriptor in suis ad P. *Natalem Alexandrum*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctorem, Ordinis Prædicatorum, Epistolis de Schola Thomistica pessime meritus est, rem tibi haud ingratam facturum me esse existimo, si hic breviter ostendam, quis fuerit ipse P. *Daniel*? Et quid in suis ad nostrum *Natalem Alexandrum* literis propugnandum impugnandumve susceperit? Quid vero noster *Natalis Alexander*, ab eodem Scriptore provocatus & lacessitus, ei responderit?

Fuit Pater *Daniel* Societatis Jesu Religiosus Sacerdos, natione Gallus, linguæ Gallicæ cultor elegantissimus, ut videre est in multis, quæ edidit, Opusculis, sed præsertim in Historia, quam concinnavit, Regum Francorum, quatuor Tomis comprehensa. Literariam concertationem de Probabilitate, & de divina Gratia habuit cum P. *Natali Alexandro*, ad quem nonnullas scripsit Epistolas, in quibus parallelum instituit doctrinæ Dominicanorum, & Jesuitarum circa Probabilitatem & Gratiam. In quatuor Epistolis doctrinam de Probabilitate acerrime propugnavit P. *Daniel*. In aliis vero quinque, quas vulgavit ac missitavit, Epistolis Gratiam per se & ab intrinseco efficacem aggreditur; Scientiæ Mediæ novum robur addere pertentat; *Suarcfii* doctrinam de *Gratia congrua* tuetur; Gratiam per se efficacem data opera, velut libertatis inimicam impugnat; Decreta Dei prædeterminantia sugillat, quasi fatalem necessitatem imponentia; Quæstionem de Prædestinatione gratuita ad gloriam, inter Thomistas & Jesuitas controversam, quæstionem esse de mero nomine confidenter asserit; doctrinam Thomisticam de Gratia per se efficaci Novatoribus, seu Jansenistis, favere pertendit; Scientiam Mediam fuisse a S. *Augustino* approbatam, eamque cum Dogmatibus Catholicis de Gratia plane consentire; denique, totus in id incumbit P. *Daniel*, ut persuadeat, ex Gratiæ per se efficacis assertione sequi, præcepta Dei hominibus, illa destitutis, esse impossibilia, liberum hominis perimi arbitrium, & Deum esse auctorem pecati.

His *Danielis* Epistolis respondit *Natalis Alexander*, sexque edidit Epistolas, Patribus Jesuitis inscriptas. Tribus prioribus Epistolis Parallelum doctrinæ Thomistarum cum doctrina Jesuitarum circa Probabilitatem refellit; Scholæ Thomisticæ doctrinam contra vagum Probabilitatis usum tuetur, hancque celebrem Scholam a Probabilismo penitus abhorrere demonstrat. In tribus aliis sequentibus Epistolis palam ostendit *Natalis Alexander*, Thomistarum doctrinam de Gratia per se efficaci Jansenianis non favere, sed potius ab Ecclesia fuisse approbatam; detegit ac confutat argutias & paralogismos, quibus Thomistarum doctrinam impetit Pater *Daniel*. Jam decima *Danielis* Epistola (in qua, ut anteà dicebam, falsam Præmotionis effinxit ideam) prodierat in lucem, cum Galliarum Regis Cancellarius nomine *Ludovici XIV*. Regis Christianissimi, literarias ejusmodi lites & Epistolas incidi jussit, & utrique Scriptori altum silentium indixit. Quo factum est, ut illa *Danielis* decima Epistola, quæ post significationem Regiorum Mandatorum vulgata est, sine Responso dimissa sit a *Natali Alexandro*, tum quia Edicto Regis, ut postulat officium, obtemperare voluit; tum quia etiam existimavit, nullam ex eo indicto servatoque silentio veritatis jacturam sequi, quia plusquam sexcenti clarissimi Prædicatorum Ordinis Theologi, & præsertim doctissimus *Antonius Massoulié* in suo Opere (quod inscribitur: *Divus Thomas*

Thomas sui Interpres, quodque Rom sub auspiciis *Innocentii XII.* Pontificis Maximi, editum fuit) sole clarius demonstrarunt, Præmotionem physicam, quæ in Schola Thomistica docetur, esse omninò consonam principiis doctrinæ S. *Thomæ*; idque ultrò fatentur celebres Societatis Jesu Scriptores *Molina*, *Suaresius*, *Bellarminus*, necnon illi Theologi, qui Romæ anno MDLXXXVI. nomine Societatis Jesu libellum *De ratione Studiorum Societatis Jesu* ediderunt, quem in Conventu nostro Tholosano S. *Thomæ Aquinatis* asservari, illumque præ manibus sæpius habuisse ac legisse testatur jam laudatus P. *Massoulié* Tom. 1. sui jam citati Operis, Quæst. 1. Art. 1. Hæc, inquam, cum probè comperta ac explorata haberet *Natalis Alexander*, Regio edicto parens, paci silentio religioso litavit, & hanc decimam Epistolam, in qua P. *Daniel* novam & a seculis inauditam effinxit Præmotionis ideam, nullo Responso dignatus est. Hæc, Amice, te præmonere necessarium duxi; ut scires, quis fuerit iste Pater *Daniel*, qui fucata oratione, planeque deformata & atro carbone notata Scholæ Thomisticæ doctrina, aliquem Moliniano Systemati de Gratia veri colorem adspergere conatus est. Sed frustrà jecit rete ante oculos pennatorum.

VII. Habes nunc firmissima principia, quibus Thomistæ fulciunt ac defendunt necessitatem Præmotionis physicæ non solùm contra Molinianæ Scholæ Theologos, sed etiam adversùs *Cornelium Jansenium*, Iprensem Episcopum, ejusque Discipulos. *Jansenius* siquidem, contrarium Scholæ Thomisticæ meditatus Systema, non veritus est asserere cap. 2. libri 8. *De Gratia Christi Salvatoris*, doctrinam de Præmotione physica destruere totum fundamentum gratiæ medicinalis Christi, & Scripturam subnervare: *Totum*, inquit, *fundamentum gratiæ medicinalis Christi subvertitur, & Scriptura subnervatur, dum Gratiæ necessitas non ex vulnere voluntatis, sed naturali ejus indifferentia, vel omnium causarum subordinatione suspenditur .... Qui gratiam medicinalem Christi sic defendere conantur, ut eam in Prædeterminationem physicam transforment, omni statui hominum lapsorum & innocentium, ex vi causæ primæ, & indifferentiæ voluntatis necessariam, magis profectò Aristotelici sunt, quàm Augustiniani.* Quibus verbis palam profitetur *Jansenius*, se prorsùs alienum esse a doctrina de Præmotione physica, cujus necessitatem repetunt Thomistæ è flexibilitate, seu indifferentia voluntatis humanæ, & ex subordinatione omnium causarum, earumque necessaria dependentia a Deo, qui est causa prima efficiens rerum omnium. Quocirca, cum *Jansenius*, ejusque Sectarii in rejicienda Præmotione physica consentiant cum *Molina*, ejusque Discipulis, debent subinde *Jansenius*, ejusque Asseclæ iisdem convinci argumentis, quæ ex vi causæ primæ, ex naturali voluntatis humanæ flexibilitate, seu indifferentia, ex subordinatione & dependentia omnium causarum a Deo, ac denique è ratione entis petita proposui tibi in hac Epistola, juxta tutissima & inconcussa D. *Thomæ* Dogmata.

Facessant ergo *Jansenii* Discipuli, qui, a Schola Sancti *Thomæ* extorres, jactare solent, S. *Thomam*, ejusque Discipulos, Præmotionis physicæ assertores, dum Gratiam per se efficacem ad omnes humanæ naturæ status dilatarunt, procul ab *Augustino*, summo Divinæ Gratiæ Doctore, abscessisse, totoque a Sanctissimi illius Magistri germana mente atque sententia ostio aberrasse. Hoc sanè tam putidum convicium, quo *Jansenii* Discipuli onerare audent S *Thomam*, ejusque Discipulos, facillimè dispungitur & confutatur. Nam primò, si Sanctus *Thomas* in adstruenda Gratia per se efficaci, eaque ad omnes humanæ naturæ status dilatanda, germanam S. *Augustini* mentem non est assecutus, sicut *Jansenii* sectarios asserere non pudet, quorsum igitur *Jansenius*, eorum Magister, cap. 22. lib. 2. Procemialis appellat Sanctum *Thomam Aquinatem*, honoris causa, *Augustinum Contractum*? Ut quid etiam ibidem *Jansenius* eumdem Doctorem Angelicum isto prosequitur elogio? *Quidquid verò Theologiæ in Scholastica S Thomæ continetur, usque ad ipsorum Articulorum fundamenta, ex Augustino mutua-*

tum est, ut quemadmodum novum Testamentum nihil est aliud nisi vetus revelatum, & Augustini de Gratia Dei doctrina nihil præter Fidei principia, in suas deducta conclusiones; ita Sancti Thomæ Summa, ubi Theologiam tractat, pro magna parte nihil sit aliud, nisi Augustinus Contractus, certaque proportione naturalibus principiis alligatus. Itane, quæso, Discipuli *Jansenii* perfricta fronte dicere audent, S. *Thomam* in stabilienda Gratia per se efficaci, eaque ad omnes naturæ humanæ status dilatanda, non fuisse genuinam S. *Augustini* mentem assecutum? Dum tamen *Jansenius*, quo Magistro gloriantur, disertè asserit, Angelicum illum Doctorem redegisse totius doctrinæ S. *Augustini* principia in suas conclusiones, & ad Scholæ usum ea digessisse.

Præterea, si præjudiciis rem expendi & peragi placeret, innumera mihi suppeterent, eaque gravissima momenta, quæ illud *Jansenii* Discipulorum atrox convicium arguerent præfractæ audaciæ & sacrilegę temeritatis. Non adhibebo familiæ Dominicanæ suffragia Theologorum, qui diù S. *Augustini* Opera de Divina Gratia contriverunt, quique S. *Thomam* unà cum S. *Augustino* mente & voce de Gratia loquentem inducunt ubique & interpretantur. Laudabo hìc duntaxat duos extraneos Theologos, *Gullielmum Estium*, Universitatis Duacensis eximium Doctorem & Cancellarium, pari Sanctorum Patrum, & Theologiæ Scholasticæ peritia celeberrimum, & *Leonardum Coquæum*, non minus affectu, studio, & commentariis in libros S. *Augustini* de Civitate Dei eruditissimis quam religiosa professione Augustinianum, qui in materia de Gratia per se efficaci, ad omnes hominis status, etiam ad statum innocentiæ, dilatata, concordes putant, & sequuntur Sanctos *Augustinum* & *Thomam*.

At, si suffragiis horumce virorum eruditorum, qui sunt omni exceptione majores, fidem pertinaciter abrogent *Jansenii* Discipuli, fidem ipse in aliis, quas ad te mittam, Epistolis planè conficiam, multisque evincam argumentis, duo illa Ecclesiæ columina, *Augustinum* videlicet & *Thomam*, Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis in sensu Scholæ Thomisticæ necessitatem ad omnes & singulos actus sive naturales, sive supernaturales, & ad omnes status naturæ humanæ cùm innocentis, tum lapsæ, dilatasse, ex quibus nullo negotio intelliges, doctrinam S. *Thomæ*, cui tota adhęret Schola Thomistica, esse quidem omninò contrariam doctrinæ *Augustini Iprensis*, seu *Augustini*, quem nobis exhibuit *Cornelius Jansenius*, Iprensis Episcopus, ab Ecclesia proscriptus; sed eam perfectè consentire, & amice conjurare cum doctrina veri *Augustini*, Episcopi Hipponensis, quam omni ęvo approbavit & adoptavit Catholica Ecclesia. Vale, & mei in tuis precibus jugiter memor, litteris, & pietatis operibus, ut decet virum Deo sacrum, gnaviter incumbe.

EPI-

EPISTOLA TERTIA

THEOLOGICA,

In qua omni argumentorum genere demonstratur, Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, ad eliciendos actus supernaturales esse omnino necessariam.

GAudeo impense, quod in tua Epistola, quam postridie accepi, summa cum animi mei oblectatione perlegi, mihi significes, tibi vehementer arridere Philosophicam illam rationem, ab ente petitam, qua in superiori mea Epistola probavi, Deum non fore primam causam efficientem totius entis, quod in rerum natura producitur, si semel Deus (ut docent Scholæ Molinianæ Theologi) per suum prævium & physicum influxum non efficeret omnes determinationes & actiones voluntatis creatæ, quæ revera sunt entitates & realitates plane distinctæ à potentia, quam habet voluntas creata, se se determinandi, & actiones suas eliciendi. At enim, ut ais, facta hac Molinianæ Scholæ hypothesi, quod Deus per auxilium prævium & physicum non determinet voluntatem creatam ad agendum, sed ei tantum offerat auxilium versatile de se indifferens, & à voluntate creata determinandum. sequitur primo: Totum negotium determinandi hoc divinum auxilium, quod ex se vagum est & indifferens, esse penes solam voluntatem creatam, eamque integram potestatem habere rebus concedendi aut denegandi exitum, & singulos eventus pro suo arbitrio disponendi. Quę consecutio (sicut optime advertis) eo maximè tendit, ut nutriat ac foveat hominis superbiam, eique subministret fiduciam in suis viribus, & non in Domino collocandi. Prǽterea, inquis, ex hac Molinianę Scholę hypothesi manifesto sequitur: Deum non esse primam causam efficientem rerum omnium, easque determinantem ad agendum, sed duntaxat esse causam de se indifferentem, quę creaturę rationalis motibus ac determinationibus fasces submittere, seu obtemperare tenetur, dicto voluntatis humanæ obedire, & in id unice intenta est, ut ad modulum nostrarum determinationum se se inflectat ac componat. Quæ consecutio, ut apposite in tua Epistola observas, adimit Deo rationem primæ causæ efficientis rerum omnium, & supremum dominium, quod in animos, voluntatesque hominum obtinet, haud parum decurtat.

Ab his duabus consecutionibus, quæ ex Scholæ Molinianæ doctrina deducuntur, te vehementer abhorrere declaras; jamque tuo calculo incipis approbare doctrinam de Præmotione physica, quia (ut scribis) in hac Thomistarum doctrina non auxilium Dei versatile, indifferens, & subtremulum, non actionem Dei creaturis præpostere famulantem & subordinatam, conspicis, sed potius Deum contueris ac recognoscis ubique & apud voluntatem, & apud intellectum, & in omnibus nostris actionibus & determinationibus per suum concursum prævium & physicum determinantem, corda hominum summo regentem imperio, singulos gressus nostros dirigentem, & operantem ut Deum, idest, tanquam supremum rerum omnium dominatorem. Hæc sunt in summa, quibus mentem tuam circa Præmotionem physicam expressisti in postrema, quam ad me scripsisti, Epistola; quæque me eam in spem erigunt, fore ut hanc Scholæ Thomisticæ doctrinam

magno

magno deinceps animi æstu propugnes; si alias summi momenti rationes, quas, ad probandam Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis, ad eliciendos actus supernaturales, necessitatem, in ista Epistola afferam, & in optima luce collocare satagam, ea, qua par est, animi attentione legere, æqua lance librare, & alte memoriæ tuæ infigere non te pigeat.

I. Primum argumentum, quo probatur, Præmotionem physicam esse omnino necessariam, ad eliciendos actus supernaturales, istud est: ideo negant Scholæ Molinianæ Theologi, Præmotionem Physicam esse necessariam ad actus supernaturales eliciendos, quia docent, voluntatem creatam non determinari ad agendum ab auxilio Dei, sed, versa vice, auxilium Dei, quod ex se est indifferens & versatile, determinari à voluntate creata; Atqui auxilium Dei non determinatur à voluntate creata, sed illam determinat ad agendum; Ergo Præmotio physica ad exerendos actus supernaturales est prorsus necessaria. Probatur minor propositio: posse bene agere, minus perfectum est, quam ipsum bene agere; quia, ut creatura rationalis possit bene agere, sufficit ut sit constituta in ratione principii habitualis bene agendi; at, ut actu bene agat, necesse omnino est, ut sit constituta in ratione principii actualis bene operandi: nemine autem refragante, majorem perfectionem obtinet creatura rationalis, dum est constituta in ratione principii actualiter operandi, quam dum simpliciter constituta est in ratione principii habitualiter duntaxat operandi: Atqui, si creatura rationalis determinaret auxilium Dei, constitueret se per suam determinationem in ratione principii actualiter bene operandi (supponunt quippe Adversarii, voluntatem creatam non determinari ab auxilio Dei, sed determinationem auxilli divini stare penes voluntatem creatam). Igitur auxilium Dei non constitueret creaturam rationalem in ratione principii actualiter bene operandi, sed creatura rationalis per suam determinationem constitueret se se in ratione principii actualiter bene agendi, sicque homo perfectior fieret per se ipsum, seu per determinationem suam, quam per Deum. Deus enim per auxilium indifferens, quod homini offerret, daret quidem illi *posse bene agere*, sed homo, determinando auxilium Dei, daret sibi *bene agere*, quod est longe perfectius, sicque collatis simul his, quæ à Deo, & ab homine, intra hominem, fiunt, perfectius opere Dei futurum esset opus hominis; & quod perfectius ac magis præcipuum est in negotio nostræ salutis non esset à Deo, sed ab homine, qui subinde non in Gratia Dei, quæ esset indifferens & versatilis, sed in se ipso, qui Gratiam Dei ad bene agendum determinaret, spem salutis suæ ac fiduciam collocaret. Quam doctrinam S. *Augustinus* pluribus in locis reprobat, sed præsertim Enarratione in Psalmum 58 ubi sic Deum affatur: *Fecisti ut essem, & non tu fecisti ut bonus essem? Dedisti mihi ut sim, & potuit mihi alius dare, ut bonus sim? Si tu mihi dedisti ut sim, & alius mihi dedit ut bonus sim, melior est ille, qui mihi dedit ut bonus sim, quam ille, qui mihi dedit ut sim*, Et lib. *de Gratia & libero Arbitrio* cap. 4. hæc habet Aquilinus ille Doctor: *Metuendum est, ne audeat homo spem recte vivendi in se ipso ponere, ut sequatur eum maledictum Jeremiæ Prophetæ, dicentis, Maledictus homo, qui spem habet in homine, & firmat carnem brachii sui, & à Domino discedit cor ejus .... Brachium, pro potentia posuit operandi; in nomine autem carnis intelligenda est humana fragilitas.*

II. Alterum argumentum sic propono: Si auxilium Dei non determinet voluntatem creatam ad agendum, sed voluntas creata illud determinet (sicut docent Præmotionis physicæ osores) sequitur supervacaneum esse Deum orare, seu ab ipso petere, ut bene agamus Si enim bonus usus Gratiæ (ut ajunt Scholæ Molinianæ Theologi) a nobis sit, seu pendens è sola voluntatis nostræ determinatione, per quam Dei Gratia versatilis redditur efficax & determinatur ad bene agendum; quænam, amabò, postulabimus à Deo, quod ab ipso

non

non sumus accepturi, sed à sola voluntatis nostræ determinatione pendet, & continuò est in nostra potestate? *Quid enim stultius* (ait S. Augustinus lib. *De Natura & Gratia* cap. 18.) *quàm orare ut facias, quod habes in tua potestate?* Et cap. 9. ad *Bonifacium* ait idem summus ille Divinæ Gratiæ Doctor: *Inaniter & perfunctoriè potius, quam veraciter Deo fundimus preces, si ad ejus non pertinet gratiam convertere ad fidem suam ipsi fidei contrarias voluntates. Prorsùs non oramus, sed orare nos fingimus, si nos ipsos, non illum credimus facere quod oramus; si petimus quod in nostra credimus positum potestate.*

Istud argumentum duobus sequentibus exemplis breviter illustro: Sit Ex. G. homo aliquis, quem actu urgeat implendi cujusdam præcepti necessitas. Quæso te, quidnam est quod postulaturus sit à Deo homo iste? An Gratiam sufficientem, quæ dat potentiam agendi? Atqui supponitur, eam à Deo ei datam fuisse, nemo autem postulat quod jam habet; & nemini contigit uspiam postulare corpus à Deo, aut mentem, aut voluntatem, aut intellectum. Rogabitne iste homo Deum, ut det illi bonum usum Gratiæ, videlicet determinationem? Atqui hanc determinationem, seu bonum usum Gratiæ dare creatæ voluntatis est, non Dei, ut contendunt Adversarii, qui voluntatem creatam non determinari à Gratia Dei, quæ est indifferens, sed Gratiam Dei de se versatilem, & indifferentem, à voluntate creata determinari dictitant. Porrò, si huic homini neque Gratiam sufficientem, neque bonum usum Gratiæ petere debeat à Deo, quid tandem huic homini remanebit à Deo postulandum? Nihil profectò in Systemate Molinistarum de Gratia versatili, indifferenti, & quantum ad sui determinationem libero hominis subdita arbitrio; sicque, juxta Molinistarum Systema, actum esse videtur de necessitate orandi Deum ut benè agamus.

Aliud subjicio exemplum: Sit infidelis quispiam auxilio versatili Molinistarum adjutus ad credendum, qui tamen non credat: Sit etiam Justus aliquis eodem versatili auxilio prædirus ad perseverandum, qui non perseverat. Hac facta hypothesi, vide, sodes, quid indè sequatur? Certum est, Ecclesiam nihil postulare à Deo, quàm quod ipse Deus facit: Atqui in hoc infideli, & in illo Justo, nihil, juxta Molinistarum Systema, residuum est, quod faciat Deus, quia (ut docent illi Theologi) jam Deus utrique dedit auxilium versatile, quod tribuit homini quæcumque ad agendum sunt necessaria, adeò ut ad actu agendum nullum aliud ex parte Dei desideretur auxilium, sed tantum ex parte hominis requiratur consensus, per quem voluntas creata determinet auxilium Dei versatile & indifferens, illudque hac determinatione reddat efficax. Nihil ergo esset, quod Ecclesia pro illo infideli, & pro isto justo postularet à Deo: Atqui tamen Ecclesia pro Infidelium, Judæorum, Hæreticorum & peccatorum emendatione orare non desinit, donec fuerint reipsa corde mutati & conversi. Pro justis postulat à Deo Ecclesia magnum perseverantiæ donum, cujus beneficio perstent constantes in accepta justitia. Pro nobis peccatoribus Deum jugiter rogat Ecclesia, ut det nobis Gratiam, quæ activè immutet corda nostra, quæ rebelles nostras ad se compellat ire voluntates, & ex nolentibus faciat volentes ac consentientes; quæ applicet conostrum bonis operibus, quæ nos convertat, auferendo cor lapideum, & dando nobis cor carneum, seu docile. Postremò, pro Infidelibus & Judæis petit Ecclesia, ut Deus eorum mentem incredulam adaperiat verbo vitæ, corda illorum transferendo è tenebris in admirabile lumen suum. Quæ certè omnia nullo pacto fieri possunt à motione morali, seu à Gratia Molinistarum versatili & indifferenti; quippe quę nec activè immutat corda nostra, nec bonam inserit voluntatem, nec nos transfert à malo ad bonum, nec facit nos ex nolentibus volentes; sed solum suadet, invitat, & incitamentis moralibus allicit voluntatem hominis, sine cujus prævia determinatione remanebit prædicta Molinistarum Gratia iners, paralytica, & absque ullo effectu.

Non ergo hanc Molinistarum Gratiam ver-

versatilem & indifferentem Ecclesia in suis precibus & orationibus postulat à Deo pro nobis, sed ab illo petit Gratiam per se efficacem, quæ per physicum & prævium influxum determinet & applicet voluntates nostras ut benè operemur, ut convertamur, ut amemus illum, & præcepta ejus observemus, ut nobis placeant quæ antehac aversabamur, & ut liberrimè velimus, quæ priùs facere detrectabamus. Ex quibus argumentationem conficio quam maximè efficacem: Non rogatur Deus, nisi eo fine ut id, quod rogatur, faciat ac concedat. Fac igitur, Deum id, quod rogatur, concedere, consequens est, illud itidem facere. Rogatur Deus, ut hominem hunc peccatorem convertat, & reverà per suam Gratiam ab intrinseco efficacem convertit & immutat. Rogatur Deus, ut justum è tentatione eripiat; & illum reapse eripit. Rogatur Deus, ut hanc voluntatem rebellem vincat; & actutum vincit. Rogatur: Deus, ut velle & perficere operetur in nobis; & re ipsa operatur. Igitur precibus quotidianis Ecclesiæ, auxiliorum per se efficacium atque prædeterminantium ad benè agendum doctrina Thomistica plane adstruitur. Illud enim auxilium per se & ab intrinseco efficax est, quod ubique & propria vi effectum producit: Atqui ubicumque concesserit Deus, id quod rogatus erit à nobis, procuÌdubio & convertet nos, inclinabit & inflectet quomodò voluerit, idque per suam omnipotentiam, per virtutem quamdam voluntatis rebellis domitricem, per Gratiam se ipsa efficacem humanæ voluntatis contumaciæ victricem & liberum ipsius consensum inferentem; ergo auxilia, quæ Deus, a nobis rogatus, ad benè operandum, & ad actus pietatis exercendos concedit, sunt semper per se & ab intrinseco efficacia, atque prædeterminantia.

At contrà, ex sententia Scholæ Molinianę Theologorum, qui negant, Deum per influxum suum prævium & physicum determinare voluntatem creatam ad benè agendum; asseruntque, auxilium Dei esse ex se versatile & indifferens, illudque ad benè agendum determinari à voluntate creata; ex ea, inquam, Molinianæ Scholæ Theologorum sententia palam sequitur; bonas humanę voluntatis actiones non esse adscribendas auxilio Dei, quod illi Theologi supponunt esse indifferens, sed tribuendas esse soli voluntati creatæ, quæ determinat auxilium Dei, illudque pro suo nutu & arbitrio inclinat & flectit. Quod si ita sit, orationes Ecclesiæ redduntur penitus inutiles. Si enim (ut mox dicebamus) nihil postulatur à Deo, nisi quod facit Deus; ut quid, quæso, à nobis rogabitur Deus, ut rebelles ad se propitius compellere velit voluntates, inflectere, edomare, & ad bonum applicare, operando in nobis velle & perficere, operando in nobis omnia opera nostra, omnesque determinationes, attribuendo menti virtutem, robur, efficaciam internam, denique infundendo intra nos Gratiam, pervicacię cordium nostrorum victricem, ut quid, inquam, rogabimus Deum, ut hæc omnia nobis concedat, si reverà Deus illa non efficiat, sed tantùm hæc omnia operetur, sibique det voluntas creata, quæ sola (ut docent Molinistæ) prævie determinat auxilium Dei, quod de se est omninò indifferens, vagum & indeterminatum? Profectò, ut inquit S. *Augustinus* loco superius à me laudato, *prorsus non oramus, sed orare nos fingimus, si nos ipsos, non illum, seu Deum, credimus facere, quod oramus*. Et in Epistola 217. ad *Vitalem*, Semipelagianum, sic eum alloquitur Sanctus ille Doctor: *Exsere*, inquit, *contra orationes Ecclesiæ disputationes tuas, & quandò audis Sacerdotem Dei exhortantem ad altare populum Dei orare pro incredulis, ut eos Deus convertat ad Fidem, & pro Cathecumenis, ut eis desiderium regenerationis inspiret, & pro fidelibus, ut in eo, quod esse cæperunt, ejus munere perseverent; subsanna pias voces, & dic, te non facere quod hortatur, idest, Deum pro infidelibus, ut eos fideles faciat, non rogare, eo quod non sint ista divinæ miserationis beneficia, sed humanæ officia voluntatis*. Legesis ejusdem S. Doctoris, lib. *De Dono Perseverantiæ* cap. 23.

III. Tertium argumentum, quo Thomistæ Præmotionis physicæ, seu Gratiæ

tiæ per se efficacis, ad bene agendum necessitatem probant, petitur ex gratiarum actione, quam Deo pro acceptis beneficiis rependere debemus. At enim, inquiunt Thomistæ, si Deus per influxum prævium & physicum non determinet hominem ad agendum, sed homo auxilium Dei, quod de se est indifferens, determinet ad actionem; planum est, hominem non debere pro bona illa determinatione, quam sibi dat, & non recipit à Deo, gratias agere Deo, sed sibi soli gratias agere debere, quia illius bonę determinationis solus ipse auctor est, ut luculenter constat ex isto exemplo, quod hìc, majoris claritatis ergo, subjicio.

Ponamus enim quod Scholæ Molinianæ Theologorum, (quibus cum in præsentia res mihi est) Systema admittit: duos scilicet homines eadem versatili & indifferenti gratia Dei donatos, unum vero ex illis gratia hac versatili assensu & determinatione liberi sui arbitrii bene uti, eamque efficacem reddidisse ut bene ageret; alterum autem hominem eadem gratia versatili male usum esse, eamque reddidisse inefficacem ut male ageret. Hac facta semel hypothesi, majores gratias referre non deberet homo ille, qui assensu suo ac determinatione gratiam versatilem reddit efficacem, quam alter homo, qui eam reddit inefficacem; de his siquidem tantum beneficiis Deo grates agimus; quæ ab illo vere accepimus: Atqui in ea Molinianæ Scholæ Theologorum hypothesi, nihil plus beneficii a Deo percepisset homo ille, qui suo assensu & bona determinatione gratia versatili bene usus fuisset, eamque reddidisset efficacem, quam alius homo, qui ea male usus fuisset, eamque reddidisset inefficacem; quia eamdem perinde gratiam versatilem & indifferentem ambo illi homines accepissent a Deo & unus ex his, citra alterius novæ gratiæ à Deo datæ accessionem, consensum suum, seu bonam voluntatis suæ determinationem ex se ipso addidisset; quem consensum cum a gratia Dei versatili & indifferenti non accepisset, sed sibi ex ipso naturæ penu tribuisset, Deo acceptum referre haud posset, subindeque Deo non posset de hoc à se præstito consensu gratias agere, sicut pluribus in locis docet & inculcat Sanctus *Augustinus*, potissimum in Epist. 217. ad *Vitalem*, ubi hæc habet: *Prorsus non Deo gratias agimus, sed nos agere fingimus, si unde illi gratias agimus, ipsum facere non putamus*. Et cap. 19. libri *De Prædestinatione Sanctorum* ait: *Si quis homini gratias ageret pro eo, quod illum vel putaret non præstitisse vel nosset; adulatio vel irrisio verius, quam gratiarum actio diceretur*.

Quocirca, si cum Molinistis dicas, Deum non dare homini actionem, sed nudam potentiam agendi; necesse est ut dicas, hominem de omnibus suis actionibus Deo gratias agere non debere. Si vero hominis actionem Deo adscribas, sed bonam hominis determinationem soli voluntati hominis tribuas; fateri debes, non oportere ut homo de bonis suis determinationibus, seu de bono usu gratiæ Deo grates rependat. Denique, nisi plane sentias, Deum operari in nobis & posse, & agere, & omnes actiones & determinationes nostras, proindeque divinum influxum in voluntatem creatam prævium, physicum, ac prædeterminantem agnoscas, nunquam Deo de omnibus bonis, quæ habes, gratias agere valebis, nec veraciter coram Deo, (ut par est) confiteri, *omnia*, ut inquit Scriptura Sacra, *esse ex ipso, & per ipsum, & in ipso, eique soli gloriam & honorem tribuendum*.

IV. Quartum argumentum, quo Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis, ad singulos pietatis actus necessitas evincitur, suppeditat Apostolus *Paulus* cap 4. Epistolæ 1. ad Corinthios, ubi hominem alloquendo hæc habet: *Quis te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Et cap. 10. Epist. 2. ad Corinthios: *Qui autem gloriatur, in Domino glorietur*. Ex quibus Apostoli verbis hoc argumentum conficio: Si Deus per auxilium prævium & physicum non determinaret voluntatem creatam ad bene agendum, sed e diverso voluntas creata auxilium Dei de se indifferens & versatile determinaret, redderetque efficax,

ut

ut volunt Molinistæ; sequeretur, hominem posse gloriari in semetipso, seque de suo naturę penu posse discernere à quocumque alio: Atqui id apertè negat Apostolus *Paulus*, ergo homo non determinat auxilium Dei, quod Adversarii nostri supponunt esse ex se indifferens, versatile, subditum libero hominis arbitrio, & promiscue omnibus datum Probatur sequela majoris propositionis exemplo duorum hominum, qui unam eamdemque habeant gratiam versatilem indifferentem, cujus ope rectè operandi & in bono perseverandi potentiam recipiant. Hac facta hypotesi, sit unus ex his duobus, qui per consensum & determinationem suam benè utatur gratia illa versatili, & rectè agat, non item alter; perseveret ille, non iste; certè id discriminis orietur ex eo, quod ille suæ voluntatis assensu versatilem & indifferentem Dei gratiam reddidit efficacem; iste verò homo eamdem gratiam versatilem & indifferentem suo dissensu irritam & inutilem fecit. Undè sequitur, unum ex istis duobus hominibus se se & ex suo discernere ab alio, & non ex gratia, quæ in utroque homine supponitur eadem, & æqualis, atque perindè utriusque libero subdita arbitrio: *Gratia enim*, (inquit S. *Augustinus* lib. *De Nuptiis & Concupiscentia* cap. 3. & lib. *De Præd. Sanctorum* cap. 5.) *quæ est communis bonis & malis, non distinguit bonos à malis*.

Quod si semel aliquis homo possit ex suo se discernere ab alio in negotio salutis suæ, poterit itidem gloriari de suo & in negotio salutis suæ superbire, quod videlicet per consensum, quem daret gratiæ Dei versatili & indifferenti, & per bonam determinationem suam, ex sua tantum voluntate profectam, sibi dedisset actu benè agere, sicque funditus rueret solidum omnium Christianarum virtutum fundamentum, scilicet humilitas. Nam si semel creatura rationalis daret sibi per suam determinationem actu benè agere, ut volunt gratiæ versatilis defensores, inde procul omni dubio superbiendi, & de sua bona determinatione, quam a se, & non a Deo accepisset, gloriandi ansam, & occasionem facilè arriperet.

Jam ergo vides, quantum Molinistarum de gratia versatili & indifferenti Systema favere videatur & cupiditati & ingenitæ hominis superbiæ; quæ duo satis prestò sunt ad hominem seducendum; quantaque in eo Systemate immineant pericula a prava naturæ corruptæ propensione ad malum. Quæ certè pericula te a Molinistarum doctrina, quam longissimè remotum tenere debent. Valdè enim pertimescendum videtur, ne, eam doctrinam sectantes, dum omnipotentiæ Dei fines præscribimus, supremi Numinis læsi crimen incurramus, ne sanctiora ipsius jura nobis insolentius arrogemus, dum benè agendi principatum nobis ipsis vindicamus; ne insuper rebellemus contrà Deum, dum ab ipso pendere volumus ad mensuram; ne quidquid boni habemus ei acceptum referre nolentes, eripiamus ei laudem quidquid boni facimus operandi in nobis; ne rationem primæ & universalissimæ causæ efficientis, & in cæteras alias creatas sibi subordinatas causas præviè & physicè influentis, ei eximamus; ne cæci planè & inertes jaceamus, propterea quòd Deum, patrem luminum, a quo, teste Apostolo *Jacobo*, descendit omne bonum, nolimus recognoscere; ne Deo nos potentiores judicemus, dum illius auxilia determinare & efficacia reddere prę-sumimus; ne ingrati prorsus & acceptorum beneficiorum immemores evadamus; dum nostram ab impiis discretionem nobis tribuimus; ne spem nostram collocemus non in Deo, sed in homine, dum expectamus ab homine, seu à determinatione voluntatis creatæ, efficaciam Gratiæ; ne orationes nostras, & gratiarum actiones planè irrisorias reddamus, dum ab eo petimus bonum gratiæ versatilis usum, vel de eodem bono usu ei gratias agimus, quem tamen credimus è sola nostra prodire voluntate; ne denique pares nos faciamus Deo, dum omnipotentissimæ virtuti Divinę Gratię dominari nosmetipsi affectamus. His certissimè periculis se se exponere videntur hi Theologi, qui excellentiora quędam jura, eis omninò indebita, sibi arrogant; qui de-

determinandi auxilii divini auctoritatem usurpant, cum tamen penes Deum sit efficere ut voluntas creata se determinet & bene operetur, qui sibi tribuunt quod debetur Deo, ei surripiunt quod illius est, atque, quod caput est, in ejus locum se se in re capitali sufficiunt. Ne igitur in hæc gravissima pericula temere te conjicias quam maxime cavere debes.

Non clam me est, Scholæ Molinianæ Theologos respondere solitos esse, hominem non sine gratia Dei versatili perfectiorem evadere, subindeque omnia illa consectaria & pericula, quæ Thomistæ eis objiciunt; nullo pacto effluere ex ipsorum doctrinæ principiis.

Verum, hæc Molinistarum Responsio facile confutatur. Quia homo, tametsi non sine gratia versatili perfectior evadat; majorem tamen, in Molinistarum sententia, accipit a se ipso perfectionem, quam a gratia versatili recipiat. Siquidem quam habere nequit a gratia versatili determinationem bonam, hanc habet a se ipso; gratia enim versatilis, ut docent Molinistæ, dat tantum homini *posse bene agere*, sed homo per bonam suam determinationem dat sibi ipsum *bene agere*, quod (ut fatentur onmes) est perfectius quam posse *bene agere*. Perfectio quippe hominis non in eo sita est, quod *possit agere*, sed consistit in eo, quod *possit bene agere*, & reipsa *actu bene agat*. Quo fit, ut in homine dignior ac perfectior sit voluntatis determinatio, quam id, quod est indifferens, vagum, ac indeterminatum; quia non nisi penes bonam determinationem differt homo justus ab injusto, cum discrepare inter se ambo nequeant per auxilia Dei indifferentia & indiscreta, quæ (juxta Scholæ Molinianæ Theologos) utrique homini, justo scilicet & injusto, sunt ex æquo communia. Homo itaque per suam bonam determinationem, quam a gratia versatili utpotè indifferenti, minime sortiretur, sed duntaxat haberet a se ipso, perfectior, quam antehac esset, evaderet; utpotè qui a gratia versatili acciperet duntaxat *posse bene agere*, sed sibi per bonam suam determinationem tribueret *actu bene agere* sicque pejorem & imperfectiorem partem relinqueret Deo, dum sibi vindicaret partem potiorem, & in perfectionis negotio præcipuam.

Ex quo evidenter in Systemate Molinistarum sequitur, hominem aliquid supra gratiam versatilem & indifferentem de suo addere; perfectiorem se ipsum reddere, quam illum reddat gratia versatilis subindeque efficere, *ut per se ipsum bonus sit homo, non per Deum, aut certe melior sit per se ipsum, quam per Deum*; inquit S. *Augustinus* lib. 5. *Operis imperfecti* contra *Julianum*. Idem docet Sanctus ille Pater lib. *De Prædestinatione Sanctorum* cap. 2. ubi hæc habet: *Quasi componit homo cum Deo, ut partem Fidei sibi vindicet; atque illi partem relinquat; & quod est elatius, primam tollit ipse, sequentem dat illi; & in eo quod dicit esse amborum, priorem se facit, posteriorem Deum*. Enim vero ut obiter dicam, si Scholæ Molinianæ Theologos audiamus, procedit a nobis primitus id, quod totius nostræ justitiæ caput, atque in actibus nostris plane decretorium est, illa nimirum bona determinatio princeps, per quam creata voluntas determinat gratiam Dei versatilem & indifferentem. Motiones enim duntaxat morales, quales admittunt Molinistæ, tantam habere haud possunt efficaciam, ut voluntatem creatam valeant per se ipsas infallibiliter inclinare ac determinare. Quod si bona voluntatis creatæ determinatio ab homine solo procedit; reliquum est, ut per bonam illam suæ voluntatis determinationem homo se se ab alio discernat, sitque solus suæ majoris perfectionis auctor.

V. Quintum nunc propono argumentum perinde efficax, desumptum ex omnipotentia Dei, quam omnes fideles credere in Symbolo Apostolorum profitentur: Si Deus per concursum suum prævium & physicum non determinaret voluntatem creatam ad agendum; sed, versa vice, voluntas creata determinaret gratiam Dei versatilem & indifferentem, sequeretur, Deum non fore omnipotentem; atqui id citra hæresim dici non potest, ergo Deus prævie & physice determinat voluntatem creatam ad

agen-

agendum. Probatur sequela majoris pro positionis. Volunt enim Scholæ Thomisticæ Adversarii, Deum per suum concursum prævium & physicum non determinare voluntatem creatam ad agendum, sed tantummodo Deum voluntati creatæ offerre auxilium indifferens & indeterminatum, quod ajunt determinari, reddique efficax a voluntate creata. Ex quo intimo Molinianæ doctrinæ principio manifesta consecutione deducitur, Deum non posse per illum influxum, seu per auxilium indifferens & indeterminatum (quod, juxta Molinistas, offert creaturæ rationali) efficere ut creatura rationalis consentiat; cum potiùs hunc consensum expectare debeat a voluntatis creatæ determinatione, sine qua, fatentibus Molinistis, auxilium Dei semper indifferens, vagum, pendulum, ac indeterminatum remanebit. Porrò, hanc doctrinam, pluribus in locis reprobat S. Augustinus, sed præsertim lib. *De Gratia & libero Arbitrio* cap. 21. ubi hæc habet. *Agit omnipotens Deus in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum, ut per hos agat quidquid ipse agere voluerit*. Et cap. 9. libri *De novo* Cantico ait: *Deo volenti salvum facere, nullum humanum resistit arbitrium; ita quippe velle & nolle in volentis & nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem*. Docet etiam alibi S. *Augustinus* seu cap. 14. *De Corrept. & Gratia*, quod *Deus magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas*. Ex qua S. *Augustini* doctrina quæ spectat consequentem Dei voluntatem, sic ipse argumentor: Deus magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi homines, suas; Atqui homines citra ullum suæ propriæ libertatis periculum se se determinant ad agendum, quidni igitur poterit Deus voluntatem hominis, salva & incolumi manente ejus libertate, determinare ad agendum? Præterquamquod, si, juxta Systema Molinistarum, creatura rationalis determinans auxilium Dei, quod dicunt esse de se indifferens & indeterminatum, non tollit libertatem Dei, ut asserunt iidem Molinistæ, quanto potiori jure, Deus voluntatem creatam, quæ ab illo omnino dependet, sua actione determinans ad benè agendum, ejus libertatem non lædet?

VI. Sextum argumentum, quo Thomistæ Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis ad bene agendum necessitatem adstruunt, sumitur e supremo dominio, seu absoluto imperio, quod Deus obtinet in omnes creaturas. At enim, si auxilium Dei esset de se indifferens, vagum & indeterminatum; atque a voluntate creata determinaretur, ut docent Scholæ Molinianæ Theologi, sequeretur, Deum non habere supremum in creaturam rationalem dominium. Qui etenim supremo & absoluto in aliquam rem pollet dominio, potest ea pro suo arbitrio uti quando vult, quotiescumque vult, & quomodocumque vult: Atqui si Deus per suum prævium & physicum influxum non determinet voluntatem creatam ad bene agendum, sed, versa vice, voluntas creata (ut volunt Molinistæ) determinet auxilium Dei, quod supponunt esse indifferens & indeterminatum; non poterit Deus uti creata voluntate, seu illam applicare ad suas operationes, quando volet, quotiescumque volet, & quomodocumque volet, sed debebit, antequam quidpiam futurum absolute decernat, explorare quid voluntas creata pro suo nutu & arbitrio factura sit, & quam in partem determinatura sit auxilium illud indifferens & versatile, quod ei offert; proindeque Deus non haberet dominium & imperium absolutum in voluntatem creatam, sed duntaxat dominium mere politicum; cum tamen Scriptura Sacra dominium absolutum in creaturam rationalem Deo disserte tribuat cap. 21. libri, *Proverbiorum*, dicens: *Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud.* Hac ratione pluribus in locis utitur S. *Augustinus*, & cap. 14 libri *De Correptione & Gratia* ait, *Deum de ipsis hominum voluntatibus*, in quas habet despoticum, seu absolutum, dominium, *facere quod vult*.

VII. His argumentis, quæ hactenus ad stabiliendam Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis, ad bene agendum necessitatem, in medium produxi;

dexl; tres adjungere placet non minoris ponderis rationes, quarum duæ priores ad vitam juxta officia Christianæ Religionis peragendam, ad negotium salutis nostræ in timore & tremore operandum, & ad pœnitentiam peccatorum nostrorum ad ultimam vitæ nostræ periodum non procrastinandam, viam parant tutissimam, juxta principia Thomistarum doctrinæ de Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis, ad bene agendum necessitate, contra vero, Molinistarum doctrinam de Gratia versatili & subdita libero hominis arbitrio, nimium peccatoribus indulgere, eosque, ut mihi videtur, inducere ad securius & frequentius peccandum, ac tandem illos in finalem impœnitentiam præcipitare, planissime duæ illæ priores, quas hic inseram, rationes demonstrant. Tertia vero ratio, quam ultimo loco ponam, ostendet, quantum ad Hæreticorum hujus temporis, Lutheranorum & Calvinistarum conversionem, seu ad illos in gremium Ecclesiæ Catholicæ revocandos conducere ac juvare possit doctrina Thomistarum de Gratiæ per se efficacis ad bene agendum necessitate; quantum vero prædictorum Hæreticorum conversioni officiat hæc Molinistarum de Gratia versatili, & subdita voluntatis humanæ determinationi, sententia.

Sed, ut facilius penetrare possis vim duarum priorum rationum, quas hic mox subnectam, non abs re erit, si dixerim cum doctissimo nostro *Vincentio Contensono*, videri mihi, plerasque morum laxitates & desultoria quævis benigniorum Casuistarum Responsa ex eo potissimum capite promanasse, quod falsis circa Gratiam opinationibus imbuti nonnulli Theologi, licita passim pronuncient quæcumque vetare nimis durum videretur & grave naturæ hominis in statu naturæ lapsæ, nec ipsius viribus satis accommodatum. Hinc ad emolliendam legem Dei, quæ eis dura nimis videbatur, & ad eam debilitatis hominis lapsi viribus attemperandam, subtiliter excogitarunt novam de probabilitate opinionum doctrinam, quæ (ut mihi videtur) plurimarum Ethices Christianæ laxitatum fons est, & causa multorum errorum, quos Sedes Apostolica proscripsit: & quæ pro sinceris bene vivendi legibus sapientissime præscriptis, fallaciæ regulas invehit, & totum vitæ Christianæ officiorum convellit ædificium: quæ denique Divinarum, & Ecclesiasticarum legum vigorem eludit, elevat, infirmatque. Vide ea, quæ super hac re in prima parte octavi Tomi *Historiæ Ecclesiasticæ*, quam Romæ nuperrime in lucem edidi, late disserui, a pag. 204. usque ad pag. 210. Hujus etenim loci & instituti mei non est, omnia mala & damna, quæ Ethices Christianæ doctrinæ principiis, meo judicio, intulit doctrina de vaga & exlege probabilitate recensere, maxime cum doctissimi Theologi ea provincia jam egregie perfuncti fuerint.

Obiter tantum dicam, laxiores olim Casuistas hac potissimum ratione adductos fuisse ad emolliendam mille laxitatibus legem, quod existimaverint, legem, attentis hominis per primigeniam Adami culpam debilitatis viribus, nimis duram esse; adeoque aliquo indigere temperamento, ut ad fractas hominis vires magis accommodata posset facilius observari. Sed illa laxiorum Casuistarum ratio, tametsi esset utcumque tolerabilis, si non aliæ homini lapso suppeterent vires, quam quæ sunt a natura, aut a gratia Dei versatili, indifferenti, & libero hominis subdita arbitrio, sicut docent Molinianæ Scholæ Theologi; hæc tamen laxiorum Casuistarum ratio, in Systemate Thomistarum, qui Gratiæ per se efficacis ad bene agendum necessitatem post Sanctos *Augustinum* & *Thomam* propugnant, tanquam omnino falsa, & ad infinitas corruptelas & laxitates patentissimum ostium aperiens, explodi ac repudiari debet; quia licet hominis lapsi vires (inquiunt Thomistæ) sint per peccatum originale fractæ, sauciatæ ac debilitatæ, attamen homo ille, quem sublevabit manus omnipotentis Dei, qui per gratiam se ipsa efficacem suaviter ac fortiter omnia disponit, ille, inquam, homo ope gratiæ se ipsa efficacis habebit vires ad bene operandum, efficacissimas, nulla

nulla re gravabitur, nihil in lege Dei, & Ecclesiæ præceptis austerum inveniet, amarum nihil in observatione præceptorum offendet, quia beneficio gratiæ per se efficacis, quæ ei inseret legis amorem, omnes vincet ac superabit obsistentes difficultates; atque cum Regio Vate Psalm. 118. dicet: *Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis*, vel cum Apostolo Paulo: *Omnia possum in eo, qui me confortat*; experietur demum cum Sancto *Augustino*, quod *ubi amatur, ibi non laboratur, & , si laboratur, labor ipse amatur*. Vides itaque, tam arctis & intimis vinculis dogmata Divinæ Gratiæ cohærere & colligari cum Ethices Christianæ principiis, ut quotidiano usu compertum ac exploratum sit, ex Systemate Thomistarum, Gratiæ per se efficacis defensorum, resultare consectaria quæ ad correctionem morum, & ad puritatem Christianæ Moralis doctrinæ illibatam conservandam unice tendunt; contra vero e Systemate Molinistarum de Gratia versatili, & subdita libero hominis arbitrio, pullulare (meo judicio) corruptelas & laxitates, quæ Moralis Christianæ doctrinam penitus inficiunt, & a Summis Pontificibus fuerunt vaticanis protritæ fulminibus.

Hujus doctrinæ veritatem tuis oculis subjicient duæ priores, quas hic subnecto, rationes, & quarum prima hæc est: Si homo, præsertim in statu naturæ lapsæ, opus non haberet Gratia per se efficaci ad bene agendum & ad vincendas tentationes, sed ei sufficeret gratia versatilis & indifferens, quam homo, ut docent Molinistæ, pro sua congenita libertate determinaret, quoties cumque vult, ad bene agendum, & ad superandas tentationes ingruentes etiam graviores; frustra Sancti Patres tanquam omnino necessariam commendarent piam illam sollicitudinem & mentis vigilantiam, quam homo, post acceptam gratiam, habere debet ne amittat gratiam, seduloque in id invigilet. At enim, si Systema Molinistarum de gratia versatili sequaris; quid est, amabò te, cur metuas, ne acceptam semel gratiam sanctificantem peccando amittas, cum certus sis, te semper præ manibus gratiam versatilem habiturum, & nunquam peccaturum, modo ea gratia versatili & indifferenti velis per consensum & determinationem tuam bene uti? Porro, determinare te ipsum, tuum est, non Dei opus. Quorsum igitur metues, ne acceptam Dei gratiam peccando amittas? Ut quid ad Deum noctu diuque clamabis? Eccur dices, te vigilaturum frustra, nisi custodierit & adjuverit te Dominus? Quasi vero oblata tibi semel gratia versatili partes suas non impleverit Deus, tuumque non sit proprio jam labore & industria, seu proprio consensu gratiam de se versatilem & indifferentem determinare, eamque in bonum usum convertere. Vides itaque, istud Molinistarum de gratia versatili Systema exterminare penitus, ut mihi videtur, sanctum illum timorem, quo fideles jugiter concuti debent, ne acceptam gratiam sanctificantem amittant, subindeque istud Systema videri recta fronte oppositum Apostolo *Paulo*, & Sanctis Patribus cum Græcis, tum Latinis, qui in suis Operibus frequenter adhortantur fideles, ut sibi caveant ab illa securitate, quæ nata est generare superbiam; sed potius in timore & tremore salutem suam operentur, quia in hoc sancto timore totius modestiæ, seu humilitatis Christianæ sistit fundamentum, sinceræ pænitentiæ fructus, omniumque bonorum operum & Christianorum virtutum exercitium.

Huic Sacrarum Litterarum & Sanctorum Patrum doctrinæ indivulse adhæret Thomistica Schola, quippe quæ docet, ut perseveremus in accepta gratia, justitiamque non amittamus peccando, opus esse nobis gratia per se efficaci, quam Deus, propter multorum negligentiam, denegat, vel largitur prout vult; proindeque semper nobis timendum esse, ne acceptam gratiam, culpa nostra, deperdamus; & in solo Deo nobis confidendum esse, atque omni fiducia sperandum, fore ut qui cæpit in nobis opus bonum, ipse perficiat. Hujus sancti timoris, & piæ sollicitudinis ac vigilantiæ, quam jugiter habere debemus, ne acceptæ gratiæ jacturam faciamus,

mus,

mus, necessitatem eo magis inculcant Thomistæ, gratiæ per se efficacis defensores, quod certo sciant, hominem in statu naturæ lapsæ immensa malorum mole opprimi, ad vitium inclinari, & suæ concupiscentiæ pondere ad terrena desideria deprimi. Quam in rem apposite S. *Cyprianus* apud S. *Augustinum* lib. 2. contra *Julianum* cap. 8. ait: *Cum avaritia nobis, cum impudicitia, cum ira, cum ambitione congressio est; cum carnalibus vitiis, cum illecebris sæcularibus assidua & molesta luctatio est. Obsessa mens hominis, & undique Diaboli infestationibus vallata vix resistit*. Circumstant nos potestates tenebrarum, &, tanquam leones rugientes, quæritant qua parte nos invadere ac devorare possint. Verbo dicam, diluvio quodam malorum obruitur animus hominis, qui perversis aliorum dogmatibus facile corrumpitur, exemplis abripitur, terretur minis, blandimentis frangitur; ei insidiantur præjudicatæ opiniones; illum in errorem agit ignorantia, dejicit vanus timor, gaudia puerilia efferunt, negotia distrahunt, enervant voluptates, prospera inflant, stimulant adversa; denique, nullam partem habet homo, quæ careat infirmitate & tentatione, quæ deceptione vacet & periculo. Nihil non ejus animum ad peccandum sollicitat, nihil non mentem ejus lædit, ejusque vita nihil aliud est, quam circulus quidam cupiditatum, vanitatum, afflictionum, & aliarum miseriarum, quas si singulas hic commemorare veliem, infinitus essem.

Ad hanc itaque multitudinem tot ærumnarum & mentis infirmitatum, quibus in statu naturæ lapsæ exagitatur homo, si animum tantisper adverteris; ultro fateberis, hominem semper timere debere ne acceptam amittat gratiam, nec ullo pacto oportere ut viribus suis confidat, sed potius infirmitatis suæ probe conscius recurrat tanquam ægrotus, ad Christum Redemptorem, Liberatorem & Medicum nostrum, in illum oculos convertat, in eo solo totius spei ac fiduciæ suæ sacram anchoram figat, ab eo instanter postulet Gratiam per se efficacem, quo illius beneficio, si justus sit, gratiam acceptam non amittat, sed in ea constanter perseveret, si vero peccator sit, ut resipiscat, & e peccato redeat; atque frequenter in ore habeat hanc orationem, quam Ecclesia ad implorandam Dei misericordiam usurpat, dicens: *Deus, qui nos in tantis periculis constitutos, pro humana scis fragilitate non posse subsistere; da nobis salutem mentis & corporis; ut ea, quæ pro peccatis nostris patimur, te adjuvante, vincamus*.

VIII. Altera ratio, quæ evidenter probat, Scholæ Thomisticæ doctrinam de Gratia per se efficaci debere, juxta sanæ Moralis Christianæ principia, longe præferri doctrinæ Scholæ Molinianæ de Gratia versatili, & libero hominis subdita arbitrio, in hanc formam reduci potest: Si voluntas creata determinaret pro suo nutu & arbitrio gratiam Dei, quam Molinistæ supponunt esse versatilem, indifferentem, & a voluntate creata reddi efficacem; sequeretur (ut mihi videtur) posse impium, citra vel minimum salutis suæ dispendium & periculum, procrastinare conversionem suam usque ad ultimam vitæ suæ periodum. Enim vero, si semel peccator persuasum habeat, sibi nunquam defuturam gratiam versatilem, suo subditam libero arbitrio, seque ea, quando volet, bene usurum; facile, instigante cupiditate; suum in animum inducet, æternam salutem ita esse in manibus suis, ut, quotiescumque volet, etiam sub finem vitæ suæ, eam sit consecuturus, determinando videlicet gratiam versatilem, qua Deus illum nunquam privabit, & qua, quotiescumque volet, pro sua congenita libertate bene utetur, etiam ultimo vitæ discrimine. Quod certe palam adversatur Oraculo Christi Domini, dicentis: *Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini*. Opponitur etiam hæc sententia doctrinæ omnium Sanctorum Patrum, qui unanimi consensu docent, pœnitentiam, quæ procrastinatur usque ad mortem, esse valde dubiam, & incertam; periculumque imminere maximum, ne prætensa illa dilata pænitentia cum *moriente moriatur*, & peccator in finalem impœnitentiam, justo Dei judicio præcipitetur.

D 2 Re-

Reponere autem non possunt Adversarii; peccatorem, qui de industria suam conversionem & pœnitentiam differt usque ad mortem, non recepturum amplius a Deo gratias versatiles; vel, si eas recipiat, non iis bene usurum propter inveteratam, quam contraxit, peccandi consuetudinem, & propter æstuantes passiones, quæ longo temporis tractu altas in eo radices egerunt.

Id, inquam, reponere haud possunt Adversarii, si suis principiis stare, sibique constare velint. Primo, negare non possunt Molinistæ, peccatorem, etiam in extremo mortis discrimine constitutum, esse liberum ad bene vel male agendum: Porro, juxta Molinianæ doctrinæ principia, ut homo censeatur liber, duo necessario requiruntur. Primum est, ut semper paratam & oblatam habeat Dei gratiam versatilem. Alterum est, ut homo, quotiescumque volet, retineat jus hanc gratiam versatilem pro suo nutu & arbitrio determinandi, eaque bene utendi. Hinc inferre solent Molinistæ, quod si homines impii, qui dicuntur obdurati & excæcati, careant gratiis versatilibus, non peccant. Cum igitur doceant Molinistæ, deploratum licet peccatorem, qui sciens & volens, suam conversionem & pœnitentiam procrastinat usque ad mortem, esse liberum; debent subinde, juxta doctrinæ suę principia fateri, peccatorem, dum etiam de vita periclitatur, & propediem moriturus est, præsentes habere gratias Dei versatiles, jusque ei in illa hora, e qua pendet æternitas, competere determinandi illas gratias versatiles, iisque bene utendi, sicque revera pœnitentiam agendi in morte, & ad Deum se convertendi.

Secundo, Molinianæ Scholæ Theologi pertendunt; naturam, seu essentiam humanæ libertatis sitam esse in æquilibrio; idest, docent humanam voluntatem habere semper vires pares & ęquales ad vincendas vehementissimas tentationes, ita ut voluntas hominis a gratia versatili, & a concupiscentia ęqua lance libretur, nec una alteri præponderet ac dominetur, sed semper ad merendum vel demerendum profecto gaudeat æquilibrio. Hac autem semel facta Molinistarum de æquilibrio hypothesi (quam opportunius in aliis Epistolis copiose confutabo) quid erit, quæso, quod peccator timeat, si conversionem & pęnitentiam differat usque ad mortem? Crescent quidem progressu temporis tentationes, passiones etiam, æstuante cupiditate, vires acquirent eundo, fateor; at Deus, juxta Molinistarum doctrinam, ad sartum tectumque conservandum istud ęquilibrium, quo voluntas hominis semper gratiam inter & concupiscentiam gaudere debet; dum crescent tentationum vires, augebit itidem per gratias versatiles humanæ voluntatis vires, easque reddet pares omnino & ęquales viribus cupiditatis seu concupiscentię; sicque homo, quantumvis scelestissimus peccator, crescentibus simul & suę voluntatis, & tentationis viribus, non majori conatu tentationem, vehementissimam superabit, quam levissimam.

Do exemplum, quod rem totam illustrabit. Sit V. G. aliqua statera, cujus in una parte libram unam reponas; oportebit, ad conservandum istius staterę æquilibrium, ut Deus libram quoque in altera ejusdem stateræ parte imponat; alioqui actum foret de stateræ æquilibrio. Adde etiam, si velis, eidem stateræ libram alteram, adde viginti, vel centum libras; debebit quoque Deus, ut perstet staterę ęquilibrium, addere totidem libras, quibus omnia, utrinque staterę pondera paria & ęqualia erunt. Præterea, sit eadem statera in æquilibrio posita propter duo æquipondia unius libræ. Sequitur, facta hac hypothesi, tenellum infantem hanc stateram in æquilibrio positam, admoto digito, quò volet inclinaturum. Sit denique eadem statera duobus æquipondiis centum librarum hinc inde æqualiter librata, hanc pari facilitate inflectet prædictus infans; immo, hanc stateram nullo negotio, nullaque mora deprimet scrupulus, seu granulum quoddam, levissimumque quodlibet pondiusculum, sive duabus tantum libris, sive ducentis, vel trecentis, hæc statera fuerit onerata.

Nunc

Nunc istius staterae in aequilibrio positae exemplum ad rem nostram accommodemus. Si suum semper humanae voluntati, sicut docent Molinistae, servetur in qualibet tentatione, etiam imminente morte, aequilibrium; profectò, ut mihi videtur, voluntas hominis peccatoris, sive juvenis, sive senis, sive sani, sive propediem morituri, eamdem prorsus ad superandam omnem tentationem vel levem, vel gravem experietur facilitatem, alacritatem & promptitudinem.

Quid est igitur, quod peccator metuat, si, cupiditati suae, dum aestu passionum in adolescentia abripitur, indulgere & fraena laxare velit; conversionem suam ac pęnitentiam differat usque ad senectutem & ad mortem? Ut quid etiam tantoperè sibi cavere debet homo, ne, recens à peccato reversus, iterum in peccatum relabatur? Quin potius beneficio aequilibrii, quod, semper (sponsoribus Molinistis) etiam imminente morte, habebit; tutus, impavidus ac securus eat, redeat in pericula, excusso omni timore consuetas frequentet peccandi occasiones, ocius tradat se mundanis cogitationibus, delitiis, honoribus, voluptatibus, vividioribus licet & omnium maxime exitialibus, uno verbo, nihil timeat, quia, aequilibrio semper comite, tentationum pondus vel onerosissimum, sive sanus sit, sive senex & morti proximus, quasi festucam, excutiet, si velit; hujus, inquam, Molinistarum aequilibrii beneficio, peccator, sive cum hominibus versetur, sive solitarius vivat, sive bonis operibus vacet, sive ludis & choreis det operam, sive carnem affligat, sive affluat deliciis; perinde expeditus erit & paratus ad omne opus bonum aut faciendum ex arbitrio, aut pro nutu omittendum.

Hoc itaque Scholae Molinianae de Gratia versatili Systema facit, sicut mihi videtur, & objici solet, ut flagitiosi homines peccando meticulosam mentem abjiciant, &, in caeno libidinum se se volutantes, dormiant, usque ad mortem, in utramque aurem, illosque securos reddat constans haec nec unquam defutura aequilibrii perpetuitas, quam eis liberaliter tribuit ac vindicat Schola Moliniana, dum peccatores certos facit, vires voluntatis illorum simul cum difficultatibus & vehementia tentationum crescituras, eo quod alias, sive sublato aequilibrio, nullum foret peccatum, sicut docet eadem Moliniana Schola.

Ab hac doctrina longe lateque discrepat Scholae Thomisticae de Gratia per se efficaci sententia. Nam licet Thomistae doceant primo, Deum conferre, vel saltem offerre omnibus hominibus Gratias sufficientes, quarum ope justi perseverare possint, & peccatores se se convertere ac poenitentiam agere valeant; attamen, quia in sententia Thomistarum, praeter illas Gratias sufficientes, quae dant veram justis potentiam in accepta justitia perseverandi, & peccatoribus paenitentiam agendi; requiruntur insuper Gratiae per se efficaces, quę justis ad actu perseverandum, & peccatoribus ad paenitentiam agendam, & ad graves superandas tentationes omnino necessariae sunt; inde Thomistae, post omnes Sanctos Patres, docent, semper timere debere justum, ne, si tentationi se se ultro offerat, vel periculo peccandi se incaute exponat, Gratiae sanctificantis jacturam faciat, & dono perseverantiae, quod Deus, quibus vult, ex pura misericordia largitur, justo judicio privetur; subindeque justum in timore & tremore salutem suam operari debere, & justitiam, quam a Deo accepit, pervigili custodia, castigatione sensuum, vitae solitudine, periculorum fuga, & bonorum operum exercitio jugiter conservare; quia (ut ait Scriptura Sacra) *Qui stat, videat ne cadat*, & ut dicit Apostolus Paulus: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne, cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar*.

Secundo docent Thomistae: Deum impertiri quidem, aut saltem offerre singulis peccatoribus, etiam illis, qui poenitentiam differunt usque ad mortem, Gratias sufficientes, quibus vere poenitentiam agere possunt; sed quia obstinati & projectae conscientiae peccatores his gratiis sufficientibus, sibi a Deo collatis, vel oblatis, propria malitia

D 3 resi-

resistunt, & diuturna peccandi consuetudine, in qua callum obduxerunt, detenti, Deo (ut ait Scriptura Sacra dicunt: *Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus*, ideò prædicti peccatores in pænam præcedentium peccatorum privantur in morte Gratiæ per se efficaci, ad agendam pænitentiam omninò necessaria. Quo fit, ut in peccato suo, hoc est, in finali impænitentia, justo Dei judicio, moriantur, & tanquam miraculi loco (juxta Sanctos Patres) haberi debeat conversio peccatoris, qui, per totum vitæ suæ curriculum vitiis deditus, pænitentiam usque ad mortem differt; quia Deus ejusmodi peccatores obstinatos plane deserit in illorum morte, sicut ipsemet testatur cap. 1. libri Proverbiorum, dicens: *Vocavi, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret: Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo; cum vobis id, quod timebatis advenerit; cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit; quandò venerit super vos tribulatio & angustia. Tunc invocabunt me & non exaudiam; manè consurgent, & non invenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam & timorem Domini non susceperint &c.* Terribilis sanè Divini judicii Sententia! Cujus incurrendæ evidenti periculo se se exponunt hi, qui peregrina de perpetuitate in libero hominis arbitrio æquilibrii delusi sententia, conversionem suam ac pænitentiam usque ad mortem intempestive procrastinare non verentur.

IX. Tertia denique ratio, quæ probat sententiæ de Gratia versatili & subdita libero hominis arbitrio, quam totis viribus propugnant Scholæ Molinianæ Theologi, præferendam esse doctrinam Sholę Thomisticę de Gratia per se efficaci, petitur ex summa utilitate, quam hæc Scholæ Thomisticæ doctrina afferre potest Catholicæ Ecclesiæ ad hęreticos Lutheranos & Calvinistas in ipsius gremium reducendos. Verum enim vero, inter doctissimos Theologos, qui diu cum illis hæreticis Polemicas Disputationes habuerunt, multi sunt, qui disertè testantur, Lutheranos & Calvinistas, emollitis, immò penitùs explosis Magistrorum suorum pristinis aberrationibus, tandem aliquandò ad Ecclesiæ Catholicæ doctrinam de Prædestinatione, de Gratia & libero Arbitrio propius accessisse, eosque ultrò fateri, Gratiam, quantumvis se ipsa efficacem, non tollere consensum, & liberi Arbitrii cooperationem.

Illustrissimi Episcopi ac fratres germani, *Adrianus, & Petrus de Valenburch* Tomo 2. Controversiarum Tractatu 1. capite quinquagesimo septimo, cui hunc titulum præfixerunt: *Appropinquatio Protestantium ad doctrinam Catholicam*, post adducta præcipuorum Sectæ Calvinianæ Ministrorum super hac de Gratia quæstione testimonia, sic scribunt: *Atque hæc sententia nunc est inter Reformatos communissima. Neque hoc tempore dicunt, Gratiam ita esse a se ipsa efficacem, ut excludant motionem moralem, quæ est per consilia & suasiones. Similiter hoc tempore non docent, Deum ita efficaciter movere voluntatem, ut posteà non sit nostræ electionis, motioni ejus aut obtemperare, aut refragari; tenent enim facultatem dissentiendi consistere cum Gratia efficaci, & id ipsum tradunt quod Thomistæ. Libenter etiam fatentur, Deum per Gratiam, vel motionem, ita operari in nobis velle, & nos ad se ipsum convertere, ut Gratię pręvenienti nostrum arbitrium pedissequa voluntate obsequatur liberè. Non igitur est necesse indagare, quid Calvinus, quid alii antehac senserint? Sufficit eos nunc cum Catholicis Doctoribus sentire & loqui.* Idem confirmant hi duo doctissimi Præsules capite sexagesimo ejusdem Tractatus.

Cardinalis *De Richelieu* lib. 3 Tractatus *De Libero Arbitrio*, quem Gallice pro Hæreticorum conversione edidit, hæc habet: *Recentiores Hæretici Majorum suorum doctrinam de Prædestinatione, Gratia, & Libero Arbitrio ita emollierunt ac temperarunt, ut vix ullum iis in capitibus (si accurate loqui velimus) eos inter & nos dissidium esset.*

Illustrissimus *Jacobus Benignus Bossuet*, Meldensium Episcopus, & Hæretico-

ticorum nostri temporis triumphator eximius, data opera lib. 8. *Historiæ Variationum Ecclesiarum Protestantium* ostendit, recentiores Hæreticos, explosis Magistrorum suorum erroribus, nunc ultro profiteri liberi Arbitrii cum Gratia per se efficaci cooperationem. Et capite quinquagesimo ejusdem libri, totam hujusce Controversiæ narrationem his verbis concludit: *Modo bona fide, & concordi consilio res agatur, ne levem quidem inter nos diffidii umbram experior, quoad illam de liberi Arbitrii cooperatione controversiam*. Idem asserit eruditissimus & omni laude superior Meldensium Episcopus in aureo Opere *De Expositione Fidei* cap. 7. ubi agit de Gratia & libero Arbitrio in negotio justificationis.

His doctissimis Præsulibus quatuor alios adjungam Scriptores Polemicos, perinde eruditos, videlicet Dominum *Le Fevre*, Theologum Parisiensem, in libro, cui titulum præfixit: *Momenta invicta ad convincendos falsi nominis Ecclesiæ Reformatæ Rectores*: Auctorem libri, cui titulus est: *Justa ad veriùs Calvinianos præjudicia* cap. XI. *Vincentium Baronium*, Ord. Præd. in libro, cui titulus est: *Hæresis devicta*: Denique Patrem *Veronium*, Societatis Jesu, tertia parte Controversiarum cap. 2. Hi, inquam, quatuor doctissimi & Catholici Scriptores Polemici contestantur, modernos Hæreticos ad saniora consilia rediisse, & ad doctrinam Ecclesiæ Catholicæ de Gratia per se efficaci & cooperatione liberi Arbitrii, relictis tandem aliquando suorum Majorum erroribus, propiùs accessisse. Quæ cum ita sint, quis non videt, Thomistarum doctrinam de Gratia per se efficaci & de prædestinatione gratuita, multis nominibus, sed præsertim quia ad Hæreticos in sinum Ecclesiæ revocandos facilem sternit viam, præponendam esse Molinianæ sententiæ de Gratia versatili, quæ nova est, totque solidis, quæ hac in Epistola adduxi, confutatur argumentis?

Id certe bene noverat Serenissimus juxta ac doctissimus Princeps *Armandus De Conty*, qui in Literaria Concertatione, quam habuit cum P. *Stephano De Champs*, Insigni Societatis Jesu Thologiæ Professore qui ei contra Calvinianos scribendi consilium dederat, modestissime respondit, consultius esse, ut prædictus Pater *De Champs* (quem ipse in decurrendo Theologiæ stadio Magistrum habuerat (hanc provinciam contra Calvinianos scribendi in se susciperet, ea tamen lege, ut inter disputandum cum illis Hæreticis non Molinianam doctrinam de Gratia eis proponeret, sed duntaxat doctrinam Thomisticam revocandis ad Fidem Calvinistarum animis magis opportunam. Censebat quippe ille Princeps, nihil publicæ causæ minus accommodatum vel deterius accidere posse, quam si Theologi Polemistæ, contra Calvinistas de Gratia scribentes eis *Molinæ* doctrinam uti Romanæ communionis sensum, ven'ditare velint. Ipsissima ejusdem Serenissimi Principis verba, quæ leguntur in Epistola nona, quam scripsit ad prælaudatum Patrem *De Champs*, e gallico idiomate fideliter latine reddita, hic exscribere non pigebit: *Plus scribendis edendisque libris assuevit Paternitas vestra* (inquit Serenissimus ille Princeps) *quam ego ipse assueverim. Quare rogo, ut hunc ipsum laborem in se sumat, quem a me sumi optabat; Calvinianos scilicet editis libris exagitandi. Id unum mearum partium esse puto, ut prudens identidem aliquod consilium offeram, si huic forte operi manum admoveat Paternitas vestra. Exempli causa, ne Calvinianis privatas Molinæ sententias pro Ecclesiæ dogmatibus venditet, quoties in illos calamum acuet*. Hoc suo consilio sat superque innuit Serenissimus iste Princeps, doctrinam *Ludovici Molinæ* de Gratia, reducendis ad sinum Ecclesiæ Catholicæ Calvinistarum animis opportunam non esse; sed potius omnes Orthodoxos Polemicos Theologos, qui Calvinistarum errores de Gratia impugnandos suscipiunt, debere ipsis proponere doctrinam Thomisticam, ad quam tandem eruditiores Calvinistas, repudiatis super hac re *Calvini* erroribus, propius accessisse, disertissime testantur hi, quos mox citavi, Orthodoxi

Theologi Polemici , qui cum illis Heterodoxis in arenam descenderunt , diuque cum illis collato veluti pede certarunt.

Aliis invictis momentis , quæ ad probandam Gratiæ per se efficacis ad omnes pietatis actus necessitatem , Thomistæ depromere solent e Sacris Literis , e Traditione Sanctorum Patrum , potissimum *Augustini* & *Thomæ* , ex Constitutionibus Summorum Pontificum , ex definitionibus Conciliorum , maxime Concilii Trindentini ; his , inquam , momentis (ne longius , quam par sit , excurrat hæc Epistola) referendis in præsentia supersedeo ; eaque in aliis , quas ad te scribam , Epistolis opportunius proponam , & omnes tenebras , quas Molinistæ eis offundere moliuntur , objecta veritatis luce , dissipabo . Vale , dilectissime Discipule , & si quas patiaris difficultates circa Thomistarum doctrinam , tot solidis argumentis a me jam stabilitam , eas in proximis tuis Literis aperias , ut eas explanare , tuisque votis possim omni ex parte facere satis.

EPI-

EPISTOLA QUARTA
THEOLOGICA,

In qua ostenditur, Deum per Præmotionem physicam non fieri Auctorem peccati; & his, qui, ea destituti, violant legem Dei, justè imputari peccatum.

I. Legisti, sicut me in Litteris tuis mones, Epistolas quas P. *Daniel*, Soc. Jesu, scripsit ad P. *Natalem Alexandrum*, aisque, omnia argumenta, quæ Molinianus ille Scriptor contra Præmotionem physicam proponit, ad isthæc tria potissimùm capita posse revocari. In primis, pertendit Pater *Daniel*, Deum per Præmotionem physicam fieri auctorem peccati, subindeque ei, qui legem Dei transgreditur, peccatum imputari non debere. Præterea, asserit, liberum hominis arbitrium stare non posse cum Præmotione physica. Postremo, probandum suscipit, Præmotionem physicam esse contrariam menti Concilii Tridentini. Singula argumenta, quæ, ad oppugnandam Præmotionem physicam, magno, sed inani studio congerit P. *Daniel*, postquam in Epistola tua accurate proposuisti; me etiam atque etiam rogas, ut omnem curam industriamque meám in his solvendis ponam, & omnes illos nodos exolvam, non quo more solet in Schola is, qui thesim propugnat, cui satis est, si contortulis responsionibus & præstigiis elabatur adversario, vel ejus impetum remoretur; sed ita, ut in responsis, quæ adhibebo, animus tuus acquiescat, planeque perspiciat, Deum per Præmotionem physicam non fieri auctorem peccati.

Conditionem, quam mihi imponis, lubens in me suscipio; sed quia nimis longum esset omnia argumenta, quibus P. *Daniel* impetit Præmotionem physicam, in hac Epistola discutere, hisque singillatim respondere; hærebo hìc in illis duntaxat diluendis argumentis, quibus prædictus Scriptor utitur, ad probandum, Deum per Præmotionem physicam fieri auctorem peccati; cætera vero ejusdem Patris *Danielis* contra Præmotionem physicam argumenta, quæ in tua Epistola inseruisti, opportunius refellam in aliis, quas ad te proxime scripturus sum, Epistolis, in quibus, sole clarius (ut confido) demonstrabo, Præmotionem physicam, seu Gratiam se ipsa efficacem, non tollere liberum hominis arbitrium, sed illud potius perficere; & doctrinam de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci fuisse in Œcumenico Concilio Tridentino probatam, tantum abest, ut in eo fuerit damnata, sicut perperam ajunt Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis osores.

II. Excutiamus itaque Achylleum istud, si superis placet, argumentum; quod, licet millies jam a Thomistis elisum sit, ac cribratum; novis tamen tibiis decantat Pater *Daniel*, eoque invicte probari putat, Deum per Præmotionem physicam fieri auctorem peccati. Hoc autem Patris *Danielis* argumentum proponis in tua Epistola his verbis conceptum: Ille vere censeri debet auctor peccati, qui hominem præmovet, determinat & applicat ad actiones malas; atqui, juxta Assertores Præmotionis physicæ, Deus hominem præmovet, applicat & determinat ad actiones malas; ergo Deus est auctor, seu causa peccati. Hoc argumentum confirmas ipsissimis verbis Patris *Danielis*, qui in Epistola octava, quam scripsit ad P. *Natalem Alexandrum*, hæc habet; *Deus per scientiam simplicis intelligentiæ videt infi-*

infinitam physicarum Prædeterminationum multitudinem, quibus quempiam varias ad actiones determinare possit. Videt, exempli causa, illum per talem Prædeterminationem ad homicidium determinari posse; Videt etiam hanc esse naturam hujus Prædeterminationis, ut eumdem ad homicidium determinatura sit. Ea Deus ubi cognovit, Decretum facit de hac illi Prædeterminatione danda: mox in eo Decreto, cujus hæc Prædeterminatio vel terminus, vel effectus est, fore videt, ut homicidium ab hoc homine admittatur. Nihil hìc dico, quod sponte non concedant & fateantur Thomistæ. Hæc doctrina, aliis tetrum & immane quiddam præ se ferens, Thomistis proba & sincera videtur esse. Ego vero in eo vehementer laboro, in quo vos itidem laborare ac sudare decet, qui fieri possit, ut Deus hujus homicidii non perinde auctor esse intelligatur, atque est auctor, verbi gratia, actus Fidei: videntur enim omnia utrobique paria, Homo ad actum Fidei & ad homicidium est indifferens. Physicam Prædeterminationem & efficacem ad utrumque potest accipere. Deus sua sponte in hodiernum diem illi destinat Prædeterminationem physicam ad actum Fidei; in crastinum Prædeterminationem ad homicidium. Hæc posterior physica ad homicidium Prædeterminatio tam necessariam cum isto scelere conjunctionem habet, quam altera prior cum actu Fidei Deus Decretum de hac illi danda, similiter ac de illa, facit. Movet eumdem, ac determinat ad agendum, per utramque Cedo, nisi molestum est, quid intersit discriminis? cur Deum dicas auctorem esse actus Fidei, esse auctorem homicidii neges? Hoc est Patris *Danielis* argumentum, quod in tua Epistola proponis.

Audi nunc quid ad hanc lacrymabilem argumentationem ipse respondeam. In primis dico, P *Danielem* in isto, quod male consarcinavit, argumento, nec cælum nec terram tangere, aperta se implicare antilogia, & teterrimam Scholæ Thomisticæ impingere calumniam. Ait enim primo, Thomistas docere, quod *Deus per scientiam simplicis intelligentiæ videt infinitam physicarum Prædeterminationum multitudinem*. Id autem negant omnes ad unum Thomistæ, quippe qui, asserunt cum aliis Theologis, Scientiam *simplicis Intelligentiæ* in Deo nullum habere annexum Dei Decretum. Qui igitur fieri potest, ut Thomistæ doceant, quòd Deus per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscat infinitam physicarum Prædeterminationum multitudinem, cùm tamen uno ore dicant Thomistæ (idque fatetur ipsemet Pater *Daniel*) Prædeterminationem physicam *esse effectum, vel terminum Decreti, in quo Deus illam videt*. Male itaque Pater *Daniel* explicat Systema Thomistarum, seque manifesta involvit contradictione.

Præterea, ait Pater *Daniel*, Thomistas docere, quod Deus prædeterminet hominem ad homicidium, seu (sicut lectoribus suis fucum facere voluit) ad *formale*, idest, ad malitiam peccati hominem Deus applicet & physice præmoveat; Quod sane injuriosa suppositio est, qua lectores suos consulto ludere voluit P. *Daniel*, eisque, (quod indignius est) terriculum istud & deformem larvam objecit, ut horrorem illis incuteret, illosque, per speciem oppugnandæ blasphemiæ, a defensione doctrinæ de Gratia per se & ab intrinseco efficaci procul averteret, sicut ex his, quæ mox dicturus sum, liquido patebit.

Sed, si tantisper mecum hanc Patris *Danielis* objectionem expendere non te pigeat; fateberis ultro, eam non esse novam, sed crambem recoctam redolere; jamque esse rubigine exesam, utpote a Semipelagianis hæreticis contra doctrinam S. *Augustini* de Prædestinatione Divina non semel propositam, sicut fidem facit S. *Prosper* in Responsione ad XI. objectionem *Vincentii*, ubi solvens quod hic Semipelagianus ei objecerat, dicens, teterrimorum scelerum ac flagitiorum causam esse Prædestinationem Divinam, sic respondet: *Si Diabolo objiceretur, quod talium facinorum ipse auctor, ipse esset incentor; puto quod aliqua ratione exonerare se hac posset invidia, & talium scelerum patratores de ipsorum voluntate convinceret:*

quia

quia, etsi (Diabolus) *delectatus est furore peccatorum, probaret tamen, se non intulisse vim criminum. Qua ergo insipientia, quave dementia definitur, ad Dei referendum esse consilium, quod nec Diabolo in totum adscribi potest, qui in peccantium flagitiis illecebrarum adjutor, non voluntatum credendus est generator.*

Hic consultò S. *Prosperum*, acerrimum doctrinæ S. *Augustini* defensorem, citavi ob tria potissimum momenta, quæ velim ut sedulo observes. Primo quia plenam & integram fidem habere debes anctoritati Sancti *Prosperi*, juxta illam Artis Critices Regulam, omnium virorum eruditorum calculo probatam, quæ præscribit, mentem alicujus Scriptoris (ac subinde S. *Augustini*) nulla re certius dignosci posse, quam audito eius disipulo, præsertim si eximius ille sit, & pietate ac doctrina commendabilis; si in iisdem versatus regionibus; si coætaneus; si Magistri sensu plenus, eiusque doctrinam apprimè calluerit; si in ea ipsa re, quæ controvertitur, Scriptoris sententias, locutiones & methodum imitatus sit, qualem fuisse S. *Prosperum* erga doctrinam S. *Augustini*, nemo est, qui inficias ire audeat. Cum igitur hæretici Semipelagiani (teste S. *Prospero*) eamdem Sancto *Augustino* proposuerint obiectionem, quam Pater *Daniel* ad nauseam usque opponit Thomistis, jure optimo hic cum doctissimo nostro *Vincentio Contensono* lib. 2. Dissert. 4 cap. 2. *Theologiæ Mentis & Cordis*, dicere possum: *Quam grandis consolatio opinioni Thomistarum nullis se argumentis pulsari, quibus impetita non fuerit Augustini sententia! Quam deploranda desolatio, & parum tuta eorum sors, qui non alia in Thomisticam sententiam tela vibrant, quam quæ in Augustinum Adversarii olim sui jaculati sunt. Næ eadem Augustini & Thomistarum thesis, si eadem contra utramque militent argumenta.*

Deinde, ex eo locupletissimo S. *Prosperi* testimonio advertere debes, Diabolum multis quidem propositis illecebris cupiditatem accendere posse, & quemadmodum iniquitate delectatur spiritus ille nequissimus, ita illum, totis, quibus pollet, viribus ad iniquitatem homines incitare, quæcumque in peccatum impellere possunt mentibus hominum immittendo suo ipsius nomine, & iniquissimo ad malum propensionis affectu.

Unde sequitur, Diabolum quidem suasorem & incentorem esse malorum, seu peccatorum; sed non esse causam effectricem peccatorum propter duplicem rationem. Primo quia (ut pluribus in locis docet S *Thomas*) in mentes nostras immediate agere Diabolus non potest, neque alteri quam Deo immediate subjectus & obediens est animus noster, neque (ut iam in præcedentibus meis Epistolis te docui) ex omnibus causis alia est, præter Deum, quæ physice & immediate in mentes & voluntates nostras influat, atque in his operetur. Diabolus itaque, ita permittente Deo, accendendæ cupiditatis non solum per oculos, aures, cæterosque sensus obiectis speciebus, sed etiam per quosdam cibos, nimium æstum & impetum in sanguine excitantes, potestatem obtinet homines ad peccatum sollicitandi; non secus ac Diabolus, ita permittente Deo, potestatem habet ingerendi corporibus hominum dolores & ægritudines, sicut, teste Scriptura Sacra, contigit Sancto viro *Jobo*, & mulieri huic Evangelicæ, spiritu infirmitatis oppressæ, aliisque permultis, qui, permittente Deo, fuerunt a Diabolo vexati.

Legesis, si tibi per otium liceat, eruditum nostrum *Antonium Reginaldum* cap. XV. Partis 1. egregii, quod edidit, Operis *De Mente Concilii Tridentini circa Gratiam efficacem*, ubi copiose varias explicat artes, quibus diabolus, permittente Deo, nocet & insidias struit hominibus tam circa res externas, seu sensibiles & sublunares, dum videlicet pro sua versutia & malignitate Diabolus elementa, sensuumque exteriorum obiecta immutat, detorquet, dissipat, subvertit, aerem turbando; nubes, tonitrua, pluvias, grandines, pestilentias, aliosque morbos sive in ipsis hominibus, sive etiam in pecoribus, aliisque id genus, usui hominum deputatis, concitando: Tum etiam circa res, quæ homini sunt intrinsecæ, videlicet circa sensus hominis internos, voluntatem etiam & intel-

intellectum, In quibus sunt habitus virtutum ac vitiorum, quas hominis facultates internas Diabolus variis objectis speciebus ad peccatum provocat, vanisque inescando promissis, seducere tentat, ita ut tamen nullam nobis imponere possit necessitatem peccandi, sed sit tantum suasor & incentor malorum; nostra vero voluntas, quæ proprio assensu tentationibus succumbit, sit sola & unica causa peccati. Quapropter, ut obiter dicam, illi, qui contra ingruentes Diaboli tentationes se se, ut par est, munire cupiunt, velis remisque fugere debent peccandi occasiones, spectacula, ludos, Mundi illecebras, inordinatas sensuum voluptates, mulierum consortia; & esse semper vigiles in suorum sensuum custodia, & in contemptu delicatioris victus.

Altera ratio, quæ probat, Diabolum non esse causam effectricem malorum, seu peccatorum, quæ patrantur in Mundo, petitur ex definitione Ecclesiæ, quæ *Michaelem Molinos*, ejusque Sectarios, dictos *Quietistas*, tanquam hæreticos damnavit, quod dicerent: fornicationem & alios obscænæ libidinis actus non esse peccata: quia ei, qui graviter tentatus, illos carnales actus exercet, diabolus vim infert. Hos, inquam, spurios Mysticos damnavit Ecclesia; quia Diabolus, licet sit malorum incentor ac suasor, vim tamen nullam infert hominis voluntati, nec ei adimit resistendi potentiam, nec illam adigit ad assensum; sed potius voluntas manet semper suæ libertatis compos, pravasque ejusmodi Diaboli tentationes vincere ac repudiare potest; quod si non faciat, ei vitio ac culpæ jure ac merito verti debet. Hinc S. *Petrus* cap. ult. 1. suæ Epistolæ ait. *Adversarius vester Diabolus, tanquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in Fide &c.* Et Apostolus *Jacobus* in Epistola sua cap. 4. *Resistite*, inquit, *Diabolo, & fugiet a vobis.*

Denique, ex eo superius a me laudato S. *Prosperi* testimonio observare ac colligere debes, quod, si Diabolus, quamvis multis illecebris, milleque nocendi artibus accendat cupiditatem nostram, non est tamen auctor & causa effectrix peccatorum; quantò magis hanc blasphemam opinationem aversari debemus, Deum esse causam & authorem peccatorum, quæ fiunt in Mundo? Impossibile est enim, ut Deus tentet nos & impellat ad peccatum, alioqui negaret se ipsum, si ad id faciendum sollicitaret nos quod sua lege prohibuit: *Nemo cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat, unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus & illectus*, ita scribit S. *Jacobus* Apostolus, cap. 1. suæ Epistolæ Chatholicæ.

III. Systema autem Thomistarum de Præmotione physica, Deum non facere auctorem peccati, quinque momentis hic breviter ostendo. Primo, quia Thomistæ docent, formale peccati, seu malitiam ejus, non esse aliquod ens, sed defectum, seu privationem boni; subindeque Deum non posse auctorem esse, seu causam efficientem malitiæ peccati, in qua (ut mox commonstrabo) nulla plane relucet ratio entis.

Secundo, docent Thomistæ, voluntatem creatam se ipsam determinare ad malitiam peccati, non vero a Deo determinari, cum Sanctissima Dei natura ab omni deformitate & peccati malitia penitus abhorreat.

Tertio, docent omnes Thomistæ, impium esse asserere, Deum suadere, vel pravis suggestionibus sollicitare ad peccata; ajuntque, pravas illas suasiones; & sollicitationes interiores ad peccandum, quas nunc in statu naturæ lapsæ experimur, & a quibus prothoparentes nostri in statu Innocentiæ liberi erant, non immitti a Deo summe bono; sed illas esse appendices, seu malos fructus peccati originalis, vel eas excitari à Diabolo, qui (sicut mox dixi) est suasor & incentor omnium malorum; vel denique illas pullulare ex concupiscentia; quæ peccatis nostris crescit, quia pravis illis suasionibus non resistimus; sed, illiciente cupiditate, scientes ac volentes, præbemus assensum.

Quarto, docent Thomistæ, Deum non esse auctorem peccati, quia Deus omnibus confert, vel offert gratiam sufficientem, quæ dat veram potentiam resistendi

di tentationibus. Quod si vero contingat, homines his tentationibus succumbere; certe Deus in culpa non est; sed totum istud negotium perambulans in tenebris iis tribui debet, qui, nulla habita ratione Gratiæ sufficientis, cujus beneficio poterant superare tentationes, suadente concupiscentia, tentationibus assentiuntur; ita ut Deus peccatori vere dicere possit: *Perditio tua ex te*.

Denique docent Thomistæ, tantum abesse, ut Deus sit causa peccati, ut potius., juxta Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, Sacris Codicibus & Sanctorum Patrum traditione cofirmatam, ad nos mittat bonos Angelos, qui saluti nostræ invigilent; & Diabolum, ne contrarios cieat motus, prohibeant, cupiditatis impetum sistant, aut, opportunis ingestis impressionibus, imminuant; atque hac demum ratione in mentibus ac voluntatibus nostris, tentationum procellis agitatis, viam aditumque aperiant, qua cælestem illustrationem & operationem Dei intra se admittant. Quamvis enim certum sit, Jesum Christum per se ipsum producere gratiam, remissionem peccatorum, justitiam, & idcirco solum Jesum Christum esse Principem & invisibile Caput Ecclesiæ; quamvis etiam Angelorum potestati subjectus non sit ordo Gratiæ; indubitatum tamen est, Angelos in ordine Gratiæ, seu in rebus ad Gratiæ æconomiam pertinentibus, aliquod exercere ministerium. Ait enim Apostolus *Paulus* cap.1.v.14. Epist. ad Hebræos, loquens de Angelis: *Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis*? Deum etiam in negotio nostræ salutis uti ministerio Angelorum docent Sancti Patres, quos inter (ne longior sim) unum, instar omnium, laudabo S. *Augustinum*, qui Sermone 4. in Psalmum 103. hæc habet: *Sunt Angeli, qui illudunt Draconi* (seu Diabolo) *ne tibi noceat*; *præpositi enim sunt Angeli Cœlorum super potestates aereas*. Et Concione 19. in Psalmum 118. quid in rebus, ad Gratiam, seu ad salutis nostræ negotium, attinentibus efficiat in nobis bonorum Angelorum ministerium egregie explicat idem S. Doctor his verbis: *Deus itaque per se ipsum, quia lux est, illuminat pias mentes, ut ea, quæ divina dicuntur, vel ostenduntur, intelligant. Sed si ad hoc ministro utitur Angelo, potest quidem aliquid agere Angelus in mente hominis, ut capiat lucem Dei & per hanc intelligat; sed ita dicitur intellectum dare homini, & quasi, ut ita dicam, intellectuare hominem, quemadmodum quisquam dicitur lumen dare domui, vel illuminare domum, cui fenestram facit, cum eam non sua luce penetret & illustret, sed tantummodo aditum, quo penetretur & illustretur aperit*. Quibus verbis diserte docet S. *Augustinus*, quod licet Angeli boni nec sanctas cogitationes menti, nec charitatem cordi infundere valeant (hoc etenim in unius Dei potestate est) attamen Sancti Angeli, quos ad custodiam nostram adversus Diaboli insidias deputat clementissimus Deus, nos a Diaboli incursionibus protegunt, viamque in mentibus & voluntatibus nostris aperiunt, qua illustrationes & operationes Dei in se recipiant.

Prætermittere hic non possum aliud locupletissimum S. *Augustini* testimonium ex libro 50. Homiliarum, ex homilia 12. petitum, quod ad rem perquam apposite facit: *Cum per Dei adjutorium in potestate tua sit, ut non consentias Diabolo* (inquit Aquilinus ille Doctor) *quare non magis Deo, quam ipsi obtemperare deliberas? Si enim solus Diabolus daret consilium, & Deus taceret, haberes quo excusari posses. Cum vero Christus tibi conscientia tua contradicat, & per Scripturas Divinas audias in Ecclesia, quod non debeas facere malum, quare eligis mortem & deseris vitam; & magis vis sequi Diabolum ad luxuriam, quam obtemperare Christo, qui te invitat ad vitam æternam? Rogo ergo vos, fratres charissimi, quare Satanas seducit ad peccandum, cum Deus posuerit homini in potestate non consentire Satanæ? Est enim a dextris quodammodo præcipiens Deus. a sinistris seducens Satanas, homo in medio constitutus. Cor, quod inclinatur ad Diabolum, quare non potius erigitur ad Deum? Non enim Diabolus cogendo,*

sed

sed suadendo nocet, nec extorquet à nobis consensum, sed petit. Nos Diabolum non adjuvemus, & vincimus. Dat quidem ille consilium, sed, Deo auxiliante, nostrum est vel eligere, vel repudiare quod suggerit.

Cum igitur omnes Thomistæ, Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis, defensores, doceant, Deum nullo pacto esse suasorem & incentorem pravarum suggestionum, sollicitationum, & tentationum ad peccatum, sed potiùs illum peccatoribus largiri, vel offerre Gratiam sufficientem, per quam habent veram potentiam vincendi pravas illas suggestiones, tentationes, & sollicitationes ad peccatum. Deumque insuper, præter Gratiam sufficientem, quam peccatoribus suppeditat, deputare ad eorum custodiam bonos Angelos, qui singulari cura illos ab infestationibus Dæmonum ac tentationibus protegant; cùm hæc, inquam, omnia à Thomistis, Præmotionis physicæ assertoribus, palàm doceri & propugnari lippis ac tonsoribus notissimum sit; mirari profectò subit, quo pacto Pater *Daniel*, aliique Thomistarum doctrinæ adversarii audeant tam atrocem illis intentare calumniam, ut dicant, Præmotionem physicam derogare Sanctitati Dei, & facere Deum auctorem peccati.

IV. Sed video te fortasse dicturum, Deum, in sententia Thomistarum de Præmotione physica, non esse quidem suasorem, & incentorem peccatorum; ex illorum tamen sententia posse manifesta consecutione deduci, Deum esse causam effectricem peccati. Enim verò (sicut ait Pater *Daniel*) quemadmodum Deus prædeterminat hominem ad actum Fidei, ita, secundùm Thomistas, Deus prædeterminat hominem ad homicidium; ergo, sicut Deus, per illam Prædeterminationem ad actum Fidei, est causa efficiens actus Fidei, ut docent Thomistæ, ita Deum, per illam Prædeterminationem ad homicidium, esse causam efficientem peccati fateri itidem debent Thomistæ.

Hoc Patris *Danielis* argumentum esse purum sophisma, & paralogismum, facilè intelliges; si duo, quæ in peccato occurrunt, accuratè velis cum omnibus Theologis secernere, *materiale* videlicèt peccati, & *formale*, seu malitiam peccati. Fatentur Thomistæ, Deum per Præmotionem physicam esse causam efficientem hujus, quod Theologi appellant *materiale peccati*; quia id, quod dicitur *materiale peccati*, habet rationem entis, ut docent omnes Theologi; porrò, omne ens debet produci à Deo per prævium & physicum influxum, sicut multis argumentis evici in secunda, quam ad te scripsi, Epistola; idque late probat S. *Thomas* Art. 2. Quæst. 3. *De Malo*, & in 2. lib. Sent. Distinct. 37. Quæst. 2. Art. 2. At, negant Thomistæ, Deum esse causam hujus, quod Theologi appellitare solent *formale peccati*, in quo tota ejus constituitur malitia. Hoc enim *formale*, seu malitia peccati, non est aliquod ens, nec pertinet ad genus physicum; sed merum nihilum est, seu defectus, & privatio tantùm rectitudinis in actu libero. Peccare siquidem (ut docent omnes Theologi) non est *efficere*, sed *deficere*; ad defectum verò, nemine refragante, nullus requiritur concursus Dei. Quò fit, ut si quis diceret, Deum esse causam defectuum, idem prorsus esset ac si quis diceret, Solem esse causam tenebrarum. Est enim Deus per suum prævium & physicum influxum causa universalis totius entis, non secus ac Sol est fons & causa efficiens totius luminis; sed quemadmodum Sol non est causa efficiens tenebrarum, quæ nihil lucis habent; ita Deus non potest esse causa defectuum & privationum, quippe quæ nullam habent rationem entis: *Nemo*, inquit S. *Augustinus* lib. 12. de Civitate Dei cap. 7 & 8. *quærat causam efficientem malæ voluntatis: non enim est efficiens, sed deficiens . . . . Causas porrò defectionum istarum, cùm efficientes non sint, ut dixi, sed deficientes, velle invenire, tale est, ac si quisquam velit videre tenebras, vel audire silentium.*

Huic doctrinæ S. *Augustini* aperte suffragatur Doctor Angelicus lib. 2. Sent. ad *Annibaldum* Quæstione 1. Art. 2. ad 1. ubi hæc habet: *Malum, in quantum hujusmodi, non habet esse, nec est*

res

ret aliqua; sed magis est privatio alicujus perfectio-is in re, unde non habet causam efficientem sed deficientem, & hujusmodi sunt causæ Mediæ propter hoc, quod sunt ex nihilo Quibus verbis aperte innuit S. *Thomas* causas secundas, quas appellat *Medias*, & inter quas censetur creatura rationalis, ideò defectibiles esse, quia ex nihilo sunt, & suapte natura in nihilum tendunt; Deus autem causa non est cur causæ secundæ in nihilum tendant; sed hoc habent a se ipsis, adeoque defectibilitas eis competit ex se ipsis. Radix itaque & primordialis ratio omnis defectibilitatis, subindeque peccati, est ipsum nihilum, quod non est a Deo, sed est peculium creaturæ, quæ (ut post Sanctos Patres docent omnes Theologi) est prima causa in genere deficientium, seu malorum, sicut Deus est prima causa universalis in genere efficientium, seu omnium entium & bonorum operum: *Ideo* (Inquit S. *Fulgentius* cap. 3. libri *de Fide ad Petrum*) *naturæ a Deo factæ proficere possunt, quia esse cæperunt; ideo deficere, quia ex nihilo factæ sunt; ad defectum eas ducit conditio originis, ad profectum vero provehit operatio Creatoris*. Hinc nostræ infirmitatis ac defectibilitatis conscii, debemus ea, qua par est, humilitate profiteri, nos nihil boni habere ex nobis, sed quidquid boni habemus aut facimus, nos accipere a Deo per Præmotionem physicam in ordine naturali, vel per Gratiam se ipsa efficacem in ordine supernaturali.

Jam vero cur causis secundis, quas Sanctus *Thomas* appellat *Medias*, & *Deficientes*, tribui debeat malitia peccati, non vero Deo, qui est prima omnium causa? Duobus clarissimis exemplis probat S. *Thomas* 1. Part. suæ Summæ Quæst. 79. Art. 2. Primum exemplum petit S. *Thomas* ex anima, quæ licet causa sit omnium motuum; qui fiunt in corpore hominis, non est tamen causa cur tibia male moveatur, & claudicet; sed iste claudicationis defectus non in animam, sed in tibiam, quæ est causa media deficiens, unice refunditur. Alterum exemplum accersit S. *Thomas* ex perito Scriptore, qui aptando calamum ad scribendum, est causa bonæ dispositionis calami, non tamen defectuum, quibus subjicitur calamus; nec peritus itidem Scriptor causa est defectuum, in quos Discipulus, cujus manum regit, labitur inter scribendum; sed illorum defectuum causa est ipsemet Discipulus, qui, dum scribit, se a directione Magistri subtrahit. Sicut ergo anima, quæ est causa motus tibiæ curvæ, non est tamen causa cur defectus claudicationis reperiatur in tali motu: Sicut etiam peritus Scriptor est causa cur calamus pingat, sed non est causa cur male pingat; nec pariter causa est defectuum, in quos Discipulus inter scribendum labitur, ita quoque defectus actionum hominis non debent adscribi Deo, sed ipsi homini, quamvis Deus, cum sit causa universaliissima, producat per suum prævium & physicum influxum quidquid in singulis actionibus hominis habet rationem entis.

Inde patescit ratio cur Deus moveat hominem ad actiones cum malitia conjunctas. Cum enim Deus sit causa prima efficiens universalissima omnium entium, & unumquodque juxta ejus conditionem moveat, causas nimirum necessarias, modo necessario; liberas vero, modo libero; cumque liberum hominis arbitrium, post primigeniam Adami culpam, magnam contraxerit ad malum pronitatem; ordo communis Divinæ Providentiæ exigit, ut quando voluntas rationalis pro sua defectibilitate peccare vult, Deus, qui nullam humanæ libertati vim infert (sed, tanquam Provisor universalis, permittit peccata, quæ fiunt) producere debeat actionem peccati; quæ, in se præcise sumpta, bona est, utpote quæ pertinet ad genus physicum, & habet rationem entis; voluntas vero humana, quæ est prima causa se se determinans in genere defectibilium, attingat malitiam, quæ conjuncta est cum actione peccati; quæ malitia cum nihil sit, nec pertineat ad ordinem physicum, sed duntaxat ad ordinem moralem, non habet causam efficientem, sed tantum deficientem, videlicet voluntatem humanam, cujus defectebilitas est vera radix & causa omnium peccatorum.

Quod si dicas, posse Deum corrigere hanc humanæ voluntatis defectibilita-

tem,

tem, movendo duntaxat voluntatem humanam ad actiones bonas, non vero ad actiones cum malitia conjunctas; quod si Deus id possit, quare ergo non facit?

Actutum Respondebo ipse: quod si Deus ita corrigeret hanc humanæ voluntatis defectibilitatem, ut illam tantum moveret ad actiones, quæ cum bonitate sunt conjunctæ, non autem ad illas actiones, quæ adjunctam habent malitiam; sequeretur, voluntatem creatam semper bene acturam, nec unquam, male operando, usuram libertate, quam habet, peccandi. Cum enim (sicut in secunda, quam ad te misi, Epistola late probavi) nulla creatura vel minimum ens producere possit, vel aliquam exerere actionem, quæ à Deo, suprema & universalissima omnium entium causa, per prævium & physicum influxum non producatur; quis non videt, quod, si semel Deus moveret duntaxat voluntatem humanam ad actiones, quæ sunt cum bonitate conjunctæ, nunquam voluntas humana eliceret actiones, quæ malitiam habent annexam, quia nulla creatura (juxta invictum doctrinę S. *Thomæ* principium) potest ex se sola, & absque prævio & physico Dei influxu aliquod vel minimum ens, proindeque ullam actionem, quæ in se habet rationem entis, producere; cum igitur actiones, quę conjunctę sunt cum malitia, si secundum se precise spectentur, bonæ sint & habeant rationem entis; consequens est, voluntatem creatam non posse ex se sola, & citra prævium & physicum Dei influxum illas producere. Facta itaque semel hypothesi, quod Deus non moveret influxu suo prȩvio & physico voluntatem creatam ad illas actiones, quæ licet cum defectu & malitia sint conjunctæ, in se tamen præcise consideratæ sunt bonæ & habent rationem entis, voluntas creata nunquam eliceret actiones, quibus conjuncta est malitia, idest, nunquam peccaret. Ne igitur lædatur libertas, quam habet voluntas humana producendi actiones vel cum bonitate, vel cum malitia conjunctas; debet Deus, qui est causa universalis totius entis, movere voluntatem humanam prævio & physico influxu ad illas actiones, quæ, etsi cum defectu & malitia sint conjunctæ, sunt tamen, in se ipsis spectatæ, bonę, & tantum per malam determinationem voluntatis humanæ, quæ (sicut docent Thomistæ) est prima causa in genere defectibilium, evadunt malę ac vitiosæ.

Quocirca, dum Deus, tanquam causa universalis totius entis prævie & physice influit in ejusmodi actiones, peccatoribus vere dicere possit: *Servire me fecistis iniquitatibus vestris*. Non enim ideo peccat voluntas creata, quia Deus, velut causa universalis, in ejus actionem, cui annexa est malitia, prævie & physice influit, (sicut P. *Daniel* cum sua Schola Moliniana falso asserit) sed ideo peccat voluntas creata, quia, cum sit prima causa in genere defectibilium, se determinat ad peccandum, & hac mala sua determinatione Deum inducit, ut; tanquam causa universalis efficiens omnis actionis, & totius entis, prævie & physice influat in ejus actionem, quę in se bona est, sed mala determinatione voluntatis redditur vitiosa.

Summa igitur injuria Thomistas offendit Pater *Daniel*, dum asserit; quod sicut Deus, in Sententia Thomistarum, determinat hominem ad actum Fidei, ita hominem determinat ad homicidium. Quam blasphemiam exectantur omnes Thomistę, qui docent, Deum per suum concursum prȩvium & physicum nullo pacto attingere malitiam peccati; sed illum, tanquam Provisorem universalem, permittere tantum ut peccata fiant; tum ut detur locus liberta i humanæ, quę, cum libera, defectibilis, & peccabilis sit; concupiscentiæ illecebris, & pravis Diaboli suasionibus decepta, se ie ipsam inclinat & determinat ad peccandum. Tum etiam, ut Deus ex istis malis, seu peccatis, quę permittit, aliqua bona eliciat, sicut S. *Augustinus* cap. XI. libri *Enchiridion* ait: *Deus non fineret aliquod malum esse in suis Operibus, nisi usque adeo esset omnipotens, ut etiam benefaceret de malo*. Sic, Exempli causa, Deus permittit persecutiones Tyrannorum,

ut

ut inde elucescat magis ac magis patientia Martyrum. Sic Deus permisit, ut *Semei* malediceret, seu imprecaretur *Davidi* Regi, ut ille Rex, quem filius *Absalon* occulto, sed justo Dei judicio, persequebatur, peccatorum suorum veniam postularet, ageretque pœnitentiam. Sic denique Deus permittit, ut Justi & Prædestinati in peccata venialia, & aliquando lethalia labantur; indeque suam agnoscentes infirmitatem, cautiores sint, humiliores, ac vigilantiores, sicut pluribus in locis docet S. *Augustinus*.

V. Sed dicis in ea (quam ad me scripsisti) Epistola, id saltem commodi habere Scholam Molinianam, quæ Præmotionem physicam rejicit; ut ei objici haud possit, quod Deum faciat auctorem peccati; licet prædicta Schola doceat, Deum, tanquam causam universalem, concurrere cum voluntate creata concursu simultaneo ad actionem peccati. Sic enim (inquis) Scholæ Molinianæ Sententiam dilucide explicat Pater *Daniel* in sua octava ad P. *Natalem Alexandrum* Epistola, ubi hæc habet: *Deus est universalis causa, sine qua nulla singularis agere causa potest. Hanc igitur sibi legem Deus imposuit, ut cum singulis causis congruenter ipsarum naturæ, ageret, atque ita concurreret cum liberis, ut ne ipsarum violaret libertatem. Hac lege constituta, qua se Deus obstringere voluit, ac porro debuit, si Mundum, uti noster est, conderet: Silex, inquam, ista intelligatur esse posita, in quam uno ore Theologi, Philosophique omnes consentiunt, Dei concursus liberis omnibus causis paratus semper & promptus adest, in ipsarum est potestate & arbitrio ipsum ad hanc illamve actionem determinare, & illarum quidem vitio ac damno fit, cùm ad pravas eum detorquent, ac determinant actiones, verbi gratia, ad ensem in pectus alterius distringendum. Ad hunc motum edendum adjuvat, ut causa universalis, Deus, cum maxime interminatur homicidæ, ac vetat, ne id sceleris admittat; meritoque his Prophetæ verbis cum scelerato conqueritur: Servire me fecisti iniquitatibus tuis. Tota hujus actionis improbitas in peccantem confertur, nullatenus in Deum, quia facinorosus, dum peccat, sua libertate, qua perperam utitur, causam universalem, scilicet Deum, ad agendum secum determinat.* Hactenus (inquis) Scholæ Molinianæ Sententiam luculenter Pater *Daniel* exposuit.

At, vide nunc, sodes, quomodo idem Scriptor Molinianus Sententiam Scholæ Thomisticæ, atris coloribus depictam, oculis lectoris subjiciat: Sic enim alloquitur Thomistas: *Sed in vestro Systemate aliter se res habet. Hic homo, verbi gratia, ad patrandum homicidium, aut ad condonandam injuriam per se se est indifferens. An hic homo determinat Deum ad homicidium? minimè gentium. Sed Deus ipse, in Thomistarum Sententia, indita huic homini Prædeterminatione physica ad hoc scelus, ad illud idem eum determinat, imprimendo in ejus voluntate qualitatem cum isto facinore necessario vinculo conjunctam.* Hæc Patris *Danielis* verba postquam in tua Epistola descripsisti, immediatè subdis, mihi icumbere necessitatem istius Moliniani Scriptoris retundendi suppositionem; maxime, cum idem Scriptor audacter provocet quemcumque Thomistam, ad solvendum istud, quod proposuit, argumentum: *Hoc ni facis*, inquis Pater Daniel, *erunt permulti, quos doctrina vestra, antea illis ignota, nunc didudis per me velis sub divum prolata, offendet, ac percellet.*

Hanc Patris *Danielis* argumentationem proclive est confutare. Primò, quia supponit Molinianus ille Scriptor, Deum esse causam universalem in eo duntaxat sensu, quòd influxus Dei in causas secundas sit ex se indifferens, & à voluntate creata ad bonam vel malam actionem pro suo nutu & arbitrio flectatur, inclinetur, & determinetur; id autem quam falsum sit, in meis, quas jam ad te scripsi, Litteris sat superque ostendi; multis probando argumentis, Deum, juxta doctrinam Scholæ Thomisticæ, esse causam universalem omnium entium, actionum, & determinationum in eo sensu, ut per suum prævium & physicum influxum determinet & applicet causas liberas, ad se determinandum & agendum, illæsa tamen

manente ipsarum libertate.

Præterea, supponit P. *Daniel*, Deum juxta Thomistarum doctrinam, determinare & applicare voluntatem creatam ad *formale*, seu ad malitiam peccati; quod tamen, ut jam sæpius dixi, pernegant omnes Thomistæ, qui docent, ideo totam peccati malitiam in solam hominis voluntatem, & non in Deum, esse refundendam; quia voluntas hominis est prima causa in genere defectibilium se se determinans ad peccandum.

Tertio, ideo, juxta Patrem *Danielem*, Deus non est causa peccati, quia, cum liberum hominis arbitrium duplicis determinationis capax sit, in bonum scilicet & malum; Deus neutram determinationem vult, ne usum libertatis humanæ impediat, sed libero hominis permittit arbitrio, ut in quamcumqe velit partem, se se determinet, & ad utrumque ipse offert homini concursum, vagum, versatilem & indifferentem, ipsam enim determinationem Deus (in Systemate P. *Danielis*, & omnium Molinistarum) non dat ne humanam libertatem lædat; ergo ex hoc P. *Danielis*, cæterorumque Molinistarum Systemate palam sequitur, Deum nec boni actus esse causam proprie & per se, vel si ex suo concursu versatili sit causa boni actus, perinde illum fore causam mali (cum in Sententia P. *Danielis*, totiusque Scholæ Molinisticæ) concursus, quem Deus homini offert, sit ex se versatilis & indifferens ad bonum & malum, & penes hominem sit, hunc Dei indifferentem concursum in quamcumque voluerit partem, idest, ad bonum vel malum, pro suo nutu & arbitrio flectere ac determinare; quod certe non video quo pacto cohærere & conciliari valeat cum definitione Concilii Tridentini Sessione 6. canone sexto: *Si quis dixerit, mala opera; ita ut bona, Deum operari, non permissivè solum, sed proprie & per se, Anathema sit.*

Quarto, ex hac P. *Danielis* & Scholæ Molinianæ Sententia sequi videtur, Deum esse cooperatorem peccati, quia licet doceant Molinistæ, Deum esse causam universalem, quæ ad hanc vel bonam, vel malam actionem determinatur a voluntate creata, contendunt attamen, Deum, si fuerit a voluntate creata determinatus ad actionem quæ conjuncta est cum malitia peccati, simul concurrere cum voluntate creata ad producendam hanc actionem quæ annexam habet malitiam peccati; ex quo sequi videtur, Deum, juxta Scholæ Molinianæ doctrinam, esse cooperatorem peccati.

Imo, magis urget Patrem *Danielem* istud argumentum quam Thomistas. Docet etenim P. *Daniel* cum *Suaresio*, & aliis Molinianæ Scholæ Theologis, quos vocant *Congruistas*, Deum, postquam formavit suum Decretum absolutum, quo vult aliquos reprobare, iisque denegare gloriam, ejusmodi peccatores reprobos in his collocare circumstantiis, in quibus per Scientiam Mediam, futurorum conditionatorum exploratricem, certo & infallibiliter peccaturos prævidit, & postea cum illis simultanee concurrere ad producendam actionem, quæ conjuncta est cum malitia peccati. Hac autem semel facta hypothesi, quis, amabò, non videt, Deum esse cooperatorem, & causam moralem peccati? At enim, sicut ille qui aliquem peregrinum viatorem per viam tutam non duceret, sed dara opera illum constitueret in via, quam certissime sciret esse a grassatoribus infestatam, censeretur omni procul dubio causa moralis mortis hujus viatoris; sicut etiam, si aliquis paterfamilias collocaret filium suum in his circumstantiis, in quibus certo & infallibiliter prævideret, filium suum in fornicationem lapsurum, & simul cum ipso ad illam actionem concurreret, diceretur jure merito cooperator & causa moralis fornicationis, quam committeret filius, ita à pari, si Deus, ut docent Scholæ Molinianæ Theologi Congruistæ, hominem ponat in his circumstantiis, in quibus certo & infallibiliter noscit eum peccaturum, & simul cum eo concurrat ad actionem, quæ conjuncta est cum malitia peccati, ut asserunt iidem Theologi, sequitur, Deum esse cooperatorem, & & causam moralem illius peccati. Viden,

istud

istud argumentum, quod Pater *Daniel*, & Scholæ Molinianæ Theologi Congruistæ objiciunt Thomistis, facilè in eos retorqueri posse! Quam ergo huic argumento solutionem dabunt Scholæ Molinianæ Theologi Congruistæ, eadem potiori jure uti poterunt Scholæ Thomisticæ Theologi, Præmotionis physicæ defensores, eamque huic propositæ difficultati accommodare.

Denique, ut intelligas, quam sublesta & jejuna sit hæc Patris *Danielis* objectio, in memoriam tuam revocare debes ea, quæ, post *Thomam de Lemos*, & *Vincentium Contensonum*, observavi in secunda, quam ad te scripsi, Epistola; videlicet sententiam de necessitate Præmotionis physicæ ad actus naturales, & ad materiale peccati a Thomistis defendi rationibus quidem validissimis, sed e Philosophia tantùm petitis; at doctrinam de necessitate Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis, ad actus supernaturales propugnari à Thomistis tanquàm connexam cum Fide, cum Sacris Litteris, cum definitionibus Summorum Pontificum & Conciliorum, & cum traditione SS. Patrum, præsertim *Augustini*, & *Thomæ*. In hoc præsertim capite totius disputationis de Gratia cardinem verti affirmant Thomistæ, in eo potissimum hærent, & præcipuum causæ suæ firmamentum locant; ajuntque, quòd etiamsi non esset necessaria Præmotio physica ad actus naturales, & ad materiale peccati, esset tamen semper necessaria ad eliciendos singulos actus supernaturales, & ad producendas omnes pietatis actiones.

Quæ cùm ita sint, facili negotio intelligere potes, Patrem *Danielem*, aliosque Scholæ Molinianæ Theologos, sive dum scribunt, sive dum disputant contra Thomistas, laterem lavare, oleumque & operam perdere; quippe qui, cum deberent præcipuum ferire caput e quo Thomistæ repetunt Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se ipsam efficacis necessitatem, in eo situm, quod velint Thomistæ, necessariam omnino esse Præmotionem physicam ad edendos supernaturales pietatis actus, sicut disertè probant è Sacris Litteris, & definitionibus Summorum Pontificum, ex Canonibus Conciliorum, & ex perpetua sibique semper constanti Sanctorum Patrum traditione; hoc tamen misso Theologicæ Disputationis capite, quod Thomistis instar proræ ac puppis est, Adversarii Scholæ Thomisticæ impugnant duntaxat alterum minus principale & quasi accessorium caput, ex quo Thomistæ sententiam de necessitate Premotionis physicæ ad singulos actus naturales, & ad materiale peccati solidis quidem, sed philosophicis rationibus, probant. Quam sententiam licet jure optimo propugnent Thomistæ, eamque, ut mox ostendi, vindicent ab illo terriculamento, quod Scholæ Molinianæ Theologi objiciunt, dictitantes, Deum per Præmotionem physicam fieri auctorem peccati; fatentur tamen ultro Scholæ Thomisticæ Theologi, quod etiamsi Præmotio physica non esset necessaria ad actus naturales & ad materiale peccati, semper tamen esset necessaria ad actus supernaturales; in hoc, inquam, capite totius rei, seu Disputationis Theologicæ de Præmotione physica, hoc est, de Gratia per se efficaci, Summam reponunt Thomistæ.

VI. Sub finem Epistolæ tuæ proponis difficultatem, cui, cùm præcedenti (quam jam dilui) objectioni vim aliquam addere videatur, necesse est ut hinc abunde faciam satis. Sic enim discurris: *Si Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, ad eliciendos actus supernaturales, & ad observanda, atque adimplenda Dei precepta omnino est necessaria, ut docent Thomistæ, non poterit peccatum imputari homini, qui, carens Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, præceptum Dei transgreditur; quia nisi adsit Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, quæ hominem moveat, determinet & impellat, semper homo iners ac pendulus remanebit; subindeque præcepta divina adimplere minime poterit. Transgressio itaque præcepti huic homini destituto Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, imputari non debebit, sed soli Deo, qui Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, ad implendum Dei præceptum penitus necessariam,*

E 2 huic

huic homini subtraxit. Hæc est, inquis, *gravissima difficultas, quæ in Systemate Thomistarum solvenda occurrit, & quæ locum non habet in sententia Patris Danielis, & aliorum Scholæ Molinianæ Theologorum, qui docent, hominibus qui violant Dei præcepta, justè imputari peccatum quia Deus omnibus promiscuè hominibus suppeditat Gratiam versatilem, indifferentem, & subditam eorum libero arbitrio, quam, dùm pro libertate sua, qua abutuntur, determinant ad malam actionem, eaque malè utuntur, verè se præbent in transgressione Divini præcepti culpabiles; eo quod nihil plane ex parte Dei eis desit, quod ad præcepti Divini observationem sit necessarium; & penes illos sit Gratiam versatilem & indifferentem, sibi à Deo oblatam reddere efficacem, vel vacuam & sterilem, idest, inefficacem.* Huic, quam proponis, difficultati, triplicem in præsentia adhibebo Responsionem, tuo permittens arbitrio eam, quæ tibi magis arriserit, eligendi.

Et primo dico: his qui carent Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, ad implenda Dei præcepta omnino necessaria, æquissime vitio verti, & in culpam imputari transgressionem præceptorum Dei; quia, licet destituti sint Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, habent tamen (ut docent omnes Thomistæ) Gratiam sufficientem, quæ dat eis potentiam adimplendi præcepta Dei completam, proximam, & expeditam; ita ut nihil eis desit ex parte potentiæ. Quod si vero non habeant Præmotionem physicam, idest, Gratiam per se efficacem, ad implenda Dei præcepta necessariam; in culpa ipsorum est, quippè qui proprio suo vitio resistunt Gratiæ sufficienti, & aditum præcludunt Præmotioni physicæ, seu Gratiæ per se efficaci, ad quam Gratia sufficiens tàm ex natura sua, quam ex voluntate Dei antecedenti tendit & ordinatur. Gratia etenim sufficiens (sicut in aliis Epistolis contra *Jansenium* ostendam) viam sternit ad Gratiam per se efficacem, & ad illam recta tendit & ordinatur; adeo ut homini, qui habet Gratiam sufficientem, Deus non deneget Gratiam per se efficacem, ad observationem præceptorum Dei necessariam, nisi quia homo, præditus Gratia sufficienti, propria sua malitia resistit Gratiæ sufficienti, sistendo ejus cursum, & impediendo, ne ulterius ordinetur. Quo fit, ut, si homo ille non observet præcepta Dei, in culpa illius sit, cum verè illa observare possit ope Gratiæ sufficientis, qua Deus illum donavit; sibique imputare debeat; quod resistendo Gratiæ sufficienti, non obtinuerit a Deo auxilium per se efficax, ad implenda Dei præcepta necessarium. Deus enim (ut mox dixi) Gratiam sufficientem homini confert & impertitur; ut illum ulteriùs promoveat, eumque disponat ad recipiendam Gratiam per se efficacem, quam re ipsa Deus homini largiretur, nisi hunc Divinæ Gratiæ sufficientis influxum propria malitia sisteret & impediret homo.

Hanc Responsionem conceptis verbis tradit S. *Thomas* lib. 3. contra Gentes cap. 159. ubi hæc habet: *Non immeritò imputatur in culpam ei, qui impedimentum præstat Gratiæ receptioni. Deus enim quantum in se est, paratus est dare Gratiam omnibus (vult enim omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ut dicitur Epist. 1. ad Timotheum cap. 2.) sed illi soli Gratia privantur, qui in se ipsis Gratiæ impedimentum præstant, sicut, Sole Mundum illuminante, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, si ex hoc malum sequatur; licet videre non possit, nisi lumine Solis præveniatur.* Hi itaque, qui Gratiæ sufficienti, quam Deus illis confert, resistendo, impedimentum ponunt receptioni Gratiæ per se efficacis, quam Deus, quantùm in se est, paratus est illis dare, reapse culpabiles sunt, dùm violant Legem Dei, quia ipsi sunt, ut inquit Scriptura Sacra, *rebelles lumini*, qui dicunt Deo: *Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus*, sicut legitur cap. 21. v. 14. libri *Job*.

Alteram Responsionem suppeditat mihi Apostolus *Paulus*, qui cap. 9. Epistolæ ad Romanos eamdem proponit ac solvit difficultatem, quæ tibi facessit negotium. Cum enim Apostolus eo

loci

loci hanc veritatem statuisset : *Ergo Deus cujus vult miseretur, & quem vult, indurat*, statim objicit sibi : *Dicis itaque mihi, quid adhuc quæritur ? Voluntati enim ejus* (seu Dei) *quis resistit* ? Quasi Apostolus hæc sibi objiceret : *Dicis itaque mihi : inique arguor quod non resipuerim, & non objecerim peccatum; hoc enim mihi imputandum non est, cui defuit Gratia Dei efficax, sine qua nemo emergit è peccato, & præcepta Dei observat. Voluntati autem Dei quis resistit?* En ipsissimam, quam proponis, difficultatem.

Vide nunc, si placet, quid respondeat Apostolus ? Aitne, hominem, qui transgreditur præcepta Dei, ideo juste argui, eique peccatum imputari, quia Deus omnibus promiscue hominibus gratiam versatilem & indifferentem largitur, quam quisque ex innata libertate determinat, & reddit efficacem, aut inefficacem ; cumque peccator, dum transgreditur præcepta Dei, hanc Dei gratiam versatilem & indifferentem reddat propria sua culpa inefficacem, justa de causa ei imputari peccatum ? Nihil sane horum hic insinuat Apostolus, ac ne per umbram quidem gratiam illam Dei versatilem subditam libero hominis arbitrio indicat ; sed potius sic argutantem hominem carpit ac reprehendit his verbis : *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo ?* recurrit ad inscrutabilia judicia Dei ; hominemque superbum ac querulum deterret a tanta sublimis hujus & incomprehensibilis Mysterii pro funditate scrutanda, quæ tamen tanta non fuisset, si Apostolus *Paulus* doctrinam de Gratia versatili, & subdita libero hominis arbitrio compertam ac exploratam habuisset Quis enim statim, facile non intelligit, homini juste imputari peccatum, si semel (ut volunt Molinistæ) ad observanda Dei præcepta homo non indigeat Gratia per se efficaci, sed opus duntaxat habeat Gratia versatili, indifferenti, & subdita libero ejus arbitrio, quam sicut assensu suo reddit efficacem, & bene operatur, ita dissensu suo reddidit inefficacem, & male operatur ? Tam facili & expedita Responsione propositam sibi difficultatem e vestigio solvisset Apostolus; ut quid ergo ab hac Responsione, quæ ad istum gordium nodum dissecandum perquam apposita erat, omnino abstinuit ? Numquid Apostolus *Paulus* (si audiamus nonnullos) reus erit detentæ & oppressæ veritatis, & prævaricationis causæ Dei, quam cum potuisset tam facili & prompta Responsione tutari adversus impios, quorum sibi objectionem proponit ; hanc tamen Responsionem reticendo passus est illos in grave scandalum incurrere ? Numquid etiam dicemus, Sanctum *Augustinum*, vestigiis Apostoli *Pauli* insistentem, ejusdem criminis conscium esse, quippe qui in suis Operibus, sed præsertim toto libro *De Correptione & Gratia*, docet, peccatores juste corripi debere, tametsi, dum propria malitia transgrediuntur legem Dei, careant justo Dei judicio Gratia per se efficaci, quæ suapte natura facit, ut peccatores ad meliorem frugem convertantur, & observent mandata Dei ? Absit, ut de Apostolo *Paulo*, & de Sancto *Augustino* tam iniquum feramus judicium ; sed potius illorum doctrinæ indivulse adhærentes, ad hanc objectionem diluendam utimur eadem Responsione, quam ipsimet adhibuerunt : *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo ?* Prono capite adoramus inscrutabilia judicia Dei ; profitemur, Deum ex pura misericordia Gratiam per se efficacem, quibus vult, elargiri ; &, quibus vult justo judicio denegare ; subindeque injustam esse hominis querimoniam, quia Deus nemini tenetur dare Gratiam per se efficacem.

Postremo : Respondemus cum S. *Thoma* 2. 2. Quæst. 2. Art. 5. ad argumentum sibi primo loco objectum : *Dicendum* (inquit Angelicus ille Doctor) *quod si in potestate hominis esse dicatur aliquid excluso auxilio Gratiæ; sic ad multa tenetur homo, ad quæ non potest sine Gratia reparante ; sicut ad diligendum Deum & proximum, & similiter ad credendum articulos Fidei : Sed tamen hoc potest cum auxilio Gratiæ. quod quidem auxilium quibusque divinitus datur, misericorditer datur ; quibus autem non*

datur, ex justitia non datur in pœnam præcedentis peccati, aut saltem originalis peccati, ut ait S. Augustinus in libro De Correptione & Gratia.

Huic Apostoli *Pauli*, & Sanctorum Ecclesiæ Doctorum *Augustini*, & *Thomæ* Responsioni, tanquam sacræ anchoræ adhærent Thomistæ. Advertere tamen debes, quod, dum Apostolus *Paulus* loco mox a me laudato ait, *Deum indurare quem vult*, hoc non est ita accipiendum, ut Deus quemquam induret impartiendo malitiam, sed in hoc sensu est intelligendum, ut, Deo subtrahente Gratiam suam in pœnam præcedentium peccatorum, fiant homines obdurati, & occæcati; vel Deo subtrahente Gratiam se ipsa efficacem, qua peccatores, resistendo Gratię sufficienti, se indignos præstant; tentationibus, prava illiciente cupiditate, succumbant. Cæterum docet Apostolus *Paulus*, Deum non denegare peccatoribus, qui non sunt adhuc obdurati & occæcati, Gratiam, per quam vincere possint tentationes, ait enim cap. x. v. 13. Epist. 1. ad Corinthios: *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere*: Verum, quamvis peccatores hujusmodi recipiant a Deo gratias sufficientes, quarum ope possunt tentationes superare; aliquando tamen, dum his Gratiis sufficientibus obsistunt; Deus justo judicio illis denegat Gratias per se efficaces, quæ ad superandas tentationes sunt necessariæ. Quo fit, ut illi, Gratia per se efficaci destituti, suæque infirmitati ac malitiæ a Deo permissi, in peccatum prolabantur, sicut antea dixi, idque copiosius deinceps explanabo.

Denique dico, te vehementer falli, dum putas, hanc, (quam contra Thomistas proponis) objectionem, locum non habere in sententia Patris *Danielis*, & aliorum Scholæ Molinianæ Theologorum, qui Præmotionem Physicam, seu Gratiam per se efficacem explodunt; falleris, inquam, quia hæc objectio communis est tam Thomistis, quam Patri *Danieli*, & aliis Scholæ Molinianæ Theologis, qui doctrinam *de Gratia Congrua* defendunt, quam sententiam nunc apud Societatis Theologos communiorem esse fatetur ipsemet P. *Daniel*. Docent enim isti Moliniani Theologi, Gratiæ congruæ assertores, præter Gratiam versatilem, subditam libero hominis arbitrio, quæ dat potentiam adimplendi præcepta Dei, aliam Gratiam ad observanda precepta Dei necessario esse admittendam, scilicet *Gratiam congruam*, quam sic appellant; quia temperata est naturæ, genio, temperamento, & inclinationi hominis; eamque Gratiam à Deo dari asserunt eo loco, tempore, & in his opportunis circumstantiis, in quibus certo prævidit, hominem Gratiæ versatili consensurum; & per Gratiam congruam Divina præcepta infallibiliter adimpleturum.

Hac porro admissa semel Patris *Danielis*, & aliorum Scholæ Molinianę Theologorum Congruistarum sententia, sic argumentor: Quoties homo (in sententia istorum Scholæ Molinianæ Theologorum) pręcepta Dei non adimplet, constans est, ei deesse ex parte Dei Gratiam congruam, quæ (juxta eosdem Theologos) major est, in ratione beneficii, Gratia versatili subdita libero hominis arbitrio; si enim hanc Gratiam congruam homo acciperet à Deo, omni procul dubio præcepta Dei impleret. Sequitur ergo ex hac Congruistarum Theologorum sententia, homini qui, Gratia congrua destitutus transgreditur præcepta Dei, imputari non debere hanc transgressionem; quia non potest non esse huic homini impossibilis ista transgressio, quamdiu caret Gratia congrua, quæ ad observanda Dei præcepta est omnino necessaria. Vides itaque eamdem difficultatem, idemque argumentum, quod Thomisticæ Scholæ objicis, recurrere itidem in Systemate Patris *Danielis*, & aliorum Scholæ Molinianæ Theologorum Congruistarum.

Quod si ad hanc solvendam objectionem respondeant Theologi isti Moliniani Congruistæ, homini qui caret Gratia congrua ad Dei implendum præceptum necessaria, juste imputari transgressionem præcepti Divini; quia ei non deest Gratia sufficiens, qua possit implere

præ-

præceptum, etsi illud non impleat; Respondebunt pariter Thomistæ, homini, qui urgente obligatione præcepti, privatur Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, æquissime imputari transgressionem præcepti, quia non deest ei Gratia sufficiens, in sensu Thomistico intellecta, quæ dat veram potentiam adimplendi præceptum; & quia etiam Deus ex se paratus est dare Gratiam per se efficacem, quæ ad actualem præcepti observationem necessaria est, nisi homo Gratiæ sufficienti resistens, ejus cursum sisteret, seque receptione Gratiæ per se efficacis indignum redderet.

Denique, sicut Thomistę docent, Deum, mera liberalitate impulsum, dare quibuscumque vult Gratiam per se efficacem, sive ad habendam Fidem, sive ad observanda præcepta necessariam, & tamen transgressionem præcepti juste imputari illis, quibus Deus occulto suo judicio hanc Gratiam per se efficacem denegat; ita Pater *Daniel*, aliique Scholæ Molinianæ Theologi Congruistæ asserunt, Deum e pura misericordia impartire quibuscumque vult Gratiam efficacem, quam *Congruam* vocant, quæque sive ad Fidem sive ad præceptorum observantiam est omnino necessaria, & tamen illis, quibus Deus hanc Gratiam congruam denegat, quique subinde non convertuntur ad Fidem, & non observant Dei mandata, juste imputari peccatum, nec ullam excusandi se se, aut de Deo conquerendi rationem eos prætexere ac causari posse.

Sed præstat auscultare P. *Danielem*, qui, in Epistola VI. ad nostrum *Natalem Alexandrum* explicando Scholæ Molinianæ Theologorum Congruistarum Systema, aperte ostendit, eamdem difficultatem quæ Thomistis Gratiæ per se efficacis assertoribus objicitur, recurrere etiam in Systemate Congruistarum Scholæ Molinianæ Theologorum. Sic enim habet nuperus ille Societatis Scriptor: *Quid intelligimus, cum gratuitam prædestinationem ad Gratiam dicimus? Quænam huic voci subjecta notio vera & sententia est? Hæc, ut opinor, Decretum Dei est, quo statuit efficaci Gratia* (idest, *Congrua*, juxta illius Moliniani Scriptoris mentem) *prævenire hominem, neutiquam id, ut sunt ejus delicta, promerentem, eumque ab errore ad veritatem, à vitio ad virtutem convertere, atque ita illum prævenire, nullam ut in hoc eodem homine causam reperiat, qua moveatur ad ejusmodi beneficium illi tribuendum, quod in eum proinde mera liberalitate impulsus & misericordia Deus conferat, dum illud idem non tribuit innumeris aliis, juxta atque ille, indignis quidem, at sæpè minus indignis, quia paucioribus minoribusque flagitiis contaminati sunt. Atqui in Systemate Scientiæ Mediæ & Gratię Congruę ita se res habet: Ethnicus, qui veram ad Religionem efficaci Gratia vocatur à Deo, sceleribus est coopertus, adulteriis & homicidiis inquinatus, nequam, & impius, & sexcentis aliis multo nequior, qui eodem auxilio beneficioque, si quidem ipsis donetur, non secius, quam ille, uterentur; nihil in eo Deus videt, nisi cur eumdem oderit, deserat, damnet; igitur Decretum, quo Deus illum ad Gratiam* (scilicet Congruam) *prædestinat, tam est gratuitum, quam potest esse, quàm in Thomistarum Systemate est. In hoc Systemate* (seu Molinianæ Scholæ Theologorum Congruistarum) *constat sua decantatis Pauli, & Augustini Effatis veritas, & quidem ad verbum, nec tantum ad sententiam acceptis. Quod hæc homini Gratia*, nempe *Congrua* (pergit idem Scriptor) *tribuatur, nulla in bonis ipsius operibus ratio & causa subest, quia* (*ut inquiunt cum Paulo Jesuitæ*) Si autem Gratia, jam non ex operibus, alioqui Gratia non est Gratia, Epist. ad Rom. cap. XI. *Quod si quis Jesuitas, ut olim Augustinum. Interroget, cur beneficium hoc Deus in hos conferat, non item in alios? Respondent è suis, nec non ejusdem Augustini principiis*: Quare illos potius quam istos? *Iterum atque iterum dicimus, nec nos piget*: O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?

Quibus verbis aperte profitetur Pater *Daniel*, in Systemate de Gratia congrua (cui ipse utroque pollice subscribit) eamdem recurrere difficultatem, quam Scholæ Molinianæ Theologi objectare solent Thomistis; subindeque, quocum-

que res cadat, & se se tandem vertat humana ratiocinatio, necesse esse, ut illud Apostoli *Pauli* audiat: *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?* Et, *O altitudo sapientiæ & scientiæ Dei!* Et sane, cur Deus hanc Gratiam efficacem *congruam*, ut docent Scholæ Molinianę Theologi Congruistæ; vel cur Deus hanc Gratiam per se & ab intrinseco efficacem, sicut censent Thomistæ, tribuat uni, qui convertatur ad Fidem, vel adimpleat præcepta, alteri vero non tribuat? Altitudo est Divinæ Sapientiæ, & imperscrutabilis Divinorum judiciorum abyssus. Posset utique Deus, si vellet, huic alteri homini dare Gratiam vel *congruam*, ut docent Molinistæ, vel per se & ab intrinseco efficacem, ut docent Thomistæ; ut quid ergo ejusmodi Gratiam huic alteri non concedit? Non alia certe in utroque tam Congruistarum, quam Thomistarum Systemate ratio reddenda suppetit, nisi ista: quia talem Gratiam nemini Deus tenetur dare, *& quibuscumque hæc Gratia divinitus datur, ex misericordia datur; quibus autem non datur, ex justitia non datur in pœnam præcedentis peccati, saltem originalis*, sicut post S. *Augustinum* conceptis verbis docet S. *Thomas* loco mox a me laudato.

Eamdem rationem pluribus in locis inculcat S *Augustinus*, præstantissimus Divinæ Gratiæ Doctor, sed præcipue cap. 33. libri *De Spiritu & Littera*, dicens: *Si quis me interroget, cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non; duo solùm occurrunt, quæ respondere placeat*; O altitudo divitiarum! &, numquid iniquitas apud Deum? *Cui hæc responsio non placet, quęrat doctiores; sed caveat, ne inveniat præsumptiores.* Et cap. 20. lib. 1. ad *Bonifacium* contra duas Epistolas Pelagianorum sic effatur: *jam quomodò ista dispenset* (Deus) *faciens alios secundum meritum vasa iræ, alios secundum Gratiam vasa misericordiæ*: Quis cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? *Si ergo ad honorem Gratiæ pertinemus, non simus ingrati, tribuendo nobis quod accepimus. Quid enim habemus, quod non accepimus?*

Plura huic primæ diluendæ objectioni, quam post Patrem *Danielem* contra Thomistarum doctrinam de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, proponis, non adjiciam; &, ne longius, quam par sit, hæc excurrat Epistola, scribendi finem hic facio; in altera Epistola, quam ad te per proximum cursorem missurus sum, lato calamo ostendam Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, non tollere hominis liberum arbitrium, sed illud potius perficere, quidquid contra obstrepant Scholæ Molinianæ Theologi, quibus Scholæ Thomisticæ talem calumniam placet impingere. Interim in calce hujus meæ Epistolæ usurpabo ipsissima verba, quæ Auctor librorum *De Vocatione Gentium* posuit initio Operis sui: *Dudum inter defensores liberi arbitrii & Prædicatores Gratiæ Dei, magna & difficilis vertitur quæstio. De hac igitur compugnantia opinionum, quæ mensura & temperantia sentiendum sit, quantum Dominus adjuverit, annitar inquirere; exercens atque discutiens modulum facultatis meæ, in his, quæ cordi meo, quantum arbitror, inhæserunt.* Vale, dilectissime Discipule, measque frequenter Epistolas lege, quo doctrinam Scholæ Thomisticæ de Gratia per se efficaci perfecte callere, & tela, quibus Adversarii eam impetere solent, facilius retundere & repellere possis.

EPI-

EPISTOLA QUINTA
THEOLOGICA,

In qua solvuntur argumenta, quibus P. Gabriel Daniel, *alique Scholæ Molinianæ Theologi probandum suscipiunt, per Præmotionem physicam Thomistarum, seu per Gratiam se ipsa efficacem, de medio penitus tolli liberum hominis arbitrium.*

FIDEM meam, quam tibi obstrinxi, liberabo tam in istis, quam in aliis sequentibus (quas ad te deinceps scribam) litteris, pleni∫simeque diluam omnes objectiones, quas Pater *Gabriel Daniel* e sua Schola Moliniana mutuatus, crambis instar recoctæ, obtrudit, prædicat, & extollit; quodque magis festivum ac lepidum est, postquam Molinianus ille Scriptor eamdem cantilenam occinens, & sæpius decantata suæ Scholæ, & a Thomistis plusquam sexcentis Scriptoribus confutata argumenta proposuit, tandem, quasi rem plane confecisset, confidenter sibi triumphum accinit, & ad singulas (quas in sua Epistola octava ad P. *Natalem Alexandrum* adducit) argumentationes, summa jactantia exclamat: *Hæc argumentatio brevis est, nitida, constans propositionibus simplicissimis, quas nemo non intelligit; e quibus nullam video, cui refragari, quamve infringere valeas.* Sed, ut candide dicam, hujus Moliniani Scriptoris *an rideam vanitatem, an exprobrem cæcitatem* (verba sunt *Tertulliani* cap. 12. lib. 2. ad Nationes dubius hæreo. Ecquis, amabò, non rideat vanitatem hujus Scriptoris, qui, dum Molinianæ suæ Scholæ argumenta in Thomistas intorquet, tot fulmina in eos se vibrasse autumat? Sed quis eidem Scriptori non exprobret cæcitatem, dum ipsemet fatetur, se Thomistarum, ad Moliniana hæc quæ ingerit argumenta, solutiones nullo pacto mente assequi posse? Sic enim in eadem Epistola ait: *Scio, Theologos vestros* (idest Thomistas) *in eo vim omnem ingenii sui & industriæ singularis exprompsisse, ut solutiones excogitarent perquam subtiles; sed quas (fatebor enim) non intelligo.* Profecto, in Patrem *Danielem* recte quadrant hæc verba, quæ apud S. *Augustinum* lib. 2. contra *Julianum* cap. 141. leguntur: *Non laboras ut nos intelligas, quod facillime potes; sed laboras ut nos refellas, quod non potes.* At, ut obiter dicam si solutiones, quas Molinistarum argumentis adhibere solent Thomistæ, pro suæ mentis modulo capere ac intelligere minime posset Pater *Daniel*; ut quid ergo Thomistarum doctrinam, in qua se omnino peregrinum & hospitem prodit, oppugnandi provinciam in se suscepit? Ut quid virium suarum probe conscius, vidensque in sua arena non versari, a cæpto non destitit? Aut receptui canendo, Martis aleam, quæ certe ei male cessit, subire non detrectavit? Numquid juste pertimescere poterat Pater *Daniel*, ne quis illum eadem irrisione exciperet, qua Christus Dominus capite 3 Evangelii S. *Joannis* factum *Nicodemi* repressit, dicens: *Tu es Magister in Israel, & hæc ignoras?* Non tam igitur ratione confutanda, quam risu excipenda essent, omnia quæ Pater *Daniel* contra Scholæ Thomisticæ doctrinam congerit obsoleta, jamque vetustate edentula argumenta; *multa* enim (ut scite ait *Tertullianus* cap. 6. lib adversus *Valentinum*, hæreticum) *sunt, sic digna revinci, ne gravitate adorentur; vanitati propriè festivitas cedit. Congruit, & veritati ridere,* quia

quia læta; *de æmulis suis ludere*, *quia secura est*.

Verum, quia tu ipse per Epistolam me monuisti, quod ille qui Litteras Patris *Danielis* Gallice scriptas nuperrime latine vertit, & publica luce donavit, sub finem, quam præmisit Præfationis ad Lectorem significet, ab omnibus maxime postulari, ut aliquis Thomista argumentis, quæ Pater *Daniel* in octava Epistola ad Patrem *Natalem Alexandrum* proposuit, *respondeat perspicue*, *neque novos implicet nodos*, *dum objectos nititur explicare*; rem tibi pergratam facturum me esse duxi, si ejusmodi Patris *Danielis* argumenta hìc ad crisim revocarem, eademque opera ostenderem, ea nihil ponderis habere; sed esse meros paralogismos, & pura putaque sophismata, ad invidiam Scholæ Thomisticæ conflandam de industria ab illo auctore procusa.

I. Rem ipsam aggredior, & primum excutiendum suscipio argumentum, quod P. *Daniel* contra Thomistarum Systema de Præmotione physica, seu de Gratia seipsa efficaci, his verbis proponit:

Ut sarta tectaque libertas maneat, inquit P. *Daniel*, *necesse est*, *ut sua quoque veritas illi judicio constet*, *quod Deus*, *primo loco gratiæ naturam intuens*, *hunc in modum facit*: Et est hujus gratiæ natura, ut possit non convertere. *Rursus*, *quo certissimum & cum eventu sine ulla dubitatione conjunctum sit Decretum Dei*; *oportet etiam*, *ut huic alteri Dei judicio sua constet veritas*: Ea est hujus gratiæ natura, ut certissime conversura sit. *Enim vero efficacibus per se gratiis duplicem inesse vim ac dotem cernit Deus*; *unam*, *quod possint non efficere*, *ut homo se recipiat ad bonam frugem*: *alteram quod idipsum re ipsa certissimè effecturæ sint*. *Deus itaque has gratiarum dotes ac proprietates intuens*, *pronunciat ista duo judicia de aliqua una*, *quam exempli causa pono*, *gratia*: *Primum quidem*: Gratia hæc Ethnicum potest non convertere ab errore ad amplectendam veram Fidem. *Alterum verò*: Certissime futurum est, ut hæc gratia Ethnicum convertat, si Decretum de illa ipsi danda fecero. *Atqui fieri non potest in vestro Systemate*, seu Thomistarum, *ut stet gemina hæc veritas*; *sic probo*: *judicium hoc*, Ea est hujus gratiæ natura, ut possit non convertere, *excludit ab ejusdem gratiæ natura omnem necessariam cum conversione connexionem*. *Contrà*, *judicium alterum*: Ea est hujus gratiæ natura, ut certissime conversura sit, *necessario conjunctam hujus gratiæ naturam cum ipsa conversione significat*. *Igitur geminum hoc judicium simul stare nequit*. *Fatemini* (pergit idem Pater *Daniel*, alloquendo Thomistas) *ejusmodi esse primum judicium*, *ut omnem necessariam cum conversione conjunctionem a natura gratiæ penitus excludat*. *Nisi enim res ita se haberet*; *perspicuum est*, *fore ut necessario converteret*, *nullusque libertati jam esset locus*. *Alteram propositionem probo*.

Cognitio quælibet certissima fertur in rem, *aliquo modo necessariam*; *ita ut cognitio*, *quæ falli non potest*, *necessitate nitatur*, *& alio niti fundamento nequeat*. *Cum igitur Deus ita judicat*: Ea gratiæ hujus natura est, ut certissime sit conversura, *oportet*, *ut statuatur intercedere vinculum necessarium inter gratiæ naturam & conversionem*. *Si hæc necessitas & connexio a libertatis usu non pendere cognoscitur à Deo*, *& revera in vestro Systemate cognoscitur*; *a libertate non pendet*, *& ejus usum antecedit*, *estque*, *ut loquuntur Theologi*, necessitas antecedens: *non* (*ut in opposito Systemate* seu Molinistarum) necessitas concomitans, aut consequens, *quæ aut includat usum libertatis*, *aut sequatur*. *Si libertatem antecedit*; *ut procul dubio antecedit*, *eamdem*, *id quod omnis Theologia docet*, *evertit*, *igitur in vestro Systemate Decretum Dei*, *hoc ipso nomine*, *quod erroris expers dicitur ac certissimum*, *conciliari cum humana libertate nequit*.

Hoc est peremptorium, si superis placet, Patris *Danielis* argumentum, quod tamen merum esse sophisma facile ex genuina S. *Thomæ*, ejusque Scholæ, doctrina demonstro. Verum enim vero, quando Deus per gratiam se ipsa efficacem vult vocare aliquem Ethnicum ad Fidem,

dem, vel peccatorem ad meliorem frugem; cognoscit hanc esse Gratiæ per se efficacis naturam, ut homo, sive Ethnicus, sive peccator, ea instructus possit *in sensu diviso* non se convertere, ideſt, retineat tam Ethnicus, quam peccator, ſtante etiam in ipso Gratia per se efficaci, potentiam non se convertendi, sejunctam tamen ab actuali non conversione; quia Gratia per se & ab intrinseco efficax, licet infallibilem connexionem habeat cum effectu, ad quem a Deo datur; nullam tamen (ſicut Fides docet) imponit homini necessitatem; sed potius ejus libertatem fovet, eique relinquit dissentiendi poteſtatem in sensu diviso, non tamen in sensu composito; alioqui Gratia per se efficax infallibilem non haberet cum suo effectu connexionem, quod sane doctrinæ Sanctorum Auguſtini & Thomæ e diametro eſt oppositum.

Quamvis ergo Deus certiſſime cognoscat, Gratiam per se efficacem talis esse naturæ, ut nullam omnino homini sive Ethnico, sive peccatori, impositura ſit necessitatem, quæ adimat liberum arbitrium, sed potius in utroque servatura ſit potentiam non se convertendi in sensu diviso; nihilominus oppido falſum eſt id quod supponit P. *Daniel*, nimirum, *Deum cognoscere eam esse Gratiæ per se efficacis naturam, ut possit non convertere Ethnicum, vel peccatorem*; id, inquam, tam falſum eſt, quam quod maxime, & a doctrina Scholæ Thomiſticæ prorsus alienum. Tum quia, hoc semel admiſſo, deſtrueretur plane intrinseca Gratiæ efficacia, quæ (ut mox dixi) infallibilem habet connexionem cum effectu, ad quem a Deo datur: Tum quia etiam ad conservandam hominis libertatem necesse non eſt, ut Deus cognoscat, *eam esse Gratiæ Efficacis naturam, ut possit non convertere Ethnicum vel peccatorem* (quemadmodum dictitat Pater *Daniel*) sed sufficit, ut Deus certo cognoscat Gratiam per se efficacem, quam daturus eſt homini sive Ethnico, sive peccatori, nullam impoſituram necessitatem, sed potius in utroque conservaturam ei dissentiendi potentiam *in sensu diviso*, non tamen *in sensu composito*, ſicut docet Schola Thomiſtica: Tum quia denique, tantum abeſt, ut Deus (ſicut pertendit P. *Daniel*) cognoscat, *eam esse Gratiæ efficacis naturam, ut possit non convertere Ethnicum, vel peccatorem*, quin potius certiſſime in suo Decreto absoluto cognoscit Deus, hanc esse Gratiæ per se efficacis naturam, ut homo, sive Ethnicus, sive peccator, ea Gratia donatus, non habeat *in sensu composito*, Ideſt (perſtante in ipso Gratia per se efficaci) potentiam non se convertendi conjunctam cum actuali conversione, hoc eſt, potentiam conjungendi actualem conversionem cum non conversione; & consensum cum dissensu. Hi quippe actus sunt sibi contrarii, e regione oppositi, subindeque ſimul ſtare, & cohærere minime possunt.

Quando igitur Deus vult (nempe voluntate consequenti) vocare aliquem Ethnicum ad Fidem, vel peccatorem ad pœnitentiam; quamvis cognoscat eam esse Gratiæ per se efficacis naturam, ut ei nullam ſit impoſitura necessitatem, ſicut mox in sensu Auguſtiniano Thomiſtico exposui; citra tamen omnem dubitationem cognoscit Deus, eam esse Gratiæ per se efficacis naturam, ut infallibiliter Ethnicum ad Fidem, vel peccatorem ad pœnitentiam convertat, quia, ut docet Sanctus *Thomas* 1. 2. Quæſt. 10. Art. 4. ad tertium argumentum: *Si Deus moveat voluntatem ad aliquid, impossibile eſt, quod voluntas ad illud non moveatur*; ideſt, ſi Deus per Gratiam se ipsa efficacem moveat voluntatem creatam ad aliquem actum, impossibile eſt ut voluntas creata (quamdiu perſtat in ipsa Gratia per se efficax) conjungat ſimul actum illum, ad quem Deus eam præmovet, determinat & applicat, cum actu opposito; quamvis tamen verum ſit, voluntatem creatam, ſtante in ipsa Gratia per se efficaci, qua ad eliciendum aliquem actum prævié & phyſicé à Deo applicatur, retinere semper potentiam ad actum oppositum, seu potentiam sejunctam ab actu opposito, non veró potentiam conjunctam cum actu opposito; Sic, Exempli causa, homo dum actu sedet, habet veram potentiam deambulandi, sejunctam ab actuali de-

deambulatione; sed caret potentia deambulandi conjuncta cum actu, seu cum actuali deambulatione; quia prorsus impossibile est, ut, dùm actu sedet, conjurgat in sensu composito simul duos illos actus sibi è fronte oppositos, videlicet actualem sessionem, & actualem deambulationem. Sic etiam homo gratia justificante donatus, habet quidem veram potentiam peccandi in sensu, ut ajunt, diviso, hoc est, habet veram potentiam peccandi sejunctam ab actu, seu à peccato; sed non habet potentiam peccandi in sensu composito, seu non habet potentiam peccandi conjunctam cum actu, seu cum peccato, quod nullo pacto cum gratia sanctificante stare, & cohærere potest.

Hanc doctrinam disertè tradit Angelicus Doctor in lib. 1. Sent. ad *Annibaldum* Distinct. 47. Art. 2. ad 4. ubi hæc habet: ***Quamvis contrarium ejus, quod est a Deo volitum, non possit stare cum voluntate Divina: possibilitas tamen ad contrarium potest stare cum ea propter contingentiam causæ secundæ: Et hoc sufficit ad hoc, quod effectus sit contingens & non necessarius.*** Idem confirmat Sanctus ille Doctor Quæst. 23. *de Veritate* Art. 5. ad 3. ubi ait: ***Dicendum, quod quamvis non esse effectus divinæ voluntatis non possit simul stare cum voluntate Divina, tamen potentia deficiendi effectum Divinæ voluntatis, simul stat cum Divina voluntate. Non enim sunt ista incompossibilia: Deus vult istum salvari, & iste potest damnari: Sed ista sunt incompossibilia: Deus vult istum salvari, & iste damnatur, quia composita est (propositio) & conjungit actum cum actu.*** Postremo, idem S. Doctor Quæst 6. *De Malo*, Art. 1. sic respondet ad decimum sextum sibi propositum argumentum: ***Si autem detur, quod aliqua potentia activa ad opposita se habeat, non sequitur opposita esse simul; quia etsi utrumque oppositorum, ad quod potentia se habet, sit possibile, unum tamen est impossibile alteri.***

Hæc locupletissima S. *Thomæ* testimonia, quibus sole clariùs explicatur genuina intelligentia tam *sensus compositi*, seu potentiæ conjunctæ cum actu; quàm *sensus divisi*, seu potentiæ sejunctæ ab actu, hìc data opera percensui; ut intelligas, quam falsa sit hæc calumnia, qua P. *Daniel* in sua Epistola IX. ad nostrum ***Natalem Alexandrum*** omnes Thomistas onerat, dicens: eos solitos esse usurpare distinctionem *sensus divisi*, & *sensus compositi*, solis ipsis cognitam, nullibi in Sancto Augustino, vel in S. Thoma inventam; & Calvinistis atque Jansenistis gratissimam; sic enim subdit Molinianus ille Scriptor: ***In explicanda Gratiæ cum libero arbitrio consensione, jam pridem Thomistæ sudant: Ut Gordium hunc secarent nodum, admoverunt distinctionem sensus divisi & sensus compositi, solis ipsis perviam, nullibi vel in Augustino, vel in Divo Thoma repertam hactenus, amicam & pergratam Novatoribus, Calvinistisque, idem se cum Thomistis sentire palàm clamitantibus. Tamen ex quo adversus Molinam baccharì cœperunt Jansenistæ, pervasit hæc vulgi animos opinio, verum ac vetus ad conciliandam cum libertate Gratiam Systema penes Thomistas esse. Quæ malum, est hæc cœcitas & arreptæ semel opinioni addicta pertinacis animi vecordia? Anteà semel veniebat hoc in dubium: nunc refragari, inficiari; tetrum & immane piaculum videtur.***

Sed, ut obiter dicam, tribus invictis momentis refellitur hæc Patris *Danielis* Calumnia Primò, quia quilibet (modò nullis partium studiis, aut Scholæ Molinianæ opinionibus anteceptis sit occupatus) legendo hæc à me laudata S. *Thomæ* luculentissima testimonia, ingenuè fatebitur; distinctionem *sensus compositi*, & *sensus divisi*, quam Thomistæ ad conciliandam libertatem cum Gratia usurpare solent, ab illo Angelico Doctore fuisse admissam. Secundò, Novatores, seu Lutheranos, Calvinianos, & Jansenianos in modo explicandi *sensum compositum* & *sensum divisum* toto Cœlo distare à Thomistis. Volunt quippè illi hæretici, hominem, instructum Gratia per se efficaci, non retinere *in sensu composito*, idest, quamdiù in ipso perstat Gratia se ipsa efficax, veram dissentiendi potentiam ad actu se junctam, sed hanc solùm dissentiendi habere potentiam *in sensu diviso*,

hoc

hoc est (ut interpretantur isti Novatores) si a voluntate illius hominis removeatur, divellatur, ac separetur Gratia per se efficax. Quam certe Hæreticorum interpretationem omnes ad unum detestantur Thomistæ, utpote qui docent; hominem, dum Gratia per se efficaci est instructus, retinere veram ei dissentiendi, seu non agendi, potentiam *in sensu diviso*, idest, retinere potentiam Gratiæ per se efficaci dissentiendi, divisam tamen & sejunctam ab actuali dissensu, in qua potentia sistit genuina hominis libertatis ratio; hominem tamen præditum Gratia per se efficaci non retinere potentiam ei dissentiendi *in sensu composito*, hoc est, non retinere potentiam ei dissentiendi conjunctam cum actuali dissensu; tum quia (ut mox diximus) prorsus impossibile est, ut voluntas creata duos simul conjungat actus contrarios, assensum videlicet & dissensum: Tum quia etiam, si homo, stante in ipso Gratia per se efficaci, ei dissentire posset *in sensu composito*, idest, si homo, Gratia per se efficaci instructus, retineret potentiam ei dissentiendi conjunctam cum actu, seu cum actuali dissensu, actum plane esset de intrinseca Gratiæ Dei efficacia; quippe quæ ea in hypothesi non haberet infallibilem connexionem cum suo effectu, nec semper cor hominis converteret. Gratiam autem efficacem habere ex sua natura infallibilem nexum cum suo effectu, & cor hominis semper convertere, docet conceptis verbis S. *Augustinus* lib. *De Prædestinatione Sanctorum* cap. 8. ubi hæc habet. ***Gratia, quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.*** Gratiæ itaque per se efficaci voluntas creata non potest in sensu composito resistere, nec unquam efficere, ut voluptatum illecebræ, vel peccandi molitæ consuetudinis lex, vel æstus cupiditatum aut passionum obicem illi moramque interponant ullam.

Eo in sensu intelligendæ veniunt quædam propositiones e Sacris Litteris, & ex S. *Augustino* excerptæ, sicut Exempli causa, dicitur lib. *Esther* is cap. 13. v. 9. *Non est qui possit resistere voluntati tuæ, si decreveris salvare Israel.* Isaias cap. 14. v. 27 *Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? Et manus ejus extenta; & quis avertet eam?* Epistolæ ad Romanos cap. 9. v. 19. *Voluntati ejus quis resistit?* Denique, S. *Augustinus* cap. 12. libri *De Correptione & Gratia*, ait: ***Subventum est infirmitati voluntatis humanæ, ut Divina Gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur; & ideo quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur &c.*** Hæ, inquam, propositiones, quæ in Scriptura Sacra, & in Sancto *Augustino* frequenter occurrunt, in sensu Thomistico sunt accipiendæ, innuuntque duntaxat; Deo, Gratia se ipsa efficaci moventi, hominem resistere non posse *in sensu composito*, idest, hominem stante in ipso Gratia se ipsa efficaci, non habere potentiam ei dissentiendi conjunctam cum actuali dissensu; sicut constans est SS. *Augustini*, & *Thomæ*; eademque probatissima doctrina luculentissimis Sanctarum Scripturarum, Summorum Pontificum, Conciliorum, & antiquorum Patrum, ac Theologorum testimoniis confirmata; hominem tamen sub imperio Gratiæ per se efficacis posse ei dissentire *in sensu diviso*, idest, hominem sub imperio Gratiæ per se efficacis retinere ei dissentiendi potentiam, ab actuali tamen dissensu & resistentia sejunctam. Quo fit, ut sensum hæreticum, (quem istis propositionibus, ex Sacris Litteris, & ex Sanctis Patribus præsertim *Augustino* depromptis, perperam affingunt Novatores, dicentes; hominem sub imperio Gratiæ per se efficacis non retinere potentiam non agendi *in sensu diviso*, seu dissentiendi potentiam sejunctam ab actuali dissensu) detestentur omnes Thomistæ.

Denique, ignorare haud poterat, P. *Daniel*, celebriores Societatis Jesu Theologos, qui in *Jansenium* calamum acuerunt, evidenter demonstrasse; interpretationem sensus compositi, & divisi (quam adhibent Thomistæ) esse orthodoxam, & ab hæretica Novatorum interpretatione penitus alienam.

In-

Inter illos Societatis Jesu Theologos laudabo hic duntaxat *Annatum*, *Stephanum Dechamps*, & *Morainem*, seu *Martinonum*, qui Scholæ Thomisticæ de Gratia se ipsa efficaci doctrinam nihil cum Janseniana hæresi affinitatis & negotii habere, multis editis Operibus, omnique argumentorum genere invictissime probarunt. Quorsum ergo Pater *Daniel*, ut Scholæ Thomisticæ invidiam conflaret, ausus est asserere, *Thomistis in explicanda Gratiæ cum libero arbitrio consensione, solemne esse admovere distinctionem sensus divisi, & sensus compositi, solis ipsis perviam, nullibi vel in Augustino, vel in Divo Thoma repertam hactenus, amicam & pergratam Novatoribus, Calvinistisque, idem se cum Thomistis sentire clamitantibus?* Sed hæc omnia P. *Daniel* se ignorare de industria simulavit; ut *sensum compositum* cum *sensu diviso*, seu potentiam dissentiendi Gratiæ per se efficaci conjunctam cum actu, idest, cum actuali dissensu, indiscriminatim confundendo cum potentia dissentiendi Gratiæ per se efficaci sejuncta ab actu, seu ab actuali dissensu, facilius posset apud incautos & imperitos Thomistarum doctrinæ tenebras offundere, eamque vanis paralogismis impetere.

Hæc igitur vera est ac genuina *sensus compositi*, & *sensus divisi* notio atque intelligentia; quod *sensus compositus* conjungat actum cum actu, quamdiu vero intra solam potentiam sistitur, nullus est *sensus compositus*, sed solum est *sensus divisus*. Ratio est, quia sensus compositus jungit non potentiam cum actu, vel cum forma opposita, sed conjungit actum cum actu, seu cum forma opposita. Verbi gratia, cum dicitur: *Prædestinatus potest damnari*; ubi intra potentiam sejunctam ab actu sistitur, propositio verissima est, facitque sensum divisum. Sed, si quis dicat: *Prædestinatus damnatur, & conjungit damnationem cum prædestinatione*; tunc sensus est compositus, & propositio subinde falsa. Sic, non dispari ratione, si quis dicat: *Liberum hominis arbitrium, a Deo motum & excitatum per Gratiam se ipsa efficacem, resistit divinæ motioni, seu actualem resistentiam cum Divina motione conjungit*, sensus est compositus ac falsus; quia simul jungit actum cum actu opposito, videlicet actualem assensum cum actuali dissensu, qui actus, cum sint invicem omnino oppositi; nullo pacto simul stare possunt. At, si quis dicat: *Liberum arbitrium, a Deo motum & excitatum per Gratiam se ipsa efficacem, potest resistere, seu dissentire Divinæ motioni & Gratiæ per se efficaci, idest, habet potentiam resistendi, seu dissentiendi, sejunctam ab actu, seu ab actuali resistentia*, tunc sensus est duntaxat divisus, adeoque verus & certus, atque extra omnem dubitationis aleam positus. Ideo enim sensus compositus est falsus; quia sensus compositus (ut mox dixi) conjungit actum cum actu opposito, seu actualem assensum cum actuali dissensu, qui duo actus, cum sint inter se oppositi, simul cohærere non possunt. Ast, versa vice, sensus divisus jungit quidem cum actu, potentiam ad actum oppositum, sed potentiam sejunctam ab actu; Exempli causa, sensus divisus conjungit cum actuali assensu potentiam ad actum oppositum, videlicet potentiam dissentiendi sejunctam ab actuali dissensu, vel ab actuali resistentia; sed non conjungit potentiam dissentiendi conjunctam cum actu, seu cum actuali dissensu vel resistentia.

Porro, licet actualis assensus simul cohærere non possit cum actuali dissensu; quia duo illi actus sunt inter se oppositi, seseque mutuo expellunt; attamen potentia dissentiendi, sejuncta ab actu, non opponitur actuali assensui; subindeque potentia dissentiendi, seu resistendi Gratiæ per se efficaci, sejuncta ab actu, seu ab actuali dissensu & resistentia, non opponitur actuali assensui, quem præbet homo Gratiæ per se efficaci; proindeque prædicta potentia dissentiendi, seu resistendi Gratiæ per se efficaci, perfecte stat & cohæret cum actuali assensu, quem homo præstat Gratiæ per se efficaci. Porro hæc Catholica Thomistarum de sensu composito & de sensu diviso interpretatio toto Cælo distat (ut iterum dicam) a sinistra & hæretica intelligentia, quam hæreti-

retici *Lutherus*, *Calvinus*, & *Jansenius* de sensu composito & de sensu diviso excogitarunt. Ajunt enim, hominem non habere potestatem dissentiendi Gratiæ per se efficaci *in sensu composito*, hoc est, quamdiu Gratia per se efficax perstat in ipsius voluntate; illum tamen posse dissentire Gratiæ per se efficaci *in sensu diviso*, ideft, si ab ejus voluntate excutiatur, seu removeatur ac separetur Gratia per se efficax. Hanc certe hæreticam de sensu composito & de sensu diviso interpretationem detestantur omnes ad unum Thomistæ.

Scio, esse plures Societatis Jesu Scriptores, ac Theologiæ Professores, qui, ut Scholæ Thomisticæ invidiam conflare possint, dictitant eamdem interpretationem, quam *de sensu composito* & *de sensu diviso* dare solent Thomistæ, admissam fuisse ab ipsomet Hæresiarcha *Calvino*. Inter illos Scriptores unum instar omnium laudabo *Franciscum Suaresium*, qui Tomo 2. *De Gratia* lib. v. cap. 38. hæc habet: *Calvinus non negat potestatem dissentiendi in sensu diviso, etiamsi motionem necessitantem poneret: Frustra ergo ad faciendam vim definitioni* (Concilii Tridentini) *imponitur Calvino, quod negaverit potestatem dissentiendi in sensu diviso; cum hæc nihil aliud sit, quam potestas habendi contrarium actum, si motio* (ideft Gratia per se efficax) *auferatur*; hactenus *Suares*, quem (Thomistis perperam tam atrocem calumniam impingentem) Theologi Salmanticenses Tomo 2. *De Gratia* Disput 7. Dubio 4. Parag. 10. n. 114. his verbis falsi convincunt: *A perdocto hoc Authore* (seu Suaresio) *posset inquiri, utrum legerit Doctores Thomistas, quos citat, vel non? Et cum hoc ultimum præsumi non debeat, rursum inquirimus, an in illis repererit intelligentiam illam sensus compositi & divisi, quam ipse, & qui eum imitantur, comminiscuntur; an vero illam, quam Alvarez docuit? Primum nullatenus dici potest; nam ipsæ paginæ & verba oppositum clamant, & mentem Scriptorum palam explicant, quin contraria intelligentia queat ipsis, nisi injustissimè, attribui*. Hoc Theologorum Salmanticensium judicium non solum approbat R. P. *Honoratus a Sancta Maria*, doctissimus Carmelita Theresianus, in ea, quam anno 1725. Bruxeliis edidit, *defensione Litterarum in forma Brevis Sanctissimi Domini nostri Papæ* BENEDICTI XIII. *ad universos Ordinis Sancti Dominici Professores contra calumnias doctrinæ Sanctorum Augustini & Thomæ intentatas*, verum etiam pag 366. fidenter provocat omnes Scholæ Thomisticæ adversarios, ut vel unum inter omnes Thomistas, qui de Gratia ad nostram usque memoriam scripserunt, proferant in medium, qui hæreticam *Lutheri* & *Calvini* de sensu composito & diviso interpretationem suo calculo probaverit. Hanc oblatam conditionem accipere etiamnum detrectant Scholæ Thomisticæ adversarii; sed quamvis sibi male conscii vadimonium deseruerint, attamen (proh dolor!) eamdem, quæ jam in vulgi fabulam abiit, occinere cantilenam, & hanc milies retusam calumniam toti Scholæ Thomisticæ affricare nunquam desistunt; *jure an injuria, quis in hoste requirat?*

Quapropter P. *Danieli Gabrieli*, qui sensus compositi & divisi interpretationem, quam Thomistæ, post Sanctum *Thomam* & antiquos Theologos toto orbe celeberrimos, usurpare solent, Calvinismi & Jansenismi insimulare præsumit, opponam duntaxat hæc Sancti *Augustini* verba: *Vide cum quibus sit mihi causa communis. quam nulla consideratione sobria pulsare calumniis & expugnare conaris: Cerne, quam perniciosum sit, tam horribile crimen objicere talibus, & quam mihi gloriosum sit, quodlibet crimen audire cum talibus... Iterum te admoneo, iterum te rogo, aspice tot ac tales Ecclesiæ Catholicæ defensores. Vide quibus tam gravem, tamque nefariam irrogaris injuriam.*

Hæc sat superque, mea quidem sententia sufficere debent ad reprimendam audaciam quorumdam vitilitigatorum hominum; qui sensus compositi & divisi germanam, quam Thomistæ adhibent, interpretationem, omnibus Catholicis exploratissimam, ac in ipsa Solis luce positam, aut se non intelligere de indu-

dustria fingunt, aut (quod gravius est) hanc Thomistarum sensus compositi & divisi interpretationem cum sinistra & hæretica sensus compositi & divisi intelligentia, quam dant *Lutherus*, *Calvinus*, & *Jansenius*, promiscuè confundere audent. *Homo* itaque (sunt verba doctissimi nostri *Antonini Reginaldi* Part. 1. libri *De Mente Concilii Tridentini* cap. 33.) *præventus Gratia per se efficaci potest non agere in sensu diviso; hoc est, si potentia sola attribuatur alteri parti illius propositionis, sive si homini etiam prævento illa Gratia attribuatur illa potentia ad non agendum; verissima est propositio. Et hic est verissimus sensus divisus, quia potentia illa dividit, & est media inter hæc duo: habere Gratiam se ipsa efficacem, & non agere. Quamvis enim ista duo non stent simul; quod homo moveatur Gratia per se ipsam efficaci, & non consentiat: Stat tamen potentia cum illorum altero, etiam in ordine ad alterum; hoc est, stat quod homo moveatur per Gratiam per se ipsam efficacem, & quod simul & semel habeat potentiam ad oppositum ejus, ad quod Gratia illa movet. Et quia potentia sic dividit illa duo, idcirco vocatur sensus divisus.*

Verum, semel in optimo lumine collocata vera & catholica *sensus compositi* & *sensus divisi* interpretatione, qua, ad explicandam Gratiæ per se efficacis cum libero arbitrio concordiam, utuntur Thomistæ; in auras, fumumque facessunt paralogismi, & sophisticæ Patris *Danielis* argumentationes; planeque ostenditur, prius istud judicium, quod Deus volens alicui Ethnico dare Gratiam per se efficacem ut convertatur ad Fidem, format in hunc modum: *Ea est hujus Gratiæ natura, ut nullam homini imponat necessitatem se se convertendi*, optimè in doctrina Thomistarum cohærere cum altero judicio, quod Deus (ut ait idem Pater *Daniel*) hunc in modum facit: *Ea est hujus Gratiæ*, seu per se efficacis, *natura, ut certissimè & infallibiliter conversura sit*. At enim, Thomistæ lubentissime fatentur, Deum, quando vult alicui Ethnico impertiri Gratiam per se & ab intrinseco efficacem, cognoscere quidem eam esse hujus Gratiæ per se efficacis naturam, ut nullam homini impositura sit necessitatem; quia quilibet homo, etiam in ipso perstante Gratia se ipsa efficaci, potest *in sensu diviso* (ut mox diximus) dissentire Gratiæ per se efficaci, idest, retinet semper homo sub imperio Gratiæ per se efficacis potentiam ei dissentiendi sejunctam tamen ab actuali dissensu.

At vero, cum Deus etiam certissimè cognoscat, hominem non posse *in sensu composito* dissentire, seu resistere Gratiæ per se efficaci, idest, hominem nunquam habiturum potentiam resistendi, seu dissentiendi Gratiæ per se efficaci conjunctam cum actu, seu cum actuali resistentia, ideo certissimè cognoscit, *Eam esse hujus Gratiæ per se efficacis naturam, ut certissimè, conversura sit*.

Hac itaque expedita Thomistarum doctrinæ explicatione liquet suam constare veritatem, tam illi judicio quod Deus, primo loco intuens Gratiæ per se efficacis naturam facit hunc in modum: *Ea est hujus Gratiæ natura, ut nullam sit impositura necessitatem*, quam alteri judicio, quod Deus, intuens ejusdem Gratiæ per se efficacis naturam, format in hunc modum: *Ea est hujus Gratiæ natura, ut certissimè conversura sit*. Hoc pacto exsufflatur male consutum Patris *Danielis* sophisma, in quo cum sua Schola Moliniana pertendit; hominem non fore liberum, si non haberet potentiam resistendi cuicumque Gratiæ efficaci conjunctam cum actu, seu cum actuali dissensu & resistentia. Qua in re Pater *Daniel* palam adversatur doctrinæ Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ*, bene multis Summorum Pontificum & Conciliorum definitionibus consonæ, quæ admittit necessitatem Gratiæ per se efficacis ad omnes & singulos pietatis actus; subindeque essentiam libertatis humanæ non in hoc constituit, quod homo possit *in sensu composito* resistere Gratiæ per se efficaci, seu quod habeat homo potentiam resistendi Gratiæ per se efficaci conjunctam cum actu, seu cum actuali resistentia; sed essentiam libertatis humanæ in hoc reponit, quod homo sub imperio Gratiæ per se efficacis

ctis possit *in sensu diviso* non agere, immo docet, quod homo potest *in sensu diviso* dissentire Gratiæ per se efficaci; sicut manifesto constabit ex his, quæ deinceps dicturus sum; sed præsertim in illa, quam ad te scripturus sum, Epistola, in qua germanam mentem Concilii Tridentini circa essentiam libertatis humanæ, & Gratiam per se efficacem dilucide explanabo.

Sed, inquit P. *Daniel*: *ut Deus, intuendo Gratiæ per se efficacis naturam, formet hoc judicium*: ea est hujus Gratiæ natura, ut certissime fit conversura, *oportet, ut statuatur intercedere vinculum necessarium inter Gratiæ naturam & conversionem hominis. Si hæc necessitas & connexio a libertatis usu non pendere cognoscitur a Deo, & revera in Systemate Thomistarum cognoscitur, a libertate non pendet, & ejus usum antecedit; estque, ut loquuntur Theologi*, NECESSITAS ANTECEDENS, *non, ut in opposito Systemate* (seu Molinistarum) CONCOMITANS, aut CONSEQUENS; *quæ aut includat usum libertatis, aut sequatur. Si libertatem antecedit, ut procul dubio antecedit, eamdem, id quod omnis Theologia docet, evertit. Igitur in Systemate Thomistarum Decretum Dei, hoc ipso nomine, quod erroris expers dicitur ac certissimum, conciliari cum humana libertate nequit*.

Verum, utroque genu claudicat hæc Patris *Danielis* argumentatio, quippe quæ necessitatem, quam Theologi vocant *Antecedentem, absolutam, physicam*, seu *necessitatem consequentis*, perperam & inscite confundit cum necessitate, quam iidem Theologi appellant *hypotheticam*, idest, *conditionatam*, seu *necessitatem consequentiæ & infallibilitatis*. Necessitas *antecedens, absoluta, physica*, & *consequentis*, ea est, inquiunt Theologi, qua quidpiam in se absolute, & citra ullam factam hypothesim, ita necessario est tale, ut alio modo se habere haud possit; sic ignis necessario calefacit; sic sol necessario illuminat; sic homo constat necessario mente & corpore, ut non possit ex iis non constare. Hæc necessitas, quæ dicitur *antecedens, absoluta, physica*, & *consequentis*, tollit, nemine refragante, libertatem. Necessitas vero, quæ appellatur *consequentiæ & infallibilitatis*, seu necessitas *hypothetica*, hoc est, *conditionata*, illa est, quæ hypothesim aliquam consequitur, sive, qua quidpiam, facta quadam hypothesi, non potest alio modo esse. Hæc autem necessitas *consequentiæ & infallibilitatis*, seu necessitas *hypothetica & conditionata*, nullo pacto adimit liberum hominis arbitrium, sicut ipsimet fatentur Molinistæ. Ajunt enim, facta semel hypothesi, quod Deus præscivit, aliquid esse determinate futurum, necesse esse necessitate *consequentiæ & infallibilitatis*, seu necessitate *hypothetica & conditionata*, ut eveniat, quia præscientia Dei est infallibilis, & omnis erroris expers; sed id tamen infallibiliter eventurum citra ullam vel minimam libertatis læsionem. Similiter dicunt Molinistæ, facta hypothesi, quod Deus dare velit alicui Ethnico Gratiam congruam ad Fidem, necesse esse necessitate *consequentiæ & infallibilitatis*, seu necessitate *hypothetica & conditionata*, ut ille Ethnicus convertatur ad Fidem, quamvis salva & incolumis maneat ipsius libertas.

Quod igitur Pater *Daniel* cum tota Schola Moliniana docet de re præscita a Deo, & de Decreto, quo Deus vult alicui Ethnico conferre Gratiam congruam ad Fidem, idem afferunt Thomistæ de Decreto, quo Deus vult aliquem vocare ad Fidem per Gratiam se ipsa & ab intrinseco efficacem. Dicunt, inquam, Thomistæ, facta semel hypothesi, quod Deus decernat vocare aliquem Ethnicum ad Fidem per Gratiam se ipsa efficacem, necesse esse necessitate *consequentiæ & infallibilitatis*, seu necessitate *hypothetica & conditionata*, ut Gratia per se efficax convertat infidelem; sed negant Thomistæ, Gratiam per se efficacem necessario conversuram infidelem necessitate *consequentis*, seu necessitate *physica & absoluta*, quia, ajunt Thomistæ, si Gratia per se efficax necessario converteret hunc infidelem necessitate *consequentis*, seu *necessitate absoluta & physica*, sequeretur, quod ille infidelis, stante in ipso Gratia per se

 effica-

efficaci ad Fidem, non servaret potentiam dissentiendi huic Gratiæ *in sensu diviso*, seu non retinere potentiam dissentiendi Gratiæ per se efficaci sejunctam ab actuali dissensu, subindeque ille infidelis non posset non agere, ergo non foret amplius liber; cum certum sit, solam illam potentiam *ad non agendum*, in *sensu diviso*, necessario requiri ad essentiam humanæ libertatis; atqui Schola Thomistica docet, Ethnicum, quem Deus per Gratiam se ipsa efficacem vocat ad Fidem, retinere sub imperio ejusdem Gratiæ potentiam ei dissentiendi *in sensu diviso*, idest, semper servare potentiam dissentiendi Gratiæ per se efficaci sejunctam tamen ab actuali dissensu; non ergo, juxta Thomistarum doctrinam, Gratia per se efficax necessario convertit infidelem, necessitate *consequentis*, seu necessitate *absoluta*, *physica*, & *antecedenti* (quo pleno contumeliæ convicio Scholam Thomisticam onerat P *Daniel*) sed Gratia per se efficax necessario convertit infidelem necessitate duntaxat *consequentiæ* & *infallibilitatis*, seu necessitate *hypothetica* & *conditionata*; quæ, ut concors est omnium Theologorum sententia, ne minimum quidem lædit libertatem.

In hoc certe eo minus æquum se præbuit Censorem Pater *Daniel*, quod ignorare haud poterat, Thomistas hanc doctrinam hausisse ex Sancto *Thoma*, cujus hic tantum tria (ne longior sim) locupletissima loca indicabo, quæ rem plane conficient. In primis, Angelicus ille Doctor 1. Parte Quæstione 19. Art. 8. postquam hoc sibi proposuit argumentum: *Videtur quod voluntas Dei rebus volitis necessitatem imponat. Dicit enim Augustinus in Enchiridio: Nullus fit salvus, nisi quem Deus voluerit salvari; & ideo rogandus est ut velit; quia necesse est fieri, si voluerit*. Huic sibi proposito argumento, quod ipsissimam complectitur a Patre *Daniele* propositam difficultatem, sic respondet Theologorum Princeps: *Dicendum*, inquit, *quod per illud verbum Augustini intelligenda est necessitas in rebus volitis a Deo, non absoluta, sed conditionalis: necesse est enim, hanc conditionalem veram esse: Si Deus hoc vult, necesse est hoc esse*. Rursus, Quæst. 23. *de Veritate* Art. 4. ad 1. simili respondens argumento, hæc habet Sanctus ille Doctor: *Dico, quod Deum velle aliquid in creaturis, utpote Petrum salvari, non est necessarium absolute, sed facta suppositione, quod Deus illud velit, vel voluerit, impossibile est eum non voluisse vel non velle; eo quod voluntas ejus immutabilis est: unde talis hujusmodi necessitas apud Theologos vocatur necessitas immutabilitatis*. Denique, Sanctus *Thomas*, sibi semper constans, 1. 2. Quæst. CXII. Art. 3. idem confirmat his verbis: *Præparatio ad gloriam, si consideretur secundum quod est a Deo movente, habet necessitatem ad id quod ordinatur a Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis; quia intentio Dei deficere non potest*. Vides itaque, ni fallor, Patrem *Danielem* non fuisse assecutum mentem S. *Thomæ*, eumque de industria necessitatem *antecedentem*, *absolutam*, *physicam*, & *consequentis* promiscue confudisse cum necessitate *hypothetica*, seu *conditionata*, *consequentiæ* & *infallibilitatis*; ut inde facilius inferre posset, doctrinam Thomistarum de Gratia per se & ab intrinseco efficaci, imponere voluntati humanæ absolutam, physicam & antecedentem necessitatem. Sed, me hercle, qui ex talibus argumentis similes consecutiones deducunt, nonne iidem possent ex vite colligere carduos, aut ex ficu sorba?

Advertere tamen debes, me superius dixisse, hominem *posse resistere Gratiæ per se efficaci in sensu diviso*, *sed non in sensu composito*. Quod quidem ut clarius intelligas, duplicem cum S. *Thoma*, ejusque Discipulis distinguo resistentiam; unam videlicet, quæ in rigore sumitur, quæque locum habet, quando virtus alicujus Agentis vincitur, retardatur, debilitatur & infringitur ab alio Agente, sicut, exempli causa, dum hostis in urbem irrumpit, ei cives pro viribus resistit, ipsius impetum retundit, retardat, aut superat. Hæc est resistentia in stricto & rigoroso sensu intellecta. Altera est resistentia, quæ in latio-

latiori sensu accipitur, quæ potestatem dicit supra effectum quem causa libera producit, sed non supra Divinam virtutem à qua tanquam a causa universalissima efficitur. Utramque resistentiam accuratissime distinguit S. *Thomas* in 4. Sentent. Distinct. XI. Quæstiuncula 3 in Responsionem ad secundum quod sibi proponit argumentum, ubi hæc habet: ***Dicendum, quod aliqua potest esse resistentia dupliciter; uno modo ex parte Agentis, quando scilicet ex contraria Agente virtus ipsius debilitatur: alio modo ex parte ipsius effectus, quando ex contraria dispositione impeditur effectus. In omni actione, ubi Agens non patitur; prima resistentia non habet locum, sed secunda solum. Unde in operationibus Divinis non ostenditur difficultas secundum resistentiam ad Agentem, sed secundum impedimentum effectus.***

Hac itaque summe observanda utriusque resistentiæ posita distinctione. Dico primo cum omnibus Thomistis, voluntatem creatam resistere haud posse Gratiæ per se efficaci, si sermo sit de resistentia in rigore sumpta; quia voluntas creata non habet potestatem supra virtutem & motionem Divinam, nec eam ullo pacto debilitare, vincere, superare, & infringere potest. Dico tamen secundo cum omnibus etiam Thomistis, hominem posse resistere Gratiæ per se efficaci in sensu diviso, si *posse resistere* in latiori sensu sumatur, quatenus videlicet voluntas creata potestatem habet supra effectum quem, tanquam causa libera, producit, quemque impedire potest in sensu diviso. At enim, cum efficacissima Dei voluntas nullam voluntati creatæ imponat necessitatem (sicut dogma Fidei est contra *Jansenium*, aliosque Novatores) quantumvis Divina voluntas per Gratiam se ipsa efficacem moveat & impellat creatam voluntatem; nihilominus potest creata voluntas aliud velle, & eo sensu potest in sensu diviso impedire effectum Divinæ voluntatis. Unde resistere potest Divinæ voluntati, ***non secundum resistentiam ad agentem, sed secundum impedimentum effectus***, sicut loco, mox a me laudato, conceptis verbis ait Angelicus Doctor. Hinc Concilium Senonense in Decreto Fidei, sumendo *posse resistere* in sensu latiori, ait, ***neque tale esse ejusmodi Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit***. Quæ Concilii Senonensis definitio apprime consentit cum canone quarto Sessionis sextæ Concilii Tridentini: ***Si quis dixerit liberum arbitrium, motum & excitatum a Deo, non posse dissentire, si velit, anathema sit.***

Postremo, quamplurimi Thomistæ, quorum hic catalogum texere nimis longum esset, impugnantes errores *Jansenii*, & sumentes *posse resistere* in latiori sensu à nobis superius exposito, constanter docuerunt voluntatem creatam *posse resistere* Gratiæ per se efficaci in sensu diviso, non tamen in sensu composito. Quocirca, nulla est realis & vera, sed tantummodò apparens antilogia, seu dissonantia inter Thomistas, dum alii dicunt voluntatem creatam posse resistere Gratiæ per se efficaci in sensu diviso; alii vero negant. Illi quippe Thomistæ, qui affirmant voluntatem creatam posse resistere Gratiæ per se efficaci in sensu diviso, *Tò* posse resistere sumunt in latiori sensu. Hi vero Thomistæ, qui ajunt voluntatem creatam non posse resistere in sensu diviso Gratiæ per se efficaci, Tò *non posse resistere* accipiunt in stricto & rigoroso sensu; utrique sensui nullus subest error, sed sua potius constat veritas. Quo fit, ut inter Thomistas perfecta & absoluta ineatur concordia, omnesque Thomistæ in unam de libero hominis arbitrio, & de Gratia per se efficaci conspirent doctrinam, quam è purissimo Doctoris Angelici fonte hauserunt; eamque ad nostram usque memoriam jugiter illibatam conservarunt, & bene fortunante Deo, ad seram usque posteritatem transmittent.

Hæc obiter te præmonere duxi, ut intelligas quo in sensu superius dixi, & in sequentibus Epistolis sæpius dicturus sum, voluntatem creatam posse resistere Gratiæ per se efficaci in sensu diviso. Qui certe loquendi modus adhibetur à S. *Thoma*, & in Schola Thomistica à quadringentis annis usurpari solet, sicut apposite observat doctissimus noster *Massoulie* in suo egregio Opere

F 2 cui

cui titulus eſt: S. *Thomas ſui Interpres* pag. 446. col. 2. ubi loquendo de Auxilio per ſe efficaci, hæc habet: *Ejuſmodi auxilium eſt, cui reſiſti poteſt. Et mirum eſt hæc verba à quibuſdam nobis objici, ac ſi modus eſſet loquendi in noſtra Schola inſolitus, aut noſtræ ſententiæ adverſaretur;cum tamen jam à quadringentis annis, a quibus Schola inſtituta eſt, cum S. Thoma a nobis dictum ſit; quod* (ſunt verba S. Thomæ) *quia virtus rationalis ſe habet ad oppoſita; ideo Deus ſic movet mentem humanam ad bonum, quod tamen poteſt huic motioni reſiſtere. Quodlibet.* 1. *Art.* 7. *Utrumque enim, ut centies diximus, admittendum eſt, quod infallibiliter, inſuperabiliter,& immutabiliter a Deo voluntas hominis moveatur, & tamen huic motioni poſſit voluntas reſiſtere.*

Hac præmiſſa obſervatione, ad conciliandos Thomiſtas ſumme neceſſaria, non abs re erit, antequam cæteris Patris *Danielis* objectionibus faciam ſatis, breviter diluere argumentum, quod ad ſuffulciendam ejuſdem Scriptoris objectionem, mox a me difflatam, proponis in ea quam ad me ſcripſiſti Epiſtola, ubi hæc habes: *Facile quidem capio*, inquis, *neceſſitatem conſequentiæ, & hypotheticam, ſi eo in ſenſu exponatur, quo* P. *Daniel, aliique Moliniſtæ eam interpretari ſolent, nullo pacto lædere hominis libertatem; quia, ut inquiunt illi Theologi, hæc neceſſitas conſequentiæ, & conditionata ex mea libertate originem ducit. Ex. Gr. in inſtanti, quo loquor, neceſſarium quidem eſt neceſſitate conſequentiæ & conditionata ut loquar, & tamen hæc mea actualis locutio libera eſt, quia ortum ducit ex mea libera voluntate, ſeu ex loquendi ſuppoſitione, quam ego libere poſui. Similiter, ſi Deus mihi impertiri velit Gratiam efficacem congruam, neceſſe eſt neceſſitate conſequentiæ & hypothetica ut bene agam; hæc tamen bene agendi neceſſitas hypothetica, cum oriatur ex mea libera voluntate, ſeu ex bene agendi ſuppoſitione, quam ego libere poſui, quamque me libere poſiturum Deus per ſcientiam Mediam prævidit, non poteſt meæ libertati officere, ſed potius eſt ſignum & effectus libertatis meæ. Id, inquam, facile capio; quia, ut appoſite S. Anſelmus lib.* 1. Cur Deus homo *cap* 18. *ait:* Eſt neceſſitas ſequens, quam res facit, ut dum loqueris, ex neceſſitate loqueris & tamen libere. *Aſt, in doctrina Scholæ Thomiſticæ res longe aliter ſe habet. Præmotio quippe phyſica imponit voluntati humanæ bene agendi neceſſitatem non tantùm conditionatam & hypotheticam, ſed antecedentem, tum quia meam antevertit libertatem, tum quia indiſſolubili nexu ac vinculo connectitur cum effectu, ad quem a Deo datur. Quo fit, ut hæc neceſſitas antecedens, quam invehit Præmotio phyſica, tollat penitus ac perimat liberum hominis arbitrium.* Tuæ tandem objectioni hanc feſtivam corronidem imponis. *Hic eſt, mea quidem ſententiæ, implicatiſſimus nodus, cui findendo Thomiſtæ fortem cuneum adhibere debent.*

Verum, ut candide dicam, hæc tua objectio ne leve quidem Thomiſtis faceſſit negotium. Negant enim omnes ad unum Thomiſtæ. Præmotionem phyſicam, ſeu Gratiam ſe ipſa efficacem imponere humanæ voluntati neceſſitatem antecedentem bene agendi, quia, inquiunt Thomiſtæ, neceſſitas antecedens (ut conſtans eſt omnium Theologorum ſententia) tollit libertatem humanæ voluntatis, impeditque, ne voluntas libere prodeat in actum ſuum; porro Præmotio phyſica, licet noſtram præveniat libertatem, & infallibili nexu connectatur cum ſuo effectu, non tollit tamen, nec impedit, noſtram libertatem, ſed potiùs illam perficit; tum quia Præmotio phyſica attemperatur connaturali modo agendi voluntatis liberæ, ejuſque virtute Deus (ut ſæpius docet S. Thomas) attingit non ſolum ſubſtantiam actus, ſed & modum ejus, qui eſt libertas: Tum quia etiam Præmotio phyſica intactam prorſus relinquit in intellectu creato indifferentiam objectivam judicii rationis, qua perſtante, ſemper integra manet humanæ voluntatis libertas, ſicut opportunius in altera Epiſtola commonſtrabo: Tum quia denique, Præmotio phyſica fortiſſime quidem, ſed ſuaviſſime voluntatem ducit ad actu agendum, non minus libere, im-

immo longe liberius, quam si sola voluntas se ipsam determinaret ad agendum, sicut luculentissime docent S. *Augustinus*, & S. *Thomas*, quorum prior cap. 14. lib. *De Correptione & Gratia* hæc habet: *Magis habet* (Deus) *in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas*. Alter vero, seu Doctor Angelicus, Quæst. 22. *De veritate* Art. 8. hæc habet: *Sicut voluntas potest immutare actum suum, ita & multo amplius Deus*. Et Articulo 9. ejusdem Quæstionis: *Ex parte voluntatis* (inquit S. Thomas) *mutare actum voluntatis non potest, nisi quod operatur intra voluntatem, & hoc est ipsa voluntas, & id quod est causa esse voluntatis, quod secundum Fidem solus Deus est: unde solus Deus potest inclinationem voluntatis, quam ei dedit, transferre de uno in aliud, secundum quod vult*.

Tantùm igitur abest, ut Præmotio physica, seu Gratia se ipsa efficax, per quam Deus inclinationem voluntatis, quam ei dedit, transfert de uno in aliud, tollat liberum hominis arbitrium, & inducat necessitatem antecedentem, sicut clamitant Molinistæ; ut potiùs Præmotio physica, seu Gratia per se efficax sit causa cur voluntas humana libere suas actiones producat: *Gratia est effectrix bonæ operationis*, inquit S. *Augustinus* cap. 14. lib. *De Gratia Christi* contra *Cælestium & Pelagium*. Et cap. 16. libri de Gratia & libero arbitrio: *Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati*. S. *Augustino* suffragantur alii Patres; S. *Cælestinus* I. in Epistola ad Episcopos Galliæ capite primo: *Deus operatur in ipsum liberum arbitrium, ut bonus motus voluntatis ex Deo sit*. S. *Prosper* in Epistola De libero arbitrio ad *Rufinum*: *In libero arbitrio gratia Dei affectum credendi generat*; S. *Fulgentius* lib. *De veritate Prædestinationis* capite 18. *In nobis gratia Dei bonam efficit voluntatem*; S. *Bernardus* cap. 12. De libero arbitrio: *Deus & voluntatem applicat operi, & opus explicat voluntati*. Agmen SS. Patrum claudet Angelicus Doctor, qui in lib 2. Sent. Dist. 25. Quæst. 1. Art. 2. ad 1. mentem suam hisce clarissimis verbis exprimit: *Deus operatur in voluntate & in libero arbitrio secundum ejus exigentiam: unde etiamsi voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus hoc sua omnipotentia facit, ut illud, in quod mutatus, voluntarie & libere velit*. His Sanctorum Patrum testimoniis liquet, Præmotionem physicam, seu Gratiam se ipsa efficacem, non imponere voluntati humanæ necessitatem antecedentem, sed eam potius esse causam effectricem bonæ & liberæ voluntatis.

II. Pergamus, si placet, cætera Patris *Danielis* excutere argumenta, ut omnibus innotescat, quam argute differit! Quantæ sunt illius delitiæ! ut sibi placeet in sophisticis argumentationibus! ut ei displicent omnes Thomistarum solutiones! ut denique lectoribus suis magnificis verbis pollicetur, quidquid dixerit pro oraculo ab universis acceptum iri. Ego vero, ut obiter dicam, pluribus detectis vitiis, quibus laborant Patris *Danielis* argumentationes, facile mihi persuadeo, hunc Scriptorem nullas ad rectam argumentationem præscriptas regulas observasse, cum tot paralogismos contra Scholæ Thomisticæ doctrinam inauspicatis illineret chartis.

Sic itaque argumentatur iterum Pater Daniel: *Deus Ethnico largitur gratiam vocationis ad Fidem. Ea Gratia per se nimirum est efficax & prædeterminans: Contendo, hunc Ethnicum, quo tempore gratiam accipit non posse, si qua sit principiis vestris* (seu Thomistarum) *fides, illi resistere, idque in ejus potestate non esse. Sic probo; Illi gratiæ non potest resistere Ethnicus, nisi per actum voluntatis, quo illam rejiciat; Atqui, si Gratiam hanc illi datam fuisse ponimus, ejusmodi actum elicere non potest: Igitur non potest Gratiæ resistere. Minorem hujus syllogismi, sive propositionem secundam ita demonstro. Penes hunc hominem non est elicere actum voluntatis rebellis & gratiam repudiantis sine physica prædeterminatione, quæ ipsius voluntati potestatem hoc agendi tribuat, eumque prædeterminet ad talem actum. At, e ve-*

ftris principiis (seu Thomistarum) *sea Prædeterminatione physica tum caret, cum Gratiam per se efficacem, qua prædeterminatur ad conversionem, accipit. Igitur penes Ethnicum hunc non est elicere voluntatis actum, quo Gratiam hanc rejiciat. Ergo illi Gratiæ resistere non potest.* En nodum plane indissolubilem! qui adeò Patri *Danieli* placet, ut Thomistis, quasi prostratis, & mutire non valentibus, insultet his verbis: *Apage frivolas verborum argutias: Responsa solida quærimus, quæ hanc vim apud Theologum prudentem, ingeniosum, nulla opinione percepta occupatum habeant.*

Sed sophisticam esse hanc Patris *Danielis* argumentationem, nemo est (si tantisper in doctrina Scholæ Thomisticæ sit versatus) qui statim non videat. Quis enim, amabò, fuit unquam Thomista, qui dixerit Promotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem dare voluntati humanæ potentiam agendi, sicut Thomistis falso affingit Pater *Daniel*, cum omnes Thomistæ uno ore, uno sensu & animo constanter doceant, voluntatem creatam independenter omnino à Præmotione physica, seu a Gratia per se efficaci, habere beneficio Gratiæ sufficientis, veram, proximam, completam, & expeditam potentiam agendi vel non agendi; ita ut voluntati creatæ, Gratia sufficienti instructæ, nihil prorsus desit ex parte potentiæ, seu ex parte actus Primi. Præmotio siquidem physica, seu Gratia per se efficax, non se tenet ex parte actus primi, seu ex parte potentiæ, sed tenet se duntaxat ex parte actus secundi, applicando videlicet agendi potentiam, quam per Gratiam sufficientem habet voluntas creata, ad actum secundum, efficiendo videlicet ut voluntas creata in actualem prorumpat operationem.

Quorsum ergo Pater *Gabriel Daniel* traducit Thomistas, quasi velint, Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem dare voluntati creatæ potestatem agendi, eamque se tenere ex parte actus primi, seu ex parte potentiæ? Ut quid etiam Pater *Daniel* ait, Ethnicum, qui, juxta Thomistas, vocatur a Deo ad Fidem per physicam Præmotionem, seu per Gratiam se ipsa efficacem, non habere potestatem eidem Gratiæ dissentiendi? Quod tamen negant omnes ad unum Thomistæ, qui palam profitentur, Ethnicum a Deo per Gratiam se ipsa efficacem vocatum ad Fidem, infallibiliter quidem conversum iri ad Fidem, sed tamen penes illum Ethnicum esse, stante etiam in ipso Gratia illa per se efficaci ad vocationem Fidei, potentiam ei dissentiendi sejunctam tamen ab actuali dissensu.

Id certè ignorare non poterat P. *Daniel*, qui in Epistola decima ad *Natalem Alexandrum* jactat se esse omnibus doctioribus Thomistis longe oculatiorem; sed id consulto dissimulavit, & ut Thomistarum doctrinam improbandi occasionem haberet, supponit tanquam rem extra omnem dubitationis aleam positam, hominem non fore liberum, si dum agit, retineret duntaxat potentiam dissentiendi Gratiæ per se efficaci in *sensu diviso*, idest, si retineret tantum potentiam dissentiendi Gratiæ per se efficaci sejunctam ab actuali dissensu, ut volunt Thomistæ, pertenditque ad essentiam libertatis humanæ necessario requiri ut voluntas creata possit etiam in *sensu composito* resistere cuicumque Gratiæ efficaci, idest, cum actuali dissensu. Quo posito principio, asserit P. *Daniel*, Ethnicum, qui, juxta Thomistas ad Fidem vocatus a Deo per Gratiam se ipsa efficacem, non potest huic Gratiæ resistere in *sensu composito*, idest, qui non habet potentiam huic Gratiæ dissentiendi conjunctam cum actu, seu cum actuali dissensu, non esse liberum, nec posse resistere Gratiæ per se efficaci.

At, istud P. *Danielis*, & Scholæ Molinianæ Theologorum principium duplici momento confutari potest. Primo, quia ipsimet Scholæ Molinianæ Theologi, qui, præter Gratiam versatilem, admittunt *Gratiam Congruam*, ultro fatentur, hominem, cui Deus decrevit dare Gratiam congruam, non posse resistere *in sensu composito* huic Gratiæ congruæ, idest, non habere potentiam resistendi huic Gratiæ conjunctam cum actu, hoc est cum actuali dissensu. Igitur,

tur, velint nolint, Congruistæ Societatis Theologi (quorum Systema de Gratia Congrua suo calculo approbat P. *Daniel*) fateri tenentur, essentiam libertatis humanæ sitam non esse in potentia resistendi Gratiæ efficaci *in sensu composito*, seu potentiam resistendi Gratiæ efficaci conjunctam cum actu, seu cum actuali resistentia, necessario non requiri ad constituendam essentiam libertatis; alioqui sub Gratia Congrua non staret hominis libertas, quod tamen omnino negant isti Congruistæ Theologi.

Præterea, Ecclesia Catholica damnavit quidem, & jure optimo damnavit *Lutherum*, *Calvinum*, & *Jansenium*, tanquam liberi arbitrii osores, eversores, subindeque Gratiæ necessitantis assertores, quod docerent, hominem à Gratia per se efficaci impulsum a Deo, non retinere (perstante in ipso Gratia per se efficaci) veram dissentiendi potentiam sejunctam ab actu opposito, indeque concluderent, Gratiam per se efficacem imponere homini ad agendum inevitabilem necessitatem. Sed nunquam definivit Catholica Ecclesia, hominem non esse liberum, si a Gratia per se efficaci a Deo impulsus, non retineat potentiam huic Gratiæ resistendi *in sensu composito*, idest, si non habeat potentiam Gratiæ per se efficaci resistendi conjunctam cum actuali resistentia; id, inquam, tantum abest ut unquam definierit Catholica Ecclesia, ut potius semper judicaverit, perfectam stare hominis libertatem, qui, per Gratiam se ipsa efficacem præmotus ac determinatus ad agendum, retinet, stante in ipso Gratia per se efficaci, potestatem ei resistendi *in sensu diviso*, hoc est, retinet potentiam dissentiendi Gratiæ per se efficaci sejunctam ab actuali dissensu, sicut docent omnes Thomistæ.

Et sane, ut obiter dicam, Ecclesia Catholica in Decretis Summorum Pontificum, & in definitionibus Conciliorum firmiter omni ævo adhæsit doctrinæ Sanctorum Patrum, præsertim *Augustini*, & *Thomæ* de Gratia per se & ab intrinseco efficaci ad singulos pietatis actus necessaria (sicut bene juvante Deo opportunius in sequentibus aliis Epistolis evincam.) Atqui, concideret, & ab imis fundamentis corrueret doctrina Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* de Gratia per se efficaci, si homo, ea instructus, retineret potentiam ei dissentiendi *in sensu composito*, hoc est, stante in ipso Gratia per se efficaci servaret potentiam ei dissentiendi conjunctam cum actu opposito, seu cum actuali dissensu: Ea quippe facta semel hypothesi, Gratia per se efficax non haberet amplius infallibilem nexum, seu connexionem cum suo effectu, nec ea esset Gratiæ per se efficacis natura, ut certissime converteret, nec denique Decretum Dei de danda Gratia per se efficaci certum esset, & cum eventu citra ullam dubitationem conjunctum, subindeque penitus destrueretur doctrina Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* de Gratia per se efficaci. Cum igitur Ecclesia Catholica semper Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* doctrinæ de Gratia per se efficaci indivulse adhæserit, eamque Orthodoxam esse sæpius declaraverit, palam sequitur, Ecclesiam Catholicam nunquam definiisse, aut docuisse, ad essentiam libertatis humanæ requiri, ut homo retineat potentiam resistendi Gratiæ per se efficaci *in sensu composito*, idest, ut habeat potentiam resistendi Gratiæ per se efficaci conjunctam cum actu opposito, sed potius sequitur, Ecclesiam Catholicam semper judicasse, veram humanæ libertatis essentiam in hoc sitam esse, quod homo, a Gratia per se efficaci impulsus ac prædeterminatus sic agat, ut servet potentiam non agendi, cum eidem Gratiæ resistere, seu dissentire possit *in sensu diviso*, idest, retineat potentiam Gratiæ per se efficaci resistendi, seu dissentiendi, sejunctam ab actu opposito, seu ab actuali dissensu, & resistentia.

Patet itaque, hoc Patris *Danielis* argumentum esse merum sophisma, brutumque fulmen, quo ne leviter quidem feriuntur Thomistæ. Sed ea de re plura dicendi se se opportunior dabit occasio in alia, quam ad te scribam, Epistola, in qua genuinam dabo interpretationem hujus canonis Concilii Tri-

dentini: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium motum & excitatum a Deo non posse dissentire, si velit, anathema sit*, eademque opera faciam satis objectionibus, quas Molinistæ proponunt, ut probent, potentiam illam, quam, ut docent Thomistæ, homo sub imperio Gratię per se efficacis retinet eidem Gratiæ dissentiendi, sejunctam ab actu opposito, & quæ, stante in ipso Gratia per se efficaci, non reducetur ad actum, non esse veram potentiam, sed esse futilem, vanam, commentitiam, & chymæricam potentiam.

III. Tertium superest argumentum, quod Pater *Gabriel Daniel* intorquet in Thomistas, quodque præcedentibus nihilo efficacius est, sed est merum sophisma, quod in omnium incurrit oculos. Ut enim Molinianus ille Scriptor probet, homini justo, qui caret Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, esse præcepta impossibilia, proponit argumentum his verbis conceptum: *Ea Gratia, quæ homini justo datur, lumen est supernaturale & inspiratio ad implendum præceptum. Verum, ut docetis* (Thomistæ) *hæc inspiratio, hoc lumen, uno verbo, hæc Gratia destituta est physica prædeterminatione ad implendum præceptum; immo, cum hoc lumine collustratur istius justi mens, cum hac inspiratione voluntas ejus movetur absque Prædeterminatione physica ad implendum præceptum, tunc physicam habet Prædeterminationem ad non implendum præceptum. Quid igitur tunc ille accipit? Accipit potestatem non implendi præcepti, accipitque per physicam Prædeterminationem, quam Deus ei tribuit ad illud non implendum. At potestatem illius implendi non accipit, quia non accipit Prædeterminationem physicam ad implendum mandatum. Caret ergo implendi præcepti potestate ac proinde libertate ad implendum præceptum caret. Ex eadem Propositione demonstrata quam duræ consecutiones manant? Videtur ex hac propositione generali sequi, præcepta Dei toties justis esse impossibilia, quoties ea non implent. Toties enim eadem sors eorum & conditio est; atque illius justi, cujus modo mentionem feci, abest physica Prædeterminatio ad implenda nimirum præcepta: abest ad non implendum. Hæc prima consecutio: Peccant nihilominus justi, cum ea præcepta non implent, ad quæ implenda facultas ipsis nulla subest: Ergo libertas, opposita necessitati agendi, necessaria non est ad demerendum. Hæc altera consecutio. Denique, si valent eadem principia* (idest Thomistarum) *quicumque Gratia efficaci est instructus, nullam, qua ipsi resistat, Prædeterminationem habet, igitur efficaci Gratiæ resisti non potest:*

In hoc Patris *Danielis* argumento tot sunt calumniæ, quot verba; adeo ut mirum sit, virum religiosum & Sacerdotem voluisse universum Prædicatorum Ordinem publicis vulgari idiomate editis Scriptionibus infamare, & totius Scholæ Thomisticæ doctrinam traducere tanquam hæreticam. Prima calumnia in hoc sistit, quod affirmet P. *Daniel*, Præmotionem physicam, juxta Thomistarum mentem, tenere se ex parte actus primi, & conferre homini potentiam bene agendi; subindeque homini justo, qui caret Prædeterminatione physica, impossibilem esse observationem præceptorum. In hac confutanda calumnia non est quod diutius immoremur, cum jam ex his, quæ superius dixi, sat superque constet, Præmotionem physicam (quam ad bene agendum necessariam esse docent Thomistæ) non se tenere ex parte actus primi, seu non conferre homini potentiam bene agendi, & observandi præcepta; sed tenere se duntaxat ex parte actus secundi, applicando videlicet & determinando potentiam, quam habet homo ad bene agendum, & ad implenda præcepta Dei, ad actualem operationem, idest, efficiendo ut actus primus, seu potentia illa (quam homo per Gratiam sufficientem habet) bene operandi, reducatur ad actum secundum, integra tamen & illæsa semper remanente in homine libertate, seu indifferentia activa, potentia agendi & non agendi, necnon immunitate a coactione, & a necessitate.

Hæc est vera & genuina Præmotionis physicæ notio, quam in sexcentis, immo innumeris (quos Thomistæ publi-

blicarunt) libris planissimam reddiderunt; eamque luce meridiana clarius vindicarunt ab erroribus *Jansenii*, qui pertendit, Gratiam per se efficacem (quam constituit in cœlesti delectatione indeliberata) se tenere ex parte actus primi, & conferre homini potentiam bene agendi, & observandi præcepta Dei. Hinc *Jansenius*, ejusque Discipuli inferunt, justis, qui carent Gratia illa per se efficaci, seu cælesti indeliberata delectatione, quæ sit gradibus cupiditatis superior, præcepta Dei impossibilia, deesse quoque illis gratiam, qua ejusmodi præcepta eis possibilia fiant; & tamen justos in transgressione præceptorum peccare, quia, inquiunt *Jansenii* Discipuli, libertas opposita necessitati agendi, non requiritur in statu naturæ lapsæ ad merendum & demerendum, sed sufficit libertas a coactione. Ab hac *Jansenii*, ejusque Discipulorum sæpius a Sede Apostolica fulgurita doctrina se vehementer abhorrere palam professi sunt, & etiamnum exerte profitentur omnes Thomistæ.

Quin, doctissimi Societatis Jesu Scriptores *Annatus*, *Stephanus Dechamps*, & *Joannes Moraines*, seu *Martinonus*, in libris, non minus mole, quam eruditione immensis, quos contra *Jansenium*, ejusque Discipulos publicarunt, omni argumentorum genere probant, Thomistarum doctrinam de Gratia per se efficaci non tollere hominis libertatem, & a doctrina de Gratia necessitante quam *Jansenius*, ejusque Discipuli propugnant, longe lateque discrepare. Quorsum ergo Pater *Daniel* vestigia celebriorum Scholæ suæ Molinianæ Scriptorum reliquit, & valere jussis omnibus veri & æqui judicii regulis, doctrinam Thomistarum de Gratia se ipsa efficaci, quam semper Catholica Ecclesia sanam & orthodoxam judicavit, ausus est promiscue confundere cum *Jansenii* de Gratia necessitante errore, quem profligavit Ecclesia?

IV. Altera P. *Danielis* calumnia in hoc sita est; quod velit, ex doctrina Thomistarum de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, horrendas istas effluere consecutiones, videlicet, *justis, carentibus Præmotione physica, præcepta esse impossibilia, eosque tamen in præceptorum transgressione, non obstante illa impossibilitate, peccare*; deinde, *libertatem oppositam necessitati agendi necessariam non esse ad demerendum*; postremo, *eum, qui Gratia per se efficaci est instructus, & nullam, qua ipsi resistat, Prædeterminationem habet, non posse Gratiæ per se efficaci resistere*.

Hanc calumniam, a P. *Daniele* Scholæ Thomisticæ impactam, mutis momentis dispungam, dum *Jansenii* ejusque Discipulorum errores, ab Ecclesia proscriptos, dedita opera confutabo. Quapropter, hic abunde sufficiet breviter ostendere, has horrendas consecutiones effluere quidem ex principiis doctrinæ damnatæ *Jansenii*, sed eas nullo pacto manare posse ex principiis, quibus nititur doctrina Thomistarum de Gratia se ipsa efficaci. Enim vero, docet primo *Jansenius*, hominem sine Gratia per se efficaci, cujus naturam, seu essentiam reponit in cælesti indeliberata delectatione gradibus terrenæ cupiditatis superiori, non habere potentiam bene agendi; asseritque, solam Gratiam per se efficacem, seu solam illam indeliberatam cælestem delectationem relative victricem impertiri homini *& posse agere, & velle agere*. Sic enim *Jansenius* lib. 3. *de Gratia Christi* cap. xv. de Gratia per se efficaci, seu de illa cælesti indeliberata delectatione relative victrici sermonem habens, mentem suam clare exprimit his verbis: *Hæc Gratia simul affert posse quod volumus, & velle quod possumus*. Et clarius lib. 7 *de Gratia Christi* cap. 2. hæc habet: *Cum igitur justitiæ vel peccati delectatio sit illud vinculum, quo liberum arbitrium in justitia vel peccato ita firmiter ligatur & retinetur, ut quamdiu isto stabiliter possidetur, & constringitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem, ita videlicet, ut liberum arbitrium non liberatum eum velle non possit*. Ex quibus verbis liquet, *Jansenium* docuisse Gratiam per se efficacem non solum se tenere ex parte actus secundi, verum etiam ex parte actus primi, ita ut quicumque (juxta *Jansenium*)

ca-

caret Gratia per se efficaci; non habeat veram potentiam benè agendi & vincendi omnes concupiscentiæ gradus.

Ex quo semel jacto hæretico *Jansenii* principio facilè deducuntur horrendæ istæ consecutiones; videlicet *homini justo, qui caret Gratia per se efficaci, seu cælesti indeliberata delectatione, gradibus concupiscentiæ superiori, præcepta Dei esse impossibilia; deesse quoque ei Gratiam, qua præcepta possibilia fiant, & tamen illum in transgressione præceptorum, non obstante illa impossibilitate, peccare; libertatem oppositam agendi necessitati non requiri ad peccandum; Denique, eam esse, juxta Jansenium, Gratiæ per se efficacis naturam, ut voluntas creata ei in sensu diviso resistere haud possit.*

Has horrendas consecutiones, quæ fluunt ex hæretico *Jansenii* principio, detestantur omnes Thomistæ, sicut & principium, ex quo illas deducit *Jansenius*. Hoc enim Catholicum totius doctrinæ suæ principium statuunt Thomistæ, quod Præmotio physica, seu Gratia per se efficax non se teneat ex parte actus primi, idest, non conferat voluntati creatæ potentiam benè agendi, sed tantum teneat se ex parte actus secundi, & applicet duntaxat, ac reducat ad actum secundum eam potentiam benè agendi, quam jam habet voluntas creata, quæ Gratia sufficienti est instructa.

Ex quo Catholico doctrinæ Thomistarum principio deducuntur istæ Catholicæ itidem consecutiones: videlicet *homini justo, Gratia per se efficaci destituto, semper præcepta Dei esse possibilia, eique suppetere Gratiam* (scilicet sufficientem) *qua præcepta sint ipsi possibilia; subindeque justo, si transgreditur præcepta Dei, jure merito imputari peccatum*: Præterea, *libertatem oppositam necessitati requiri omnino ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ*: Postremo, *eam esse Gratiæ per se efficacis naturam, ut voluntas creata ei resistere possit in sensu diviso*; idest, *potentia sejuncta ab actu, sive ab actuali resistentia, quamvis voluntas creata non possit resistere Gratiæ per se efficaci in sensu composito*, hoc est (sicut sæpius dixi) *non possit resistere Gratiæ per se efficaci, potentia conjuncta cum actuali dissensu & resistentia*. Hoc autem Thomistarum principium (quo tota illorum de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, fulcitur doctrina) sicut & consecutiones, quas ex illo principio deducunt, cum Fide Catholica optimè consentire; & ab hæretico doctrinæ *Jansenii* principio, necnon ab horrendis consecutionibus quas *Jansenius* ex eo deducit, toto cœlo distare; nullus, in doctrina Ecclesiæ, Sanctorum Patrum, & antiquorum Theologorum Operibus versatus, inficias ire poterit.

V. Sed est aliud doctrinæ *Jansenii* principium, ex quo hæreticas elicit conclusiones, quas omnes Thomistæ una cum illo pestilenti principio, ex quo eas deducit *Jansenius*, diris devovent & execrantur. Docet quippè *Jansenius*, Deum non habere in statu naturæ lapsæ veram ac sinceram voluntatem generalem (quam Theologi vocant *Antecedentem*) salvandi omnes omnino homines; sed Deum habere duntaxat voluntatem absolutam & efficacem (quam Theologi appellant *consequentem*) salvandi Electos ac Prædestinatos. Ex quo erroneo principio hanc hæreticam consecutionem deducit *Jansenius*; nimirum, omnes gratias, quas homini in statu naturæ lapsæ suppeditat Deus, esse per se efficaces, utpote ex voluntate Dei absoluta, efficaci & consequenti profectas, quæ totum suum semper & infallibiliter consequuntur effectum, ad quem dantur a Deo, sive ad vincendos aliquos concupiscentiæ gradus, sive ad superandos omnes concupiscentiæ gradus; cum hoc tamen discrimine, quod *Jansenius* has gratias, quas largitur Deus ad imminuendos duntaxat aliquot cupiditatis gradus, appellet *per se efficaces*, sed *parvas*; Gratias vero, quas confert Deus ad superandos omnes concupiscentiæ gradus, vocet *per se efficaces*, sed *robustas*. Cæterum, *Jansenius* nullas in statu naturæ lapsæ admittit Gratias verè sufficientes, quæ dent completam potentiam bene agendi,

di, distinctas à Gratiis per se efficacibus.

Ab hoc capitali *Jansenii* errore, qui (sicut in sequentibus Epistolis ostendam) totum recondit arcanum, medullam & nucleum ipsius doctrinæ, tam alieni sunt Thomistæ, quam qui maxime. Hi quippe docent, & principii loco ponunt; Deum non tantum in statu naturæ lapsæ velle voluntate consequenti, absoluta & efficaci salutem Electorum, & Prædestinatorum, sed etiam velle sincera voluntate generali & antecedenti, salutem reproborum. Ex quo jacto Catholico principio inferunt Thomistæ primo, admittendum esse in statu naturæ lapsæ auxilium sufficiens ab auxilio per se efficaci distinctum, quod dat libero hominis arbitrio plenam, completam, proximam, & expeditam potentiam bene agendi; ita ut homini semel gratia sufficienti instructo, nihil ex parte potentiæ desit. Secundo inferunt Thomistæ, præter istud auxilium sufficiens, aliud in statu naturæ lapsæ admittendum esse auxilium, videlicet per se & ab intrinseco efficax, quod intrinseca sui virtute potentiam illam bene agendi (quam homo sufficienti auxilio exornatus, jam habet) applicat, determinat & reducit ad actum secundum; seu efficit, ut homo bene operetur, abstineat a peccato, & adimpleat præcepta Dei.

Hæc sufficere debent ad depellendam calumniam Patris *Danielis*, qui, ut Thomistas Jansenismi insimularet, ipsissima doctrinæ *Jansenii* principia, & horrendas quas ex his elicit *Jansenius* consecutiones, eis liberaliter tribuit; cum tamen ex his, quæ hactenus diximus, certo certius constet; principia doctrinæ Thomistarum de Gratia per se efficaci, non secus ac consecutiones quas e suis principiis deducunt, nihil prorsus commercii & negotii habere cum damnatis doctrinæ *Jansenii* principiis & consecutionibus; sed illis omnino & e diametro opponi, sicut (bene juvante Deo) latius in his Epistolis evincam, in quibus doctrinam *Jansenii* jure optimo fuisse ab Ecclesia, tanquam hæreticam, profligatam commonstrabo.

VI. Elisis semel sophisticis Patris *Danielis* argumentationibus; nunc breviter me expediam a tribus aliis argumentis, quæ sub finem Epistolæ tuæ proposuisti. In primis, dicis, hominem, qui, urgente obligatione alicujus præcepti, habet potentiam illud observandi, sed caret Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, ad illud observandum necessaria, similem esse homini in tenebris existenti, cui deest lumen necessarium ad videndum: Atqui, inquis, homini qui, in tenebris jacens, careret lumine ad videndum necessario, culpæ ac vitio non verteretur, quod non videret; quamvis potentiam visivam haberet intus optime dispositam, ergo similiter, homini; qui, urgente alicujus præcepti obligatione, habet potentiam illud observandi, sed destitutus est Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci ad illud adimplendum omnino necessaria, in culpam adscribi non debet si illud transgrediatur.

Verum, non quadrat ista (quam instituis) comparatio, hominem in tenebris existentem & lumine necessario ad videndum carentem inter & hominem Præmotionem physica, seu Gratia per se efficaci ad observationem præcepti necessaria destitutum. Ratio discriminis in hoc potissimum sistit, quod lumen respectu potentiæ visivæ hominis in tenebris existentis se teneat ex parte actus primi. Potentia quippe visiva non redditur proxima & expedita ad videndum nisi per lumen, quod ei affulget. *Sicut oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus, non potest cernere, sic etiam perfectissime justificatus, nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere*, inquit S. *Augustinus* cap. 26. lib. *De Natura & Gratia*. At vero, Præmotio physica, seu Gratia per se efficax non se tenet ex parte actus primi, seu ex parte potentiæ, sed ex parte actus secundi.

Homo itaque præditus gratia sufficienti, habet (juxta Thomistarum doctrinam) omnia; quæ necessaria sunt ex parte actus primi, seu ex parte poten-

tentiæ, nihil ei deest ut in actum secundum, seu in actualem operationem prodire possit. Quod si homo, Gratia sufficienti donatus, careat Pręmotione physica, seu Gratia per se efficaci necessaria ad observanda præcepta Dei, hoc sibi imputare debet; quia propria sua malitia & obstinatione obicem & impedimentum ponit Gratiæ sufficienti, ei resistendo, & cursum gratiæ sufficientis sistendo; hoc est, impediendo ulteriorem ordinationem gratiæ sufficientis, quæ tam ex natura sua, quam ex sincera antecedenti voluntate Dei salvandi omnes homines, tendit, viamque sternit ad receptionem Gratiæ per se efficacis, quam Deus, quantum in se est, paratus est dare, eamque reapse conferret, nisi peccator Gratiæ sufficienti obsisteret ac reluctaretur: *Deus enim* (ut ait S. Thomas in 4. Sent. Distinct. 40. Quæst. 4. Art. 2. ad 4.) *quantum in se est, nulli est absens: sed homo a Deo præsente se absentat, sicut a præsenti lumine qui claudit oculos*. Mentem S. *Thomæ* clarissimo isto exemplo explicat noster *Didacus Alvarez* lib. 3. *De Auxiliis* Disputatione 18. ubi hæc habet: *Licet motio Dei prævia non sit in potestate creatæ voluntatis, tanquam in causa efficiente .... est tamen in facultate nostræ voluntatis se ipsam impedire, ne habeat illam motionem. Unde si non operetur actum, qui est in præcepto, imputabitur illi in culpam; eo quod sua culpa se impedivit ne daretur illi auxilium efficax, quod necessarium erat, ut actualiter operaretur actum virtutis, qui est in pręcepto. Sicut si Deus imponeret homini præceptum volandi, & quantum est ex parte sua offerret illi alas, & adjutorium necessarium ut volaret, ipse autem libertate sua responderet: Domine, nec volo alas recipere, nec volare; merito reputaretur reus & transgressor præcepti, etiamsi non posset absque alis volare, quia sua culpa se impedivit, ne illi donarentur a Deo.*

Sed hæc levi brachio nunc attigisse sufficiat, quia in peculiari Epistola (quam, ad explanandam notionem & essentiam gratiæ sufficientis, juxta sensum Thomisticum, ad te deinceps scribam) uberius de his disseram, multisque momentis evincam, non ideo hominem resistere gratiæ sufficienti, quia caret Præmotione physica, sicut ad nauseam usque Thomistis objectare solent Molinistæ; sed potius hominem carere Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci necessaria ad observationem præceptorum Dei, quia propria sua culpa & malitia resistit Gratiæ sufficienti; sicque obicem & impedimentum ponit, ne recipiat Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, quam Deus, quantum in se est, paratus est illi dare.

VII. Nec magis urget aliud, quod proponis, argumentum, petitum ex comparatione, quam instituis hominem catena & vinculis constrictum inter & hominem Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci impulsum ad agendum. Sic enim ais: Quemadmodum homo, vinculis & catena constrictus, nullam habet fugiendi potentiam *in sensu composito*, idest, quamdiu vinculis & catena constrictus est; sed fugiendi tantum habet potentiam *in sensu diviso*, idest, si catena & vinculis eximatur; ita homo, juxta Thomistarum doctrinam, nullam retinet potentiam agendi vel non agendi *in sensu composito*, idest, quamdiu perstat in ipso Præmotio physica, seu Gratia per se efficax; sed hanc duntaxat habet potentiam *in sensu diviso*, idest, si ab ejus voluntate seponatur, seu removeatur Præmotio physica, seu Gratia per se efficax; ergo (infers) homo, juxta Thomistarum doctrinam, nullam, perstante in ipso Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, retinet potentiam agendi vel non agendi, subindeque non est liber.

Hoc, inquam, non urget argumentum, sed facile difflatur negando paritatem. Tantum enim abest, ut Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, determinando hominem ad agendum, voluntatem ejus ferreis & adamantinis vinculis devinciat, eique adimat agendi vel non agendi potentiam; ut potius eam expediat, liberet a peccato, solvat, firmet atque perficiat. Sed de his alias.

VIII.

VIII. Ultimum superest argumentum, quo niteris probare, homini, qui Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, destitutus, transgreditur divinæ legis præceptum, non debere imputari peccatum; sed soli Deo, qui ei Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, subtrahit ac denegat, quæ ad observanda præcepta est omnino necessaria. Adducis autem ad id probandum exemplum nautæ; qui, sicut per sui præsentiam est causa salutis navis, ita per sui absentiam est causa periclitationis navis. Sic pariter (ais) dum Deus alicui dat Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, est causa illius salutis, sed per sui absentiam, idest, per denegationem & subtractionem Præmotionis, seu Gratiæ per se efficacis, est causa peccati, in quod labitur hic homo.

Ast, istud argumentum ex his, quæ superius diximus, jam satis superque retusum ac solutum manet. Non enim docent Thomistæ, ideo hominem transgredi præcepta & peccare, quia Deus ei subtrahit & denegat Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem; sed potius docent Thomistæ, Deum denegare Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, quia homo propria sua malitia resistit & obicem ponit Gratiæ sufficienti, quam Deus omnibus confert, vel saltem offert; & resistendo Gratiæ sufficienti, quæ dat veram & completam potentiam observandi præcepta, præcludit peccator eadem opera aditum ad receptionem Gratiæ per se efficacis, quam Deus, quantum in se est, paratus est dare, eamque reapse largiretur, nisi peccator propria malitia, obstinatione, & cupiditate sua sisteret cursum Gratiæ sufficientis, quæ tam ex natura sua, quam ex sincera Dei voluntate salvandi omnes homines, ulterius ordinatur: *Omnis* enim *defectus gratiæ, & cujuslibet peccati prima causa est ex nobis; sed collationis Gratiæ prima causa est ex Deo, secundum illud Oseæ cap.* 13. *Perditio tua ex te, tantummodo in me auxilium tuum*, inquit Sanctus *Thomas* prima secundæ Quæstione 112. Articulo tertio.

Illius difficultatis pleniorem dilucidationem dabo, dum contra *Jansenium* veram notionem & naturam Gratiæ sufficientis, juxta sensum & mentem Thomistarum, explanabo. Hìc tantum obiter dicam, exemplum nautæ, quod adducis, nihil plane facere contra Thomistas. Nam ideo nauta est causa periclitationis navis, quia absens est; At, Deus non est causa peccati & obdurationis peccatoris; quia omnibus præsens est, & omnibus gratiam sufficientem confert, vel saltem offert, cujus receptioni solus peccator propria sua malitia impedimentum ponit. *Nauta* (inquit Sanctus *Thomas* libro secundo Sententiarum Distinctione trigesima septima Quæst. 2. Articul. 1.) *est causa periculi navis per suam absentiam*, *Deus autem, quantum in se est, nulli absens est, sed peccator absentat se à Deo, & ideo sui peccati causa est, in quo periclitatur; & non Deus*. Idem pluribus in locis inculcat S. *Thomas*, sed præsertim, lectione 3. in cap. 12. Epist. *Pauli* ad Hebræos, dum ait: *Gratia nulli deest, sed Deus omnibus, quantum in se est, se communicat, sicut nec sol deest cæcis oculis*. Legendus est etiam idem Doctor Angelicus lib. 3 *contra Gentes* cap. 162. ubi probat, *Deum nemini esse causam peccandi*, & in lib. 1. Sent. Distinct. 40. Quæst. 4. Art. 2. ubi inquirit, *utrum Deus sit causa obdurationis peccatoris?* & ostendit, privationis gratiæ, seu obstinationis, & excæcationis, & obdurationis peccatoris primam causam esse voluntatem hominis; Deum vero eam tantummodo permittere.

De his plura opportunius dicemus, dum genuinam Gratiæ sufficientis notionem, juxta Scholæ Thomisticæ sensum explicabimus. Vale, carissime Discipule, & omnes curas & cogitationes tuas confer ad studium & defensionem doctrinæ Scholæ Thomisticæ de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, quam menti Patrum Concilii Tridentini apprime consentaneam esse, in altera (quam ad te scribam) Epistola, multis & in-

& invictis demonstrabo argumentis. Sed interim, quo facilius intelligas, quam perperam Pater *Daniel* impingat Thomistis errorem *Jansenii*, qui docuit, ex peccato Adami invectam esse necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ; hunc capitalem *Jansenii* errorem in proxima (quam ad te mittam) Epistola late impugnabo; & ostendam, ex peccato Adami non fuisse invectam necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ, sed adhuc in statu naturæ lapsæ extare liberum hominis arbitrium, illudque per peccatum Adami fuisse quidem obscuratum, sed non exstinctum; vulneratum, non occisum, claudicatione læsum, non amputatum; semivivum relictum, sed non mortuum.

EPISTO-

EPISTOLA SEXTA

POLEMICA,

In qua contra Jansenium probatur, ex peccato Adami non fuisse invectam peccandi necessitatem in statu naturæ lapsæ, nec deperditum liberum hominis arbitrium, tametsi fuerit per culpam Adami elevatum, sauciatum, ac debilitatum.

CUm Pater *Daniel* in his, quas ad *Natalem Alexandrum* scripsit, Epistolis, sæpius ora Thomistarum verberet illiberali Jansenismi nota; ipsisque exprobret quod una cum *Jansenio* tollant e medio liberum hominis arbitrium, & inducant necessitatem peccandi; necesse est, ad tam atrocem repellendam calumniam, ut hìc primo ostendam, *Jansenium* revera in statu naturæ lapsæ admisisse necessitatem peccandi ortam ex peccato Adami. Deinde, demonstrabo, Scholæ Thomisticæ Theologos hunc *Jansenii* execrari errorem, eosque unanimi consensu docere, ad peccandum in statu naturæ lapsæ non sufficere libertatem a coactione, seu a violentia, sed insuper requiri libertatem a necessitate; seu oportere, ut voluntas creata semper retineat veram, activam indifferentiam peccandi vel non peccandi.

I. In primis itaque dico, negari haud posse, *Jansenium* admisisse in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi profectam ex peccato Adami. Hanc pestilentem doctrinam pluribus in locis exprimit & inculcat *Jansenius*, quorum aliquot hìc laudare abunde sufficiet, quæ de illius mente dubitandi nullum locum relinquent. Capite secundo libri 3. *De statu naturæ lapsæ* concludit *Jansenius* his verbis: *Sententia Augustini non alia, quam ista est; quod arbitrium voluntatis post lapsum primi hominis, antequam divina gratia visitetur, hoc est, antequam Christianam suscipiat fidem, unde incipit Gratia, sub cupiditatibus terrenis ita arctè captivum possideatur, ut libertas illa voluntatis velut ferreis vinculis adstricta, nullo modo possit surgere, ut bonum velit & faciat; sed ut tantummodò captivo motu versetur in malo. Qua de causa, liberum arbitrium toto illo tempore non tam esse liberum, quam servum.* Et cap. 14 ejusdem libri sic loquitur Jansenius: *Itaque in hac quæstione indubitatum existimamus, esse illam sententiam Sancti Augustini, & Discipulorum ejus, quam jam jam diximus, nullum videlicet opus bonum, ne quidem moraliter, ab humano arbitrio posse fieri, nisi per Gratiam, non quamlibet, sed Fidei liberetur; ut proinde ante Fidem non sit ei liberum a peccato, dum hìc & nunc agere meditatur, abstinere; sed quocumque se verterit, quadam humanis viribus insolubili peccandi necessitate teneatur.* Ex quibus *Jansenii* verbis liquido patet, illum aperte docuisse, eam per peccatum Adami invectam esse peccandi necessitatem, ut homo in statu naturæ lapsæ non solum non possit, ante susceptam Fidem, facere opera supernaturaliter bona, seu opera veræ pietatis, vitæque æternæ meritoria; verum etiam, ut homo in statu naturæ lapsæ non possit, ante susceptam Fidem, elicere opera saltem moraliter bona, subindeque necessario oporteat, ut homo in statu naturæ lapsæ, ante susceptam Fidem, in omnibus suis actibus peccet.

Eumdem errorem stabilivit *Jansenius* cap. 9. lib. 3. *De statu naturæ lapsæ*, ubi mentem suam sic exprimit: *Itaque Sanctissimus, & profundissimus Doctor Au-*

Augustinus, non contentus declarasse, hominem post lapsum omni boni operis faciendi libertate privatum, eadem fiducia partem utramque docet, non esse etiam ei jam liberum a peccatis abstinere, peccandi sed in necessitatem, peccando cecidisse; a qua sola gratia Salvatoris eum liberare potest. Quod *Jansenius* cap. XI. XII. & aliis sequentibus ejusdem libri fuse probat. Praeterea, lib. 4. *De statu naturae lapsae* cap 24. disserens de libertate, qua gaudet homo in praesenti statu, ita loquitur Jansenius: *Sic ergo & hic* (hoc est, in praesenti vita) *etiamsi ille perversus amor sui, in quem ex Dei dilectione rationalis creatura lapsa est, & in quo ex justissima Dei damnatione perseverat, & ex quo omnis actus vel omissio damnatae voluntatis fluit, firmissimè adhaereat voluntati, immo etiamsi non solum specificatione, ut nunc est, sed etiam exercitio, quemadmodum amor beatificus, esset necessarius, non tamen ex Augustini mente desineret esse liber*. Viden, *Jansenium* aperte docere, quod etsi voluntas creata hac in vita tam firmiter malo adhaereret, quam beati in Coelis bono adhaerent, adhuc tamen ea libera foret?

Nec minus luculenter loquitur *Jansenius* cap. 5. lib. 8. *De Gratia Christi*, ubi, postquam dixit, *S. Augustinum* contra Pelagianorum querelas liberum hominis defendisse arbitrium, incunctanter subdit, *nunquam, vel semel, nec ex professo Sanctum illum Doctorem tradidisse, nec per transennam insinuasse, salvam eatenus manere sub gratia libertatem ejus* (idest, hominis) *quatenus actum volendi sic exerat, ut eum possit suspendendo continere*. Denique, ut aliis bene multis, quae suppetunt, referendis *Jansenii* testimoniis supersedeam, cap. 19. lib. 8. *De Gratia Christi* diserte & citra verborum caliginem pronunciat, *nullam necessitatem actibus voluntatis liberis esse formidandam, sed solam coactionem aut necessitatem violentiae*.

Caecus sit oportet, qui non videat, *Jansenium* his in locis manifesto docuisse, ad demerendum, seu ad peccandum in statu naturae lapsae non requiri libertatem a necessitate, sed sufficere libertatem à coactione, seu à violentia; hoc est, sufficere, ut actus sit deliberatus ac voluntarius. Eamdem libertatem a coactione, seu a violentia sufficere in statu naturae lapsae ad merendum, seu ad bene agendum, sub imperio Gratiae per se efficacis, nec requiri libertatem à necessitate, seu veram & activam indifferentiam, mordicus itidem contendit *Jansenius*, sicut commodius ostendam in his Epistolis, quas ad te deinceps scribam, & in quibus quinque famosas *Jansenii* propositiones, ab Ecclesia confixas, lato calamo confutabo.

II. In praesenti itaque Epistola probandum suscipio contra *Jansenium*, non fuisse in statu naturae lapsae invectam ex peccato Adami necessitatem peccandi; subindeque ad demerendum, seu ad peccandum in statu naturae lapsae non sufficere libertatem a coactione & violentia, sed necessario requiri libertatem a necessitate, sicut cum omnibus Catholicis docent Thomistae post Sanctum *Augustinum*, qui in libro *De duabus animabus* hoc pacto definit peccatum: *Peccatum*, inquit Aquilinus ille Doctor, *est voluntas retinendi, vel consequendi quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere*; non autem liberum esset abstinere a peccato, si necessitas peccandi (sicut contendit *Jansenius*) esset in statu naturae lapsae invecta ex primigenia culpa Adami. Et lib. *de Fide* contra Manichaeos ait idem S. Doctor: *Quis enim non clamet, stultum esse praecepta dare ei, cui liberum non est quod praecipitur facere, & iniquum esse eum damnare, cui non fuit potestas jussa complere? & has injustitias & iniquitates miseri* (Manichaei) *non intelligunt Deo se adscribere*. Et cap. 18. lib. 3. *De Libero Arbitrio* ait Aquilinus ille Doctor: *Si laboriosum est omnia mandare memoriae, hoc brevissimum tene: Quaecumque ista causa est voluntatis, si non ei potest resisti, sine peccato ei ceditur: Si autem potest, non ei cedatur .... Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem; caveri igitur potest*.

Huic S. *Augustini* doctrinae aperte suffragatur S. *Thomas*, qui Quaestione 6 *de Malo*, Articulo unico, ubi agit *de electio-*

ctione humana, seu *de libero arbitrio*, & inquirit, *utrum homo habeat electionem actuum, aut ex necessitate eligat?* hanc difficultatem solvit his verbis, quæ *Jansenii* jugulum petunt: *Respondeo, dicendum, quod quidam posuerunt, quod voluntas hominis ex necessitate movetur ad aliquid eligendum, nec tamen ponebant, quod voluntas cogeretur; non enim omne necessarium est violentum, sed solum id, cujus principium est extra: unde & motus naturales inveniuntur aliqui necessarii. non tamen violenti; violentum enim repugnat naturali, sicut & voluntario; quia utriusque principium est intra, violenti autem principium est extra*. HÆC AUTEM OPINIO EST HÆRETICA, *tollit enim rationem meriti & demeriti in humanis actibus: non enim videtur esse meritorium vel demeritorium, quod aliquis sic ex necessitate agit quod vitare non possit. Est etiam annumeranda inter extraneas Philosophiæ opiniones, quia non solum contrariatur Fidei, sed subvertit omnia principia Philosophiæ Moralis. Si enim non sit liberum aliquid in nobis, sed ex necessitate movemur ad volendum, tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum, & punitio, laus & vituperium, circa quæ Philosophia Moralis consistit. Hujusmodi autem opiniones, quæ destruunt principia alicujus partis Philosophiæ, dicuntur propositiones extraneæ; sicut nihil moveri, quod destruit principia Scientiæ naturalis. Ad hujusmodi autem positiones ponendas inducti sunt aliqui homines, partim quidem propter protervlam, partim propter aliquas rationes sophisticas, quas solvere non potuerunt*.

Quibus verbis tam aperte ostendit S. *Thomas* ad merendum vel demerendum in statu naturæ lapsæ requiri libertatem non tantum a coactione, verum etiam a necessitate, ut de illius mente dubitare velle, idem plane esset ac velle, Sole in meridie coruscante, tenebras quærere. Hanc Sanctorum *Augistini*, & *Thomæ* doctrinam amplexi Summi Pontifices S. *Pius V.* & *Gregorius XIII*. hunc errorem de necessitate peccandi inducta in statu naturæ lapsæ, & ex peccato originali profecta, damnarunt in *Michaele Bajo*, qui istum errorem ante *Jansenium* præformaverat, sicut constat ex hac *Michaelis Baji* Propositione ab iisdem (mox a me laudatis) Summis Pontificibus confixa, & his verbis concepta: *Homo peccat etiam damnabiliter in eo, quod vitare non potest*.

Hanc Censuram, ab istis Summis Pontificibus in *Michaelem Bajum* districtam, ut declinare & a se amoliri possit *Jansenius*, respondet cap. 25. libri 4. *De statu naturæ lapsæ*, doctrinam suam non esse comprehensam in hac *Michaelis Baji* Propositione ab his Summis Pontificibus proscripta: sed præstat *Jansenium* eo loci pro se perorantem auscultare. *Necessitas enim peccandi*, inquit, *a nobis tradita, solum est necessitas in genere, ex qua fit ut non possint homines agere ante gratiam, nisi male. Hæc autem non impedit, quominus in peccatis singularibus perpetrandis liberam & indifferentem ad faciendum, vel abstinendum habeant voluntatem*.

Quo vero in sensu hanc peccandi in statu naturæ lapsæ necessitatem in genere intelligat *Jansenius*, paulo ante, hoc est, capite 19. ejusdem libri exponit his verbis: *Hæc necessitas, Quam Augustinus peccato* (Adami) *advectam esse profitetur, quod liberum arbitrium ita rerum terrenarum cupiditate captivum sit, antequam Fide creatoris charitateque liberetur, ut quoquo versum se se verterit, in genere necesse sit illud male agere; sic tamen ut in singulari nullum peccatum perpetret, quin ab eo possit abstinere; sed ab illo abstinendo in aliud incidat, quod similiter aliud faciendo, cavere potuisset. Hæc necessitas peccandi in genere duntaxat, non singula peccata in particulari respicit, nec illam liberæ voluntatis indifferentiam tollit, quam Scholastici recentiores postulant Similem enim necessitatem omnes ponunt in Deo, Angelis, & beatis hominibus respectu boni, & saniores etiam in Dæmonibus, damnatisque hominibus respectu mali; cum tamen singulos actus bonos Deus, Angeli beatique libera volunt ate faciant, ac Dæmones, damnatique malos. Ita quippe faciunt & illi opus bonum, & isti malum, ut non solum illud non fa-*

cere possint, *sed etiam aliud alterius rationis facere*. Hactenus *Jansenius*, qui in speciem profiteri videtur, se admittere duntaxat in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi in genere, seu necessitatem, quam alibi vocat, *specificationis*; sed non admittere in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi in particulari, seu necessitatem *exercitii*, immo, asserit *Jansenius*, se ultro agnoscere cum Theologis recentioribus, humanam voluntatem in statu naturæ lapsæ ad hoc, vel illud peccatum in particulari perpetrandum, esse liberam, eamque in singulis peccatis in particulari habere indifferentiam exercitii & contradictionis, ita ut ab illis vere abstinere possit, si velit.

Verum, in hac Responsione non sibi constat *Jansenius*. Docet enim pluribus in locis, *liberum* in statu naturæ lapsæ idem esse ac *voluntarium deliberatum*, quod stat cum necessitate bene aut male operandi; quia voluntarium deliberatum, quamvis liberum sit a coactione (ut fatentur omnes Theologi) non tamen liberum est a necessitate; ergo, juxta principia doctrinæ *Jansenii*, homo in statu naturæ lapsæ, dum hoc, vel illud perpetrat peccatum, necessitatur ad peccandum non solum in genere, sed etiam in particulari, videlicet ad hoc, vel illud peccatum.

Præterea, hoc est præcipuum ac velut unicum totius doctrinæ *Jansenii* fundamentum, in hoc situm, quod sicut homo, in statu naturæ lapsæ motus cælesti delectatione, gradibus cupiditatis superiori ac relative victrici, necessitatur ad hoc, vel illud bonum in particulari agendum, ita ut sub imperio cælestis illius delectationis non retineat potentiam proximam, expeditam, & relativam ad actum oppositum; ita asserit *Jansenius*, hominem, in statu naturæ lapsæ motum terrena delectatione, quæ superior est delectatione cælesti, necessitari ad hoc, vel illud peccatum in particulari committendum; ita ut, dominante terrena illa delectatione, homo in statu naturæ lapsæ non habeat potentiam proximam, expeditam & relativam ad actum oppositum, sicut fuse ostendam in his, quas ad te scribam, Epistolis, & in quibus doctrinam *Jansenii*, & quantum ad ejus principia, & quantum ad illius cōsecutiones data o pera impugnabo; igitur juxta doctrinam *Jansenii*, homo in statu naturæ lapsæ necessitatur ad peccandum non solum *in genere*, seu *necessitate specificationis*, sed etiam *necessitate exercitii*, hoc est necessitatur in paticulari ad hoc videlicet peccatum perpetrandum.

Denique, quamvis darem, *Jansenium* admisisse duntaxat in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi in genere, non vero in particulari; contendo attamen, *Jansenium*, hoc in errore versantem, eadem censura percelli, qua Summi Pontifices S. *Pius V.* & *Gregorius XIII.* proscripserunt *Michaelem Bajum*. Ratio in promptu est, quia *Jansenius*, ad probandum, invectam esse ex peccato Adami necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ, eadem statuit principia, quibus *Michael Bajus* probabat, inductam esse ex peccato Adami necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ; ex quibus principiis constat, *Michaelem Bajum* non aliam agnovisse necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ, præter illam peccandi in genere necessitatem, quam totis ingenii sui viribus *Jansenius* in libris 3. & 4. *De statu naturæ lapsæ* propugnat; non ergo *Jansenius* a censura, quam contra *Michaelis Baji* errorem de necessitate peccandi in statu naturæ lapsæ tulerunt Summi Pontifices S. *Pius V.* & *Gregorius XIII.* suam doctrinam expedire potest.

Hanc *Michaelem Bajum* inter & *Cornelium Jansenium* consensionem circa hunc errorem de necessitate peccandi in statu naturæ lapsæ, facile intelligere po, teris ex mutua illa, quam hic subjicio. utriusque Auctoris principiorum collatione: In primis ideo *Jansenius* propugnat, liberum hominis arbitrium, antequam per Gratiam Christi liberetur, peccare in genere, seu semper peccare quidquid agat, quia (inquit *Jansenius*) cum homo ante Gratiam sit servus peccati, necesse est, ut, quidquid agit antequam recipiat Gratiam, peccatum sit. Quam rationem late prosequitur *Jansenius* cap. 3. & 4. lib. 3. *De statu natu-*

naturæ lapsæ; At, eodem fundamento necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ superstruit *Michael Bajus*, ex cujus Scriptis hanc excerptam propositionem damnarunt prælaudati Summi Pontifices: *Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*.

Secundo, peccandi in genere necessitatem probat *Jansenius* cap. 9. 10. 11. & 12. libri 3. *De statu naturæ lapsæ*, quia liberum arbitrium, antequam per Christi Gratiam sanetur, non valet ad ullum peccatum vitandum: Atqui *Bajus* eodem fultus fundamento, basim velut immobilem totius suæ doctrinæ adstruit, indeque ex ejus Scriptis excerpta est ista Propositio, quæ a Summis Pontificibus proscripta est: *Pelagianus est error, dicere quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum*.

Tertio, hanc peccandi in genere necessitatem cap. 15. 16. & 17. ejusdem libri 3. *De statu naturæ lapsæ* probat *Jansenius*, quia nullum opus bonum Legis fieri potest sine Gratia & charitate. At id ipsum est doctrinæ *Michaelis Baji* fundamentum, & ea de causa hanc inter alias ipsius propositiones damnarunt Summi Pontifices: *Non est vera Legis obedientia, quæ fit sine charitate*.

Quarto, errorem suum de necessitate peccandi cap. 18. ejusdem libri 3. *De statu naturæ lapsæ* ex eo potissimum confirmat *Jansenius*, quod homo ante Gratiam & charitatem servit dominanti cupiditati: Sed est illa itidem potissima *Michaelis Baji* Propositio, a Summis Pontificibus confixa: *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati*.

Quinto, necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ cap. 19. ejusdem libri *De statu naturæ lapsæ* ex eo etiam probat *Jansenius*, quod cum omnis creaturæ amor sit vel laudabilis charitas, vel culpabilis cupiditas, nullumque inter utramque admittat medium; necesse est, ut quidquid agit homo ante gratiam sit peccatum: At idem planè docet *Michael Bajus*, cujus hæc Propositio fuit a Summis Pontificibus pariter damnata: *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas, qua Mundus diligitur; quæ a Joanne prohibetur; aut est laudabilis illa charitas, qua per Spiritum Sanctum diffusa, Deus amatur*.

Sexto, necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ probare quoque nititur *Jansenius* cap. XI. ejusdem libri *De statu naturæ lapsæ*, quia (inquit) nulla, quantumvis levis tentatio superari potest absque Gratia & charitate, quam proinde cum non habeat homo ante Gratiam, semper tentatione vincitur, & peccat. Atqui istud *Jansenii* principium in hac damnata *Michaelis Baji* Propositione continetur: *Il fures sunt & latrones, qui docent, tentationi ulli sine gratiæ ipsius adjutorio resistere hominem posse, sic ut in eam non inducatur, aut ab ea non superetur*.

Septimò, necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ *Jansenius* cap. 22. & 23. ejusdem libri hinc probare contendit, quod homo de se, & ante Gratiam, non habeat nisi peccatum, & peccandi facultatem; sed idem conceptis verbis docet *Michael Bajus*, ut liquet ex ista Propositione, sub ipsius nomine damnata: *Liberum arbitrium, sine Gratiæ Dei adjutorio, non nisi ad peccandum valet*.

Octavo, eumdem errorem de necessitate peccandi in statu naturæ lapsæ *Jansenius* a cap. 1. libri quarti, *De statu naturæ lapsæ* usque ad caput 18 probandum suscipit, hoc uno fretus principio, quia scilicet quidquid sine Fide, quæ per dilectionem operatur, homo facit, necessario peccatum est. Atqui *Michael Bajus*, eidem adhærens principio, admittit in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi; unde inter alias sub ejus nomine damnatas Propositiones hæc censetur: *Omnia opera Infidelium sunt peccata, & virtutes Philosophorum sunt vitia*.

Nono, necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ *Jansenius* cap. 19 ejusdem libri *De statu naturæ lapsæ* probat, quia (inquit) sufficiens libertas ad peccandum in statu naturæ lapsæ consistere potest cum peccandi necessitate; atqui idem docebat *Michael Bajus*, ut constat ex ista Propositione, quam sub ipsius nomine Summi Pontifices anathemate perculerunt: *Quod voluntarie fit*,

etiamsi necessario fiat, libere, tamen fit.

Decimo, *Jansenius* cap. 20. 21. 22. & 23. ejusdem libri quarti *De statu naturæ lapsæ*, probat, dari in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi, quia (inquit) ad peccandum in statu naturæ lapsæ non requiritur libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione. Qua in re *Jansenio* prævivit *Michael Bajus*, ut videre est in hac Propositione, quam ex ejus Scriptis deprompta damnarunt Summi Pontifices: *Is libertatis modus, qui est a necessitate, sub libertatis nomine, non reperitur in Scriptura.*

Denique, *Jansenius*, ut adstruat dari in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi invectam ex primigenia Adami culpa, docet cap. 2. & 4. lib. 2. *De statu naturæ lapsæ*, dogma Fidei esse ab antiquis Patribus, præsertim S. *Augustino* traditum, *ignorantiam etiam quæ necessitatis est, non voluntatis, hoc est, ignorantiam invincibilem, non excusare a peccato, hominemque in statu naturæ lapsæ in eo peccare, quod neque scit, neque scire potuit, nec voluntate sua sive volente, sive torpescente, talis ignorantiæ causam dedit.* In hunc palmarem errorem impegisse *Jansenium*, ut alium de necessitate peccandi inducta ex peccato originali errorem propugnaret, opportunius ostendam in Epistolis, quas ad confutandos *Jansenii* errores ad te deinceps scribam; ibidemque evidentissime commonstrabo, hunc *Jansenii* de ignorantia invincibili in statu naturæ lapsæ non excusante a peccato errorem, quem antehac præformaverat *Michael Bajus*, rejici ac diris devoveri ab omnibus Thomistis, utpote damnatum à Summis Pontificibus S. *Pio V.* & *Gregorio XIII.* qui inter 79. *Michaelis Baji* Propositiones, tanquam *hæreticas*, *erroneas*, *scandalosas*, *& in pias aures offensionem immittentes*, damnatas; hanc sequentem proscripserunt: *Infidelitas negativa* (quæ proinde invincibilis est) *in his, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.* Utrumque igitur *Jansenii* errorem, videlicet *de necessitate peccandi in statu naturæ lapsæ, profecta ex peccato originali*; nec non *de ignorantia invincibili in statu naturæ lapsæ non excusante a peccato*; utrumque, inquam, *Jansenii* errorem damnant & execrantur omnes ad unum Thomistæ.

Patet itaque ex his, quæ hactenus dixi, eadem esse *Michaelis Baji*, & *Cornelii Jansenii* fundamenta, quibus necessitatem peccandi in statu naturæ lapsæ ambo pro viribus probare nituntur. Cum ergo tam de *Baji*, quam de *Jansenii* doctrinæ sensu judicandum sit ex his, quæ ad eam stabiliendam jaciunt, fundamentis; manifestum est, non aliam esse *Jansenii* doctrinam de necessitate peccandi, & *Michaelis Baji*; subindeque utramque doctrinam in Summorum Pontificum Diplomatibus fuisse proscriptam.

III. Jam vero mihi contra Patrem *Danielem* ostendendum incumbit, hunc *Baji* & *Jansenii* errorem de necessitate peccandi in genere, in statu naturæ lapsæ inducta ex peccato Adami, non solum rejici ab omnibus Thomistis, verum etiam bene multis, iisque peremptoriis confutari argumentis.

At enim, inquiunt primo Thomistæ, si homo in statu naturæ lapsæ ante Gratiæ susceptionem necessitaretur ad peccandum in quocumque actu, adeo ut ipsi sola inesset facultas perpetrandi unum peccatum, potius quam alterum, vel committendi peccatum aut gravius, aut levius; consequens esset, hominem non esse puniendum, quia simpliciter peccat, sed quia peccando, gravius peccatum perpetrat, quod vitare potuisset incidendo in levius: Atqui falsum omnino est, non puniri hominem, quia simpliciter peccat, sed duntaxat quia gravius peccat; non habet igitur homo in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi in genere. Consecutio majoris Propositionis evidens est; cum enim homo non sit vituperio dignus, dum id facit quod vitare non potest, certè si homo non potest vitare peccatum in genere, non damnabitur quia absolute peccavit, sed solum punietur, quia gravius peccatum commisit, a quo ipsi liberum erat abstinere incidendo in levius; atque ita consequens erit, non esse puniendum hominem, sic ne-

cessi-

cessitate compulsum ad peccandum in genere, si peccatum levius in genere peccatorum mortalium perpetret, cum illud minimum sit inter peccata, quæ generica illa necessitate peccandi perpetrare necessario debet, quodque vitare non potest, nisi incidat in gravius peccatum.

Præterea, inquiunt Thomistæ post S. Doctorem Angelicum (cujus egregium testimonium superius laudavi) si homo ante gratiam fatali peccandi necessitate in genere teneretur in statu naturæ lapsæ, nullus locus esset in statu naturæ lapsæ adhortandi hominem ne peccaret, sed duntaxat esset admonendus, ut leviora peccata in genere mortalium perpetraret, abstinendo a gravioribus; cum enim homo in statu naturæ lapsæ (juxta *Bajum*, & *Jansenium*) hanc duntaxat libertatem habeat vitandi unum peccatum per aliud, & abstinendi a graviori peccato, incidendo in levius, nec ipsi integrum ac liberum sit simpliciter a quocumque abstinere peccato, omni procul dubio inutile prorsus esset eum adhortari, ut abstineat a quocumque peccato.

Tertio, Dæmones, qui, juxta *Baji*, & *Jansenii* doctrinam, eamdem habent peccandi necessitatem in genere, qualem in hominibus in statu naturæ lapsæ ante susceptionem Gratiæ propugnant duo illi damnati Scriptores, non amplius eo in statu damnationis demerentur; alioqui, si in hoc damnationis statu demererentur, perpetuo eorum pœna augeretur, quod tamen negant omnes Theologi. Quod igitur Dæmones in statu damnationis non amplius demereantur, etiamsi continuo peccent; nulla efficacior potest afferri ratio, nisi quia Dæmonum peccata, quæ generica illa necessitate committunt, non sunt sufficienter libera; præter quam quod etiam non sunt amplius in statu viæ, sed in termino, ubi nec merito, nec demerito ullus locus relinquitur; ergo homines ante gratiam non tenentur fatali illa necessitate generica peccandi, quæ ad demerendum non sufficit, cum certum sit, homines in statu naturę lapsę per quodcumque peccatum mortale demereri.

Quarto, docent Thomistæ contra *Jansenium*, homines ante Fidem posse aliqua bona opera ordinis naturalis, immo opera moraliter bona edere, damnantque *Michaelem Bajum*, quod velit, omnia hominum opera ante gratiam sanctificantem esse peccata, igitur ante gratiam non necessitatur homo in statu naturę lapsæ ad peccandum in genere, seu non omnis actio hominis ante Fidem & Gratiam sanctificantem est peccatum, sicut falso asserunt *Bajus*, & *Jansenius*.

Quinto, ostendunt Thomistæ, exempla quæ adducit *Jansenius*, ut probet dari in statu naturę lapsæ necessitatem peccandi in genere, nihil omnino ad rem pręsentem facere. Nam necessitas peccandi in genere, quę est in Dęmonibus provenit solum ex absoluta obfirmatione in malo; sicut etiam necessitas bene agendi in genere, quę erat in Christo, & quæ nunc est in Angelis, hominibusque beatis, oritur ex perfectissima confirmatione in bono: Atqui peccator, quamdiu est in statu vię, non est obfirmatus in malo, ergo non habet necessitatem illam peccandi in genere, subindeque ex his exemplis perperam colligit *Jansenius*, dari in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi in genere.

Sexto, probant Thomistæ contra *Bajum*, & *Jansenium*, errare illos qui dicunt, dari in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi in genere, & tamen homini peccatum juste imputari, quia a peccato abstinere fuit homini liberum in Adamo, quamvis post peccatum Adami, & in statu naturæ lapsę a peccato abstinere non sit amplius homini liberum; hos, inquam, qui sic sentiunt, errare, duobus potissimum momentis probant Thomistæ. Primo, quia inde sequeretur, motus improvisos, quos Theologi vocant *motus primo primos*, vera esse peccata; ab his quippe abstinere nobis liberum fuit in Adamo: Atqui, in confesso est apud omnes Theologos, illos improvisos motus, seu *motus primo primos*, non esse, defectu sufficientis libertatis, peccata; igitur, ea libertas in causa, seu in Adamo, non sufficit, ut peccatum homini in statu naturæ lapsæ

imputari possit. Praeterea (inquiunt Thomistae) peccatum actuale debet esse liberum libertate personae, cum sit peccatum personale; ergo ut peccatum imputetur homini in statu naturae lapsae, non sufficit ut sit voluntarium & liberum in causa, idest, in Adamo, atqui originale peccatum, ex quo necessitas illa peccandi in genere (juxta *Bajum*, & *Jansenium*) subsecuta est in statu naturae lapsae, non est voluntarium & liberum voluntate & libertate personae, sed tantum liberum & voluntarium libertate & voluntate naturae. Non ergo sufficit libertas in peccato originali, seu libertas in Adamo, ut peccatum personale imputetur homini in statu naturae lapsae.

Septimo, Thomistae negant, invectam esse ex peccato Adami in statu naturae lapsae necessitatem peccandi in genere, quia docent, hominem in statu naturae lapsae, sive ad merendum, sive ad demerendum, hoc est, ad bene vel male agendum, servare semper indifferentiam activam, indifferentiam itidem judicii rationis, & potentiam veram, activam, completam, proximam, & expeditam ad actum oppositum. Id autem aperte inficiantur *Jansenius*, ejusque Discipuli; quippe qui, cum velint & doceant, hominem in statu naturae lapsae ad merendum, seu ad bene agendum, trahi invincibili & ineluctabili motione delectationis caelestis, quae superior est delectatione terrena, quaeque se se tenet ex parte potentiae; velint nolint fateri tenentur, hominem in statu naturae lapsae, dum meretur, sive dum bene operatur, non habere libertatem, quae excludat necessitatem simplicem, voluntariam, transeuntem, ac mutabilem; quamvis non negent, hominem in statu naturae lapsae, dum meretur, sive dum bene operatur, conservare libertatem, quae excludat necessitatem a coactione, vel necessitatem simplicem perpetuam & immutabilem, quia (inquiunt *Jansenius*, ejusque Discipuli) voluntas hominis in statu naturae lapsae flexibilis est ab bonum & malum, utpote quae alternatim moveri potest modo ab insuperabili delectatione caelesti superiori delectatione terrena; modo ab ineluctabili delectatione terrena, quae sit superior delectatione caelesti. Hoc in sensu voluntas hominis in statu naturae lapsae, juxta *Jansenium*, ejusque Discipulos, flexibilis est ad bonum & malum, subindeque libertatem habet, quae excludit quidem necessitatem simplicem, perpetuam & immutabilem (qualis necessitas reperitur in Deo, in Christo, & in beatis ad bene agendum, & in damnatis ad male agendum) sed quae non excludit necessitatem simplicem, voluntariam, ac transeuntem. Hanc esse germanam *Jansenii* mentem patet ex ipsius verbis, quae leguntur lib. *6. De Gratia Christi* cap. 34. ubi haec habet: *Hominum viatorum non solum coactionis expertem esse libertatem, sed etiam necessitatis immutabilis voluntariae, hoc est, ad utrumque indifferentem* (hoc est, flexibilem) *fatemur perlibenter*.

Denique. Pertendunt Thomistae, *Jansenium* ex *Calvino*, aliisque Haereticis mutuatum fuisse hunc errorem de necessitate peccandi in statu naturae lapsae invecta ex peccato Adami. Hujus consonantiae, quae hac in re *Jansenium* inter & *Calvinum*, aliosque Hereticos reperitur, specimina quaedam hic duntaxat delibabo ex iis, quae *Stephanus Dechamps*, elegantissimus Societatis Jesu Theologus, ex *Calvino*, & ejus sequacibus annotavit in libro, quem edidit *De Haeresi Janseniana*. In primis, *Hieronymus Zanchius*, haeresiarchę *Calvini* discipulus, cap. 6. lib. 1. *Tractatuum Theologicorum*, ad istam objectionem, quam his verbis proponit: *Praecepta Dei sunt homini possibilia ad servandum, alioqui Deus foret insipiens, immo tyranno similis, si impossibilia praeciperet*; ad hanc, inquam, sibi propositam objectionem sic respondet ille haereticus: *Nihil simpliciter & per se impossibile praecipit Deus: nam vires dederat homini* (idest, Adamo innocenti) *quibus omnia Dei mandata servare potuisset, si voluisset. Quod igitur fiant impossibilia homini corrupto* (idest, in statu naturę lapsae) *hoc est, ex accidenti*. Eadem habet *Beza*, alter *Calvini* discipulus, bene

bene multis in locis, sed potissimum lib. *De Prædestinatione contra Castellionem* pag. 414. & 415. Eidem errori firmiter adhæsit *Petrus Molinæus*, Calvini itidem discipulus, in eo, quem concinnavit, libro, cuique titulus est; *Clypeus Fidei*, Art. 9. ubi hæc habet: *Lex Dei non est virium nostrarum argumentum, sed officii nostri: nec qui petit ab aliquo quod sibi debet, injustus est, licet debitor culpa sua solvendo non sit; sic habet in præsenti negotio: Deus enim creaverat hominem justum, eique liberum arbitrium dederat, quo bonum eligere, & malum repudiare posset. Jam vero si ille culpa sua divinæ legis implendæ facultatem amisit, an Deus injustus est, qui ab illo petit quod debet?* Hos hæreticos, *Calvini* discipulos, sectatur *Albertus Gravetus*, magni apud Lutheranos nominis, Art. 18. *De Libero Arbitrio*, ubi mentem suam aperit his verbis: *Nullius pili est, quod Pontificii* (idest, Catholici) *urgere solent, Deum non præcipere impossibilia: Licet enim lex homini jam per lapsum Adæ corrupto sit impossibilis; tamen ante corruptionem erat possibilis; juste igitur Deus hoc ab homine per legem exigere potest, quod homo per lapsum Adæ injuste amisit*.

Possem hic facilè citare alios, præsertim sectæ Calvinianæ hæreticos, videlicet *Chamierum*, *Paræum*, *Scarpium*, ex quibus *Jansenius*, & Jansenistæ, sicut evidenter ostendit supra laudatus *Stephanus Dechamps* in suo libro *De Hæresi Janseniana*, suos hauserunt errores, præcipue de necessitate peccandi in statu naturæ lapsæ profecta ex peccato Adami, sed ne in præsentiarum in his percensendis tibi fastidium creem, commodius in aliis Epistolis (quas ad impugnandos *Jansenii* errores aliquando ad te scribam) hanc consonantiam doctrinæ *Jansenii*, & Jansenistarum, cum erroribus *Luther*i, *Calvini*, & utriusque hæresiarchæ Assectarum in propatulo ponam, indeque, ut confido, nullo negotio intelliges, *Jansenium* plus S. *Augustinum* in *Luthero*, *Calvino*, eorumque Sectariis, quam in ipso S. *Augustino* legisse, subindeque vastum illud *Jansenii* volumen, non tam diuturnæ Augustinianæ, sicut falso *Jansenius* gloriatur, quam illorum Hæreticorum Operum lectionis parrum existere; sicque *Jansenium* insignem hæreticorum plagiarium esse, quorum exuviis, hac illac corrasis, immensum suum Opus a capite ad calcem infarcivit. Propter has, & alias id genus rationes docent Thomistæ, jure optimo *Alexandrum VIII.* Pontificem Maximum, proscripsisse die 7. mensis Decembris anni 1690. hanc Propositionem, quæ est prima inter 31. & his verbis concepta est: *In statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in causa sua, peccato Originali, & voluntate Adami peccantis*. Non poterat sane Summus ille Pontifex luculentioribus verbis damnare doctrinam, quam ipse hactenus in *Jansenio*, & Jansenistis, exagitavi.

Sed de necessitate peccandi, quam *Jansenius*, unà cum *Michaele Bajo* in statu naturæ lapsæ admisit, plura opportuniori loco dicam, sive in his Epistolis, in quibus quinque famosas *Jansenii* Propositiones justa de causa fuisse ab Ecclesia profligatas commonstrabo. Hæc autem quæ hactenus diximus, abunde sufficere debent ad purgandos & vindicandos Thomistas ab hac calumnia, quam illis impegit Pater *Daniel*, dictitans, eos, unà cum *Jansenio*, docere, liberum hominis arbitrium per culpam Adami fuisse penitus extinctum; & dari in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi.

IV. Verum, quamvis Thomistæ tanquam Catholicum Fidei dogma constanter propugnent, liberum hominis arbitrium non fuisse per Adami culpam extinctum, subindeque detestentur *Michaelis Baji*, & *Cornelii Jansenii* de necessitate peccandi in statu naturæ lapsæ perniciosum errorem; docent attamen Thomistæ, liberum hominis arbitrium per culpam Adami fuisse sauciatum, fractum ac debilitatum; hominem, peccante Adamo, non solum donis gratuitis spoliatum esse, sed etiam in naturalibus facultatibus fuisse vulneratum. Hæc quippe quatuor vulnera, videlicet,

cet, *concupiscentiam*, *malitiam*, *ignorantiam*, & *infirmitatem*, humanæ naturæ per peccatum originale fuisse illata probat Angelicus Doctor 1. 2. Quæst. 85. Art. 3. hac ratione: Per Justitiam originalem, quam habebat Adamus antequam peccaret, perfectè ratio continebat vires inferiores animæ, & ipsa ratio a Deo perficiebatur, ei subjecta. Hæc autem originalis justitia subtracta est per peccatum primi parentis, ideo omnes vires animæ manent quodammodo destitutæ proprio ordine; & ista destitutio dicitur vulnus naturæ. Sunt autem quatuor potentiæ animæ, quæ possunt esse subjecta virtutum, scilicet *Ratio*, in qua est prudentia; *Voluntas*, in qua est justitia; *Irascibilis*, in qua est fortitudo; *Concupiscibilis*, in qua est temperantia. In quantum ergo *Ratio* destituitur suo ordine ad verum, vulnus est ignorantiæ; in quantum *Voluntas* destituitur suo ordine ad bonum, vulnus est malitiæ; in quantum *Irascibilis* destituitur suo ordine ad arduum, est vulnus infirmitatis; denique, in quantum *Concupiscibilis* destituitur suo ordine ad delectabile moderatum ratione, est vulnus concupiscentiæ.

Hæc porro quatuor vulnera, quæ per peccatum Adami naturæ humanæ fuisse inflicta docet S. *Thomas*, multum debilitarunt liberum hominis arbitrium propter pronitatem, quam inde contraxit ad malum, & gravem difficultatem, quam experitur, operandi bonum. Quanta esset hominum, post peccatum Adami & ante legem *Moysi* à Deo datam, infirmitas faciendi bonum, & proclivitas operandi malum, certe docet nos diuturna illa, ante legem Mosaicam, scelerum, flagitiorum, & idololatricarum superstitionum experientia, longo sæculorum usu, & quasi totius mundi contagione comprobata. Quanta etiam esset Judæorum sub lege Mosaica facilitas peccandi, obmurmurandi contra Deum, & ad idololatricos cultus se se convertendi, facilè intelliges; si prædictam Gentem Judaicam per singulas rerum suarum vices oculis confecteris, universaque populi Israelitici Gesta, servato temporum ordine, perlustres, sive sub regimine *Moysis*, & *Josue*, sive dum *Judicibus* usus est ille populus, sive cum Regibus, aut aliis Principibus paruit, in prospera fortuna, aut in adversa; in pace & bello, in præmiis & in pœnis, ubique reperies, populum Judaicum, paucis exceptis, fuisse duræ cervicis, pluribus vitiis deditum, & fidei datæ, atque miraculorum & beneficiorum Dei planè immemorem. Sed, quid dicam de hominibus sub Lege Gratiæ constitutis? Numquid & nos, volimus nolimus, experimur quotidie pugnam & conflictum passionum inter se tumultuantium, perduellis concupiscentiæ æstum, renitentiam ad bonum, Legem in membris nostris repugnantem Legi mentis nostræ? Numquid sentimus innumeras cogitationes improviso offusas, quæ mentem animumque confundunt; & ad secularia trahunt desideria? Numquid denique portamus illud *grave jugum*, quod (ut ait sacer Auctor libri Ecclesiastici cap. 40.) est *super filios Adam*, *a die exitus de ventre matris eorum*, *usque in diem sepulturæ*, *in matrem omnium*?

Quæ cum ita sint, negari non potest, hominem per peccatum Adami fuisse, non solum donis gratuitis privatum, sed etiam in suis facultatibus naturalibus vulneratum; proindeque ejus liberum arbitrium mansisse debilitatum atque extenuatum. Illud dogma, tam in antiquis Conciliis, quæ contra Pelagianos, peccatum originale negantes, fuere celebrata, declaratum est, quam in aliis Conciliis, Valentino, Moguntino, sed præsertim Arausicano secundo, & Oecumenico Tridentino, in cujus Sessione v. *De peccato Originali* decretum est, hominem per prævaricationis Adami offensam tam secundum corpus, quam secundum animam, in deterius fuisse commutatum; & Sess. vi. cap. 1. declarat liberum arbitrium, minime extinctum fuisse viribus licet attenuatum & inclinatum.

Rejici itaque debet nova ac peregrina opinio *Molinæ*, qui Quæst. 14. suæ *Concordiæ*, Art. 13. Disput. 3. Parag. *Ter-*

Tertius status in quo, & Parag. immediate sequenti, incipiente: *Illud vero*, necnon in principio Quæstionis 23. ejusdem *Concordiæ* Art. 4. & 5. Disput. 5. Membro 9. docet, genus humanum, per peccatum Adami fuisse quidem spoliatum donis gratuitis, sed non vulneratum in facultatibus naturalibus: Vires naturales in statu naturæ lapsæ tales remansisse, nec minores ac debiliores evasisse, quam fuissent in statu naturæ puræ. Huic *Molinæ* opinioni, suffragantur Gabriel Vasques in 1. Tomo in 1. 2. Disput. 138 cap. 2. & alii Societatis Jesu Scriptores, quos citat noster *Thomas de Lemos* secunda parte Tomi 1. *Panopliæ Gratiæ* Tract. 1. *De læsione Liberi Arbitrii per peccatum Originale*, cap. 1. Hæc, inquam, *Molinæ* opinio prorsus rejici debet; primo quia hominem per peccatum originale non solum fuisse spoliatum donis gratuitis, verum etiam fuisse in suis facultatibus, naturalibus vulneratum, palam declarat Parabola illa Evangelica hominis descendentis ab Jerusalem in Jerico, qui incidit in latrones, a quibus non tantum spoliatus, sed etiam vulneratus est, ac semivivus relictus. Hinc illæ voces Prophetæ: *Sana animam meam, quia peccavi tibi.* Quæ verba explicans S. *Augustinus*, ait: *Quid sanatur, si nihil est vulneratum, nihil sauciatum, nihil debilitatum?* Ad sananda etiam vulnera, nobis per peccatum originale inflicta, se venisse testatur ipsemet Christus Dominus, dicens: *Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus, non veni vocare justos, sed peccatores*, Matth. cap. 9.

Ex quibus verbis sic argumentum conficio: Longe sunt minores ac debiliores vires hominis vulnerati, quam hominis nullo vulnere, nullave infirmitate laborantis; atqui homo in statu naturæ puræ) data hypotesi illius status) non fuisset vulneratus, & versa vice, homo in statu naturæ lapsæ est vulneratus, igitur minores ac debiliores vires habet homo in statu naturæ lapsæ, quam habuisset in statu naturæ puræ. Minor propositio probatur egregio S. *Augustini* testimonio, petito ex capite 3. lib. De Natura & Gratia: *Adam ille est, quem semivivum latrones reliquerunt; qui gravibus saucius, confossusque vulneribus, non ita potest ad justitiæ culmen ascendere, sicut potuit inde descendere.*

Præterea, sic argumentor: Homo, qui aversus est a Deo ut ultimo fine tam supernaturali, quam naturali, vires habet longe debiliores, quam homo, qui sic a Deo non est aversus; atqui homo in statu naturæ puræ non fuisset aversus a Deo ut ultimo fine naturali (sicut docent omnes Theologi) homo vero in statu naturæ lapsæ est aversus a Deo ut ultimo fine tam supernaturali, quam naturali; quia cum primus homo non tantum legem supernaturalem, sed etiam naturalem peccando violaverit, non solum aversus est a Deo ut ultimo fine supernaturali, sed etiam naturali; ita ut hoc in statu naturæ lapsæ impossibile sit ut aliquis a Deo ut fine supernaturali, recedat, quin eadem opera ab illo deficiat ut à fine naturali; quia peccatum est contra legem naturalem, & contra Deum, ut finem ultimum naturæ. Quo fit ut homo, qui in statu naturæ lapsæ est elevatus ad ordinem supernaturalem, dum peccat, se se avertit a Deo ut ultimo fine tam supernaturali, quam naturali; ergo homo in statu naturæ lapsæ debiliores habet vires, quam habuisset in statu naturæ puræ.

Ultimum argumentum sic instauro: Debiliores sunt vires eo in statu, in quo homo propriis viribus actum dilectionis Dei super omnia elicere non potest, quam illo in statu, in quo hunc actum elicere potuisset; atqui homo in statu naturæ lapsæ non potest (sicuti post SS. Patres *Augustinum* & *Thomam* docent omnes Thomistæ) propriis suis viribus & absque speciali Dei auxilio actum dilectionis Dei super omnia elicere; & ex adverso potuisset homo in statu naturæ puræ (sicut fatentur omnes Theologi) elicere actum dilectionis Dei super omnia, ut Auctoris naturæ, absque speciali auxilio, sed duntaxat cum solo Dei concursu generali, qui ei semper præsto fuisset. Ergo viribus longe debilioribus pollet homo in statu

tu naturæ lapsæ, quam præditus fuiſſet in ſtatu naturæ puræ, ſubindeque repudiare debes *Molinæ*, aliorumque opinionem, aſſerentium, vires naturales in ſtatu naturæ lapſæ tales remanſiſſe, nec minores ac debiliores evaſiſſe, quam fuiſſent in ſtatu naturæ puræ, ſi revera ille ſtatus extitiſſet.

Debes itidem reprobare complures errores à Summis Pontificibus *Alexandro VIII. Innocentio XI.* & *Alexandro VIII.* proſcriptos, & non ita pridem invectos a nonnullis laxioribus Theologis, qui (ſicut erudite obſervat noſter *Vincentius Contenſonus* in ſua *Theologia Mentis & Cordis* lib. 2. Differt. 2. cap. 2.) videntes, vires hominis per peccatum Adami eſſe ita fractas & debiles; ut nemo (niſi ſenſus expers) propriæ infirmitatis pondus non experiatur: aliunde vero non admittentes gratiam per ſe & ab intrinſeco efficacem, quæ tarda molimina neſcit omneſque obſiſtentes difficultates vincit; ſed talem doceant gratiam verſatilem, quæ volutatis humanæ conſenſum, per Scientiam mediam à Deo exploratum, expectet; ideo conati ſunt Legem non Gratiæ Divinæ virtuti & efficaciæ, ſed prævisi voluntatis humanæ conſenſus infirmitati attemperare, & officiorum noſtrorum rationes non arctis Evangelii ſanctionibus, non omnipotentia Gratiæ Dei per ſe efficacis (per quam Deus facit ut faciamus, præbendo vires efficaciſſimas) ſed naturæ noſtræ, per peccatum Adami corruptę, regula plane Lesbia & obliqua, metiri ſunt.

Non ſic profecto Thomiſtæ, non ſic: Hi quippe fideles Sanctorum *Auguſtini* & *Thomæ* Diſcipuli ſuæ infirmitatis, quam ex peccato Originali contraxerunt, conſcii, ſpem obſervandi legem & mandata Dei non in propriis viribus ponunt; ſed in Deo, qui per Gratiam ſe ipſa efficacem facit, ut, ſanata infirmitate noſtra, bene operemur, ejuſque mandata obſervemus. Quo fit, ut Thomiſtæ Legem Dei non emolliant, ſed jugibus precibus poſtulent a Deo Gratiam per ſe efficacem, quę infirmitatem noſtram ſanet, & omnipotenti virtute ſua Legem, quantumvis carni duram, ſpiritui noſtro reddat amabilem. Ait enim *Auguſtinus: In eo, quod amatur, non laboratur; aut ſi laboratur, labor ipſe amatur*. Vel, ut inquit Apoſtolus Paulus: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat*; legeſis S. *Auguſtinum*, cap. 17. lib. *De Gratia & Libero Arbitrio*, lib. *De Perfectione juſtitiæ* capit. x. & lib. *De Natura & Gratia* capit. 69.

V. Ex his, quæ de libero hominis arbitrio, per peccatum Adami debilitato, ſed non exſtincto hactenus dixi, quaſdam deducam conſecutiones, ex quibus intelliges, quid doceat Fides circa liberum hominis arbitrium in ſtatu naturæ lapſæ; deinde, quid ex ſe, & abſque ſpeciali Gratia Dei poſſit liberum hominis arbitrium in ſtatu naturæ lapſæ, quid vero non poſſit abſque ſpeciali Dei adjutorio.

Primo quidem infero, remanere quoad naturam & eſſentiam in homine lapſo liberum arbitrium, quod nihil aliud eſt, quam facultas ad oppoſita flexibilis, quæ in Scholis appellari ſolet *indifferentia activa*. Hoc liberum arbitrium non tantum in rebus naturalibus, ſed etiam in ſupernaturalibus remanere poſt Adami peccatum definivit Concilium Tridentinum Seſſione 6. canone quarto: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum, nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti atque vocanti, quoad obtinendam juſtificationis gratiam ſe diſponat ac præparet, neque poſſe diſſentire, ſi velit; ſed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque paſſive ſe habere, anathema ſit*. Et canone quinto ſic ſancit idem Concilium: *Si quis liberum hominis arbitrium poſt Adæ peccatum amiſſum & extinctum eſſe dixerit; aut rem eſſe de ſolo titulo, imo titulum ſine re, figmentum denique a Satana invectum, anathema ſit*.

Secundo infero, fuiſſe jure merito ab Eccleſia damnatos Pelagianos, conjuratos Gratiæ Chriſti hoſtes, qui aſſerebant, hominem habere æquilibrium ad bonum & malum æqualiter per ſolam naturam inclinatum. Hoc quippe Pelagianorum æquilibrium fuit à S. *Auguſtino* confutatum, & a Concilio Tridentino re-

rejectum tanquam penitus contrarium Fidei Catholicæ, quæ docet, hominem sine gratia nihil posse cogitare, aut velle, aut operari in ordine ad vitam æternam. *Si quis dixerit*, ait Synodus Tridentina Sess. 6. can. 3. *sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut pœnitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit.*

Tertio infero, errare illos, qui dicunt, hominem, post Adami peccatum, habere æquilibrium inclinationis & propensionis, quo videlicet voluntas humana, hinc inde æqua lance librata, in unam magis quam in aliam partem non propendet nec inclinatur, sed æqualiter hinc inde afficitur. Hoc certe æquilibrium & Fidei Catholicæ; ut antehac ostendimus, & experientiæ manifesto opponitur. Nemo quippe est, qui in præsenti statu naturæ lapsæ non experiatur intestinam ac domesticam illam passionum luctam, quæ in nobis est, carnem inter & spiritum; nemo est, qui non sentiat, se, gratia semel ac charitate destitutum, longe magis ad malum, quam ad bonum esse propensum.

Quarto infero, falsum & absurdum esse Systema quorumdam, qui pertendunt, actum esse de libero arbitrio in statu naturæ lapsæ, nisi homo per gratiam sufficientem in æquilibrio ita collocetur, ut, libratis hinc inde ad æqualitatem tum gratiæ tum concupiscentiæ viribus & gradibus, nulloque pondere graviori in alterutram bilancis partem inclinatus, liber remaneat ac sui juris. Hoc, inquam, Systema non solum falsum est, utpotè quod jam adductis a me momentis, & quotidianę experientiæ, cujus nobis conscii sumus, omninò adversatur, verum etiam perquam absurdum est; Ex eo enim sequeretur primo, Gratiam, quam Deus facinorosis hominibus concedit, eo longe perfectiorem ac cumulatiorem esse debere ea gratia, quam largitur justis, quo in ardentiorem cupiditatem, & in multo graviores difficultates superandas impingunt peccatores. Tunc enim, ut in illis peccatoribus staret æquilibrium inter gratiam & concupiscentiam, deberet Deus, dum in his peccatoribus augetur cupiditas, augere itidem gratiam; sicque gravissimi peccatores majori ac ampliori donarentur gratia, quam justi, in quibus non ardet cupiditas. Secundo sequeretur, peccatorum demerita, sicut & merita justorum ea proportione imminui ac decrescere, quo magis peccatoris augetur malitia, vel justi intenditur charitas. Ratio in promptu est, quia quo magis crescit pondus & inclinatio voluntatis sive ad bonum, sive ad malum, eo plus minuitur æquilibrium libertatis, subindeque minuitur meritum vel demeritum actionis. Quis autem, citra summam absurditatem cum gravi errore conjunctam, dicere potest, minus demereri peccatorem, dum in eo crescit malitia, minusque mereri justum, dum in eo intenditur charitas? Facessat itaque istud æquilibrium, cujus consecutiones, omnes Catholici communi sensu rejiciunt.

Quinto infero, ad rationem libertatis hominis in statu naturæ lapsæ non requiri, ut homo independenter a Deo se determinet; & Dei Gratiam, quam Molinistæ versatilem appellant, suo consensu reddat efficacem (id enim falsum esse jam in superioribus meis Epistolis sat superque ostendi, probando videlicet Deum per influxum suum prævium & physicum determinare & applicare omnes causas secundas, proindeque hominis voluntatem, ad omnes omnino actiones.) Quapropter, dico, ad rationem libertatis hominis in statu naturæ lapsæ requiri duntaxat, ut homo, tanquam causa secunda supremo Dei dominio subdita, se se libere determinet, & sub Præmotione physica, hoc est, sub motione Gratiæ per se efficacis, vel sub motione concupiscentiæ suam retineat indifferentiam activam, seu potentiam completam, proximam & expeditam agendi vel non agendi. Id constanter docent omnes Thomistæ contra *Jansenium*, qui præcipuum doctrinæ suæ caput in hoc constituit, quod velit, necesse esse in statu

tu naturæ lapſæ, ut voluntas hominis ſequatur impulſum majoris, ſeu ſuperioris ac relativæ victricis delectationis, ſive cæleſtis, ſive terrenæ; ita ut ei reluctari ac refragari haud poſſit, juxta famoſum iſtud, quod ad nauſeam uſque *Janſenius* obtrudit, effatum: *Quod amplius nos delectat, ſecundum* id *operemur neceſſe eſt*.

VI. Nunc tandem ſupereſt, ut ſub finem iſtius Epiſtolæ breviter oſtendam, quid liberum hominis arbitrium, quod per peccatum Adami attenuatum fuit; poſſit in ſtatu naturæ lapſæ facere ſine ſpeciali adjutorio Dei? Quid vero non poſſit? Qua de re late & in decem articulis Quæſtionis centeſimæ nonæ, primæ ſecundæ, diſſerit S. *Thomas*, quem adire poteris; ipſe vero hic rem totam ſummatim perſtringam atque expediam.

In primis, homo in ſtatu naturæ lapſæ poteſt abſque ſpeciali auxilio gratiæ cognoſcere aliquas veritates naturales *diſtributive*, ſicut, exempli gratia, poteſt ex effectibus creatis aſſurgere ratione naturali ad notitiam exiſtentiæ Dei. *Inviſibilia enim ipſius* (ſeu Dei) *a creatura mundi, per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur* inquit Apoſtolus cap. 1. Epiſt. ad Romanos. Hinc Sanctus *Thomas* 1. 2. Quæſt. 109. Art. 1. ait: *Intellectus humanus habet aliquam formam, ſcilicet ipſum intelligibile lumen, quod eſt de ſe ſufficiens ad quædam intelligibilia cognoſcenda; ad ea ſcilicet in quorum notitiam per ſenſibilia poſſumus devenire*. Homo tamen in ſtatu naturæ lapſæ non poteſt abſque ſpeciali gratia cognoſcere omnes omnino veritates ordinis naturalis collective ſumptas, tum quia *vita brevis eſt, ars longa, occaſio præceps, experientia laborioſa, judicium difficile*. Tum quia etiam intellectus hominis, poſt Adami peccatum, tenebris ignorantiæ haud parum fuit infuſcatus; ejuſque corpus bene multis infirmitatibus obnoxium evaſit. Accedunt etiam innumera pene vitæ civilis officia, impedimenta, curæ domeſticæ, privata faſtidia, naturæ neceſſitates, ſicut ſomnus, cibus, potus, aliaque ingruentia negotia, aut oblectamenta, quibus implicitus homo a ſcientiarum ſtudio avocatur. Addo, plura eſſe naturæ phænomena, quæ licet quotidie oculis noſtris uſurpemus, eorum tamen natura ſic in abſtruſo poſita eſt, ut cognoſci non poſſit; nedum explicari. Quis enim inter Philoſophos, acutiſsimo pollentes ingenio, potuit hactenus certo indicare, & clare exponere naturam Solis, & lucis vel aſsignare veram cauſam cur Magnes ad ſe attrahat ferrum? Et cur mare æſtum, ſeu fluxum & refluxum, patiatur? In his & aliis pluribus dignoſcendis naturæ phænomenibus ita cæcutit & caligat ratio noſtra, ut meritò dictum ſit à Poeta: *Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſas*.

Secundo, omnes Theologi contra *Janſenium* docent; hominem in ſtatu naturæ lapſæ abſque Fide, quæ eſt virtus Theologica, poſſe aliquod bonum opus morale ordinis naturalis efficere, ſubindeque non omnia opera Infidelium eſſe peccata, quia, ut ait S. *Thomas* 1. 2. Quæſt. 10. Art. 4. *Manifeſtum eſt quod Infideles non poſſunt operari bona opera, quæ ſunt ex gratia, ſcilicet opera meritoria; tamen bona opera, ad quæ ſufficit bonum naturæ, aliqualiter operari poſſunt. Unde non oportet quod in omni ſuo opere peccent*. Hinc jure merito Summus Pontifex *Clemens* XI. in ſua Conſtitutione, quæ incipit: *Unigenitus Dei Filius* &c. duas iſtas damnavit *Queſnelli* Propoſitiones, quarum prior, quæ eſt ordine XXVI. ſic habet: *Nullæ dantur gratiæ niſi per Fidem*. Altera, quæ eſt ordine XXVII. concepta eſt his verbis *Fides eſt prima gratia & fons omnium aliarum*. Docent itidem omnes Theologi contra *Michaelem Bajum* poſſe hominem abſque Gratia ſanctificante aliquod bonum opus morale ordinis naturalis edere, adeoque non omnia peccatorum opera eſſe peccata.

Cæterum, an poſsit homo abſque actuali ſpeciali auxilio gratiæ elicere aliquod bonum opus morale ordinis naturalis, quod ſit bonum ex omnibus circumſtantiis, videlicet tam ex objecto, & ex officio, quam ex intentione finis? Difficultas eſt quæ Theologorum diſputationi permittitur. Communior in Scholis ſententia eſt, hominem abſque ſpeciali actuali gratia poſſe

posse aliquod bonum opus morale ordinis naturalis, saltem facile, & dum nulla gravis urget tentatio, perficere; quodque bonum sit non tantum ex objecto, sed ex intentione finis honesti; Exempli gratia, potest infidelis absque speciali actuali gratia honorare parentes ob finem honestum, & impertiri pauperi eleemosynam ad sublevandam ejus miseriam. Quæ opera moralia ordinis naturalis erunt bona tam ex objecto, quam ex intentione finis honesti, modo infidelis ea non referat ad Idolum suum, tunc enim ex intentione pravi finis inficerentur, & fierent peccata. Hæc est in Scholis communior sententia. Sunt tamen alii Theologi (quos inter censetur *Gabriel Vasques*, Disputatione 190. in primam secundæ Sancti *Thomæ*) qui docent, nullum opus morale ordinis naturalis, quod sit bonum ex omnibus circumstantiis, nimirum ex objecto & ex intentione ultimi finis, fieri posse absque speciali Dei Gratia.

Multum tamen isti Theologi discrepant a damnato *Baji*, & *Jansenii* errore. Cum enim *Bajus*, & *Jansenius* nullas admittant gratias ante Fidem, quæ est virtus Theologica, quamque volunt esse *primam gratiam & fontem omnium aliarum*, ideo dicunt, Infideles, qui Fide carent, non posse aliquod morale opus ordinis naturalis, quod sit bonum ex omnibus circumstantiis, producere, sed omnia illorum opera esse peccata, & virtutes Philosophorum esse vitia. At *Vasques*, aliique Theologi, qui ei suffragantur, cum agnoscant, ultroque admittant, etiam ante Fidem, gratias quasdam actuales supernaturales, quæ ad illam disponant ac præparent, consequenter dicunt, Deum concedere interdum Infidelibus ejusmodi gratias illas actuales, quarum ope eliciunt aliqua ordinis naturalis opera moralia, quæ bona sunt ex omnibus circumstantiis, scilicet ex objecto & fine, quamvis de Fide sit, ea non esse meritoria vitæ æternæ. Hoc pacto *Vasques*, aliique, qui ejus sententiæ adhærent, Theologi damnant istas *Michaelis Baji*, *Jansenii*, & *Quesnelli* Propositiones: *Fides est prima Gratia*: *Omnia Infidelium opera sunt peccata*. Legatur *Vasques* loco mox a me laudato, ubi hanc sententiam multis probat argumentis, eamque vindicat ab omni censura.

Denique, multa sunt, quæ in statu naturæ lapsæ absque speciali gratiæ adjutorio ab homine fieri non posse docent unanimi consensu omnes Orthodoxi contra Hæreticos Pelagianos & Semipelagianos. In primis, sine speciali gratiæ interioris adjutorio, neque Fides, neque ipsius initium haberi potest. Secundo, sine speciali gratiæ interioris adjutorio, nullum potest homo bonum opus morale supernaturale, pertinens ad salutem, velle aut perficere. Tertio, homo lapsus non potest universa legis naturæ præcepta observare, & adimplere sine auxilio gratiæ, nec diligere Deum super omnia, nec graves superare tentationes. Quarto, homo in statu naturæ lapsæ non potest sine gratia præparare se ad gratiam, nec mereri sine gratia vitam æternam, nec potest sine adjutorio gratiæ resurgere a peccato, nec sine speciali privilegio vitare omnia peccata venialia. Postremo, homo lapsus, quantumvis Gratia sanctificante exornatus, non potest sine speciali Divinæ Gratiæ adjutorio perseverare usque ad vitæ finem in accepta justitia, sed opus habet singulari perseverantiæ dono, quod generalis Synodus Tridentina Session. 6. canon. 16. appellat *magnum perseverantiæ donum*.

Hæc sunt, quæ ab homine in statu naturæ lapsæ fieri, aut obtineri non posse absque speciali Dei Gratia, sępius Ecclesia Catholica, in Conciliis congregata, juxta Scripturam Sacram, & perpetuam Sanctorum Patrum, pręsertim Sancti *Augustini*, doctrinam, contra Pelagianos & Semipelagianos definivit. Consulere poteris (si tibi per otium liceat) Scholę Thomisticę Theologos, qui de his Tractatu de Gratia prolixe & accurate tractant juxta doctrinam Sancti *Thomæ*

in prima secundæ Quæstione centesimanona. Lege etiam nostri *Thomæ de Lemos* partem secundam *Panopliæ Gratiæ*, *de læsione liberi arbitrii per peccatum originale*, ubi a pagina prima usque ad paginam quinquagesimam sextam hoc argumentum lato & erudito calamo pertractat. Ipse vero isthæc duntaxat prælibare, & strictim in hac Epistola attingere volui; ut scires quid liberum hominis arbitrium, per peccatum Adami sauciatum ac debilitatum, possit absque speciali auxilio gratiæ agere; quid vero non possit; & ut eadem opera intelligeres, quam perperam & acriter Pater *Daniel* Thomistas offendat, dum ait, ex illorum doctrinæ de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci principiis perinde sequi ac ex principiis damnatæ doctrinæ *Jansenii*, hominem in statu naturæ lapsæ necessario peccare. Vale, amantissime Discipule, meque in tuis precibus Deo, Patri luminum, a quo (ut ait S. *Jacobus* cap. 1. v. 17. suæ Epistolæ) *omne datum optimum*, & *omne donum perfectum descendit*, commendare memento.

EPISTO-

EPISTOLA SEPTIMA
THEOLOGICO-POLEMICA,

In qua germana mens Concilii Tridentini circa Gratiam per se efficacem, & liberum hominis arbitrium in optimo lumine collocatur.

RECentior est Oecumenici Concilii Tridentini historia, quam ut opus sit hac in Epistola commemorare augustissimi & post hominum memoriam celeberrimi illius consessus apparatum, ordinem & magnificentiam; vel prodere nomina tot Patrum, qui ex omnibus Christiani Orbis partibus ei interfuerunt; & in quibus nescias quid mirere magis, an prudentiam, diuturno rerum usu comparatam? An gravitatem & vitæ sanctimoniam, illo gradu dignam? An eruditionem, & omnium Disciplinarum cum Sacrarum, tum humanarum peritiam? Sufficiet, si dixerim, inter Patres Tridentinos numerari sex Archiepiscopos, septemdecim Episcopos, & octo supra viginti clarissimos Ordinis Prædicatorum Theologos, qui in hoc amplissimo consessu de Catholica Ecclesia optime meriti sunt, & damnandis *Lutheri*, & *Calvini* jam sparsis, glissentibusque Hæresibus egregiam operam navarunt.

In hoc Sacro Tridentino Concilio (quod anno MDXLII. indictum est, & anno MDXLV. inceptum) præcipua contra Hæreticos quæstio *De justificatione* die 18. mensis Junii anni MDXLVI. ventilata est, & die XX. mensis Augusti ejusdem anni *de Gratia efficaci* & *de libero hominis arbitrio* agi cæptum est. Hinc ad Controversias *de Prædestinatione* ventum est, ac tandem, post varias (ut in Conciliis fieri assolet) discussiones, ac maturum adhibitum examen, proscripti sunt in Sessione sexta *Lutheri*, & *Calvini* circa justificationem errores, qui ex hoc potissimum capite profluebant, quod pertenderent illi Hæretici, liberum hominis arbitrium, post Adami peccatum, a Deo motum & excitatum, non posse dissentire, aut cooperari; atque hominis libertatem tolli per motionem Dei & Gratiam prævenientem. Hunc capitalem duorum istorum Hæresiarcharum errorem ut profligarent Patres Tridentinæ Synodi, canonem quartum Sessionis sextæ condiderunt, in quo anathemate perculerunt eos, qui dicunt, *liberum hominis arbitrium*, *motum & excitatum a Deo*, *non posse dissentire*, *si velit*.

I. Hunc Concilii Tridentini Canonem, tanquam doctrinæ Molinianæ aperte faventem, P. *Gabriel Daniel* liberius jactat; & in libris, quos gallico idiomate edidit contra *Joannem Launojum*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctorem, quorum uni hunc præfixit titulum: *Defense de Saint Augustin*, seu *Vindiciæ Sancti Augustini*; Alterum vero sic inscripsit: *Traite touchant l'efficacite de la Grace*, seu *Tractatus de efficacia Gratiæ*; In his, inquam, duobus libris, sicut & in Epistolis, quas scripsit ad Patrem *Natalem Alexandrum*, non dubitat Molinianus ille Scriptor asserere, hoc laudato Concilii Tridentini canone damnari doctrinam de Gratia per se efficaci; quia cum ea Gratia nullo pacto conciliari potest liberum hominis arbitrium.

Sed, ut falsi convincam hanc P. *Danielis* vanam, & Doctrinæ Patrum Concilii Tridentini minus consonam persuasionem; ostendam in hac Epistola, Patres Concilii Tridentini agnovisse & admisisse doctrinam de Gratia se ipsa efficaci, quæ invictissime consensum volun-

luntatis operatur in nobis, quæ facit ex nolentibus volentes; ex repugnantibus consentientes; ex aversantibus reddit amantes; tantumque abest, ut voluntati humanæ imponat necessitatem, ut potius hominis perficiat libertatem. Libertatem autem intelligo (ne quis sit cavillandi locus) eam facultatem, quæ sive sub Gratiæ per se efficacis imperio, sive sub cupiditatis motu & impulsione, in omnibus hominibus semper boni vel mali electiva manet & domina sui actus, quæque in hoc statu naturæ lapsæ se se (sicut jam sæpe diximus) movet cum indifferentia activa; quæ denique sub quacumque gratia per se efficaci retinet veram, internam, completam, proximam, & expeditam ei resistendi potentiam, non quidem conjunctam cum actu opposito, seu cum actuali resistentia, sed sejunctam ab actu opposito, seu ab actuali dissensu, & resistentia. Id posteaquam demonstravero, & genuinam mentem Patrum Concilii Tridentini circa Gratiam per se efficacem clare exposuero; faciam deinde satis omnibus argumentis, quæ Pater *Gabriel Daniel*, aliique Molinianæ Scholæ Theologi petere solent ex quarto canone Sessionis sextæ, ut probent, liberum hominis arbitrium non posse, juxta sanctionem Patrum Concilii Tridentini contra Lutheranos & Calvinistas, stare & conciliari cum Præmotione physica, seu cum Gratia per se & ab intrinseco efficaci.

In primis, in explanando mentem Patrum Concilii Tridentini circa Gratiam efficacem & liberum hominis arbitrium, palmam cæteris Scriptoribus præripuit doctissimus noster *Antonius Reginaldus* in suo vere aureo & cedro digno Opere, quod inscripsit: *De Mente Concilii Tridentini circa Gratiam efficacem*, quodque cum approbationibus & Regio privilegio Antuerpiæ anno MDCCVII. publica luce donatum, magno virorum eruditorum, qui doctrinæ Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* sunt addicti, fuit summo plausu exceptum, eo potissimum nomine, quod clarissimus ille Thomista sexcentis ferme momentis probet, Gratiam se ipsa efficacem fuisse a Tridentinis Patribus agnitam & admissam eamque, juxta illorum mentem, cum libero hominis arbitrio perfecte conciliari demonstret. Ex hoc egregio celebris hujus Thomistæ Opere pauca hic deflorabo; hisque duntaxat utar argumentis, quibus certe Molinistæ refragari non possunt. Ut autem primi argumenti, quod mox proponam, vim facilius perspectam habere possis, duo præmitto, quæ ultro Molinistæ admittunt.

Primo fatentur Molinistæ, immo constanter docent, Systema *Ludovici Molinæ* de Scientia Media plurimum valere ad profligandos Lutheranorum & Calvinistarum errores circa Dei præscientiam, Prædestinationem, Gratiam, & Liberum hominis arbitrium; eamque Scientiam Mediam necessario admittendam esse, nisi cum summo Fidei discrimine in concilianda libertate hominis & contingentia rerum cum æterna Prædestinatione & cum Auxiliis Divinæ Gratiæ hallucinari velimus. Unus inter Scholæ Molinianæ Theologos Pater *Gabriel Daniel* in sua ad nostrum *Natalem Alexandrum* Epistola nona hæc de Scientia Media habet: *Quemadmodum Scripturam Sancti Patres illustrarunt, sic Theologiam Patrum Theologia Scholastica illustravit..... postquam autem Hæreticorum recens prognatorum solertia ipsius Theologiæ Scholasticæ arma in Ecclesiam convertit, incubuit ea Theologis necessitas, ut accuratius quam antea evolverent istas Dei Scientias & Decreta, penitusque in hæc Divinæ mentis adyta penetrarent; hæc Systematis Scientiæ Mediæ incunabula fuerunt: hinc nova lux oborta, quæ perditorum hominum argumenta, hæreticorum thecnas argutiasque discussit, & eam ad rem valere plurimum Scientiam Mediam in confesso est. Non quod recentiores Theologi Sanctis Patribus ingenio doctrinaque præstent, quo nomine illos infamare, & in invidiam adducere nonnulli contendunt; sed quia methodum & viam Patres diversam ab ea, quam nunc Theologi terunt, sequebantur.* Ex quibus verbis manifesto patet, Patrem *Danielem*, aliosque Scholæ Molinianæ Theologos asserere, Scientiam Mediam ad hæreticorum Lutheranorum & Calvinistarum refellendos ero-

rores plurimum valere.

Præterea, negare haud possunt Molinistę, Patres Concilii Tridentini humanæ libertatis usum contra Lutheranos & Calvinistas invicte propugnasse, eosque veram arbitrii nostri libertatem conciliasse cum Prescientię Divinę certitudine, cum infallibilitate Prædestinationis, & cum Divinæ Gratiæ efficacia; id, inquam, inficiari non possunt Molinistæ, alioquì supinæ ignorantiæ insimularent Patres Tridentinos, si dicerent, illos statuisse quidem liberum hominis arbitrium adversus Lutheranos & Calvinistas, qui illud e medio tollebant; sed qua ratione liberum hominis arbitrium staret cum certitudine Præscientiæ Divinæ, cum infallibilitate Prædestinationis, & cum efficacia Gratiæ, Patres Tridentinos ne attigisse quidem; hoc sane si dicerent Molinistæ, pessime mererentur de Patribus Concilii Tridentini quibus ex officio incumbebat diluere argumenta, queis Lutherani & Calvinistæ pertendebant, non posse libertatis humanæ usum conciliari cum certitudine Præscientiæ Divinæ, cum Prædistinationis infallibilitate, & cum efficacia Gratiæ. Cum igitur Molinistæ non possint, citra maximam Patribus Concilii Tridentini irrogatam injuriam, id asserere; & aliunde certo certius constet, duas tantum ad has contra Lutheranos & Calvinistas difficultates explicandas suppetere vias; unam, per Gratiam se ipsa & ab intrinseco efficacem; & alteram viam, scilicet per Scientiam Mediam: necessario dicendum est, Patres Concilii Tridentini ad dirimendas illas controversias contra Lutheranos & Calvinistas, aut admisisse Systema Thomistarum de Gratia per se efficaci, aut illis magis arrisisse Systema Scientiæ Mediæ.

II His præmissis, quæ Molinistæ lubentissime admittunt; sic argumentum conficio: Si Patres Concilii Tridentini agnovissent & probassent Systema Scientiæ Mediæ, omni proculdubio in dirimendis Controversiis circa Præscientiam Dei, Prædestinationem, Gratiam, & liberam hominis arbitrium usi fuissent illo Systemate Scientiæ Mediæ contra Lutheranos & Calvinistas, maxime cum illud Systema, sicut ajunt Molinistæ longe faciliorem viam ad oppugnandos illorum hæreticorum errores aperiat, quam Thomistarum de Gratia per se efficaci Systema, quod potius errori Lutheranorum & Calvinistarum circa liberum hominis arbitrium haud parum favere affirmant Molinistæ: Atquì tamen Patres Concilii Tridentini in dirimendis contra Hæreticos Lutheranos, & Calvinistas Controversiis circa Præscientiam Dei, Prædestinationem, Gratiam, & liberum hominis arbitrium; nullibi usurparunt Systema Scientiæ Mediæ; igitur Patres Concilii Tridentini non agnoverunt, nec probarunt unquam Systema Scientiæ Mediæ. Major hujus argumenti propositio a nullo Catholico negari potest. Nam si revera Patres Synodi Tridentinæ persuasum ac compertum habuissent, Scientiæ Mediæ Systema faciliorem ad revincendos Lutheranorum, & Calvinistarum errores suppeditare modum, eo certe uti debuisent in definiendis Controversiis circa Præscientiam Dei, Prædestinationem, Gratiam, & liberum hominis arbitrium; alioquì Patres Concilii Tridentini tanquam Rei detentæ & oppressæ veritatis, atque prævaricationis causæ Dei haberi deberent, qui in re tanti momenti suo officio defuncti non fuissent.

Probatur itaque minor propositio multis momentis. Primo, quia si in Actis Concilii Tridentini Scientiam Mediam quæramus, ne minimum quidem verbum in illis de ea factum esse inveniemus; nullum plane in Theologorum celeberrimi istius Concilii disputationibus illius Scientiæ offendemus vestigium; in Sententiis Patrum ejusdem Concilii altum est de ea silentium; in primis Decretorum & Canonum veluti rudimentis & lineamentis, nulla itidem memoria; in textu Concilii ne umbra quidem; in libris Scriptorum, qui Concilio Tridentino interfuerunt, vel qui paulo post celebrationem Concilii Tridentini Hæreticorum errores confutarunt stabiliuntur doctrinæ principia ac fundamenta, quæ Scientiæ Mediæ Systemati sunt e diametro opposita. Quis

ergo tam vecors, ut suum in animum inducat Patres Synodi Tridentinæ in dirimendis Controversiis, quæ id temporis circa Præscientiam Dei, Prædestinationem, Gratiam, & liberum hominis arbitrium emerserant, usurpasse Scientiam Mediam, cujus tamen nullus eorum vel tantillum meminit, & cujus nullam memoriam posteris reliquerunt.

Secundo, Patres Concilii Tridentini in dirimendis Controversiis contra Lutheranos & Calvinistas nullo pacto uti potuerunt Scientia Media, quippe quæ tum temporis necdum erat in rerum natura. Concilium enim Tridentinum (sicut mox dicebam) indictum fuit anno MDXLII. inceptum vero anno MDXLV. & in eo omnes Controversię attinentes ad Divinæ Præscientiæ certitudinem, infallibilitatem Prædestinationis, efficaciam Gratiæ, & humanę libertatis usum, fuerunt eliquatæ ac penitus definitæ anno MDXLVII. quo certe anno nondum in lucem prodierat Scientia media, quæ suos natales debet *Fonsecæ*, Societatis Jesu Theologo, qui circa annum MDLX. eam procudit, suisque instiliavit Discipulis, quos inter *Ludovicus Molina* novum illud a Magistro suo *Fonseca* propinatum sibi Scientiæ Mediæ Systema avide arripuit, illud per triginta annos perpolivit, ac tandem Ulyssipone anno MDLXXXVIII. publicam in lucem protrusit, indeque Scientiæ Mediæ inventoris titulo fuit ubique celebratus. Id tamen (ut obiter dicam) ægerrime tulit *Fonseca*, qui spoliatum suo se honore videns; & laudem sibi quærens, ac quidquid in novo illo invento gloriæ erat, repetere volens, suam edidit *Methaphysicam*, ubi rem, uti acta erat, candide exposuit; se videlicet Scientiæ Mediæ Auctorem professus est, & cur ante *Molinam*, discipulum suum, eam non vulgaverit hanc rationem Tomo 3. *Metaphysicæ* lib. 6. cap. 2. Quæst. 6. sect. 8. adducit: *Unum illud*, inquit, *scrupulum injiciebat, ne hac ratione novum aliquid fortasse induceretur, quod non omni ex parte cum communi Patrum doctrina, aut diligenti Scholasticorum examine, & accurata lima conveniret. Neque enim quisque erat, qui hoc pacto libertatem arbitrii nostri cum Divina Præscientia, aut providentia aperte, &, ut dicitur in terminis, conciliasset.* Viden, *Fonsecam*, Magistrum *Molinæ*, ultrò fateri, Scientiam Mediam ante annum MDLX. quo illam excogitavit, a Theologorum nemine fuisse usurpatam?

Quin, ipsemet *Molina*, cui nunc ferme omnes Scriptores inventionem Systematis de Scientia Media acceptam referre solent, *Molina*, inquam, in libro, quem edidit, *De Concordia Liberi Arbitrii cum Gratiæ Donis*, ubi totis nititur viribus novam de Divina Gratia Theologiam inducere, tritas Majorum vias occludere, ac salebrosos aperire calles; ingenuè fatetur, Systema Scientiæ Mediæ fuisse Sancto *Augustino*, Summo Gratiæ Doctori, plane ignotum; indeque Scientiæ Mediæ inventionem sibi arrogans ille Molinistarum Coriphęus, non veretur se Doctorem S. *Augustino*, cæterisque Pelagianismi & Semipelagianismi, debellatoribus venditare his verbis *Nos*, inquit, *pro nostra tenuitate rationem totam conciliandi libertatem arbitrii cum Divina Gratia, Præscientia & Prædestinatione tradidimus, sequentibus principiis, ex quibus eam deduximus, quæque variis locis tradidimus, inniti judicamus, Quæ si data explicataque semper fuissent; forte neque Pelagiana Hæresis fuisset exorta, neque ex Augustini opinione concertationibusque cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati, ad Pelagianosque defecissent; facileque reliquiæ Pelagianorum in Gallia, quorum in Epistolis Prosperi & Hilarii fit mentio, fuissent extinctę; ut patet ex his, in quibus homines illos cum Catholicis convenisse, & ab illis dissensisse eædem Epistolæ testantur: Concertationes denique inter Catholicos fuissent compositæ.* Hæc verba *Ludovici Molinæ*, Societatis Jesu, & Professoris Academiæ Eborensis, leguntur in Quęstione 23. Art. 4. & 5. Disput 1 *De Concordia Liberi Arbitrii cum Divina Gratia*, quam *Molina* Ulyssipone anno MDLXXXVIII. publicam in lucem emisit, quæque postea Lugduni ex officina *Buissonii* anno MDXCIII.

& ex

& ex officina *Proßii* anno MDCXII. prodiit.

Fuerunt quidem nonnulli Scriptores, quos inter censentur noster *Vincentius Baronius* in Apologia Ord. Præd. Part. 2. lib. 4. Parag. 3. Noster etiam *Joannes Baptista Gonetus* Disp. 6. De Scientia Media, Art. 6. Parag. 7. *Salmanticenses* Tractatu 3. Disp. x. par. 1. & denique *Franciscus Macedo*, eximius Ordinis FF. Minorum Theologus, Collatione 12. Diff. 1. Lectione ultima, hi, inquam, Scriptores existimarunt, hæc verba, quibus *Molina* profitetur, se in Scientiæ Mediæ inventione doctiorem & feliciorem fuisse Sancto *Augustino*, in posterioribus ejusdem CONCORDIÆ Molinæ Editionibus esse resecta atque expuncta. Verum, doctissimus noster *Hiacynthus Serry* in elegantissima *Historia Congregationum De Auxiliis Divinæ Gratiæ* ostendit, illos Scriptores, alioqui doctissimos, hac in re fuisse deceptos, & prædicta verba, quibus *Molina* pessime excipit S. *Augustinum*, etiamnum legi in posterioribus CONCORDIÆ Molinæ Editionibus. Habemus itaque jam duos Societatis Jesu de nova Scientiæ Mediæ inventione testes locupletissimos & omni exceptione majores, *Fonsecam*, ejusque Discipulum *Molinam*, qui nunc omnium Molinistarum primipilus audit.

Novum itidem esse Scientiæ Mediæ Systema, illudque ante *Fonsecam*, & *Molinam* fuisse priscis Ecclesiæ sæculis, Conciliis, Patribus, & Theologis Scholasticis prorsus incognitum diserte testantur doctissimi Societatis Jesu Theologi, præsertim *Vasques*, *Granado*, *Typhanius*, *Henricus Henriques*, & *Joannes Mariana*, quorum testimonia hic referam, ne quid falsi illis affingere videar. *Vasques* in 1. Part. Summæ S. *Thomæ* Disputatione 67. cap. 4. agens de Scientia Media, hæc habet: *Quod antiqui Scholastici, qui hactenus scripserunt, tantum meminerit Scientiæ visionis, & simplicis intelligentiæ, parum interest; tum quia illi de hac Scientia sub conditione* (hoc est, de Scientia Media) *nihil omnino disputarunt, aut meminerunt. Quid igitur si nos aliam ponamus cujus ipsi mentionem non fecerunt?* His consona sunt quæ habet *Granado* Part. 1. Tract. v. Disput. 3. Sect. 2. ubi Scientiæ Mediæ Systema novum esse profitetur his verbis: *Nec mirum est, si temporum decursu aliquid novi a recentioribus Theologis excogitatum sit*. Idem censet *Claudius Typhanius* in libro *de Ordine, deque Priori & Posteriori*, cap. 24. ubi scientiæ Mediæ novitatem agnoscit, diserteque pronunciat, *nullum alium Theologum ante Molinam, ne per somnium quidem de Scientia Media cogitasse, nec illam ullibi, vel supposuisse, vel adhibuisse*.

Doctrinæ etiam *Molinæ* de Scientia Media novitatem acriter carpit *Henricus Henriques*, Magister *Francisci Suaresii*, & Salmanticensis Cathedræ Moderator, qui in ea, quam anno MDXCIV. adversus *Ludovicum Molinam* adoravit, Censura, his verbis eum perstringit: *Contra sanam, firmam, & receptissimam doctrinam, a multis annis, & hoc tempore apud Sanctissimos Theologos totius Hispaniæ, immo totius Orbis, loquitur* (Ludovicus Molina) *irreverenter & periculose; nec deterretur Censura, quam novit datam S. Officii. Blasphemè & inverecunde more Hæreticorum bellicat contra Patres Sapientissimos, & eas illorum sententias, quas Theologi certas & indubitatas asserunt, ait Auctor* (seu Molina) *esse periculosas, & esse occasionem multorum errorum, & tollere libertatem arbitrii nostri, & neque ab illis, neque a Conciliis fuisse veritatem de Prædestinatione, Gratia & libertate arbitrii declaratam, aut plane intellectam, antequam Auctor* (Molina) *hunc librum conderet*.

Denique, *Joannes Mariana* in libro *De Regimine Societatis*, quem dum Romæ Congregationes De Auxiliis Divinæ Gratiæ haberentur, lucubravit, novum doctrinæ *Molinæ* Systema his verbis insectatur: *Ab hoc præclaro fonte* (idest, ab inordinato novitatis amore) *emanarunt illi turbines & procellæ, quibus nostra Societas tentavit exagitare Sapientissimos Dominicanæ Familiæ Theologos, quos potius venerari debebat, ut purioris doctrinæ Antistites, quam sequi hesterna Ludovici Molinæ Commenta.*

H 2 Cu-

Cujus viri libellus, ab examine Theologorum Sacræ Inquisitionis, delatus fuit Romam, ubi modo liberum arbitrium acerrime contra Gratiam pro palma luctatur. Hoc *Joannis Marianæ* testimonium, quod ad rem nostram apposite facit, referunt Scriptores, *Gonetus* in Apologia Thomistarum Art. 6. *Antoninus Reginaldus* in Thesibus Apologeticis, Thesi 7. *Joannes Casalat* in *Candore Lilii vindicato* Parag. 160. *Seraphinus Piccinardi* Tomo 3. *De approbatione Doctrinæ S. Thomæ* Lib. 2. q. 2. Art. 2. & *Jacobus Hiacynthus Serry* cap. 17. lib. 2. *Historiæ Congregationum de Auxiliis Divinæ Gratiæ*.

Ex his igitur doctissimorum Societatis Jesu Theologorum de incunabulis, seu de nova Scientiæ Mediæ inventione, locupletissimis testimoniis argumentum conficio, quo invicte probatur, Patres Concilii Tridentini in dirimendis contra hæreticos Lutheranos & Calvinistas Controversiis circa Præscientiam Dei, prædestinationem, Gratiam, & liberum hominis arbitrium non potuisse Scientiæ Mediæ Systema usurpare. At enim, Scientiæ Mediæ Systema *Fonseca*, Societatis Jesu Theologus, anno MDLX. excogitavit, atqui certissime constat, omnes Controversias, quæ spectabant certitudinem Præscientiæ Dei, infallibilitatem Prædestinationis, & efficaciam Gratiæ, fuisse a Patribus Concilii Tridentini omnino definitas in Sessione ejusdem Concilii sexta, cui Sessioni finis impositus est anno MDXLVII ergo Patres Concilii Tridentini, in his dirimendis Controversiis Systema Scientiæ Mediæ usurpare non potuerunt, sed potius adhibuerunt Thomistarum Systema de Gratia per se efficaci; quia ante *Lutherum*, & *Calvinum*, ante *Fonsecam*, & *Molinam*, ante *Bajum*, & *Jansenium*, nullam de Gratia, Prædestinatione, & libero hominis arbitrio fuit in Ecclesia Catholica propugnatum Systema, præter illud, quod semper Thomistæ, juxta germanam Sanctorum Patrum *Augustini*, & *Thomæ*, Summorum Pontificum & Conciliorum mentem, de Gratia per se & ab intrinseco efficaci magno animorum æstu, & pro aris ac focis propugnarunt; præsertim in Congregationibus De Auxiliis Divinæ Gratiæ, sub Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitis; & etiamnum pari zelo, invictaque constantia tutatur, approbantibus Romanis Pontificibus, sicut in alia Epistola commodius ostendam.

Hoc argumentum magis premit, stringitque illos Molinianæ Scholæ Theologos, qui autumant, *Ludovicum Molinam* esse auctorem & inventorem *Scientiæ Mediæ*. Nam cum *Ludovicus Molina* librum suum *De concordia Gratiæ cum Libero Arbitrio*, ubi Systema Scientiæ Mediæ totius sui ingenii viribus adstruit, publica luce Ulyssipone anno duntaxat millesimo quingentesimo octogesimo octavo donaverit; palam deinde sequitur, Patres Concilii Tridentini, quod anno MDLXIII. absolutum fuit, & a *Pio IV.* Pontifice Maximo, anno MDLXIV. confirmatum est, non potuisse in dirimendis contra Lutheranos & Calvinistas Controversiis circa Præscientiam Dei, Prædeterminationem, Gratiam, & liberum hominis arbitrium, usurpare & adhibere Systema Scientiæ Mediæ, quod adhuc in mente *Molinæ* delitescebat.

Sunt nonnulli Scholæ Molinianæ Theologi, qui (ut se se ab isto peremptorio argumento, quod ipsorum jugulum petit, expedire possint) fidenter afferunt, nec *Fonsecam*, nec *Molinam* esse inventorem Scientiæ Mediæ; ajuntque, Scientiam Mediam innotuisse S. *Augustino*, eique probatam fuisse, ac subinde mirum non esse, quod Patres Synodi Tridentinæ, vestigiis S. *Augustini* inhærentes, hujus perantiquæ Scientiæ Mediæ beneficio omnes Controversias, quæ spectabant certitudinem Præscientiæ Dei, infallibilitatem Prædestinationis, & efficaciam Gratiæ, contra Lutheranos & Calvinistas definierint. Inter hos Theologos, qui ita censet, unum proferam sæpius a me laudatum *Gabrielem Danielem*, qui in Epistola IX. ad nostrum *Natalem Alexandrum* totus est ut probet, S. *Augustinum*, de Prædestinatione, de Gratia, de Scientia & Decretis Dei disputantem, ideam ejus, quæ nunc appellatur *Scientia*

tia Media, atque sententiam animo defixam habuisse.

At, P. *Danielem* in hoc probando paradoxo non sibi constare, sed ex eodem ore, calidum simul & frigidum perflare, multis momentis evinco. Enimvero, postquam prædictus ille Molinianus Scriptor aliquot adduxit S. *Augustini* testimonia, ut probet, Aquilinum illum Doctorem admisisse in Deo scientiam futurorum conditionatorum, seu (juxta Molinistas (*Scientiam Mediam*, distinctam a *Scientia simplicis intelligentiæ*, & a *Scientia Visionis*;)fatetur tamen in eadem Epistola, S. *Augustinum* in concilianda hominis libertate cum efficacia Gratiæ usum non fuisse Systemate Scientiæ Mediæ, sed hunc modum conciliandi hominis libertatem cum efficacia Gratiæ per Scientiam Mediam a quodam Theologo, ætate S. *Augustini* longe posteriori, fuisse adinventum: Hæc sunt illius Scriptoris verba: *Fatetur Augustinus; arduum esse humanam cum Gratia conciliare libertatem, & hanc excutere difficultatem parcit: Eamdem in examem ac disputationem Theologi nostri vocant; faciunt pro jure suo ac munere. Exortus est ex illis unus* (videlicet *Fonseca*, vel *Molina*) *qui nodum hunc faci lius & clarius, quam cæteri, expediret; laus illi ob eam rem deberi videtur & gratia: diris contra devovetur, ad pœnam idcirco & supplicium deposcitur. Sed quod mireris magis ejusdem Theologi* (seu *Fonsecæ*, vel *Molinæ*) *adversarii argumentum idem tractant minus feliciter; augent, quas removere debuerant, tenebras; laudem nihilominus arrogant inde majorem sibi, & suis se tenebris maxime commendant*. Et, paucis interjectis, subdit Molinianus ille Scriptor: *Facilitas hujus quæstionis evolvendæ* (seu de concilianda humana libertate cum Gratia) *fructus est Scholasticæ Methodi, & cui, dum Augustinus viveret, nondum locus ullus erat. Igitur etsi enodatum & evolutum Scientiæ Mediæ Systema ad explicandam liberi arbitrii Gratiæque Concordiam plurimum Theologos adjuvet; minime mirum videri debet, si Augustinus illo Systemate Scientiæ Mediæ contra Pelagianos usus non est*. Vide si placet, quam aperta antilogia se sein paucis illis verbis Pater *Daniel* implicet; pertendit quippe Scientiam Mediam notam & probatam fuisse S. *Augustino*, & tamen profitetur, eumdem Sanctum Doctorem, in concilianda libertate humana cum Gratia usum non fuisse contra Pelagianos Systemate Scientiæ Mediæ.

Qua in re P. *Daniel* imprudentiæ ac injustitiæ reum agit S. *Augustinum*. Si enim S. *Augustinus* Scientiam Mediam revera novit, eamque, velut expeditam concordiæ viam ad conciliandam humanam libertatem cum Gratia probavit (sicut asserit P. *Daniel*) sequitur plane, imprudentem & injustum fuisse S. *Augustinum*, qui, per viginti annos contra Pelagianos de Gratia disputando, aerem verberavit, Pelagianorum objectiones non solvit & neglecta regia via, qua omnes istas controversias de Gratia & libero hominis arbitrio potuisset facili negotio componere, aliam e regione oppositam viam iniit, unde tot in Ecclesia mala, tot scandala tot dissidia promanarunt. Hanc tamen tam atrocem injuriam non dubitat P. *Daniel* in citata Epistola irrogare S. *Augustino*, dicens: *Quid ergo? Concordiam liberi arbitrii cum Gratia non explicuit Augustinus: operosa illi difficilisque visa res: idcircone hærendum in caligine alta, quam huic tenebricosæ quæstioni offudit Thomistica Prædeterminatio, rejicienda vero lux & facultas explicandi, quam Theologus Catholicus* (seu Molina) *quadraginta recentior tantum annis, offert? Suscipiendæ ineluctabiles cum Hæreticis nuper exortis difficultates, damnanda opinio* (seu de Scientia Media) *cujus ad lumen evanescunt omnes illæ, & sua Fidei dogmatis veritas ac reverentia sarta tectaque stat? Vestram fidem quicumque sani æstimatores rerum estis!* Sic Pater *Daniel* maxime commendat *Molinam*, quod, in concilianda humana libertate cum Gratia, Scientiæ Mediæ Systema usurpaverit, & S. *Augustino* crimini & vitio vertit, quod Scientiam Mediam (quam tamen noverat & probabat) nunquam in Concordia libertatis humanæ cum Gratia adhibuerit;

indeque doctrinam suam obscuram, altaque caligine offusam reddiderit.

Hac in re, ut obiter dicam, Patri *Danieli* plures Molinianæ Scholæ Theologi præiuserunt, quorum tres præcipuos (ne longior sim) hic duntaxat proferam, videlicet *Franciscum Annatum*, *Andream Junium*, & *Joannem Adamum*. Primus scilicet *Franciscus Annatus* lib. 8. *Augustini a Bajanis vindicati* cap. 4. illos ludibrio vertit, ac *non satis advertisse* notat, *qui Molinianæ audacium exaggerant, indicantis aliquid lucis defuisse Augustino, in conciliianda cum creata libertate, Divinorum Decretorum & Auxiliorum efficacia*. Alter vero, seu *Andreas Junius*, recensitis erroribus, quos *Augustino* Massilienses objiciebant, pauca ista subjungit Sectione 16. de Prædestinatione capite 3. sub finem, quibus haud obscure innuit, S. *Augustinum* justam eorum objiciendorum occasionem Semipelagianis dedisse, nec culpandum esse *Molinam*, quod id vitio S. *Augustini* factum observaverit: *Quam vero Augustinus* (Inquit *Andreas Junius*) *Massiliensibus*, seu Semipelagianis, *ansam præbuerit, reticeo; quia veritas odium parit, & eam pronunciando Pater Molina non parum sibi conflavit invidiam apud nonnullos, quibus vel intellectus, vel voluntas non erat, ut oportuerat*. Denique, *Joannes Adamus* Parte 3. *Calvini destructi* cap. 4. excitatas in Ecclesia turbas tribuit obscuritati doctrinæ S. *Augustini* sic enim ait: *Hæc Augustini obscuritas, etiam in Prædestinationis & Gratiæ Mysteriis pertractandis, apparuit. Siquidem in Scholas Theologorum dissensiones invexit, Doctores inter se divisit, turbis & contentionibus partim in Africa, partim in Gallia, tam ipso vivente, quam e vivis sublato, exortis occasionem dedit. Quin etiam proclypeo fuit hæresi Prædistinatianorum, qui ferocia horridaque sua dogmata in hujus Patris doctrina fundabant*.

Si quis igitur hæc Patris *Danielis*, aliorumque, quos laudavi, Scholæ Molinianæ Theologorum verba sincero animo expendere non gravetur: actutum fatebitur, Molinianos illos Scriptores ideo *Molinæ* doctrinam, in conciliianda per Scientiam Mediam libertate creata cum Gratia, tot laudibus extulisse; & versa vice, illos doctrinæ Sancti *Augustini* obscuritatem objecisse, atque enatas in Ecclesia turbas ac dissensiones tribuisse, quia ex doctrina Sancti *Augustini* probe compertum atque exploratum habebant, Sanctum illum Doctorem in explicandis Mysteriis Prædestinationis & Gratiæ, & in concilianda humana libertate cum Gratia, non solum Scientia Media nunquam usum fuisse, verum etiam prædictam Scientiam Mediam Aquilino huic Doctori imperviam penitus ignotamque fuisse.

Velint itaque nolint Molinistæ, suis propriis armis vincuntur; & ex eorum testimoniis palam colligitur, nec notam unquam, nec probatam fuisse S. *Augustino* Scientiam Mediam, quali nunc utuntur Scholæ Molinianæ Theologi. Cum igitur hac Scientia Media, quæ nunc in Schola Moliniana usurpatur, nunquam usus fuerit S. *Augustinus*, nec ejus vel levem notitiam habuerit, aut eam suo calculo probaverit; maximam profecto injuriam Patribus Concilii Tridentini inureret ille, qui pertenderet, hanc Scientiam Mediam fuisse his Patribus notam, eamque ab iisdem, in definiendis contra Hæreticos Lutheranos, & Calvinistas Controversiis circa Præscientiam Dei, Prædestinationem, Gratiam, & liberum hominis arbitrium, adhibitam & usu fuisse probatam. Apage ergo tam falsum, tamque male consarcinnatum Patris *Danielis* commentum, & ab ipso, causæ suæ tuendæ necessitate compulso!, excogitatum.

III. Verum, ut evidentius constet, Patres Concilii Tridentini ita doctrinæ S. *Augustini* de Gratia & libero hominis arbitrio fuisse addictos, ut ab ea ne latum quidem unguem desciverint, subindeque illos in definiendis contra Lutheranos, & Calvinistas Controversiis, circa Præscientiam Dei, Prædestinationem, Gratiam, & liberum hominis arbitrium Scientia Media usos non fuisse, alterum istud propono argumentum; quod mihi saltem apparet omni luce clarius, omni nervo solidius, omni demonstratione luculentius. Si enim Patres

tres

tres Concilii Tridentini in dirimendis contra Lutheranos & Calvinistas Controversiis de Gratia, & libero hominis arbitrio usi fuissent Scientia Media, certe nullus Catholicus, perspectam habens mentem Patrum Concilii Tridentini, ausus fuisset in illam Scientiam Mediam insurgere; eamque ceu novam, periculosam, & doctrinæ Sanctorum Patrum, præsertim Sancti *Augustini*, & S. *Thomæ*, contrariam repudiare & proscribere. Quæro igitur a Molinianæ Scholæ Theologis, qui factum fuerit, ut doctrina de Scientia Media, quam *Ludovicus Molina* in sua *Concordia Liberi Arbitrii cum Gratia* palam venditare cœpit, tot & tantas, statim ac erupit, in Belgio, in Gallia, & in Italia turbas & tragædias excitarit, eamque non solum Dominicani, sed etiam doctissimi Societatis Jesu Theologi *Claudius Typhanius*, *Henricus Henriques*, & *Joannes Mariana*, quorum testimonia paulo superius citavi, tamquam novam, a sæculis inauditam, & antiquorum Theologorum doctrinæ adversam atro calculo notarint, exploserint, confixerint?

Notæ sunt omnibus duarum in Belgio Universitatum, Lovaniensis, & Duacensis; anno MDLXXXVIII. conditæ Censuræ contra *Lessium*, & *Hamelium*, duos in Belgio Societatis Jesu Professores, qui anno MDLXXXVI. eamdem plane *Molinæ* doctrinam in publicis Conclusionibus propugnandam susceperant. In his celeberrimis Censuris damnatur hæc nuper invecta, & ab illis duobus Professoribus publice defensa *Molinæ* doctrina, tanquam *sententia*, *Dei bonitatem obscurans*, *justitiam enervans*, *Scripturis illudens*; *Patrum testimonia in sensus alienos detorquens; humanæ rationis corruptioni applaudens*; *humilitatis fundamentum evertens*; *propriarum virium fiduciam ingenerans; in salutis negotio, quod præcipuum est, homini tribuens; quod minus, Deo; Gratiam Libero arbitrio subjiciens; in summa a Pelagii doctrina non procul abscedens*. Denique, *Molinæ* doctrinam in Congregationibus *De Auxiliis Divinæ Gratiæ*, quæ Romæ sub duobus Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitæ sunt, male habitam, ac diu multumque fuisse exagitatam, aperte declarant Historia & Acta harumce Congregationum recens edita.

Quæ cum ita sint, scire velim a Molinistis, qui fieri potuerit, ut hæc *Molinæ* doctrina de Scientia Media tot ac tantas paulo post celebrationem Concilii Tridentini procellas passa sit? a Scholis Thomistica, & Augustiniana aperto marte impetita? ab Universitatibus, Lovaniensi, & Duacensi, gravissimis Censuris perculsa? ad Sacros Fidei Quæsitores delata, & tandem in judicium a Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V.* vocata? Si enim, ut dictitant Molinistæ, Scientiam Mediam, priusquam de ea scriberet *Molina*, Patres Synodi Tridentinæ notam habuerunt, ejusque usum, in dirimendis contra Lutheranos & Calvinianos Controversiis circa Gratiam & liberum hominis arbitrium, comprobarunt; non debuissent profecto Summi Pontifices permittere unquam, ut Scientia Media, tanquam nova & toti retro antiquitati ignota a Scholis Catholicis rejiceretur, ab Universitatibus damnaretur, ad Fidei Quæsitorum Tribunalia, tanquam de Semipelagianismo suspecta, traheretur; & coram Sede Apostolica in pluribus Congregationibus & per diuturnum tempus maturo examini subjiceretur, atque judicio & censuræ Consultorum permitteretur; sed potius oportuisset, ut Summi Pontifices Scientiam Mediam, velut Patrum Concilii Tridentini menti consentaneam, auctoritate Apostolica tutarentur; atque districte caverent, ne Scholæ, & Academiæ Catholicæ eam, ut novam, traducerent, censuris afficerent; ejusque proscriptionem a Sede Apostolica tam instanter qua Scriptis, qua solemnibus institutis Disputationibus, postularent. Cum igitur nihil horum fecerint Summi Pontifices, nec usum Scientiæ Mediæ unquam probaverint; argumento est, illos non existimasse, Scientiam Mediam notam fuisse Patribus Concilii Tridentini, eamque in dirimendis contra Lutheranos, & Calvinistas circa Gratiam, & liberum hominis arbitrium Controversiis esse ab illis usur-

patam, sicut perperam jactitant Molinistæ. Consuli possunt genuina Acta Congregationum sub Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V. De Auxiliis Divinæ Gratiæ*, quæ magna ex parte vel Autographa primigenia, vel varia integræ fidei transumpta, & ex forma juris recognita, visuntur etiamnum Romæ in Arce S. Angeli, & in Bibliothecis Angelica, seu Augustiniana, Barberina, Alteriana, Chisiana, Burghesiana, aliisque non paucis, fueruntque typis nuper mandata sive in *Historia Congregationum De Divinis Auxiliis*, quam eleganter concinnavit doctissimus noster *Jacobus Hiacynthus Serry*, sive in *Historia Congregationum De Divinis Auxiliis*, a nostro clarissimo *Thoma de Lemos* exarata, & ab erudito Canonico Regulari Sanctæ *Genovefæ* publicata. Pro defensione etiam fidei & veritatis horumce Auctorum *De Auxiliis Divinis* Congregationum legendi sunt eruditissimi strictioris Instituti Carmelitæ Salmanticenses in *Tractatu De Scientia Media*, & in *Tractatu de Gratia*; noster *Joannes a S. Thoma*, percelebris Thomista, in suis Commentariis in primam Partem S. *Thomæ*; aliique doctissimi Scholæ nostræ Thomisticæ Theologi, præsertim *Vincentius Baronius*, *Antoninus Reginaldus*, *Joannes Casalasius*, *Paulus Fasseaulius*, cæterique haud pauci, qui eo de argumento immensa non minus mole, quam eruditione volumina scripserunt.

Respondent Scholæ Molinianæ Theologi, Scientiam Mediam notam quidem fuisse Patribus Concilii Tridentini, eamque ab iisdem Patribus in dirimendis contra Lutheranos & Calvinistas circa Gratiam, & liberum hominis arbitrium Controversiis usurpatam esse; sed hanc Scientiam Mediam, post celebrationem Concilii Tridentini, oblivione penitus deletam esse, donec *Ludovicus Molina* in sua *Concordia Liberi Arbitrii cum Gratia*, quam Ulyssippone anno MDLXXXVIII. publicavit, eamdem Scientiam Mediam, jam antiquatam, & penitus obliteratam, denuo in rem Ecclesiæ excitaverit; atque feliciter in Orbem Christianum revocaverit, subindeque (dicunt Molinistæ) nemini mirum videri debere, si in hanc Scientiam Mediam, a *Ludovico Molina*, quasi postliminio reductam in Ecclesiam, Theologi, Scholæ, & Academiæ, in quibus nulla amplius hujusce Scientiæ Mediæ vel minima extabat memoria, confestim insurrexerint; eam, velut novam & suspectam doctrinam, sugillaverint, exsufflaverint, censuris proscripserint, ad Fidei Quæsitorum Tribunalia pertraxerint; ac tandem nihil intentatum reliquerint, ut a Sede Apostolica damnaretur hæc Scientia Media, cujus inventorem esse *Ludovicum Molinam* falso sibi persuadebant, cum tantum esset illius instaurator; utpote qui memoriam duntaxat Scientiæ Mediæ, quę post celebrationem Synodi Tridentinę ex animis Theologorum omnino exciderat, excitavit ab interitu & temporum ludibrio vindicavit, eique, ex antiquis Ecclesiæ Doctoribus, & ex genuina mente Patrum Concilii Tridentini mente, velut e fonte, haustæ, antiquum ipsius splendorem restituit.

Sed hæc Responsio, est *Molinæ* doctrinæ aperta confutatio. Nam primo, qui credibile est, Scientiam Mediam (si revera Patribus Tridentinis fuisset probata) potuisse intra spatium viginti circiter quatuor annorum (ab anno siquidem millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, quo absolutum est Concilium Tridentinum, usque ad annum millesimum quingentesimum octogesimum octavum, quo *Molina* suam CONCORDIAM publici juris fecit, viginti quatuor duntaxat anni interfluxerunt) qui, inquam, credibile est, Scientiam Mediam, si revera Patribus Tridentinis arrisisset, sicut ajunt Molinistæ, potuisse intra breve illud spatium viginti quatuor annorum, ita oblivione deleri, & ex hominum animis excidere, ut nec Summi Pontifices, nec Episcopi, nec Theologi, nec Scholæ, nec celebriores Orbis Christiani Universitates ullam per id temporis memoriam habuerint illius Scientiæ Mediæ, quam tamen (si Molinistas audiamus) Patres Concilii Tridentini, in dirimendis contra Lutheranos, & Calvinistas Contro-

tro-

troversiis de Gratia & libero hominis arbitrio, usurpassent. Id sanè ab omni veri specie abhorret; immo summam toti Ecclesiæ irrogat injuriam, quippe quæ ignorasset veram ac genuinam mentem Patrum Concilii Tridentini, & expectare debuisset *Ludovicum Molinam*, qui, Scientiæ Mediæ memoriam revocando, & offusas omnium fidelium mentibus tenebras dissipando, sinceram mentem Patrum Concilii Tridentini patefaceret, & quasi digito commonstraret viam, quam iidem doctissimi Patres, in definiendis Controversiis de Gratia & libero arbitrio, inierunt. O Superi mites animos!

Præterea, certum est, multos, post absolutum Concilium Tridentinum, superstites fuisse Episcopos, & Theologos, qui huic Concilio interfuerant, quique probe noverant, quid contra Hæreticos Lutheranos & Calvinistas in sexta Sessione ejusdem Concilii Tridentini actum ac definitum esset. Hi igitur Episcopi, cum essent doctissimi, & Catholicæ Fidei zelo ardentissimi, si Scientia Media Patres Tridentini usi fuissent, omni procul dubio eamdem Scientiam Mediam, tanquam menti Patrum illius Synodi optime consonam pro viribus propugnassent, nec scivissent eam obliterari, aut si fuisset obliterata, eam statim excitassent, ejusque memoriam in suis Scriptis refricuissent ac redintegrassent; atqui ex tot Episcopis, & Theologis, qui Œcumenico Concilio superstites fuerunt, nullus omnino est, qui vel in Concertationibus cum Hæreticis, vel in Libris adversus illos editis, meminerit Scientiæ Mediæ, aut ejus usum probaverit; immo, Cardinalis *Ludovicus Madrutius* qui ultimis Concilii Tridentini Sessionibus interfuerat, quique tum Patruo suo Episcopo Tridentino *Christophoro Madrutio* superstite, fuerat electus Episcopus Tridentinus, ac tandem Romæ anno MDXCVII institutis Congregationibus *De Auxiliis Divinæ Gratiæ*, ad examinandam *Ludovici Molinæ* doctrinam, auctoritate Summi Pontificis *Clementis VIII.* præsidebat, Scientiam Mediam, tanquam novum *Molinæ* commentum improbavit ac rejecit, ut videre est in Actis & in Historia Congregationum De Auxiliis. Patres itaque Concilii Tridentini Scientia Media usos esse, eamdemque Scientiam oblivione postea deletam, tandem a *Ludovico Molina* denuo fuisse excitatam, purum figmentum est crasso filo contextum.

IV. Sed quid opus est plura hic de mente Patrum Concilii Tridentini dicere, cum eam, quasi radiis solaribus expressam habeamus in Catechismo, qui eorum jussu compositus est sub finem Concilii Tridentini, ideoque dictus *Catechismus Concilii Tridentini*. In hoc autem Catechismo sic Patres Tridentini mentem suam circa modum, quo Deus causas secundas movet ad agendum declarant, ut nullus Thomista possit luculentius exprimere, & clarioribus coloribus depingere eam, quam tuentur, de Præmotione physica sententiam. Sic enim habet Catechismus Concilii Tridentini Parte 1. de primo Symbolo Fidei Articulo, num. 22. *Non solum autem Deus universa quæ sunt providentia sua gubernat atque administrat, verum etiam quæ moventur & agunt aliquid, intima virtute ad motum atque actionem ita impellit, ut quamvis causarum secundarum efficientiam non impediat, prævenit tamen, cum ejus occultissima vis ad singula perveniat, & quemadmodum Sapiens testatur: Attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter. Quare ab Apostolo dictum est, cum apud Athenienses annunciaret Deum, quem ignorantes colebant: Non longe est ab unoquoque nostrum, in ipso enim vivimus, movemur, & sumus.* In his Catechismi Concilii Tridentini verbis sententiam Thomistarum de Præmotione physica, qua Deus omnia movet, aperte insinuari, facile intelliges, si animadvertas, Catechismi Tridentini conficiendi curam fuisse demandatam tribus viris doctissimis Ordinis Prædicatorum, & Scholæ Thomisticæ discipulis, videlicet *Leonardo Marino*, Archiepiscopo Lancianensi, *Ægidio Fuscarario*, Episcopo Mutinensi, & *Francisco Forrerio*, quos huic, quem concinnarunt, Catechismo Concilii Tridentini

ex

ex communi doctrina, quæ in Schola Thomistica obtinebat, de Præmotione physica sententiam inseruisse, tanquam menti Patrum Concilii Tridentini consonam, dubitari non potest.

Non me fugit, esse nonnullos, qui dicunt, Catechismum Concilii Tridentini non magna pollere auctoritate, utpote compositum a tribus Ordinis Prædicatorum, & a Summo Pontifice S. *Pio V.* ejusdem Prædicatorum Ordinis, approbatum. Sed, quamvis verum sit, hunc Concilii Tridentini Catechismum jussu Patrum ejusdem Concilii editum fuisse a tribus Patribus Ordinis Prædicatorum, constat tamen, hunc Catechismum, antequam vulgaretur, fuisse recensitum & perfectum ab illustrissimis Cardinali *Sirleto*, & *Sylvio Antoniano*, Cardinali, quibus mens Patrum Concilii Tridentini exploratissima erat. Constat itidem, eumdem Catechismum a Sancto *Pio V.* & *Gregorio XIII* qui de Societate Jesu optime meriti sunt, approbatum & toti Ecclesiæ propositum esse. Constat denique eumdem Catechismum Concilii Tridentini fuisse a multis Synodis Provincialibus receptum, videlicet a quinque Synodis Provincialibus Mediolanensibus, a Sancto *Carolo Borromæo* habitis annis 1565. 1569. 1573. 1576. 1679. *Beneventana* anno 1567. *Ravennatensi* anno 1568. *Salisburgensi* anno 1569. *Genuensi* 1574. *Rothomagensi* 1581. *Burdigalensi* anno 1582. *Turonensi* anno 1583. *Tolosana* anno 1587. *Cnesnensi* anno 1588 *Avenionensi* anno 1594. *Aquileensi* anno 1596. quæ Synodi omnes fere approbatæ sunt a Sacra Cardinalium Congregatione, vel a summis Pontificibus, ut liquet ex illarum Synodorum Actis.

Hi igitur, qui Thomistarum doctrinam de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci in Catechismo Concilii Tridentini contineri proterve inficiantur, cæcutiunt certe in meridiana luce. Illi vero, qui id non negant, sed auctoritatem ejusdem Catechismi Concilii Tridentini eo solo nomine elevare ac infirmare moliuntur, quod prædictus Catechismus fuerit a tribus Patribus Ordinis Prædicatorum lucubratus; illi, inquam, non tantum maximam inferunt injuriam Patribus Tridentinis, qui provinciam componendi hunc Catechismum tribus laudatis Theologis Ordinis Prædicatorum commiserunt, sed etiam auctoritati Summorum Pontificum, & Conciliorum Provincialium, a quibus susceptus & approbatus fuit ille Concilii Tridentini Catechismus, aperte refragantur.

Sed de germana mente Concilii Tridentini circa Gratiam & liberum hominis arbitrium hactenus satis dictum sit. Si plura tamen super hac re scire desideres, legesis eum, quem jam indicavi, librum, editum a doctissimo nostro *Antonino Reginaldo*, cui titulus est: *De mente Concilii Tridentini circa Gratiam efficacem*. Ibi quippe sitim tuam ad satietatem usque extinguere poteris, & hanc quæstionem de mente Patrum Concilii Tridentini circa Gratiam efficacem & liberum hominis arbitrium ita clare, solide, ac copiose tractatam invenies, ut ei quæstioni clarissimum Auctorem ultimam diem imposuisse fatearis necesse sit.

V. Nunc sub finem istius Epistolæ breviter me expediam a quibusdam jam sæpius decantatis objectionibus, quas etiamnum Scholæ Molinianæ Theologi proponunt, ut probent, Thomistarum doctrinam de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, nullo pacto stare & cohærere posse cum doctrina Patrum Concilii Tridentini. Sed proclive est, eas quas Scholæ Molinianæ Theologi menti Patrum Concilii Tridentini tenebras offundunt, dissipare, eademque opera vanas exsufflare argutias, quibus doctrinam Scholæ Thomisticæ de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, arrodere ac vellicare tentant.

Et primo Molinistæ opponunt Thomistis canonem quartum Sessionis sextæ Concilii Tridentini, cujus sunt hæc verba: *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium, a Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat ac præparet, neque posse dissentire, si velit,*

velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere, anathema sit. Ex cujus verbis hoc argumentum conficiunt Molinistæ: Patres Concilii Trident. anathemate percu lerunt Lutheranos, & Calvinistas quod dicerent, liberum hominis arbitrium, motum & excitatum a Deo, non posse dissentire; atqui admissa Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, liberum hominis arbitrium, motum & excitatum a Deo, non potest dissentire, quia Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, ita voluntatem creatam determinat ad unum actum, ut ei adimat potestatem se se libere determinandi, & eliciendi actum oppositum, ergo doctrina Scholæ Thomisticæ de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, recta fronte pugnat cum doctrina Patrum Concilii Tridentini. Mirum, quantum Scholæ Thomisticæ Adversarii in hoc proponendo & urgendo argumento exultent, sibique plaudant. Sed illos a mente Patrum Concilii Tridentini non solum toto, ut ajunt ostio, sed etiam totis ædibus aberrare, aperte demonstro.

At enim, Patres Concilii Tridentini in eo laudato canone damnant hanc Propositionem Hæreticorum: *Liberum Arbitrium, motum & excitatum a Deo, non potest dissentire*, hanc, inquam, Propositionem damnant Patres Concilii Tridentini in sensu quo ab illis Hæreticis asserebatur; alias nihil definivissent contra hos Hæreticos, cum tamen convenissent ad eorum errores proscribendos, quos inter ille capitalis erat. Atqui Propositio illa ab Hæreticis Lutheranis, & Calvinistis asserebatur intellecta de Præmotione physica, ita ut sensus illius esset: *Liberum hominis arbitrium, motum à Deo per Præmotionem physicam, non potest dissentire*; illam enim Præmotionem physicam dicebant tollere libertatem, non autem motionem simultaneam, vel motionem moralem. Patres igitur Concilii Tridentini anathema dixerunt asserenti hanc Propositionem: *Liberum hominis arbitrium præmotum a Deo physice, non potest dissentire*; sed hanc Propositionem, a Patribus Concilii Tridentini confixam, veram esse contendunt Molinistæ, & versa vice, eamdem Propositionem, tanquam hæreticam, execrantur omnes Thomistæ; judicent ergo nunc æqui rerum æstimatores, num Thomistæ, qui diris devovent hanc Hæreticorum Propositionem a Concilio Tridentino proscriptam: *Liberum hominis arbitrium præmotum physice à Deo non potest dissentire, sive non est liberum* judicent, inquam, æqui rerum æstimatores, num melius Thomistæ assequantur & genuinius explicent mentem Patrum Concilii Tridentini, quam Scholæ Molinianæ Theologi, qui hanc Lutheranorum & Calvinistarum Propositionem: *Liberum hominis arbitrium præmotum physice a Deo, non potest dissentire*, damnatam a Concilio Tridentino, totis viribus etiamnum, tanquam veram propugnant?

Præterea, Patres Concilii Tridentini, dum definiunt: *Liberum arbitrium motum a Deo posse dissentire*, per illam particulam, *motum*, intelligunt vel motionem moralem, vel motionem physicam simultaneam, vel denique motionem præviam & physicam, atqui duo priora dici nequeunt, alioqui Patres Concilii Tridentini bruto fulmine perculissent Lutheranos & Calvinistas, qui nunquam asseruerunt, motionem moralem, vel motionem physicam simultaneam tollere liberum hominis arbitrium: incongrue etiam eo Concilii Tridentini canone uterentur Molinistæ adversus Præmotionem physicam, si de illa non intelligatur: Restat igitur, ut intelligatur hæc particula, *motum*, de motione prævia & physica, ac subinde hæc sit propositio definita a Patribus Concilii Tridentini tanquam catholica: *Liberum arbitrium motum à Deo Præmotione physica potest dissentire, & remanet liberum*; quam Propositionem, à Patribus Concilii Tridentini definitam, mordicus tuentur Thomistæ, sed eam negant ac pernegant Molinistæ.

Tertio, vel Patres Concilii Tridentini noverant, *Lutherum, & Calvinum* ex hoc antecedenti: *Liberum hominis arbitrium præmovetur a Deo physica*, in-

inferre hanc consecutionem: *Ergo tollitur humanæ libertatis usus*; vel id non noverant? Hoc secundum nullo pacto dici potest citra gravem injuriam Patribus Tridentinis illatam; & paret ex diligenti illorum studio esse omnino falsum. Igitur noverant. Vel ergo judicarunt, antecedens illud esse falsum & hæreticum; vel duntaxat consecutionem, sive illationem esse erroneam illegitimam & hæreticam? Non primum, alias onus eis incubuisset illud antecedens proscribendi formaliter & conceptis terminis; cum antecedens, ex quo per legitimam consequentiam infertur consequens hæreticum, sit etiam hæreticum. Ergo Patres Concilii judicarunt, tantum, hanc Hæreticorum consequentiam: *Ergo ex Præmotione physica tollitur humanæ libertatis usus*, esse spuriam, illegitimam, & hæreticam. Atqui Thomistæ, una cum Patribus Concilii Tridentini, hanc Hæreticorum consequentiam esse spuriam, illegitimam & hæreticam pronuntiant; contra vero Molinistæ hanc consequentiam esse veram ac legitimam affirmant; subindeque Molinistæ mentem Patrum Concilii Tridentini non assequuntur.

Postremo (ut supersedeam referendis aliis invictis momentis è Concilio Tridentino petitis, quæ, si tibi per otium liceat, apud doctissimum nostrum *Antoninum Reginaldum* lectitare poteris) vel Patres Concilii Tridentini admiserunt, Præmotionem physicam non tollere liberum hominis arbitrium, vel admiserunt Scientiam Mediam: cum ipsemet *Suares* lib. 2. *De Scientia Conditionatorum* cap. 4. & alii Scholæ Molinianæ Theologi ultro fateantur, alterutrum ex his duobus admittendum esse, ut nos ab Hæreticorum argumentis expedire valeamus: Atqui, a Patribus Concilii Tridentini nec admissam fuisse, nec admitti potuisse Scientiam Mediam manifesto probant rationes, quas superius adduxi; hoc unum igitur certissime concludendum est, Thomistas, Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis defensores, germanæ menti Patrum Concilii Tridentini indivulse adhærere; & ex adverso molinistas, Gratiæ versatilis, & Scientiæ Mediæ assertores, veram illorum Patrum mentem non assecutos esse.

Respondeo nunc ad Molinistarum argumentum, &, concessa majori propositione, distinguo minorem: Atqui admissa Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, liberum arbitrium motum & excitatum a Deo non potest dissentire *in sensu composito*, hoc est, non habet potentiam conjungendi actum, ad quem physice promovetur a Deo, cum actu opposito; concedo: non potest liberum hominis arbitrium prævie, & physice motum & excitatum a Deo dissentire. *in sensu diviso*, idest, non retinet potentiam dissentiendi Gratiæ per se efficaci, & actum oppositum eliciendi, sejunctam ab actu opposito; nego. Patres itaque Concilii Tridentini hoc canone quarto Session's sextæ damnarunt errorem Lutheranorum, & Calvinistarum, qui effutiebant, ex peccato Adami invectam esse in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi, extinctum piane esse liberum hominis arbitrium, subindeque hominem sub imperio Gratiæ per se efficacis necessitari ad agendum, nec retinere potentiam dissentiendi Gratiæ per se efficaci sejunctam ab actuali dissensu, seu non habere potentiam non agendi, quæ potentia, ut fatentur omnes Orthodoxi Theologi, ad essentiam humanæ libertatis constituendam omnino requiritur. Non abnuo quidem, Lutheranos, & Calvinistas, quo suam hæresim occultarent, solitos fuisse dicere, hominem in statu naturæ lapsæ posse resistere, seu dissentire Gratiæ per se efficaci *in sensu diviso*: Sed id subdole, & hæretice dictitabant, utpote qui *sensum divisum* sic interpretabantur, ut vellent, hominem in statu naturæ lapsæ posse resistere Gratiæ per se efficaci *in sensu diviso*, idest (ut ajebant) *si Gratia per se efficax excutiatur, & a voluntate creata semoveatur*; ex quo inferebant, hominem in statu naturæ lapsæ non retinere sub imperio Gratiæ per se efficacis potentiam ei resistendi sejunctam ab actu, seu ab actuali dissensu & resistentia.

Ab hoc Lutheranorum & Calvinistarum errore, & a sinistra atque hæretica *sensus divisi* interpretatione immane quantum

tum distet Thomistarum doctrina. At enim, docent primo Thomistæ, hominem sub imperio Gratiæ per se efficacis retinere semper potentiam ei dissentiendi *in sensu diviso*, seu (ut catholice interpretantur) hominem sub imperio Gratiæ per se efficacis servare potentiam ei resistendi, seu dissentiendi sejunctam ab actuali dissensu, & resistentia; quamvis ultro fateantur Thomistæ, hominem, stante in ipso Gratia per se efficaci, non posse ei resistere *in sensu composito*, idest (ut catholice interpretantur) hominem, stante in ipso Gratia per se efficaci, non habere potentiam ei dissentiendi conjunctam cum actuali dissensu; id, inquam, ultro fatentur omnes Thomistæ, tum quia sine hac potentia resistendi, seu dissentiendi Gratiæ conjuncta cum actuali dissensu sarta tectaque manet essentia libertatis; tum quia etiam si potentia resistendi Gratiæ per se efficaci conjuncta cum actuali dissensu requireretur ad essentiam libertatis, actum plane, ac conclamatum esset de Gratia per se efficaci, quæ (ut norunt omnes) cum infallibilem & essentialem habeat connexionem cum actu, ad quem prævie & physice movet voluntatem creatam, stare nunquam potest cum actu opposito. Quis autem, amabò, dicere audeat, hanc Catholicam, de Gratia per se efficaci doctrinam, & hanc etiam Orthodoxam Scholæ Thomisticæ *de sensu composito*, *& de sensu diviso* interpretationem fuisse a Patribus Concilii Tridentini proscriptam, & una cum sinistra & hæretica *sensus compositi & sensus divisi* interpretatione Lutheranorum, & Calvinistarum promiscue esse confusam?

Præterea, Hæretici Lutherani, & Calviniani, fuerunt jure optimo damnati a Patribus Concilii Tridentini; quia illi Hæretici asserebant, liberum hominis arbitrium, motum & excitatum a Deo Præmotione physica, nihil cooperari per assensum Deo moventi & excitanti, sed, veluti inanime quoddam, mere passive se habere.

Hunc autem errorem, a Concilio Tridentino confixum detestantur omnes ad unum Thomistæ; quippe qui docent, Deum, qui est prima & universalis rerum omnium effectrix causa, supremumque habens in omnes causas, cum liberas, tum necessarias, dominium, præmovere quidem physice ac determinare voluntatem creatam ad agendum; sed tamen voluntatem creatam se se ipsam, tanquam causam secundam, libere determinare in virtute motionis Dei, a quo, velut a prima causa, ad bene operandum, omnino pendet. Quis enim, quæso, fateri recuset, Deum, qui potest omnia determinare, efficere posse, ut homo agat, & libere agat? Attingit enim Deus per influxum suum (ut docet Angelicus Doctor) non solum substantiam actionis, sed etiam ejus modum; præmovet causas secundas juxta earum naturam, conditionem, & modum; necessarias modo necessario; liberas modo libero, subindeque voluntatem creatam ad agendum præmovet Deus non contra propriam ipsius inclinationem, sed eam mutando, & ex nolente volentem, & ex mala bonam efficiendo. Quis autem voluntatem, creatam posse a Deo in bonum flecti, inclinari, mutari, & determinari inficiabitur? Voluntas itaque creata, tametsi a Deo, tanquam a prima rerum omnium causa, ad bene agendum præmota ac determinata, se se tamen libere ad agendum tanquam causa secunda, determinat: *Certum est* (inquit S. Augustinus lib. De Gratia & Libero Arbitrio cap. 16) *nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est .... præparatur voluntas a Domino. ... Certum est nos facere cum facimus: sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit: Faciam ut justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis & faciatis*.

VI. Urgent Molinianæ Scholæ Theologi. Si vera esset illa potentia resistendi, seu dissentiendi Gratiæ per se efficaci *in sensu diviso*, quam (ut dicunt Thomistæ) homo præmotus physice a Deo adhuc retinet, fieri posset aliqua hypothesis, qua homo hanc potentiam ad actum reduceret, & Gratiæ per se efficaci revera dissentiret, juxta illud celebre Philosophorum Effatum: *Possibili*

ad actum redacto, *nihil sequitur absurdi:* Atqui, fatentibus ipsismet Thomistis, nulla fieri potest hypothesis, in qua homo, præmotus physice a Deo, reducat ad actum potentiam illam, quam habet resistendi, seu dissentiendi Gratiæ per se efficaci *in sensu diviso*, ergo hæc potentia resistendi Gratiæ per se efficaci *in sensu diviso*, quam Thomistæ tribuunt homini præmoto physice a Deo ad aliquem actum, est plane inutilis, & omnino frustranea; cum nullus homo ejusmodi potentiam resistendi Gratiæ per se efficaci reduxerit ad actum, stante in ipso Gratia efficaci; nec eam unquam ad actum, facta quacumque hypothesi, reducturus sit. Est etiam potentia hæc Thomistica resistendi Gratiæ per se efficaci *in sensu diviso* contraria Concilio Tridentino, quod, dum sanxit, *liberum hominis arbitrium motum & excitatum a Deo posse dissentire*, *si velit*, aperte indicat potentiam, quam habet homo, resistendi Gratiæ efficaci *in sensu composito*, seu potentiam conjunctam cum actu, idest, cum actuali resistentia & dissensu; non vero potentiam illam resistendi Gratiæ efficaci *in sensu diviso*, seu (ut ajunt Thomistæ) potentiam illam resistendi Gratiæ efficaci sejunctam semper ab actuali resistentia, quæ nunquam reducetur ad actum. Quis enim credat, Patres Concilii Tridentini existimasse ad constituendam essentiam humanæ libertatis sat superque sufficere somnolentam illam & inertem Gratiæ per se efficaci dissentiendi potentiam, ex qua nullus unquam actus prodierit, aut proditurus sit, & quæ plane chymerica est? Hoc argumentum sæpius, crambis instar recoctæ, obtrudit in duabus prioribus Dissertationibus, quas *de Mente Concilii Tridentini* lucubravit, *Livinus de Meyer*, Soc. Jesu.

Verum, facile difflatur hoc Molinistarum argumentum. Hæc enim potentia resistendi Gratiæ per se efficaci *in sensu diviso*, quamvis nunquam reducetur ad actum, quandiu stabit in homine Præmotio physica, seu Gratia se ipsa efficax, est tamen vera potentia proxima, expedita, & cui nihil deest ex parte potentiæ. Id ut probent nonnulli Theologi, hoc utuntur exemplo: homo (inquiunt) veram habet potentiam se se deorsum e fenestra præcipitem danni, nasum amputandi, oculos effodiendi, manus truncandi, linguam abscindendi; hanc tamen potentiam nunquam homo, quandiu rationis compos erit, reducet ad actum. Sic pariter (inquiunt illi Theologi) potentia illa, quam habet homo resistendi Gratiæ per se efficaci *in sensu diviso*, vera est potentia, licet non reducetur ad actum, quandiu perstabit in homine Præmotio physica, seu Gratia per se efficax. Sed (cum bona venia illorum Theologorum, dixerim) hoc mihi non probatur adductum ab illis potentiæ exemplum. Enim vero, hæc potentia, quam habet homo præcipitem se e fenestra dandi, est tantum potentia remota, absoluta, & organica; sed non est proxima & expedita, quæ omnino requiritur, ut homo in suis actibus plena atque perfecta gaudeat libertate.

Quapropter ipse, ut evincam, dari veram potentiam proximam & expeditam, quæ tamen nunquam reducetur ad actum; tria luculentissima proferam exempla, quæ præsenti difficultati maximam lucem affundent, & quibus adversarii Scholæ Thomisticæ reluctari minime possunt. In primis, certum est, Deum habere veram, completam, proximam & expeditam potentiam producendi plures mundos, & tamen hanc potentiam Deus nunquam reducet ad actum. Secundo, constat, hominem, qui actu sedet, habere veram, proximam & expeditam potentiam deambulandi; & tamen hanc potentiam, quandiu actu sedebit, non reducet ad actum. Denique, docent Molinistæ, Gratiæ congruæ assertores, hominem, qui donatus est Gratia efficaci congrua, habere veram potentiam proximam & expeditam ei resistendi, sed hanc potentiam nunquam hominem reducturum ad actum, quandiu in ipso stabit Gratia efficax congrua. Quidni igitur a pari poterunt Thomistæ dicere, hominem habere veram proximam & expeditam potentiam resistendi, seu dissentiendi Gratiæ per se efficaci; sed hanc tamen potentiam nun-

quam

quam reductum ad actum, quamdiu homo erit sub imperio Præmotionis, seu Gratiæ per se efficacis? *Alia sexcenta possunt occurrere* (inquit S. *Augustinus* cap. 1. lib. De Spiritu & Littera) *quæ fieri vel potuisse, vel posse, fateamur, & eorum tamen exempla, quod facta sint, proferre nequeamus*; hinc ab eodem Sancto Doctore cap. 42. lib. *De Natura, & Gratia*, duplex distinguitur possibilitas, nimirum *Possibilitas sine effectu*, & *Possibilitas, cum effectu*.

Ad celebre illud, quod in argumento adducitur, Philosophorum Effatum: Respondeo, *Possibili redacto ad actum nihil sequitur absurdi*, si redigatur ad actum eo modo, quo redigi potest; concedo: si redigeretur alio modo, nego. Porro, potentia, quam habet homo, resistendi Præmotioni physicæ, seu Gratiæ per se efficaci, non est reducibilis in actum conjunctum cum Præmotione physica, seu cum Gratia per se efficaci, sed est dumtaxat reducibilis in actum præcisum a Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci. Hinc S. *Thomas* 1.2. Quæst. 10. Art. 4. docet quidem non esse simpliciter impossibile, quod voluntas creata non velit id ad quod Deus eam movet; subdit tamen Doctor Angelicus, facta semel hypothesi, quod Deus moveat voluntatem creatam, impossibile esse, hoc est, *in sensu composito*, quod voluntas creata non velit id, ad quod Deus eam movet. Objicit enim sibi S. *Thomas* loco mox à me laudato hoc argumentum, quod in Schola Moliniana palmare nunc est & pervulgatum: *Possibile est, quo posito, non sequitur impossibile, sequitur autem impossibile, si ponatur quod voluntas non velit hoc, ad quod Deus eam movet, quia secundum hoc operatio Dei esset inefficax; non ergo est possibile, voluntatem non velle hoc, ad quod Deus eam movet, ergo necesse est eam hoc velle*. Huic argumento sic apposite respondet Doctor Angelicus: *Dicendum*, inquit, *quod si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni quod voluntas ad illud non moveatur; non tamen est impossibile simpliciter. Unde non sequitur quod voluntas à Deo ex necessitate moveatur*. Quibus verbis aperte innuit S. *Thomas*, posse quidem hominem *in sensu diviso* non velle id ad quod Deus eum movet; idest, hominem habere potentiam resistendi, seu dissentiendi motioni Dei, seu Gratiæ per se efficaci, sejunctam ab actu, seu ab actuali resistentia; hominem tamen non posse *in sensu composito* non velle id ad quod Deus eum movet; hoc est. hominem non retinere potentiam resistendi motioni Divinæ, seu Gratiæ per se efficaci, conjunctam cum actu, seu cum actuali resistentia.

VII. Postremo, falsum est, quod P. *Livinus de Meyer*, aliique Molinistæ asserunt, videlicet Patres Concilii Tridentini, dum canone 4. Sess. 6. contra Lutheranos & Calvinistas definierunt, *liberum hominis arbitrium; motum & excitatum a Deo, posse dissentire, si velit*, per illud *posse dissentire*, intellexisse potentiam, quam habet homo, dissentiendi Gratiæ efficaci etiam *in sensu composito*, ita ut, juxta mentem Patrum Concilii Tridentini, homo non esset liber, nisi posset dissentire Gratiæ efficaci *in sensu composito*, idest, nisi haberet homo potentiam dissentiendi Gratiæ efficaci conjunctam cum actu, seu cum actuali dissensu & resistentia; id, inquam, quod tam fidenter asseverant Molinistæ, falsum esse, & a germana mente Patrum Concilii Tridentini prorsus alienum, multis momentis evinco: Primo, Patres Concilii Tridentini (sicut paulo ante commonstravi) in dirimendis contra Hæreticos Lutheranos, & Calvinistas circa Gratiam & liberum arbitrium Controversiis non usi sunt Scientia Media, sed usurparunt Systema de Gratia per se efficaci. Unde manifesto sequitur, Patres Concilii Tridentini non existimasse, hominem posse resistere Gratiæ per se efficaci *in sensu composito*, idest, hominem habere potentiam resistendi Gratiæ per se efficaci conjunctam cum actu, seu cum actuali resistentia. Cum enim Gratia, quæ a se, seu natura sua efficax est, habeat infallibilem & essentialem connexionem cum voluntatis consensu, fieri nunquam potest, ut homo Gratiæ per se efficaci resistat *in sensu composito*, seu

non

non habet homo potentiam resistendi Gratiæ per se efficaci conjunctam cum actu, seu cum actuali resistentia; alioqui Gratia non esset a se ipsa efficax, quam voluntas actuali dissensu suo, seu resistentia, redderet inefficacem, quod est contra hypothesim, & naturam Gratiæ per se efficacis, quæ semper ac essentialiter effectum in suo conceptu, seu notione, involvit, & indissolubili nexu cum ipso connectitur.

Patres itaque Tridentini, qui (sicut jam ex dictis sat probatum manet) Gratiæ per se efficacis Systema, in dirimendis contra Lutheranos, & Calvinistas circa Gratiam & liberum hominis arbitrium Controversiis, usurparunt; nullo pacto definierunt, hominem posse resistere Gratiæ per se efficaci *in sensu composito*, seu hominem habere potentiam resistendi Gratiæ per se efficaci conjunctam cum actu, seu cum actuali resistentia; sed Patres Concilii Tridentini, damnando errorem Lutheranorum, & Calvinistarum, qui pertendebant, Gratiam per se efficacem imponere necessitatem voluntati creatæ, & liberum hominis arbitrium penitus extinguere, definierunt duntaxat, hominem posse resistere Gratiæ per se efficaci *in sensu diviso*, idest, hominem præmotum physice a Deo retinere semper potentiam resistendi Gratiæ per se efficaci sejunctam ab actuali dissensu ac resistentia, & dum agit sub imperio Gratiæ, posse non agere; in qua potentia non agendi tam Patres Concilii Tridentini, quam omnes antiqui Theologi, qui avitam Sanctorum Patrum præsertim *Augustini*, & *Thomæ*, doctrinam de Gratia per se efficaci sectati sunt, veram essentiam & naturam humanæ libertatis constituerunt, quorum vestigiis institit semper & insistet Schola Thomistica, cui S. *Thomas*, Theologorum omnium facile princeps, Gratiæ per se efficacis tutelam concredidit.

Præterea, si Patres Concilii Tridentini existimassent, liberum hominis arbitrium, a Deo motum & excitatum, sub ea motione manere ex utraque parte suspensum, & ita in æquilibrio positum, ut posset etiam dissentire *in sensu composito*, idest, ut haberet potentiam dissentiendi motioni Divinæ conjunctam cum actu, seu cum actuali dissensu & resistentia; si, inquam, in hac sententia versati fuissent Patres Tridentini, existimassent etiam, nullam dari ex parte Dei prævenientem Gratiam efficacem, qua efficeretur, ut liberum hominis arbitrium infallibiliter consentiret; & sensissent, motionem illam & excitationem Divinam movere tantum moraliter & objective voluntatem, atque hujus conditionis esse illam motionem Divinam, & Gratiam, ut posset liberum hominis arbitrium eam pro libito efficacem vel inefficacem reddere, consentiendo, vel dissentiendo; porro, si ita sensissent & docuissent Patres Concilii Tridentini, omni procul dubio potuissent unico verbo proterere ac profligare hæresim Lutheranorum & Calvinistarum; negando, quod ab illis Hæreticis pro fundamento & principio erroris sui supponebatur, & ostendendo, illos Hæreticos errare in principio ac fundamento, quod jaciebant, videlicet in eo, quod assererent ac docerent, Deum suæ Gratiæ per se efficacis motione præveniente, efficaciter & in genere causæ efficientis liberum hominis arbitrium movere ac prædeterminare; hoc, inquam, fundamento ac principio semel everso, penitus finita lis erat, nec opus fuisset tanto labore tot capita, tot regulas fidei canonesque condere, tot Theologos ex omnibus Orbis partibus accersere, totque inter illos disputationes instituere, cum totam illam quæstionem nullo negotio & intra horam dirimere, nodumque solvere potuissent Patres Concilii Tridentini, definiendo, Deum non præmovere per gratiam suam se ipsa efficacem voluntatem creatam, sed illam duntaxat movere moraliter & objective; voluntatem vero creatam, dum sua libertate huic morali motioni consentit, eam efficacem reddere; dum vero non consentit, eam inefficacem reddere. Atqui tamen Patres Concilii Tridentini nunquam damnarunt fundamentum ac principium, quo nitebantur *Lutherus* & *Calvinus*, in eo situm, quod dicebant: *voluntatem creatam a Deo per Gratiam*

se

se ipsa efficacem præmoveri & determinari ad agendum, sed tantummodo Patres Concilii Tridentini damnarunt hanc hæreticam consecutionem, quam ex eo principio *Lutherus* & *Calvinus* perperam deducebant: *Ergo per Gratiam se ipsa efficacem præmoveri & extinctum manet liberum hominis arbitrium*.

Nunquam etiam Patres Concilii Tridentini definierunt, voluntatem creatam moveri duntaxat a Deo moraliter & objective per Gratiam versatilem, & subditam, quantum ad sui efficaciam, libero hominis arbitrio (quod tamen definire debuissent, si revera existimassent falsum esse & hæreticum illud, quo *Lutherus* & *Calvinus* nitebantur, principium: *Deu per Gratiam se ipsa efficacem prævie & physice movet voluntatem creatam ad agendu m.*) Sequitur ergo, Patres Concilii Tridentini agnovisse illud principium esse Catholicum, avitæ doctrinæ SS. Patrum, Conciliorum, Summorum Pontificum, & Theologorum apprime consentaneum, subindeque, *dum sanxerunt*; *liberum arbitrium motum & excitatum a Deo posse dissentire*, non intellexisse Patres Concili Tridentini potentiam, quam habeat homo, resistendi motioni Divinæ, seu Gratiæ efficaci, *in sensu composito*, idest, per illud *posse dissentire*, non intellexisse potentiam dissentiendi motioni Divinę conjunctam cum actu; seu cum actuali dissensu & resistentia, sed solum definiisse liberum hominis arbitrium motum & excitatum a Deo prævie & physice per Gratiam se ipsa efficacem ad agendum, posse ei dissentire *in sensu diviso*, idest, liberum hominis arbitrium, prævie & physice motum a Deo, habere potentiam (etiam perstante in ipso Gratia se ipsa efficaci) dissentiendi seu resistendi Gratiæ per se efficaci, sejunctam ab actu, seu ab actuali dissensu & resistentia; quam quidem potentiam resistendi Gratię per se efficaci sejunctam ab actu seu ab actuali dissensu & resistentia hominem non habere, quandiu in ipso stat Gratia per se efficax; asserebant *Lutherus* & *Calvinus*, indeque liberum hominis arbitrium extinguebant ac præfocabant.

Tertio, si Patres Concilii Tridentini per potentiam, quam definiunt habere hominem, dissentiendi motioni Divinæ, intellexissent potentiam resistendi motioni Divinæ *in sensu composito*, seu intellexissent potentiam resistendi motioni Divinæ conjunctam cum actu, seu cum actuali dissensu & resistentia, sibi aperte contradixissent; quia in eo canone quarto Sessionis sextæ Definiunt, necesse esse ut duo ista jungantur, videlicet liberum arbitrium, motum & excitatum a Deo, debere actu cooperari assentiendo, & tamen posse dissentire si velit; atqui si Patres Concilii Tridentini loquerentur de potentia resistendi motioni Divinæ *in sensu composito*, seu de potentia conjuncta cum actu, seu cum actuali resistentia, necesse non esset, ut hæc duo jungerentur, scilicet motio Dei, & cooperatio liberi arbitrii; contingere enim aliquando posset, si semel liberum hominis arbitrium posset motioni efficaci Dei resistere *in sensu composito*, idest, si haberet liberum hominis arbitrium potestatem resistendi motioni efficaci Dei conjunctam cum actu, seu cum actuali resistentia, contingere (inquam) posset aliquando, facta illa hypothesi, liberum hominis arbitrium ita posse dissentire motioni Divinæ ut re ipsa aliquando dissentiret, sicque falsum esset quod definiunt Patres Concilii Tridentini videlicet necesse esse, ut duo ista jungantur, scilicet motio Dei, & cooperatio liberi arbitrii: *Si quis dixerit liberum arbitrium a Deo motum & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo moventi, anathema sit.*

Ut igitur ab hac contradictione Patres Concilii Tridentini vindicentur; dicendum est, Patres Concilii Tridentini definiisse primo: Deo moventi liberum hominis arbitrium, semper cooperari liberum hominis arbitrium libere assentiendo afficaci motioni Dei, quia, sicut pluribus in locis docet S. Thomas, *Quod Deus moveat ad aliquid, & quod voluntas ad illud non moveatur, impossibile est* scilicet *in sensu composito* idest, liberum arbitrium, motum & excitatum a Deo efficaciter, non habet

potentiam resistendi huic motioni Divinæ conjunctam cum actu, seu cum actuali resistentia; id enim, juxta germanam Patrum Concilii Tridentini mentem, & doctrinam Sanctorum *Augustini* & *Thomæ*, prorsus impossibile est.

Secundo, dicendum est, Patres Concilii Tridentini definiisse contra Lutheranos & Calvinistas, liberum arbitrium motum & excitatum prævie & physice a Deo, libere consentire, eique motioni Divinæ; quantumvis efficacissimæ, posse dissentire *in sensu diviso*; idest, liberum hominis arbitrium retinere semper sub imperio Gratiæ per se efficacis potentiam ei dissentiendi sejunctam ab actu, seu ab actuali dissensu & resistentia. Hic est verus ac legitimus hujus canonis Concilii Tridentini sensus, quem suo calculo approbant Theologi cum antiqui, tum recentiores, saltem illi, qui a partium studio sunt alieni, quique doctrinam Sanctorum *Augustini* & *Thomæ* de Gratia se ipsa & ab intrinseco efficaci, Patribus Concilii Tridentini omnino probatam, sectantur.

Denique, Patres Concilii Tridentini aperte in hoc quarto Sessionis sextæ Canone innuunt, potentiam illam, quam habet liberum hominis arbitrium, dissentiendi efficaci motioni Dei, esse veram & integram potentiam, cui nihil plane deest ex parte potentiæ; quamvis stante in homine prævia & physica motione Dei, seu Gratia per se efficaci, potentia hæc Divinæ isti motioni resistendi sit sejuncta ab actu, seu ab actuali dissensu & resistentia, nec (stante in homine eadem Divina motione) reducenda sit ad actum, seu ad actualem resistentiam. Hanc esse veram Patrum Concilii Tridentini mentem constat ex laudato Canone quarto, in quo sapientissime ab ejusdem Concilii Patribus dictum est, liberum hominis arbitrium, motum & excitatum a Deo, *posse dissentire, si velit*; ut innuerent, integram manere potentiam volendi & non volendi, resistendi vel non resistendi; adeo ut causa, cur homo non dissentiat, est quia non vult dissentire; utpote determinatus per Præmotionem physicam, seu Gratiam se ipsa efficacem, quæ intrinseca sui virtute efficit, non quidem ut homo non possit non velle, sed duntaxat ut non velit dissentire, quamdiu in ipso stabit Præmotio, seu Gratia per se efficax. Volunt itaque Patres Concilii Tridentini, hominem habere veram, & integram potentiam resistendi, seu dissentiendi Præmotioni physicæ, seu Gratiæ per se efficaci; quæ tamen non reducetur ad actum, quamdiu in homine perstabit Gratia efficax, quia ejusmodi potentiam resistendi Gratiæ per se efficaci nunquam volet homo reducere ad actum, stante in ipso Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, quæ efficit, ut homo non velit Gratiæ per se efficaci resistere, quamdiu erit sub illius imperio; tametsi homo, perstante in ipso Gratia per se efficaci, possit velle ei resistere, seu dissentire.

Ex quo plane colligitur, Patres Concilii Tridentini, dum definierunt, liberum arbitrium, motum, & excitatum a Deo, *posse dissentire*, per illud, *posse*, intellexisse potentiam resistendi, seu dissentiendi efficaci motioni Divinæ *in sensu diviso*, idest, potentiam sejunctam ab actu, seu ab actuali resistentia, quæ, stante in homine Gratia per se efficaci, non reducetur ad actum; non vero Patres Concilii Tridentini per illud, *posse dissentire*, intellexisse potentiam dissentiendi Gratiæ per se efficaci *in sensu composito*, seu potentiam resistendi Gratiæ per se efficaci conjunctam cum actu, idest, cum actuali dissensu & resistentia.

Hac explicatione sat superque confutata manet falsa & sinistra interpretatio, qua *Livinus de Meyer*, Soc. Jesu, hunc canonem Concilii Tridentini in suæ Scholæ Molinianæ sensum præpostere detorsit in suis Dissertationibus *De Mente Concilii Tridentini*. Quapropter, ne tibi, carissime Discipule, nimia prolixitate obstrepam, hic erit Epistolæ meæ terminus. Sat enim lato calamo ar-

arbitror me ostendisse, Patres Concilii Tridentini, in dirimendis contra Hæreticos Lutheranos & Calvinistas Controversiis circa Præscientiam Dei, Prædestinationem, Gratiam, & liberum hominis arbitrium usos fuisse antiquo de Gratia per se efficaci Systemate, quod hactenus Schola Thomistica invicte propugnavit, & , Divino propitio Numine, æternum propugnabit. Vale, & legesis sæpius Acta Concilii Tridentini, necnon Cathechismum, jussu ejusdem Concilii editum: *hæc*, inquam, *sæpius meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit omnibus, attende tibi, & doctrinæ, insta in illis; hoc enim faciens, & te ipsum salvum facies, & eos, qui te audiunt*, verba sunt Apostoli *Pauli* Ep. 1. *ad Timotheum* cap. 1.

EPISTOLA OCTAVA
THEOLOGICA,

De essentia libertatis creatæ, & de modo eam cum Præmotione physica, seu cum Gratia per se ipsam efficaci, conciliandi.

ANtequam in hacce Epistola aperiam Scholæ Thomisticæ de essentia libertatis creatæ, & de modo eam cum Præmotione physica, seu cum Gratia per se efficaci, conciliandi sententiam; præmittam ac breviter refellam errores quorumdam, qui libertatem creatam aut nimis laxant ac dilatant, aut eam, versa vice, nimis restringunt, immo re ipsa tollunt.

I. In primis, Pelagiani, Gratiæ Christi conjurati hostes, & liberi arbitrii inflatores, eo audaciæ proruperunt, ut dicerent, esse in homine lapso æquilibrium, quo ad bonum supernaturale, & ad malum æqualiter per solam naturam inclinaretur, adeo ut homo in statu naturæ lapsæ possit per solas naturæ vires, & citra ullam Christi gratiam pervenire ad veram pietatem, vel cogitare, aut velle, aut operari ea, quæ pertinent ad vitam æternam. Sed hic Pelagianorum error facile revincitur. Si enim homo in statu naturæ lapsæ, sola natura duce, ad veram pietatem pervenire posset, certissime omnium primi ad veram pietatem pervenissent Philosophi Gentiles. Illi siquidem acutissimum sortiti a natura ingenium, exquisitissimis illud cogitationibus locupletarunt, studioque & arte roboraverunt, universum orbem lustraverunt, pulchra quæque ac spectabilia collecturi; Respublicas instituerunt, Leges Mundo scripserunt, nihil denique, ut numeris omnibus perficerent naturam, intentatum reliquerunt. Nullibi igitur gloriosius, quam in his excellentioribus hominum naturis sedit humana sapientia, nullibi illustrior refulsit natura.

Et tamen, quid in illis potissimum hominibus valeat natura sibi permissa? liquido patet. Quibus enim Philosophia medicina vitiorum & salutis via esse debuisset, his scopulus fuit, & lapis offensionis: Evanuerunt in cogitationibus suis, gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem creaturæ corruptibilis mutaverunt, & quanto altius per stultam hujus sæculi sapientiam se se extulerunt, tanto per passiones ignominiæ viliores facti sunt. Quod si imperita plebe doctiores, muta hominum aut animalium simulacra pro Diis non coluerunt; nihilo tamen excusabiliores exciterunt, sive quod per summam ignaviam Idolorum culturæ consenserint, sive quod ipsi putidis, stolidissimisque commentis sinceram veri Numinis notitiam adulteraverint; tametsi e rerum in hac universitate mirabilium conspectu probe nossent existere Deum, supremum rerum omnium opificem, subindeque ei genu curvandum. Sed quot in his Philosophis, licet id ætatis toto orbe clarissimis, vitiorum fæditates! quot errores! quæ morum levitas! quantum supercilium! quantum sceleris & flagitii!

Repudiari itaque debet hæreticum illud æquilibrium, quod Pelagiani in homine lapso admittebant; & quo ad bonum supernaturale æque ad malum per solam naturam absque consortio Gratiæ hominem inclinari ogganniebant. Hic error damnatus fuit non solum in Conciliis, quæ olim contra Pelagianos fuerunt celebrata, sed etiam in Oecumenico Concilio Tridentino Sessione sexta canone 3. ubi definitum est, hominem lapsum non posse ullum

opus

opus bonum supernaturale elicere absque Gratia: *Si quis dixerit* (sunt verba illius Synodi) *sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione*, *atque ejus adjutorio*, *hominem credere*, *sperare*, *aut diligere*, *aut pœnitere posse*, *sicut oportet*, *ut ei justificationis gratia conferatur*, *anathema sit*.

II. Fuerunt Nonnulli, qui essentiam libertatis creatæ in statu naturæ lapsæ constituebant in altero æquilibrio, in quo vires gratię & concupiscentiæ ita pares sint & æquales, ut voluntas hominis tam a gratia, quam a concupiscentia, æqua lance libretur, & in unam partem non magis inclinetur & propendeat quam in aliam, sed æqualiter hinc inde afficiatur. Verum, istud male natum Systema, statim ac prodiit in lucem, communi omnium Catholicorum consensu natalitiis suis tenebris fuit damnatum, tum quia (ut memini, me in alia Epistola jam observasse) nemo est in statu naturę lapsæ, qui, velit nolit, non experiatur perduellem concupiscentiam, & domesticam illam luctam, quæ in nobis est, carnem inter & spiritum; sentimus, inquam, omnes in hac miseriarum valle, nos ad malum magis esse propensos quam ad bonum. tum quia etiam hoc Systema opponitur Historiæ Sacrę, quæ refert, post lapsum Adami, homines in prima mundi ætate jam tum expertos fuisse, quantis mentem haberent obscuratam tenebris, quot plenam cupiditatibus; tantamque in illis tempore diluvii regnasse iniquitatem, ut unus inventus fuerit homo justus, *Noemus* cum familia sua, cæteri vero homines communi iniquitate diluvio fuerint consepulti. Refert itidem Historia Sacra innumera flagitia, sacrilegia, Idololatriam, defectiones, prævaricationes, obmurmurationes totius ferme populi Judaici sub *Mose*, eorum Legislatore, sub Judicibus, & Regibus usque ad Christum.

Exhibet quoque eadem Historia extraneas a populo Judaico nationes, tanquam altissima caligine, ac nefandorum scelerum contagione involutas. Quin, & post redemptionem generis humani a Christo Domino, Salvatore nostro, factam, ut nihil in præsentia dicam de pluribus Regionibus perimmensi quæ vel non ita pridem à nobis cognitæ, & necdum Fidem Christi sunt edoctę, vel quæ, nobis hactenus perviæ, jacent adhuc in densissimis Idololatriæ tenebris; ut prætermittam etiam tot Judęos, tot Hæreticos, tot Schismaticos, quibus extra Ecclesiam Catholicam, quæ est sola vera Sponsa Christi, positis nullus ad veram pietatem, & ad salutem æternam aditus patet: ut (inquam) hæc omnia prætermittam, certum est, pene innumeros esse in Catholica Ecclesia homines, qui suę concupiscentiæ pondere depressi, & æstu passionum abrepti fetantur in vitia, & in cæno deliciarum mundi volutantur: Fervet cæcis cupiditatibus prima eorum juventus, illicitis quibusque ac perversis desideriis agitur in pręceps, iniquitatem bibit quasi aquam, & inter impotentissimos Mundi amores stat secura, funestam mentis pacis quietem confoventibus ac promoventibus cęcitatis suæ tenebris. In eorum adolescentia crescit in immensum libido, evaditque similis torrenti, qui, obice posito, fit vehementior, & ad superandam objectam molem majori impetu enititur.

Quæ cum ita sint, quis, amabò, non videt, non tantum experientiæ contrarium, sed etiam hereticum esse asserere, dari in homine lapso istud æquilibrium; in quo vires gratię & concupiscentiæ ita sint pares & æquales, ut voluntas æqua lance ultro citroque librata, non magis in unam partem, quam in aliam inclinetur, hoc est, non magis in bonum, quam in malum propendeat, sed æqualiter hinc inde afficiatur. *Julianus* Hæreticus Pelagianus, idem æquilibrium in homine lapso admittebat, quem Sanctus *Augustinus* libro VI. Operis postremi contra eumdem *Julianum* capit. 120. refellit his verbis: *An hic libra tua conaris ex utraque parte per æqualia momenta suspendere*, *ut voluntas quantum est ad malum*, *tantum etiam sit ad bonum libera*? *vergendo te in unam partem te judicat delirantem*. Legesis Epistolam 186. ad S. *Paulinum*, in qua

S. *Augustinus* diserte testatur, idem æquilibrium fuisse admissum ab Hæresiarcha *Pelagio* ibidemque hoc *Pelagii* & *Juliani* æquilibrium *S. Augustinus* procul depellit. Qui enim fieri potest, ut voluntas hominis lapsi semper appensam habeat libram illam, qua per æqualia momenta, & eodem plane modo in utramque partem, hoc est, in bonum & in malum, propendeat; cum de Fide certum sit, voluntatem hominis lapsi ad malum sibi sufficere, suoque pondere deorsum vergere & inclinari; sed voluntatem hominis lapsi ad bonum nihil posse, saltem supernaturale, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono, & ab ipso sursum erigatur. Facessat itaque istud alterum æquilibrium.

III. Præter ista duo æquilibria, quę, ab Hæreticis Pelagianis excogitata, summo omnium Catholicorum consensu rejiciuntur, tertium æquilibrium in homine lapso admittunt Scholæ Molinianæ Theologi, qui negant Gratiam esse per se efficacem, & determinare voluntatem ad agendum. Docent quippe illi Theologi, voluntatem creatam in statu naturæ lapsæ ita præveniri a Gratia versatili & subdita libero hominis arbitrio, ut voluntas creata post receptionem istius Gratiæ maneat in æquilibrio, idest, suspensa, & indifferens ad consentiendum huic Gratiæ versatili, vel ad ei dissentiendum, seu ad reddendam illam Gratiam, per consensum suum, efficacem, vel inefficacem per suum dissensum. Hinc inferunt, Scholæ Molinianæ Theologi, nullo pacto admitti debere Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, quia tollit istud voluntatis creatæ æquilibrium, seu hanc indifferentiam, quam habet voluntas creata hominis lapsi consentiendi vel non consentiendi Divinæ Gratiæ, eamque per consensum suum reddendi efficacem, vel inefficacem per suum dissensum.

Hoc tertium æquilibrium ubinam expiscati sint Molinistæ, non vacat hic inquirere. Hoc tamen certissime dicam, de hoc æquilibrio, in quo perperam Molinistæ essentiam libertatis creatæ constituunt; nullam prorsus fieri mentionem, sive in Decretis Summorum Pontificum, sive in definitionibus Conciliorum, sive in Sanctorum Patrum & antiquorum Theologorum Operibus, sed toti retro antiquitati in Ecclesia Catholica ignotum plane fuisse, illudque statim ac à *Molina* & ipsius Discipulis, ad explicandam essentiam libertatis creatæ, fuit usurpatum, omnibus Theologis, avitæ doctrinę de Gratia per se efficaci retinendæ tenacissimis, novum omnino apparuisse, & ab universitatibus Lovaniensi & Duacensi, & a Scholis, potissimum Augustiniana, & Thomistica, vehementer impugnatum, & rejectum esse propter bene multas rationes, quarum duntaxat aliquas, hic, brevitatis ergo, subjiciam.

Et primo quidem, si essentia libertatis creatæ sisteret in hoc Molinistarum æquilibrio; sequeretur, doctrinam de Gratia per se efficaci esse tanquam hęreticam proscribendam, quia destrueret istud æquilibrium, in quo sita supponitur essentia libertatis creatæ. Certum quippe est, idque omnes ad unum fatentur Thomistæ, Gratiam per se efficacem determinare prævie & physice voluntatem creatam ad agendum, nec expectare illius consensum ut fiat efficax, nec illam relinquere suspensam, & in æquilibrio positam, sed illam applicare ad agendum, & habere infallibilem nexum cum actione. Destrueret ergo doctrina de gratia per se efficaci istud æquilibrium, in quo pertendunt Molinistæ totam sistere essentiam, & veram libertatis creatę notionem, subindeque doctrina Thomistica de Gratia per se efficaci (si audiantur Scholæ Molinianæ Theologi) damnanda esset tanquam hæretica. Quis autem dicere audeat, doctrinam de Gratia per se efficaci, quæ semper in Schola Thomistica, juxta mentem Sanctorum Patrum, præsertim *Augustini*, & *Thomæ*, juxta Decreta Summorum Pontificum, juxta definitiones Conciliorum, potissimum Tridentini, fuit constanter ac perseveranter propugnata, atque etiamnum; sciente & approbante Ecclesia Catholica, strenue propugnatur, esse hæreticam.

Præterea, si essentia libertatis creatę

sita

sita esset in isto Molinistarum æquilibrio, in quo voluntas ita ad agendum suspensa hæreret, ut gratiam sibi oblatam a Deo, determinaret, si vellet, eamque per consensum suum redderet efficacem, vel inefficacem per suum dissensum; palam inde sequeretur, omnes illos Theologos, qui inficiantur istud æquilibrium, in quo Molinistæ ajunt reponendam esse libertatis creatæ essentiam, in apertam impingere hæresim, quippe qui, negantes istud Molinistarum æquilibrium, destruerent eadem opera essentiam libertatis creatæ; atqui Ecclesia Catholica nunquam pro Hæreticis habuit Theologos tam Scholæ Augustinianæ, quam Thomisticæ, qui recta fronte istud Molinianum æquilibrium impugnant, qui negant Gratiam esse versatilem, eamque ita mancipari voluntatis creatæ imperio, ut evadat efficax per ejus consensum, inefficax vero per ipsius dissensum; hos, inquam, utriusque Scholæ Theologos nunquam pro Hæreticis habuit Ecclesia Catholica, sed potius illos agnovit, & nunc etiam agnoscit tanquam germanos Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* Discipulos. Ex hoc itaque publico Ecclesiæ judicio aperte colligitur, Ecclesiam Catholicam non probare istud Molinistarum æquilibrium, nec censere, essentiam libertatis creatæ in prædicto æquilibrio esse constituendam.

Postremo, istud Molinistarum æquilibrium nititur principio, quod, intellectum in sensu Molinistarum, falsissimum est. Ajunt enim, essentiam libertatis creatæ sistere in indifferentia, quam habet voluntas agendi vel non agendi, quæ indifferentia, ajunt Molinistæ, necessario supponit aliquod æquilibrium, in quo voluntas creata ita suspensa & indifferens maneat, ut, si velit, determinet Gratiam sibi a Deo oblatam ad agendum, eamque reddat efficacem per suum consensum, vel inefficacem per suum dissensum; indeque inferunt, ideo non admittendam esse Gratiam per se efficacem, quia, cum prævie & physice determinet voluntatem creatam ad agendum, tollit subinde illud voluntatis æquilibrium, seu indifferentiam, quam habet voluntas creata agendi vel non agendi, determinandi se, & per suam determinationem bene vel male pro suo arbitrio Gratia sibi oblata utendi. Ast, si istud principium, quo Molinistæ ad suum stabiliendum æquilibrium utuntur, quodque ad conservandam essentiam creatæ libertatis, quæ tota consistit in indifferentia, quam habet voluntas, determinandi se, & in potentia, qua præsertim pollet agendi vel non agendi, Gratiæ assentiendi, vel ei dissentiendi, omnino necessarium esse asserunt; si, inquam, istud principium eo in sensu intelligatur, quo a Scholæ Molinianæ Theologis usurpari solet, tam falsum est, quam quod maxime; sicut facile percipies, si ad duas sequentes Observationes animum tantisper advertere non te pigeat.

Primo velim observes, duplicem a Theologis distingui *indifferentiam*, unam videlicet, quam vocant *negativam*, seu *privativam*, vel *suspensivam*; & alteram, quam appellant *indifferentiam positivam & activam*. Prior indifferentia, quam Theologi vocant *negativam*, seu *privativam*, vel *suspensivam*, nihil aliud est, quam *negatio seu privatio omnis plane actus ac determinationis*, sive est *æquilibrium, & animi suspensio, qua quis necdum se se determinavit ad agendum*. Sic hominem inertem & otiosum solemus appellare *indifferentem*. Hæc autem indifferentia, quæ dicitur *negativa*, aut *suspensiva*, nec est essentialis libertati, nec illius vel perfectio vel conditio. Ratio in promptu est. Hæc enim indifferentia suspensiva est privatio cujuslibet actus. Dicitur quippe aliquis in æquilibrio, seu in suspenso esse, quod sit sine ullo actu, sine ulla determinatione, & tam ad unum, quam ad aliud agendum indifferens: Atqui privatio cujuslibet actus, nec est essentia, nec perfectio, nec conditio libertatis; alioquin dicendum esset, Deum, quando agit circa creaturas, non esse liberum, cum Deus nunquam sit suspensus, sed semper in actu; hæc igitur indifferentia *negativa*, seu *suspensiva*, nec est essentia libertatis, nec ejus perfectio, nec conditio, sed potius illius defectus. In-

differentia *positiva* & *activa* nihil aliud est, quam *positio alicujus actus, seu determinationis voluntatis, cum potentia ad oppositum*. Hæc autem indifferentia *positiva*, seu *activa* est essentialis libertati, ejusque perfectio. Hac indifferentia positiva & activa gaudet homo justus, qui per Præmotionem physicam, seu per Gratiam se ipsa efficacem, est determinatus ad diligendum Deum, nam dum actu diligit Deum, retinet adhuc Indifferentiam activam ad illum non diligendum, quia sic amat, ut servet tamen potentiam ad non amandum.

Hac præmissa observatione, statim detegitur falsitas principii, quo Molinianæ Scholæ Theologi suum conantur suffulcire æquilibrium. Ajunt enim, essentiam libertatis sitam esse in indifferentia *negativa*, seu *suspensiva*, qua voluntas creata, quasi in æquilibrio posita, & pendula hærens, nullum adhuc ponit actum, & manet adhuc indeterminata ad agendum; ex quo inferunt Molinistæ, Gratiam per se & ab intrinseco efficacem, quæ tollit istud æquilibrium, seu suspensionem & indeterminationem voluntatis, extinguere penitus liberum hominis arbitrium. At, istud Molinistarum principium, eo in sensu intellectum, a veritate quam longissime distat. Tantum enim abest, ut essentia, aut perfectio libertatis, consistat in illa indifferentia *negativa*, seu *suspensiva*, qua voluntas iners & otiosa, sine ullo prorsus actu, sine ulla determinatione concipitur; ut potius illa indifferentia, sit defectus & imperfectio libertatis.

Vera igitur essentia & perfectio libertatis sita est in indifferentia *positiva*, & *activa*, quam voluntas creata, postquam se se determinavit ad agendum, dum actu agit retinet cum potentia ad oppositum. Hanc autem indifferentiam activam voluntatis creatæ cum potentia ad oppositum non tollit Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, sed potius eam perficit; primo, quia transfert voluntatem creatam ab indifferentia suspensiva, in qua antehac erat, & quæ (ut mox dixi) est imperfectio voluntatis, ad ponendum actum, seu ad se determinandam. Præmotio quippe physica, seu Gratia per se efficax, facit ut voluntas creata, ut causa secunda, libere se determinet ad agendum cum potentia ad oppositum, & in hac positione actus, seu determinationis voluntatis creatæ, cum potentia ad oppositum tota sistit libertatis essentia.

Præterea, Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, perficit hominis libertatem; tum quia potentia libera eo perfectior est, quo propior est suo actui, potentia enim est propter actum: atqui voluntas hominis per Præmotionem physicam, seu per Gratiam se ipsa efficacem, propior est suo actui, immo conjungitur cum actu, quippe quæ per Gratiam se ipsa efficacem, infallibiliter applicatur ad actum, ergo &c. Tum quia etiam, eo perfectior est libertas, quo voluntas remotior est a peccato; potentia enim peccandi, ut mox ostendam, est defectus libertatis: Atqui voluntas per Præmotionem physicam, seu per Gratiam se ipsa efficacem, est remotior a peccato, per eam enim voluntas ad bonum determinatur, indeque suam haurit libertatem, sicut S. *Augustinus* lib. *De Correptione & Gratia* cap. 8. ait: *Voluntas non libertate consequitur gratiam, sed gratia consequitur libertatem*. Ergo tantum abest, ut Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, destruat libertatem (sicut clamirant Molinistæ) ut potius illam, foveat ac perficiat.

Secundo, observare debes, Scholæ Molinianæ Theologos alio, ad suum adstruendum de æquilibrio Systema, niti principio, quod perinde falsum est, ac illud, quod a nobis mox explosum est. Docent enim, ad essentiam libertatis creatæ necessario requiri, ut voluntas creata cuicumque motioni Divinæ dissentire possit *in sensu composito*, idest, ad essentiam libertatis creatæ necessario requiri, ut voluntas creata habeat potentiam dissentiendi cuicumque motioni Divinæ conjunctam cum actu, seu cum actuali dissensu: Sed hoc alterum Molinistarum principium falsi convincit antiqua Patrum traditio, quæ docet ad eliciendos actus supernaturales

ne-

necessariam esse Gratiam per se efficacem, cui licet voluntas possit resistere *in sensu diviso*, nunquam tamen potest ei resistere *in sensu composito*: Ad essentiam itaque libertatis creatæ non requiritur, ut homo possit resistere cuicumque motioni Divinæ *in sensu composito* (sicut sibi & aliis falso persuadere vellent Molinistæ (sed ut homo sit liber sub imperio Gratiæ, sufficit, ut voluntas possit motioni efficaci Dei dissentire *in sensu diviso*, idest, ut voluntas creata retineat potentiam dissentiendi motioni Dei efficaci sejunctam tamen ab actuali dissensu. His duabus observationibus abunde (ni mea me fallat mens) confutatum manet nuperum illud de æquilibrio a Theologis Scholæ Molinianæ excogitatum Systema; simulque dissipantur facile omnes argutiæ, quibus iidem Theologi, magno quidem, sed inani studio, impugnant doctrinam de Præmotione physica, seu de Gratia per se & ab intrinseco efficaci, a qua per summam injuriam dictitat perimi & extingui penitus liberum hominis arbitrium.

IV. Rejectis igitur istis æquilibriis, quæ duntaxat eo collimant, ut, sublata Divinæ Gratiæ virtute & efficacia, laxetur nimium & dilatetur liberum hominis arbitrium; nunc de libertatis humanæ osoribus, qui Gratiam necessitantem in statu naturæ lapsæ admittunt, adeoque liberum hominis arbitrium de medio tollunt, pauca impræsentiarum dicam; tum quia in superioribus meis Epistolis jam satis superque ostendi, *Lutherum* & *Calvinum* eo potissimum nomine damnatos fuisse in Concilio Tridentino, quod pervicaciter negarent, dari in statu naturæ lapsæ liberum hominis arbitrium, dicerentque, illud esse *titulum sine re*, vel *rem de solo titulo*. Commonstravi etiam, *Michaelem Bajum*, & *Cornelium Jansenium* exterminasse in statu naturæ lapsæ liberum hominis arbitrium, & admisisse in statu naturæ lapsæ necessitatem peccandi profectam ex primigenia Adami culpa: Tum quia etiam in aliis, quas ad Te, speciatim contra errores *Jansenii* scribam, Epistolis, data opera impugnabo quinque famosas *Jansenii* Propositiones, quas, tanquam hæreticas, Catholica Ecclesia jure optimo confixit, & ex quibus aperte colligitur, *Jansenium* propugnasse gratiam necessitantem in statu naturæ lapsæ, & liberum hominis arbitrium omninò profligasse. Plura igitur de *Jansenio*, aliisque liberi hominis arbitrii osoribus hic dicere supersedebo, & ad præcipuum caput, quod hac in Epistola tractandum suscepi, videlicet de modo, quo liberum hominis arbitrium stare, & cum Gratia per se & ab intrinseco efficaci conciliari valeat, incunctanter accedo.

Ut autem clarius percipias ea, quæ modo ad explicandam essentiam libertatis creatæ, & ad eam cum Gratia per se efficaci conciliandam, dicturus sum, operæ pretium facturum me esse existimo, si prius ob oculos tuos ponam longum latumque discrimen, quod in explananda essentia libertati creatæ occurrit inter doctrinam Thomistarum, & errorem *Jansenii*, ejusque Discipulorum. At enim *Jansenius*, ejusque Discipuli docent, necessitatem stare cum libertate arbitrii, hoc est, voluntarium necessarium, modo non præveniat usum rationis (sicut accidit in motibus concupiscentiæ indeliberatis, qui antevertunt rationis usum,) modo sit deliberatum, & cum perfecta cognitione objecti, satis esse ad constituendam essentiam libertatis arbitrii, sufficientis ad rationem meriti, vel demeriti; neque aliquid aliud ad libertatis essentiam requiri, quam ut voluntas aliquid ex advertentia rationis, & ex deliberatione velit, quamvis non possit non velle.

Hinc *Jansenius*, ejusque Discipuli concludunt primo, Deum etiam quoad operationes ad intra, generationem nimirum Verbi Divini, & productionem Spiritus Sancti, esse vere liberum. Concludunt secundo, hominem viatorem esse quoque liberum libertate essentiali ad amorem boni in communi, seu ad amandam beatitudinem in genere sumptam. Concludunt denique, ad bene agendum, vel peccandum in statu naturæ lapsæ non requiri libertatem a necessitate, sed sufficere libertatem a coactione, sicut patet ex hac *Jansenii* Pro-

Propositione proscripta ab Ecclesia. *Ad merendum, vel demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione*.

Hunc porro *Jansenii* errorem rejiciunt, damnantque Thomistæ, quippe qui docent, voluntarium necessarium, quamvis deliberatum, quamvis per reflexionem elicitum, quamvis plenam rationis advertentiam præsupponat; satis non esse ad constituendam libertatis essentiam, sed prætcrea requiri *indifferentiam activam* per quam voluntas potestatem habet agendi, vel non agendi, seu ab actu abstinendi.

Quod si quæras, unde originem habeat hęc indifferentia activa, quę voluntatem creatam formaliter & essentialiter reddit liberam, eique confert potentiam agendi, vel non agendi? Respondebo ipse cum Sancto *Thoma*, hanc indifferentiam activam, per quam voluntas creata potest agere; vel non agere, suam habere originem ac radicem extrinsecam ex indifferentia objecti, quod intellectus proponit voluntati, & ideò a Theologis appellari *Indifferentiam objectivam judicii rationis*. In confesso quippe est apud omnes cum Theologos, tum Philosophos, voluntatem ita esse cæcam, subindeque intellectui adeo connexam, ut nulla ratione voluntas queat quidquam appetere, nisi ex parte intellectus pręeat lux, seu cognitio, quæ non solum objecta appetenda ostendat, sed etiam pręscribat, qua ratione voluntas ea prosequi debeat; ex qua constanti Philosophorum & Theologorum doctrina sequitur, qua ratione voluntatem antecedit intellectus; eadem intellectus indifferentiam objectivam esse radicem & originem libertatis & indifferentiæ activæ voluntatis creatæ. Hinc a nemine in dubium revocari potest, indifferentiam objectivam ex parte intellectus ad libertatem arbitrii omnino prærequiri, quia impossibile est, ut voluntas creata libere (idest libertate arbitrii, quæ sit tam a coactione, quam a necessitate immunis) feratur in objectum, quod sibi ab intellectu proponitur tanquam necessario amandum, utpotè omnimodè, & summe bonum, sicut est Deus; sed voluntas creata libere tantum fertur in illa objecta, quæ intellectus ei proponit, ut quadantenus bona, & quadantenus a bonitate deficientia, vel secundum veritatem, vel secundum apparentiam; ex ea, inquam, indifferentia objectiva intellectus nascitur, tanquam ex radice, indifferentia activa voluntatis. Quotiescumque enim intellectus in aliquo objecto, vel in aliquo actu apprehendit speciem boni, aut speciem mali, inde voluntas creata motivum habet, propter quod illud objectum, vel actum, sibi ab intellectu propositum, amet, aut non amet; eligat, aut non eligat; subindeque ratione ejusdem indifferentiæ objectivæ ex parte intellectus remanet voluntas indifferens indifferentia activa circa aliquod objectum & circa aliquem actum, sibi ab intellectu propositum.

Hinc primo redditur ratio, cur Beati, qui Deum in Cælo intuitive vident, non habeant libertatem arbitrii, seu indifferentiam activam ad amandum Deum. Cum enim eorum intellectus in patria proponat voluntati objectum summe & infinite bonum, scilicet Deum, clare cognitum, & in quo Beati nullam aprehendunt speciem non boni; ideò necessitantur quoad exercitium ad amandum Deum. At homines, qui sunt in via, ideo liberi sunt, quantum ad exercitium, ad amandum Deum, possuntque suspendere actum amoris Dei, quia intellectus hominis viatoris proponit ejus voluntati Deum non clare, sed obscure, & quasi per offusas caligines cognitum, & insuper intellectus viatoris apprehendit in actu amoris Dei speciem apparentis mali, in quantum amor ille impedit, ne homo viator suis passionibus obtemperet, & se ipso (sicut ad id corrupta per peccatum voluntate fertur) fruatur. Quo fit, ut illecebris cupiditatis suæ illectus, amorem infiniti boni infortunio suo vel suspendat, vel in fastidium mutet. Adeo verum est, libertati locum non esse, nisi in objecto aliquis defectus, seu aliqua species non boni apprehendatur, & bonum, quod ab intellectu proponitur aman-

amandum, sit finitum, limitatum, vel cum aliquo defectu mixtum, aut si bonum sit infinitum, obvolvatur tenebris & lateat appetentem, sicut constat ex eo, quod mox adduxi, exemplo hominum viatorum, qui ex infirmitate aut ignorantia, aut passione exercent suo malo libertatem suam in bonum infinitum, & Deum, quem obscure cognoscunt, possunt, quantum ad exercitium, non amare, seu, ut docent Theologi, habent homines, quamdiu sunt in via, libertatem contradictionis, seu exercitii, ad amandum, vel non amandum finem ultimum, seu Deum, suspendendo videlicet actum amoris in illum.

Hinc secundo, ex doctrina superius a nobis tradita facile redditur ratio, cur voluntas creata in omnibus suis actibus sit semper essentialiter libera, & habeat indifferentiam activam agendi vel non agendi, amandi vel non amandi objecta sibi ab intellectu proposita (si tamen excipias, ut modo dixi, actum amoris Dei, in visione Beatifica clare cogniti, in quem necessario rapitur voluntas Beatorum; & actus ejusdem voluntatis, quos vocant *indeliberatos*, qui, cum antevertant rationis usum ac deliberationem, sunt necessarii, & non liberi, sicut contra *Calvinum* definitum est in Concilio Tridentino) his, inquam, exceptis actibus, in quibus voluntas creata, uti docent Orthodoxi Theologi, non est essentialiter libera, facile ex doctrina, superius a nobis exposita redditur ratio, cur voluntas creata in omnibus suis actibus deliberatis, & erga singula objecta sibi ab intellectu proposita maneat essentialiter libera, suamque semper retineat indifferentiam activam agendi, vel non agendi, amandi, vel non amandi proposita sibi ab intellectu objecta.

Verum enim vero, voluntas hominis tam late patentem habet in appetitu boni capacitatem, & ea universali infinitate gaudet, ut omnia bona creata prout lubet, aut convenit, libere appetere possit, cumque infiniti boni, seu Dei, capax sit, eo solo, clare in visione Beatifica cognito, satiari possit, eique soli subjici ac necessitari valeat; cætera vero bona, quæ sunt creata, finita, & limitata, sint voluntati creatæ plane indifferentia, infra illam jaceant, his superior sit hominis voluntas, ab his independens, & in omnia bona creata, finita, & limitata, perfectum habeat dominium, nisi per ignaviam ipsamet se dejiciat, ac bonis creatis se subjiciat.

Hoc semel jacto solidissimo principio, sic argumentum conficio: Tamdiu remanet in voluntate creata indifferentia activa agendi vel non agendi; amandi vel non amandi objecta sibi ab intellectu proposita, quamdiu, in intellectu est indifferentia objectiva judicii rationis; idest, quamdiu intellectus proponit voluntati objecta, quæ habent duntaxat bonitatem finitam, creatam, limitatam, & in quibus nihil est, quod voluntatis creatæ affectum necessario rapere possit; Atqui omnia objecta, quę intellectus proponit voluntati creatæ (excepto objecto summe bono, & clare in visione Beatifica cognito) habent duntaxat bonitatem creatam, finitam, & limitatam, perinde ac media, quæ intellectus eidem voluntati ad amandum ultimum finem proponit, ergo semper in intellectu circa objecta, quæ habent tantum bonitatem finitam & limitatam, extat indifferentia objectiva, ex qua, velut e radice, oritur indifferentia activa in voluntate creata, & in ea indifferentia activa voluntatis tota sistit essentia ac vera libertatis creatæ notio, quia voluntas creata, propter indifferentiam & independentiam, quam habet, ab omnibus bonis creatis, quæ finitam tantum complectuntur bonitatem, & propter dominium, quod in illa obtinet, & a quibus nunquam necessitari potest, semper retinet veram & completissimam potentiam agendi vel non agendi; amandi vel non amandi objecta, quæ sibi ab intellectu proponuntur.

Hanc doctrinam pluribus in locis clarissime tradit S. *Thomas*. Sic enim Doctor ille Angelicus 1. 2. Quæstione X. Art. 2. ad 3. solide discurrit: *Si proponatur voluntati objectum, quod sit universaliter bonum & secundum omnem consideratione-*

siderationem, ex necessitate voluntas tendit in illud, si aliquid velit; non enim poterit velle oppositum. Si autem proponatur sibi aliquod objectum, quod non secundum quamlibet considerationem sit bonum: non ex necessitate voluntas fertur in illud. Et quia defectus cujuscumque boni habet rationem non boni, ideo illud solum bonum, quod est perfectum, & cui nihil deficit, est tale bonum, quod voluntas non potest non velle, quod est Beatitudo. Alia autem quælibet particularia bona, in quantum deficiunt ab aliquo bono, possunt accipi ut non bona, & secundum hanc considerationem possunt repudiari, vel approbari a voluntate, quæ potest in idem ferri secundum diversas considerationes. Idem docet S. *Thomas* 1. Part. Quæst. 82 Art. 1. & 3. & in 2. Sent. Distinct. 25. Quæst. 1. Art. 2. & Quæst. 22. de veritate Art. 2. & 6.

Ex qua doctrina S. *Thomæ* evidenter sequitur, majorem esse in Deo, circa electionem mediorum, libertatem, quam in Angelis & Beatis; majorem quoque in Angelis & Beatis, quam fuerit in Adamo innocente; majorem tandem in Adamo innocente, quam fuerit postea in Adamo lapso. Ratio est, quia eo major est libertas, quo major est indifferentia voluntatis circa media & objecta, quæ sibi ab intellectu proponuntur, quæque finitam duntaxat ac limitatam habent bonitatem (hæc siquidem indifferentia activa voluntatis, quæ ex indifferentia objectiva intellectus, tanquam ex radice, originem suam trahit, est ipsa libertatis essentia, sicut mox ostendimus) atqui circa creaturas, quæ sunt media, circa quæ solum versatur Dei, Angelorum, & Beatorum libertas, major est indifferentia in Deo, quam in Angelis & Beatis; major etiam in Adamo innocente, quam fuerit postea in Adamo per peccatum lapso, ergo &c. Probatur minor propositio: Eo major est indifferentia circa actus, media & objecta, quo major est independentia ab illis actibus, mediis, & objectis, atqui in Deo major est independentia a creaturis, quæ sunt media & objecta libertatis, quam in Angelis ac Beatis; major est quoque independentia a creaturis in Angelis ac Beatis, quam in Adamo innocente; major itidem independentia a creaturis in Adamo innocente, quam in Adamo per peccatum lapso, ergo &c. Probatur minor propositio: Tanto major est independentia a creaturis, quæ sunt media, quæ potest voluntas eligere vel non eligere, quo major & intimior est adhæsio cum ultimo fine, videlicet cum Deo, ad quem illa media, quæ finitam tantum habent bonitatem, ordinantur, (cum enim voluntas creata capax sit infiniti boni, seu Dei, eoque solo clare per visionem Beatificam cognito satiari, subjici, vel necessitari possit, sequitur, voluntatem, quo magis & intimius adhæret ultimo fini, scilicet Deo, eo cæteris omnibus bonis creatis esse superiorem; utpote ab illis magis ac magis independentem) atqui major est illa cum ultimo fine adhæsio in Deo, quam in Angelis ac Beatis; major est etiam adhæsio cum ultimo fine in Angelis & Beatis, quam in Adamo innocente, major postremo est adhæsio cum ultimo fine in Adamo innocente, quam in Adamo post peccatum lapso, ergo major est independentia, indifferentia, & libertas circa res creatas in Deo, quam in Angelis & Beatis; major quoque in Angelis & Beatis, quam in Adamo innocente; major denique in Adamo innocente, quam postea fuerit in Adamo post peccatum lapso.

Ex hac doctrina S. *Thomæ* sic explicata facile inferre potes, indifferentiam illam activam voluntatis, in qua dicimus sistere essentiam libertatis, non esse effrænem indifferentiam ad bonum & ad malum, ita ut potentia peccandi pertineat ad essentiam libertatis. Si enim, ut mox diximus, major & perfectior sit libertas in Deo, in Christo, in Angelis & Beatis, quam in homine lapso, planum est, hanc indifferentiam, seu potentiam peccandi, non pertinere ad essentiam libertatis; cum certum sit, & indubitatum, nec in Deo, nec in Angelis, nec in Christo reperiri indifferentiam, seu potentiam peccandi, & tamen in Deo, in Christo, in Angelis & Beatis perfectissimam esse libertatem. Indifferentia itaque activa voluntatis, quæ consti-

tuit

tuit essentiam libertatis, non est indifferentia illa, quam Theologi vocant *indifferentiam contrarietatis ad bonum & malum*; hæc quippe indifferentia, quæ est circa electionem mediorum prætermisso ordine finis, tantum abest ut sit essentialis libertati, ut potius, sicut docet S. *Thomas*, sit ejusdem libertatis defectus ac imperfectio. Indifferentia itaque illa activa voluntatis, quæ constituit essentiam libertatis, est indifferentia eligendi media, quæ, cum bona sint, ad debitum finem ordinantur, indeque a Theologis vocatur *Indifferentia temperata ordine finis*, sive, ut ait 1. Part. Quæst. 61. Art. 8. S. Thomas, *est vis electiva mediorum, non prætermisso, sed servato ordine finis*.

Id peregregie confirmat Angelicus ille Doctor 1. Parte Quæst. 62. Art. 8. ubi inquirit, *utrum Angelus Beatus peccare possit?* negat peccare posse: & cum sibi tertio loco hoc proposuisset argumentum: *Ad libertatem arbitrii pertinet, quod homo possit eligere bonum, & malum: Sed libertas arbitrii non minuitur in Angelis, ergo possunt peccare*. Ad hoc argumentum sic respondet Doctor Angelicus: *Dicendum*, inquit, *quod liberum arbitrium sic se habet ad eligendum ea* (seu media) *quæ sunt ad finem, sicut se habet intellectus ad conclusionem. Manifestum est autem, quod ad virtutem intellectus pertinet, ut in diversas conclusiones procedere possit secundum principia data: sed quod in aliquam conclusionem procedat, prætermittendo ordinem principiorum, hoc est ex defectu ipsius. Unde quod liberum arbitrium diversa eligere possit servato ordine finis; hoc pertinet ad perfectionem libertatis ejus, sed quod eligat aliquid divertendo ab ordine finis, hoc pertinet ad defectum libertatis. Unde major libertas arbitrii est in Angelis, qui peccare non possunt, quam in nobis, qui peccare possumus*.

Ex quibus S. *Thomæ* verbis, verissime literis aureis inscribendis, sole clarius patet, indifferentiam activam voluntatis, in qua dicimus reponi essentiam libertatis, non esse indifferentiam ad bonum & malum, seu indifferentiam eligendi media, prætermisso ordine finis, idest, quæ divertunt ab ordine ultimi finis (sicut sunt peccata) sed est indifferentia temperata ordine finis, seu indifferentia eligendi media, quæ, cum sint ex se bona, ad rectum & debitum ultimum finem referuntur. Sic voluntas est indifferens in electione mediorum, quæ sunt specie diversa, dummodo ad debitum finem ultimum referantur; Exempli gratia, jejunium, & eleemosyna, virginitas, & castitas conjugalis sunt media quidem specie diversa; sed quæ tamen ad debitum finem ultimum diriguntur; Quapropter, homo indifferens est in electione illorum mediorum, quia tam per virginitatem, quam per castitatem conjugalem; tam per jejunium, quam per eleemosynam, potest homo se se ad debitum ultimum finem dirigere.

Hæc porro indifferentia activa voluntatis appellatur a Theologis indifferentia contrarietatis, seu specificationis, eligendi media vel sibi invicem opposita, vel specie diversa, servato tamen ordine finis, id est, eligendi media, quæ, cum ex natura sint bona, ad debitum finem ultimum ordinantur; ad discrimen alterius indifferentiæ, quam Theologi itidem vocant indifferentiam contrarietatis & specificationis eligendi media specie diversa, sed prætermisso ordine finis, idest, quæ divertunt ab ultimo fine. Talis est indifferentia, quam homo, volens occidere alium, habet, eligendi venenum, aut pugionem. Hæc indifferentia dicitur indifferentia contrarietatis, prætermisso ordine finis, quia tunc homo malum finem, seu occisionem alterius sibi proponit. Sed tam hæc indifferentia contrarietatis, seu specificationis, eligendi media specie diversa, prætermisso ordine ultimi finis, quam indifferentia contrarietatis, seu specificationis, eligendi media contrarie sibi opposita, seu eligendi bonum & malum, non pertinent ad essentiam & ad perfectionem libertatis, sed potius sunt ejus defectus & imperfectio, sicut superius ex S. *Thoma* commonstravi.

Postremo, voluntas hominis non solum

lum habet hanc indifferentiam , quam Theologi vocant *indifferentiam contrarietatis* , seu *specificationis* circa electionem mediorum , servato , non prætermisso , ordine ultimi finis , sed etiam retinet semper indifferentiam quoad actum suum , idest , ut ajunt Theologi , *indifferentiam contradictionis & exercitii* , quæ in omni statu est essentialis libertati , quæque posita est in potentia agendi aut non agendi , seu in positione actus cum potentia non ponendi actum illum ; hanc , inquam indifferentiam contradictionis & exercitii quoad actum suum semper retinet hominis voluntas , quippe quæ , cum infinitam habeat in appetendo capacitatem , quæ a solo infinito bono , seu Deo , clare in visione Beatifica cognito , satiari & necessitari potest , sicut superius exposui ; a nullo subinde actu , & a nullo bono creato , sibi ab intellectu proposito , determinari necessariò potest . Quò fit , ut sicut voluntas hominis indifferens est ad amanda vel non amanda objecta , quæ sibi proponuntur ab intellectu , & quæ habent duntaxat bonitatem finitam & limitatam ; ita eadem voluntas retineat semper indifferentiam ad actum , quam Theologi appellant indifferentiam contradictionis & exercitii , quæque posita est in potentia agendi aut non agendi , seu in positione alicujus actus cum potentia ad non ponendum illum actum . In hac indifferentia activa voluntatis , per quam potest agere aut non agere , tota sistit essentialis ratio libertatis , quæ tamdiu integra manet , quamdiu in intellectu stat integra indifferentia objectiva judicii rationis , seu quamdiu intellectus proponit voluntati media seu objecta , quæ finitam tantum habent bonitatem .

Ex ea quippe indifferentia objectiva , quæ est in intellectu , nascitur primo , tanquam ex radice , indifferentia illa activa voluntatis amandi vel non amandi objecta ; eligendi vel non eligendi media , quæ sibi ab intellectu proponuntur , & limitatam habent tantummodo bonitatem . Secundo , ex eadem indifferentia objectiva quæ est in intellectu , promanat indifferentia activa voluntatis , per quam voluntas habet potentiam agendi vel non agendi , seu ponendi actum , vel non ponendi .

Cur autem hæc indifferentia activa voluntatis suam ex indifferentia objectiva in intellectu originem ducat , & cur , stante integra indifferentia objectiva in intellectu , semper maneat itidem integra indifferentia activa voluntatis ? triplicem rationem S. *Thomas* Quæst. 24. de Veritate Art. 2. assignat , quarum prima hæc est : Appetitus , seu voluntas , cognitionem sequitur , ergo quando cognitio objecti est indifferens , necesse pariter est , ut voluntas sit indifferens : *Tota ratio libertatis* , inquit S. Thomas , *ex modo cognitionis pendet* ; *appetitus enim cognitionem sequitur* , *cum appetitus non sit nisi boni* , *quod sibi per vim cognitivam proponitur* . Altera ratio hæc est : Voluntas ita se habet respectu objecti , sicut intellectus ; ergo quando intellectus est indifferens respectu objecti , voluntas quoque est circa illud indifferens : *Totius* , ait idem Angelicus Doctor , *libertatis radix est in ratione constituta* ; *unde secundum quod aliquis se habet ad rationem* , *ita se habet ad liberum arbitrium* . Tertiam denique rationem desumit ibidem S. *Thomas* ex differentia , quæ intercedit appetitum Brutorum animantium inter & appetitum , seu voluntatem hominis Ideo enim Brutorum animantium appetitus non est indifferens , quia eorum judicium non est indifferens , sed determinatum ad unum ; ergo , versa vice , appetitus , seu voluntas hominis est indifferens , quia intellectus judicium , est indifferens .

Ex ea itaque indifferentia objectiva , quæ est in intellectu , tanquam è radice pullulat indifferentia activa voluntatis , quæ constituit essentiam libertatis , & per quam voluntas hominis potest agere , aut non agere ; eligere , aut non eligere media ; amare , aut non amare objecta , quæ sibi ab intellectu cum hac indifferentia proponuntur , ita ut integra semper maneat in voluntate hominis indifferentia illa activa , quæ est ratio essentialis libertatis , quamdiu stat integra in intellectu indifferentia obje-

jectiva judicii rationis. Sed de essentia libertatis satis hactenus dictum sit, de qua tamen si plura scire desideres, legesis elegantissimum Opus, quod doctissimus noster *Vincentius Baronius* sic inscripsit: *Sanctorum Augustini & Thomæ vera & una mens de libertate humana, & Gratia Divina*. Adeas etiam aliud eruditum Opus, quod eo de argumento edidit noster *Antoninus Massoulie*, cuique hic titulus est: *Divus Thomas sui interpres*, Tomo 1. Dissertatione 2. De libertate creata.

Sed dices forte: *Luthero*, *Calvino*, & *Jansenio*, qui negarunt liberum hominis arbitrium, nunquam in mentem venit ut negarent indifferentiam objectivam judicii rationis, hæc igitur indifferentia objectiva judicii rationis non est radix, ex qua oriatur essentia humanæ libertatis, seu indifferentia activa, qua voluntas ponendo unum actum, servat potentiam ponendi actum oppositum. At enim si stante pleno rationis judicio, seu indifferentia objectiva judicii rationis, fieri haud possit, ut, intellectu monstrante voluntati objectum indifferens, voluntas in illud necessario feratur, sequitur, *Lutherum*, *Calvinum*, & *Jansenium* admisisse apertissime duo contradictoria, dum admissa indifferentia objectiva judicii rationis, necessitatem voluntati humanæ per vim ineluctabilem Divinæ Gratiæ imponi existimarunt: Atqui hæc duo contradictoria fuisse unquam a *Luthero*, *Calvino*, & *Jansenio*, admissa, nullus Scriptorum, qui illorum errores confutarunt, asseruit. Non negarunt itaque *Lutherus*, *Calvinus*, & *Jansenius* indifferentiam objectivam judicii rationis, sed docuerunt duntaxat, stante indifferentia objectiva judicii rationis in intellectu, necessitatem voluntati creatæ imponi vi Gratiæ per se efficacis. Ex quo palam sequitur, falsum esse quod dictitant Thomistæ, fieri nullo pacto posse, ut, stante indifferentia objectiva judicii rationis in intellectu, voluntas creata feratur necessario in objectum, quod intellectus ei proponit.

Huicce difficultati tuæ bifariam respondent Thomistæ. In primis, fatentur ultrò, *Lutherum*, *Calvinum*, & *Jansenium* non inficias ivisse indifferentiam objectivam judicii rationis, & tamen illos penitus sustulisse de medio liberum hominis arbitrium, subindeque illos Novatores simul duo contradictoria admisisse. Quod sane tibi mirum non videbitur, si semel advertas, solemne esse hæreticis hanc infelicem nancisci sortem, ut, dum a Catholica Fide descíscunt, etiam a vera ratione plurimum aberrent, & vertigine, altoque sopore percussi, varient linguis & sententiis, nunquam sibi constent, sed calidum & frigidum simul ex eodem ore perflent, & crassis contradictionibus sese implicent. Innumera exempla Hæreticorum, qui in suis stabiliendis erroribus in plures antilogias prorupe-runt, produxi ipse in medium in *Historia Ecclesiastica*, *variis Colloquiis digesta*, quam paucis abhinc annis Romæ publicavi. Crassissimas itidem Hæreticorum *Lutheri*, & *Melanchonis* contradictiones prodit Cardinalis *Bellarminus* lib. 4. *De Gratia*, & *Libero Arbitrio* cap 5 Quid igitur mirum, si *Lutherus*, *Calvinus*, & *Jansenius* in hanc contradictionem lapsi fuerint, ut negarent liberum hominis arbitrium, etiamsi admitterent indifferentiam objectivam judicii rationis in intellectu?

Hujus quidem Novatorum contradictionis disertam mentionem non fecere Catholici Scriptores, quia disputantes contra illos Hæreticos, a quibus nec ratio audiebatur, quique fato omnia tribuebant, & ita Stoicorum errores recoquebant, ut dicerent, nec in nostra esse potestate quidpiam cogitare boni vel mali; contra, inquam, illos Hæreticos calamum acuentes Orthodoxi Scriptores hujus Novatorum contradictionis, ideo non meminerunt, quia contra illos disputantes in id duntaxat incubuerunt, ut, relictis philosophicis rationibus, manifestissimam horumce Novatorum Hæresim, de sublata videlicet arbitrii libertate, è Sacra Scriptura oppugnarent, quæ ubique ferme clamat, inesse homini, etiam post lapsum Adami, libertatem, cum alioqui inutiles forent omnes exhortationes, minæ, pœnæ, quæ in Sacris Litteris frequentissime occurrunt, nullaque essent peccata; nemo quippe peccat in eo quod

vita-

vitare non potest. Legesis *Stephanum Dechamps*, clarissimum Societatis Jesu Scriptorem, qui lib. 1. *De Hæresi Janseniana* disertissime profitetur & probat, *Calvinum* multis in capitibus semetipsum aperta contradictione, dictorumque repugnantia implicuisse. Lege etiam *Nicolai Romæi* librum, cui titulus est: *Calvini effigies*, ubi multis luce meridiana clarius demonstrat, libros *Institutionum* illius Pseudo-Reformatoris nihil nisi antilogiarum & contradictionum centonem esse, numeratque viginti primarias & capitales; consectarias vero supra sexcentas. Lege denique *Jacobum Gualterium* in *Anatome Calvinismi*, ubi ducentis Dilemmatibus, ex eiusdem *Calvini* principiis, vel assertionibus magnam partem delibatis, universas illius Hæreses debellat atque profligat.

Alii vero Thomistæ probabilius (mea quidem sententia) respondent cum nostro *Gonetto* in *Apologia Thomistarum* Art. 4. quod licet *Lutherus*, *Calvinus*, & *Jansenius*, non expresse & formaliter negaverint, hominem, per Gratiam efficacem a Deo motum, retinere indifferentiam obiectivam judicii rationis, illam tamen implicite, virtualiter, & ex consequenti sustulerunt omnino, eo ipso quod docuerunt, voluntatem creatam a Deo moveri tantum spontaneè, & non libere, non secus ac bruta animantia incitantur ad pabulum, vel sicut equus movetur a sessore: Sublata enim indifferentia activa voluntatis, arguitive & per locum extrinsecum, indifferentia objectiva intellectus tollitur, cum prorsus repugnet esse in intellectu indifferentiam obiectivam iudicii, & in voluntate solam spontaneitatem, seu determinationem ad unum per modum naturæ. *Lutherum* autem *Calvinum*, *Jansenium* negasse indifferentiam activam voluntatis, & solam spontaneitatem admisisse patet ex his, quæ iam dixi, idque auxiliante Deo, uberius evincam in aliis Epistolis, quas ad amoliendam teterrimam Calvinismi, Jansenismi calumniam, quam *Livius de Meyer* in suis Dissertationibus *De Mente Concilii Tridentini* perperam Thomistis impegit, ad te deinceps scribam.

V. Explanata sat superque essentia, veraque notione libertatis creatæ, nunc ex jactis doctrinæ *S. Thomæ* principiis probandum suscipio, tantum abesse, ut Præmotio physica, seu Gratia per se efficax evertat liberum hominis arbitrium, sicut obiectare solent Scholæ Thomisticę adversarii, ut potius Præmotio physica, seu Gratia per se efficax sartam tectam conservet veram libertatis creatæ essentiam, eique maioris perfectionis addat incrementum. Id autem multis momentis evinco. Primo, quia essentia libertatis creatæ, ut ostendimus, sistit in indifferentia activa voluntatis, quæ, tanquam e radice, oritur ex indifferentia obiectiva judicii rationis, quæ est in intellectu; atquì Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, non tollit indifferentiam activam voluntatis, ergo non destruit essentiam libertatis creatæ. Probatur minor propositio: non potest tolli indifferentia activa, per quam voluntas potest agere, vel non agere, eligere vel non eligere media, amare vel non amare obiecta, quæ sibi cum indifferentia ab intellectu proponuntur, nisi tollatur antecedenter indifferentia judicii rationis, quę est in intellectu; Atquì Præmotio physica, seu Gratia per se efficax non tollit hanc indifferentiam objectivam judicii rationis, ergo nec etiam tollit indifferentiam activam voluntatis, quæ, tanquàm e radice, prodiit ex indifferentia objectiva judicii rationis. Probatur minor propositio; ut Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, adimeret intellectui indifferentiam obiectivam judicii rationis, deberet Præmotio physica efficere ut intellectus apprehenderet illud bonum, ad quod voluntas creata a Deo præmovetur, tanquam summum bonum (sola quippe apprehensio, seu cognitio summi boni tollit indifferentiam objectivam judicii rationis, sicut docent omnes ad unum Theologi) Atquì Præmotio physica, seu Gratia per se efficax non efficit ut intellectus bonum illud, ad quod voluntas creata prædeterminatur a Deo, apprehendat tanquam summum bonum, sed potius efficit Præmotio physica, ut intellectus bonum illud, ad quod præmovetur voluntas, apprehendat cum indifferentia tanquam bonum particulare & crea-

creatum, quod subinde indifferentiam objectivam judicii tollere minime potest. Cum igitur Præmotio physica non tollat indifferentiam objectivam judicii rationis, apertissime sequitur, indifferentiam activam voluntatis non tolli etiam a Præmotione physica, seu a Gratia per se efficaci; tum quia indifferentia activa voluntatis tolli & adimi non potest, quin prævie tollatur indifferentia objectiva judicii rationis; si ergo Præmotio physica indifferentiam illam objectivam judicii non tollit, non tollet itidem indifferentiam activam voluntatis, quæ ex indifferentia objectiva judicii, tanquam e radice emanat: Tum quia etiam, Intellectus (quamdiu in eo stat indifferentia objectiva judicii rationis) proponit duntaxat ac repræsentat voluntati actus, media, & objecta, quæ habent tantummodo bonitatem creatam finitam & limitatam; atqui voluntas creata, sicut sæpius diximus, circa omne bonum particulare, finitum ac limitatum, sibi ab intellectu propositum, remanet indifferens & libera, potestque ejusmodi bonum eligere vel non eligere, amare vel non amare, adeo ut nullum objectum possit imponere voluntati creatæ necessitatem amandi illud, nisi sit summum bonum, scilicet Deus clare & intuitive in visione Beatifica cognitus, ergo quandiu stat in intellectu indifferentia objectiva judicii, tamdiu voluntas creata retinet tam circa actus, quam circa media, & objecta, quæ ei ab intellectu repræsentantur, indifferentiam activam, seu potentiam agendi vel non agendi; eligendi media vel non eligendi; amandi vel non amandi objecta sibi ab intellectu proposita: *Quantumcumque aliquid ostendatur bonum* (nisi tamen sit summum bonum, seu Deus, clare in visione Beatifica cognitus) *potestati ejus*, idest, voluntatis, *remanet eligere vel non eligere*, verba sunt Doctoris Angelici in lib. 2. Sent. Distinct. 25 Quæst. 1. Art. 2.

VI. Sed non sufficit probasse adversus Molinistas, Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, nullo pacto officere libero hominis arbitrio, præstat nunc, ut breviter ostendam, Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci perfici liberum hominis arbitrium. Et primo quidem, nemo, opinor, negabit, potentias, quæ a Deo institutæ sunt ut agant, perfectiores esse dum actu operantur, quam dum sunt inertes, otiosæ, & in nullum actum prorumpunt: Atqui Præmotio physica seu Gratia per se efficax, nihil aliud efficit, quam ut voluntatem creatam (in qua residet liberum hominis arbitrium) inertem, otiosam, & pendulam ad actum reducat. Aufert quidem Præmotio physica, sicut jam observavimus, indifferentiam voluntatis passivam, potentialem, & suspensivam, quæ est voluntatis imperfectio, sed applicando voluntatem ad actum, perficit indifferentiam activam & positivam, quæ, ut antea ostendimus, constituit essentiam libertatis. Confert etiam voluntati Præmotio physica ultimam actualitatem ut agat, seu ultimam perfectionem, cujus voluntas capax est in ratione potentiæ. Tantum igitur abest, ut Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, voluntatem hominis lædat aut impediat, ut potius eam expediat, solvat, compleat, ac perficiat, ultimamque ei perfectionem conferat.

Secundo, Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, perficit liberum hominis arbitrium, quia voluntatem hominis prædeterminat ad bonum, eamque retrahendo a peccato, quod corrumpit & minuit libertatem, reddit illam aliquo sensu impeccabilem: *Ex parte Spiritus Sancti moventis animam* (inquit S. *Thomas* 2. 2. Quæst. 22. Art. 11.) *ad diligendum Deum*, *homo impeccabilitatem habet ex virtute Spiritus Sancti*, *qui infallibiliter operatur quodcumque voluerit*. *Unde impossibile est hæc duo simul esse vera*, *quod Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis*, *& quod ipse charitatem amittat peccando*. Perfectiorem itaque libertatem homo per Gratiam se ipsa efficacem consequitur, scilicet libertatem a peccato, tametsi, quamdiu est in statu viæ, potentiam peccandi semper conservet.

Postremo, Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, perficit liberum homi-

nis arbitrium, quia Deus, dum prævie ac physice per Gratiam efficacem applicat voluntatem ad agendum, cælestem ei inserit delectationem, qua voluntas voluptates terrenas, fastidit & aversatur; nec Deus præmovet voluntatem hominis contra propriam ejus inclinationem, sed eam mutat, eique sufficit inclinationem consentaneam voluntati, illam videlicet ex nolente volentem, & ex mala bonam efficiendo. Quis autem dicere audeat, hominis libertatem, quæ non alium auctorem quam Deum agnoscit; inter ipsius conditoris manus expirare, & cum cætera omnia multo perfectiora evadant, cum ad Deum, principium ac finem rerum omnium, revocantur, solam hominis libertatem imperfectiorem evadere, quando obtemperat Deo, & ab ipso movetur? Quis etiam dicat, hominem, circa ullam vel minimam libertatis suæ læsionem, immutare actum suum in alium, seque pro libito determinare ad agendum; & Deum, qui summa pollet virtute, qui voluntatibus nostris intimus est, & non tantum omnes actus nostros, sed etiam omnes modos, quibus ii fiunt, attingit, idem efficere non posse quod facit homo, qui & naturam suam, & voluntatem, & libertatem accepit a Deo? *Itane rerum ordo credi, putarive permittitur* (inquit S. *Fulgentius* cap. 29. lib. De incarnatione & Gratia Christi) *ut Deus, qui creator est hominis, valeat hominem facere, non mutare? & qui nullius eget adjutorio ut hominem faciat, operari tamen quod vult in hominis voluntate non possit, priusquam in homine ipsum velle repererit? & ut sit homo habeat ex Deo, ut autem melior sit, habeat ex se ipso? ..... Hanc amentiam & a fidelibus suis arceat, & ab infidelibus auferat Deus.*

VII. præter hæc, quæ in ista Epistola dixi de indifferentia activa voluntatis, in qua, juxta Thomistas, sita est essentia libertatis creatæ, & quibus profligatur istud Molinistarum æquilibrium, quod excludit necessitatem Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis, prævie & physice determinantis voluntatem hominis ad agendum, & duntaxat admittit Gratiam versatilem, & indifferentem, quæ per consensum & determinationem voluntatis creatæ redditur efficax; præter hæc, inquam, quę hactenus adduxi, argumenta, suppetunt aliæ bene multæ, ad radicitus extirpandum istud Molinistarum æquilibrium, efficacissimæ rationes, petitæ ex gravissimis absurdis, quæ ex eo Molinistarum æquilibrio manifesto consequuntur. Sed quia in tertia, si bene memini, epistola, quam ad te scripsi; & in qua Gratiæ per se efficacis, prævie & physice voluntatem creatam moventis ad actus supernaturales necessitatem probavi, ejusmodi rationes, quibus refelluntur hæc absurda doctrinæ Molinistarum consectaria, late proposui; ideo, ut brevitati consulam, abunde mihi satisfactum erit, breviter sub finem hujusce Epistolæ indicare, tuosque sub oculos ponere prædicta hæc absurda, quæ ex illo Molinistarum æquilibrio manifesta consecutione deducuntur.

Et primo quidem, admisso semel isto Molinistarum æquilibrio, quod excludit necessitatem Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis determinantis voluntatem creatam, & admittit tantummodo Gratiam versatilem, indifferentem, & quæ a voluntate creata pro suo nutu & arbitrio determinatur, admisso, inquam, isto Molinistarum ęquilibrio, palam sequitur, liberum hominis arbitrium esse primum movens, primum eligens, primum determinans, subindeque voluntatem creatam invadere, sibique temerario ausu arrogare jura Dei, cui soli, sicut pluribus in locis docet S. *Thomas*, competit, ut in genere bonorum sit primus motor, prima & universalis causa rerum omnium effectrix, primumque principium omnia determinans, &, versa vice, voluntas creata, a Deo determinata, se se, instar causæ secundæ liberæ, moveat ac in virtute determinationis Dei, a quo essentialiter ac necessario pendet, se ipsam determinet. Neque enim Deus, sicut post Sanctum *Thomam* docent omnes Thomistæ, movet & determinat voluntatem creatam, ut eadem voluntas nihil agat, sed e contra, ut agat, idest ut

ut sub ista Divina motione ac determinatione voluntas creata se ipsam moveat & determinet. In hoc Sancti *Thomæ*, ejusque Discipulorum Systemate facile intelligitur, Primo, Deum esse primum motorem, primam causam, primumque principium omnia determinans. Deinde, nullo negotio intelligitur, voluntatem creatam esse causam secundam, dependentem a Deo, & ab ipso determinatam ad agendum, & tamen liberam, quia sub Divina motione ac determinatione Divina ipsamet voluntas creata se se movet ac determinat, & ratione suæ propriæ determinationis, voluntas est domina sui actus, quem ultro, sponte, ac liberrime efficit.

At istius Moliniani æquilibrii assertores præpostero ordine procedunt, dumque ad essentiam libertatis creatæ pertinere dictitant, ut voluntas creata non a Deo, sed a se sola determinetur ad agendum, consequenter Deum suis juribus, seu omnipotentia, supremo in creaturas dominio, ratione primæ & universalissimę omnium entium causæ, primi eligentis & determinantis, spoliant eaque jura, quæ Deo detrahunt, in creaturam transferunt. Nam si homo, ut pertendunt æquilibrii Moliniani defensores, non a Deo, sed a se solo determinetur, erit itaque homo in illa hypothesi supremus suæ determinationis dominus, & a Deo independens; se ipsum per suam determinationem reddet perfectiorem, præcipuas partes in negotio suæ salutis sibi vindicabit; erit homo perfectior gratia sibi a Deo oblata, quia ejusmodi Gratiam, quæ est versatilis, indifferens, nec vim habens determinandi voluntatem creatam, homo suapte vi, idest, propria sua determinatione, reddet efficacem, & idoneam ad operandum; juste gloriabitur homo, quod bene utendo gratia versatili, eamque per suam determinationem reddendo efficacem, se se discreverit ab alio, qui eadem gratia versatili male usus est, eamque per suum dissensum reddidit inefficacem; spem salutis suæ reponet homo non in Deo, sed in semetipso, qui determinationis suæ cum solus sit supremus dominus, solus itidem erit auctor boni usus gratiæ, quem subinde nec a Deo petere, nec pro eo dato grates Deo agere debebit, cum non a Deo bonum gratiæ usum accipiat, sed a sola suæ voluntatis determinatione. Verbo dicam, in hac Moliniani æquilibrii hypothesi poterit homo istis vocibus Deum jure ac merito compellare: *Tu, Domine, dedisti; ego addidi: Tu nudum posse tradidisti; ego actionem ipsam effinxi: Quod obtulisti mihi indeterminatum, ego determinavi: Quas infudisti delectationes sanctas, & castas invitationes his ego sanctos consensus adjeci: Tu denique per gratiam duntaxat versatilem & indifferentem sollicitasti voluntatem meam ut ipsa se se determinaret; ego per voluntatis meæ determinationem effeci, ut tua Gratia redderetur efficax. Quapropter conferendo simul, quid tu, Domine & quid ego fecerim, longe meliorem ac perfectiorem effectum me esse sentio ex his, quæ de meo libero arbitrio addidi, quam ex his, quæ a Gratia tua accepi.* Quis, amabo, hominem talia fantem, & in suis viribus spem ac fiduciam reponentem, non damnet tanquam superbum, & plane immemorem infirmitatum, & ærumnarum, quibus in statu naturæ lapsæ opprimitur?

Secundò, admisso semel Moliniano æquilibrio, perire videtur pia illa timoris sollicitudo, mentisque vigilantia, quam, juxta SS. Patrum doctrinam, jugiter habere debemus, ne gratiam, quam accepimus, amittamus, ne tentationibus, quæ præsertim graves sunt ac vehementes, succumbamus, ne peccandi proximis occasionibus nos exponentes, dejiciamur, ac vincamur; perire videtur (inquam) pia illa timoris sollicitudo, mentisque vigilantia, si admittas istud Molinianum æquilibrium, in quo semper præsto adest gratia versatilis, quam voluntas hominis potest pro suo arbitrio ad bonum flectere ac determinare. Si enim ita sit, ecquid, fodes, pertimescis, ne acceptam justitiam, deperdas, ne gravibus tentationibus succumbas, ne in proximis peccandi occasionibus dejiciaris? meticulosam mentem depone, quia securum te facit constans illa nec unquam defutura æquilibrii

libri Moliniani perpetuitas. Ecce enim, semper præ manibus habens gratiam versatilem, nusquam peccabis, modo ea velis bene uti determinando te ipsum. Porro determinare te ipsum, tuum est, non Dei opus. Quid, quæso, absurdius?

Postremo (ut cætera alia, quæ ex eo profluunt, inconvenenientia in præsentia omissa faciam) objici posset, quod istud Molinianum æquilibrium peccatores ad finalem impœnitentiam videtur inducere; si enim hominem oporteat ad merendum vel demerendum perpetuo gaudere æquilibrio, si semper gratiam Dei versatilem paratam habeat homo, plenoque jure ad illlam determinandam, suoque assensu efficacem reddendam, potiatur; numquid peccatores, maxime dum in adolescentia fervent indomitæ passiones, poterunt sic delusi, peccatorum suorum pænitentiam procrastinare ad ultimam usque vitæ periodum, cum pro certo habeant, nunquam, etiam imminente morte, sibi defuturas, beneficio istius æquilibrii, gratias Dei versatiles, seque habituros semper, etiam ingruente morte, jus determinandi gratias illas Dei versatiles, quæ sunt ex se indifferentes, easque per suum assensum ad pœnitentiam peragendam paulo ante mortem reddendi efficaces? Sed hæc sufficiant ad explodendum istud Molinianum æquilibrium, quod excludit Gratiam per se efficacem, & admittit duntaxat gratias versatiles & indifferentes subditas libero hominis arbitrio. Ejusmodi Molinianum æquilibrium ipse nec in vita, nec in morte habere desidero. Sed, infirmitatis meę probe conscius, Deum summis votis, jugibusque precibus humiliter deprecor, ut, pro sua magna misericordia, dignetur mihi peccatori largiri in hac vita fortissimam & efficacissimam Gratiam, quæ mihi inferat vires faciendi bonum & in morte impertiatur *magnum perseverantiæ donum*, *ut in omnibus cogitationibus*, *sermonibus*, *atque actionibus*, *ipse teneat principium*, *quoniam ex ipso*, *& in ipso sunt omnia*, *ipsi gloria in sæcula*, verba sunt Sancti *Augustini* summi Doctoris Gratiæ, cap. ultimo libri *De Prædestinatione Sanctorum*.

VIII. Habes nunc, carissime Discipule, ex iis, quæ huc usque dixi ad impugnandum istud æquilibrium, in quo Molinistæ essentiam libertatis creatæ perperam reponunt, habes, inquam, promptam, facilem ac expeditam responsionem ad quæstionem, quam *Gabriel Daniel*, Societatis Jesu Scriptor, proponit in Epistola VIII. ad *Natalem Alexandrum*, ubi hæc habet: *Causa quælibet creata*, *ut vobis* (Thomistis) *placet*, *seu libera*, *seu necessaria*, *si spectetur sine ulla prædeterminatione causæ primæ & universalis*, *qui solus Deus*, *est in indifferentia*, *quam* passivam *appellatis*. *Nunquam erumpet ad agendum*, *nisi Deus afferre illi motum incipiat*, *quam vos* Præmotionem *seu* Prædeterminationem physicam *nuncupatis*. *Quæro*, *mi Pater*, *an causam hanc in ejusmodi positam statu*, *in hac passiva indifferentia*, *antequam ulla Prædeterminatione afficiatur*, *censeas aut animo concipias esse liberam? utrum revera tunc temporis illi insit potentia agendi*, *vel non agendi*, *quod essentiam libertatis continet? quid multa? num penes ipsam est una agere vel non agere? nunquam hoc dices profecto: neque enim penes ipsam est illa Prędeterminatio*, *qua fieri oportet ut prorumpat ad agendum*. *In manu & potestate causæ primæ duntaxat est*, *ut hanc illo motu cieat prior vel non cieat*; *eam impellat hac Præmotione ad volendum*, *vel ista ad nolendum*. *Patent hæc*. *Respondendum igitur à te est*, *voluntati ante omnem Prædeterminationem non inesse facultatem agendi vel non agendi*, *libertatem ibi nullam esse*.

Ad hanc Patris *Danielis* quæstionem, cujus solutionem in postrema Epistola tua a me postulas, facile respondetur, dicendo, causam liberam, antequam promoveatur a Deo ad agendum, habere quidem potentiam agendi vel non agendi; est enim in æquilibrio posita, seu in indifferentia passiva ac suspensiva, quæ tamen cum nullum actum, nullamve causæ liberæ determinationem importet, non potest constituere libertatis creatæ essentiam, sed potius (ut ostendimus), est ejus defectus ac imperfe-

ctio;

ctio; essentia autem libertatis creatæ (sicut probavimus) sistit in vi electiva mediorum, servato ordine finis, ut docet S. *Thomas*, & in indifferentia activa voluntatis, seu in positione actus & determinationis voluntatis cum potentia, quam voluntas servat ad actum oppositum. Hanc autem potentiam eligendi, vel non eligendi media, servato ordine finis, sicut potentiam ponendi actum, vel non ponendi, habet voluntas creata antequam præmoveatur a Deo. Fallitur ergo Pater *Daniel*, primo, quod existimet, essentiam libertatis creatæ sitam esse in eo æquilibrio, seu in illa indifferentia passiva ac suspensiva, quam habet voluntas creata priusquam se se determinet ad agendum. Deinde idem Molinianus Scriptor graviter etiam hallucinatur, dum asserit, ad solam causam liberam, quæ est in æquilibrio posita, idest, quæ habet indifferentiam passivam ac suspensivam se se determinandi, aut non determinandi, agendi, aut non agendi, pertinere se determinare, aut non determinare, agere, aut non agere. Id, inquam, quod ad Molinianum æquilibrium stabiliendum tam fidenter supponit P. *Daniel*, est oppido falsum, quia solus Deus, qui est prima causa, se se independenter a quacumque alia causa determinat & agit, at vero omnes causæ secundæ liberæ, utpotè subordinatæ Deo, & ab eo essentialiter dependentes, nec se determinant, nec agunt, nisi a Deo, qui supremum in eas dominium habet, præmoveantur, ac prædeterminentur.

Sed tantum abest, ut hæc Divina Prædeterminatio libertati createç officiat, ut potius eam, uti probavimus, perficiat, transferendo videlicet causam liberam ab hoc æquilibrio, seu ab hac indifferentia passiva & suspensiva, in qua est voluntas antequam se determiaet ad agendum, ad indifferentiam positivam seu activam voluntatis, in qua sistit vera essentia totaque perfectio libertatis, qua voluntas ponendo determinationem suam ad unum actum, retinet semper potentiam ad oppositum. At, Pater *Daniel*, ut suum Molinianum astrueret æquilibrium, pertendit, esse duntaxat penes causas secundas liberas se se determinare ad agendum, seclusa quacumque ex parte Dei omni Prçmotione & Prædeterminatione physica, seu Gratia per se efficaci, per quam Deus prævie & physice moveat ac determinet voluntatem creatam ad agendum. Hanc autem Patris *Danielis* sententiam tot argumentis jam falsi convicimus, ut in hac confutanda diutius hic immorari non debeamus. Vale itaque, & rejecto penitus isto Moliniano æquilibrio, in densensione doctrinæ de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, quam perpetua firmat Sanctorum Patrum traditio, constanter persevera.

EPISTOLA NONA
THEOLOGICA.

In qua probatur, Adamum in ſtatu innocentiæ, & Angelos, adhuc in via exiſtentes, ſive ad agendum, ſive ad perſeverandum in accepta juſtitia, opus habuiſſe Præmotione phyſica ſeu Gratia per ſe & ab intrinſeco efficaci.

I. CORnelius *Janſenius*, Iprenſis Epiſcopus, in duobus doctrinæ principiis, circa Præmotionem phyſicam, conſentit cum *Ludovico Molina*, adeoque a Schola Thomiſtica palam diſcedit. In primis, *Janſenius* cap. 2. libri 8. *De Gratia Chriſti* negat, dari Præmotionem phyſicam in ſtatu naturæ lapſæ; *Molina* itidem, ejuſque Diſcipuli eamdem Præmotionem phyſicam a ſtatu naturæ lapſæ omnino ablegandam eſſe pertendunt. Secundo, *Janſenius* in libro, quem edidit *De Gratia primi hominis & Angelorum*, totus in id incumbit, ut probet, Adamum in ſtatu innocentiæ, & Angelos, in ſtatu vitæ adhuc exiſtentes, ſive ad agendum, ſive ad perſeverandum, non indiguiſſe Præmotione phyſica, ſeu Gratia per ſe efficaci, ſed opus duntaxat habuiſſe Gratia verſatili & indifferenti, eorum ſubdita libero arbitrio. In quo doctrinæ principio convenit quidem *Janſenius* cum *Molina*, ejuſque Diſcipulis circa Gratiam verſatilem, ſubditam libero Adami & Angelorum arbitrio in ſtatu innocentiæ, at, in conſecutionibus, quas ex eo principio deducit, diſcrepat a conſecutionibus, quas ex eodem doctrinæ principio eliciunt *Molina*, ejuſque diſcipuli. At enim, quid quid *Molina* de Gratia verſatili & ſubdita libero hominis arbitrio docet in ſtatu naturæ lapſæ, transfert *Janſenius* in Gratiam Adamo innocenti & Angelis in via exiſtentibus datam, liberrimeque admittit omnes conſecutiones, quas Thomiſtæ ex ſententia *Molinæ* de Gratia verſatili deducunt, & quas tamen Moliniſtæ negant.

Hæc enim, ut obiter dicam, eſt ſumma argumentorum, quæ Thomiſtæ in Aſſertores Gratiæ verſatilis, & ſubditæ libero hominis arbitrio, quam in ſtatu naturæ lapſæ *Molina*, ejuſque Diſcipuli acerrime defendunt, vulgò intorquere ſolent: *Niſi detur* inquiunt Thomiſtæ *alia gratia, quam gratia, quam admiſit Molina, ſcilicet gratia ſufficiens, generalis, verſatilis, & ſubdita libero hominis arbitrio, quæ dat poſſe, ſed non velle, quæque, ut fiat efficax, pendet e ſola determinatione voluntatis humanæ; ſequitur primo, Gratiam ſufficientem ex ſolo eventu diſtingui a Gratia efficaci: ſequitur ſecundo, hominem primas habere partes in negotio ſuæ ſalutis, ſe ſe ab alio diſcernere, & habere quo glorietur, contra illud Apoſtoli Pauli*: Quis eſt, qui te diſcernit? & quid habes, quod non accepiſti? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis? *Sequitur tertio, Prædeſtinationem ad gloriam non eſſe electionem gratuitam, ſeu ante omnem prævifionem meritorum, eamque non eſſe certam niſi ex Præſcientia*. Hæ ſunt in ſumma conſecutiones, quas, ſicut in ſuperioribus noſtris Epiſtolis oſtendimus, deducunt Thomiſtæ ex doctrina *Molinæ* de Gratia verſatili & ſubdita libero hominis arbitrio.

Jam vero vide, ſi placet, quid ad has conſecutiones, quas ex doctrina *Molinæ* eliciunt Thomiſtæ, reſpondent *Janſenius*, ejuſque Sectarii? quid vero *Molina*, ejuſque Diſcipuli? *Janſenius*, ejuſque Aſſeclæ ultro fatentur, has conſecutiones, quas Thomiſtæ deducunt

ex

ex *Molinæ* doctrina de Gratia versatili, subdita libero hominis arbitrio, quam ipsi Jansenistæ in statu innocentiæ magno animorum æstu propugnant, veras esse, & legitime deduci ex prædicta *Molinæ* de Gratia versatili doctrina. Concedunt, inquam, *Jansenius* & Jansenistæ, has omnes consecutiones vere effluere ex hoc doctrinæ de Gratia versatili principio, sed negant, ejusmodi consecutiones pro illo innocentiæ statu esse falsas, aut periculosas; immo contendunt, esse ipsissimam S. *Augustini* doctrinam. Hinc *Jansenius*, & ipsius Discipuli docent. Angelos fuisse ad gloriam a Deo prædestinatos ex prævisis meritis, eosque, sola Gratia versatili & inefficaci, quam ipsimet efficacem reddiderunt, præventos, se se discrevisse ab aliis Angelis, qui non perseverarunt, sebindeque bonos Angelos, qui in accepta justitia steterunt, habuisse, quo gloriarentur. Putat etiam *Jansenius*, nullum hujuscemodi consecutionibus ex doctrina de Gratia versatili & subdita libero hominis arbitrio posse in statu naturæ innocentis subesse periculum erroris, quia quæcumque ex Apostolo *Paulo*, & ex Sanctis Patribus afferri solent de gratuita Prædestinatione, de differentia Gratiæ sufficientis & efficacis, non habent locum, inquit *Jansenius*, nisi in statu naturæ lapsæ & redemptæ per Jesum Christum, Salvatorem nostrum, sed non in statu innocentiæ respectu Adami & Angelorum.

Aliam ab ista *Jansenii*, & Jansenistarum, viam ineunt *Molina* & Molinistæ ut se ab argumentis, quæ contra doctrinam de Gratia versatili & subdita libero hominis arbitrio Thomistæ proponere solent, expedire possint. Negant enim Molinistæ omnes consecutiones, quas ex doctrina *Molinæ* de Gratia versatili, & subdita libero hominis arbitrio deducunt Thomistæ, indeque inferunt Molinistæ, doctrinam *Molinæ* de Gratia versatili in statu naturæ innocentis confundi minime debere cum doctrina de Gratia versatili, quam *Jansenius* & Jansenistæ itidem cum *Molina* admittunt in statu innocentiæ respectu Adami & Angelorum; quia, inquiunt Molinistæ, licet *Jansenius* consentiat cum *Molina* in hoc doctrinæ principio, videlicet quod in statu innocentiæ respectu Adami, & Angelorum, nullæ prorsus darentur Gratiæ per se, & ab intrinseco efficaces, sed tantum Gratiæ sufficientes, versatiles, subditæ libero hominis & Angelorum arbitrio; attamen *Jansenius* & Jansenistæ in hoc a *Molina* & Molinistis maxime discrepant, quod *Jansenius* & Jansenistæ ultro admittant in statu innocentiæ omnes consecutiones, quas ex doctrina de Gratia versatili deducunt Thomistæ; scilicet fatentur *Jansenius* & Jansenistæ, Angelos bonos, Præventos duntaxat Gratia versatili, & subdita eorum libero arbitrio, præcipuas habuisse partes in negotio suæ salutis, illos per liberi arbitrii vires stetisse in accepta justitia, seque per bonum usum Gratiæ versatilis discrevisse a malis Angelis, qui ceciderunt, & habuisse unde gloriari possent; has & alias id genus consecutiones, inquiunt Molinistæ, quas ex doctrina de Gratia versatili deducunt Thomistæ, perlibenter admittunt *Jansenius*, & Jansenistæ, easque, tanquam veras, S. *Augustini* doctrinæ consentaneas, & legitime ex Gratia versatili deductas, defendunt in statu innocentiæ respectu Adami & Angelorum. At, e diverso *Molina* & Molinistæ negant omnes illas consecutiones, quas Thomistæ ex doctrina Gratiæ versatilis deducunt. Quo fit, ut *Molina* & Molinistæ, quamvis cum *Jansenio* & Jansenistis in statu innocentiæ tam erga Adamum, quam erga Angelos consentiant in eodem principio de sola admittenda Gratia versatili, attamen circa consecutiones, quas *Jansenius* & Jansenistæ ex Gratia versatili in statu innocentiæ deducunt, longissime ab illis distent. Hoc pacto Molinistæ doctrinam suam de Gratia Adami innocentis, & Angelorum tentant distinguere, ac diversam reddere a doctrina de Gratia Adami innocentis, & Angelorum, quam *Jansenius* & Jansenistæ propugnant.

II. Verum, Thomistæ, Præmotionis & Gratiæ per se efficacis in utroque statu, sive naturæ lapsæ, sive naturæ innocentis, acerrimi defensores, optimo

jure pertendunt, Molinistas, hoc ipso quod cum *Jansenio* & Jansenistis consentiunt in hoc doctrinæ principio, quod videlicet Adamo innocenti, & Angelis adhuc in via existentibus nullæ sive ad agendum, sive ad perseverandum, datæ sint a Deo Gratiæ per se efficaces, sed tantum Gratiæ versatiles, subditæ eorum libero arbitrio, pertendunt, inquam, jure optimo Thomistæ, Molinistas, admisso semel in statu naturæ innocentis hoc principio de Gratia versatili, debere itidem ex eo principio easdem deducere consecutiones respectu Adami innocentis, & Angelorum adhuc in via existentium, quas *Jansenius* & Jansenistæ deducunt ex eodem principio de Gratia versatili, quod in statu naturæ innocentis una cum *Molina* & Molinistis admittunt, subindeque oportere, ut Molinistæ, velint nolint, fateantur, bonos Angelos, sola præventos Gratia versatili, præcipuas habuisse partes in negotio suæ salutis, illos per liberi arbitrii vires in accepta justitia perseverasse, seque per bonum usum Gratiæ discrevisse a malis Angelis, & habuisse unde gloriari possent. Has quippe & alias ejusmodi consecutiones effluere ex hoc de Gratia versatili principio probant Thomistæ invictis argumentis, quæ ipse in 2. & 3. Epistolis, quas ad te scripsi, in medium produxi, & quibus *Jansenius* & Jansenistæ convicti, fateri coacti sunt, ejusmodi consecutiones ex hoc principio doctrinæ Molinianæ de Gratia versatili recte a Thomistis esse deductas, easque pro statu naturæ lapsæ nullo pacto esse admittendas, utpote doctrinæ S. *Augustini* omnino contrarias; quamvis tamen *Jansenius* & Jansenistæ, in doctrina sibi non constantes, Molinianam Gratiam versatilem in statu naturæ innocentis respectu Adami, & Angelorum ambabus manibus amplectantur, & omnes consecutiones, quæ ex eo doctrinæ Molinianæ principio sponte fluunt, quasque ipsimet a statu naturæ lapsæ tanquam falsas, erroneas, & doctrinæ S. *Augustini* oppositas rejiciunt ac procul eliminant, suo calculo approbent in statu innocentiæ circa Adamum Innocentem, & Angelos adhuc in via existentes, nec vereantur asserere, hasce consecutiones, quas ex doctrina Moliniana de Gratia versatili deducunt Thomistæ, non esse pro statu innocentiæ falsas aut periculosas, sed ipsissimam continere doctrinam S. *Augustini*.

Id sane tam falsum esse quam quod maxime, multis argumentis in hac Epistola demonstrandum suscipio. Et primo ostendam, S. *Augustinum* docuisse, Adamum in statu innocentiæ, & Angelos, adhuc in via existentes, indiguisse Gratia per se & ab intrinseco efficaci sive ad agendum, sive ad perseverandum. Secundo evincam, *Jansenium*, & Jansenistas, dum a statu naturæ innocentis arcent Gratias per se efficaces, ab imo suffodere omnia principia, quibus S. *Augustinus* superstruit doctrinam suam de necessitate Gratiæ per se efficacis ad omnes & singulos actus. Denique palam faciam, *Jansenium*, & Jansenistas manifestis antilogiis se se implicare, dum negant, necessarias fuisse in statu naturæ innocentis Gratias per se efficaces, & duntaxat eo in statu admittunt Gratias versatiles, indifferentes, & libero Adami, & Angelorum arbitrio subditas.

III. Auspicor itaque a primo probationum capite, & invicto S. *Augustini* testimonio, petito ex cap. 9. lib. 12. *De Civitate Dei* ostendo, summum illum Gratiæ Doctorem disertis verbis asserere, Angelos, subindeque Adamum in statu innocentiæ, sive ad agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia, Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci indiguisse. At enim, S. *Augustinus* loco illo mox a me laudato agens de causa peccatricis voluntatis malorum Angelorum, & de causa bonæ voluntatis bonorum Angelorum, hæc habet: *Cum ergo malæ voluntatis efficiens naturalis, vel, si dici potest, essentialis, nulla sit causa, ab ipsa quippe incipit spirituum mutabilium malum, quo minuitur atque depravatur naturæ bonum, nec talem voluntatem facit nisi defectio, qua deseritur Deus, cujus defectionis etiam causa utique deficit: Si dixerimus, nullam esse efficientem causam etiam voluntatis bonæ,*

ca-

cavendum est, *ne voluntas bona bonorum Angelorum non facta, sed Deo coæterna esse credatur*. Postquam itaque S. *Augustinus* probavit, Deum non esse peccati causam, demonstrat deinde, Deum esse boni amoris, piorumque actuum voluntatis creatæ causam. Addit enim continenter Aquilinus ille Doctor: *Cum ergo ipsi facti sunt* (idest Angeli) *quomodo illa* (seu bona eorum voluntas) *non esse facta dicetur?* (hoc primum argumentum, quo suadetur, bonam voluntatem fieri a Gratia) *sed si cum ipsi non dubium quod ab illo* (seu Deo) *facta sit a quo & ipsi, simulque ut facti sunt, ei a quo facti sunt, amore cum quo facti sunt, adhæserunt, eoque sunt isti ab illorum* (Angelorum prævaricatorum) *societate discreti, quod hi in eadem voluntate bona manserunt, illi ab ea deficiendo mutati sunt, mala scilicet voluntate, hoc ipso quod a bona voluntate defecerunt, a qua non defecissent, si utique voluissent: Si autem boni Angeli fuerunt prius sine bona voluntate, eamque in se ipsis, Deo non operante, fecerunt; ergo meliores a se ipsis, quam ab illo facti sunt: Absit*.

Ex quibus S. *Augustini* verbis hoc argumentum conficio: Si boni Angeli absque Gratia per se efficaci, sed sola Gratia versatili, ac subdita eorum libero arbitrio prævenienti perseverassent in accepta justitia, certe hanc actualem bonam voluntatem, per quam Gratiam versatilem determinassent ad perseverandum, non accepissent boni Angeli a Deo, sed a se ipsis, & per illam se se illos meliores fecissent, quam Deus illos fecerat (sicut fatentur *Jansenius*, ejusque Discipuli) atqui apertè docet S. *Augustinus*, bonos Angelos accepisse a Deo, & non a se ipsis, hanc bonam voluntatem actualem, per quam perseverarunt in accepta justitia, eosque non potuisse reddere se ipsos meliores, quam Deus illos fecerat, ergo S. *Augustinus*, quem obtorto collo sibi patronum adsciscit *Jansenius*, manifesto docet, bonos Angelos ad perseverandum in accepta justitia indiguisse auxilio per se & ab intrinseco efficaci.

Respondent *Jansenius*, ejusque Discipuli, S. *Augustinum* eo loci de prima actuali voluntate bona, seu de illo actu amoris Dei, in quo Angeli justi a Deo conditi sunt, quemque ipsi in primo instanti creationis suæ elicuerunt, fuisse locutum, non vero de altera actuali voluntate bona; seu de subsequenti amore casto, quem boni Angeli in secundo instanti creationis suæ exeruerunt; & per quem Deo adhærentes in accepta justitia permanserunt, indeque inferunt Jansenistæ, Sanctum *Augustinum* recte ac solide probare, bonam illam actualem voluntatem, quam boni Angeli in primo creationis suæ instanti habuerunt, factam fuisse a Deo, eamque bonos Angelos non a se ipsis, sed a Deo per Gratiam se ipsa efficacem accepisse: Quod tamen de altera subsequenti actuali bona voluntate, quam boni Angeli in secundo creationis suæ instanti libere & meritorie produxerunt, & per eam in accepta justitia perseverarunt, posse ex eodem Sancti *Augustini* principio probari inficiantur Jansenistæ.

At, istud merum esse Jansenistarum effugium fatebitur quicumque, semoto omnium partium studio, leget integrum istud caput nonum libri XII. *De Civitate Dei*, in quo Sanctus *Augustinus* de utraque actuali bona Angelorum voluntate disputat, & utramque in Angelis a Deo factam esse probat, ne si alterutram a se ipsis, Deo non largiente, haberent Angeli, meliores facerent semetipsos, quam illos fecerat conditor Deus. Tota quippe doctrina S. *Augustini* eo in capite contenta ad istud ratiocinium revocari potest: *Si prima actualis bona voluntas, quam Angeli habuerunt in primo creationis suæ instanti, a Deo facta est, sed altera subsequens actualis bona voluntas, quam Angeli boni habuerunt in secundo suæ creationis instanti, a Deo facta non est, evidentissime inde sequeretur, quod Deus Angelos minus perfectos fecisset in secundo instanti creationis, quam illos fecerat in primo instanti, quia Deus in primo instanti fecisset in Angelis bonam illam actualem voluntatem, sed illam non fecisset bonam actualem voluntatem, quam habuerunt Angeli in secundo instanti creationis suæ: Atqui tamen*

boni

boni Angeli in hoc secundo creationis suæ instanti tam perfecti fuissent, quam erant in primo creationis suæ momento, ergo boni Angeli in hoc secundo instanti creationis suæ meliores se ipsos effecerunt, quam illos in eodem secundo creationis suæ instanti fecerat Deus; ergo boni Angeli in hoc secundo creationis suæ instanti melius in se ipsis operati sunt, quam Deus. Augustinianum hoc ratiocinium, quo collimat tota ipsius doctrina, quoquo modo vertas, & ad quamcumque Molinistarum & Jansenistarum hypothesim circa Gratiam Adamo innocenti, & Angelis viatoribus concessam, transferas, universa illorum Systemata subruit, & solidissime adstruit necessitatem Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis, qua tam Adamus in statu naturæ innocentis, quam Angeli viatores sive ad agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia, opus habuerunt.

Sed quo magis eluceat istud S. *Augustini* ratiocinium, indeque facilius intelligas, Sanctum illum Doctorem docuisse utramque bonorum Angelorum actualem voluntatem, sive in primo, sive in secundo creationis suæ instanti, a Deo factam esse, ne, si vel alterutram bonam voluntatem a se ipsis, Deo non donante, haberent Angeli, meliores facerent se ipsos, quam Deus illos fecerat; præstat auscultare eumdem Aquilinum Doctorem, qui eodem in capite nono lib. XII. *De Civitate Dei* egregius est mentis suæ interpres: *Aut si non potuerunt* (idest Angeli) *se ipsos facere meliores*, pergit S. Augustinus, *quam eos ille fecerat, quo nemo melius quidquam fecit; profecto & bonam voluntatem, qua meliores essent, nisi operante adjutorio creatoris habere non potuerunt: & cum id egit eorum voluntas bona, ut non ad se ipsos, qui minus erant, sed ad illum qui summe est, converterentur, eique adhærentes magis essent, ejusque participatione sapienter beateque viverent; quid aliud ostenditur, nisi voluntatem quamlibet bonam inopem fuisse in solo desiderio remansuram, nisi ille, qui bonam naturam ex nihilo sui capacem fecerat, ex se ipso faceret implendo meliorem, prius faciens excitando avidiorem.*

Ex quibus verbis sic argumentum conficio: docet eo loci S. *Augustinus*, bonam illam Angelorum voluntatem, qua ad Deum *conversi sunt*, qua ei, tanquam ultimo fini, *magis adhæserunt*, & quæ *in solo desiderio inops non mansit, sed melior avidiorque fuit*, a Deo factam esse, eamque non a se ipsis bonos Angelos accepisse; Atqui certum est, bonam illam voluntatem, qua boni Angeli ad Deum *conversi sunt*, qua Deo *magis adhæserunt*, & quæ in Angelis *melior avidiorque* fuit, constat, inquam, hanc bonam voluntatem, non esse illam aut habitualem, aut actualem bonam voluntatem, seu castum amorem, quem Angeli a Deo acceperunt in primo suæ creationis instanti, sed esse actualem hanc bonam voluntatem, qua libere, ac meritorie boni Angeli in secundo suæ creationis instanti se se ad Deum converterunt, ei magis adhæserunt, eaque bona, libera, ac meritoria actuali voluntate viam suam (ut loquuntur Theologi) consummarunt, & auxilio per se efficaci a Deo donati in accepta justitia perseverarunt; ergo ex S. *Augustino* non solum bona illa voluntas, cum habitualis, tum actualis, quam Angeli habuerunt in primo suæ creationis momento, a Deo facta est, & eam a se ipsis Angeli non acceperunt; sed etiam bona illa actualis voluntas, qua boni Angeli, auxilio per se efficaci a Deo adjuti, in accepta justitia libere & meritorie perennarunt, facta est a Deo, nec eam a se ipsis boni Angeli acceperunt.

Quanquam quid ego hæc moror? cum S. *Augustinus* hoc in capite IX. lib. XII. *De Civitate Dei* clarissime innuat, bonos Angelos beneficio duntaxat Gratiæ per se efficacis in accepta justitia perseverasse. Sic enim de causa efficienti bonæ voluntatis Angelorum differere pergens Aquilinus ille Doctor, mentem suam diserte aperit: *Unde sine bona voluntate, hoc est, Dei amore, nunquam Sanctos Angelos fuisse credendum est. Isti autem, qui cum boni creati essent, tamen mali sunt mala propria voluntate, quam bona natura non fecit, nisi cum a bono sponte defecit, ut mali causa non sit bonum, sed defectus a bono; aut minorem*

ac-

acceperunt amoris Divini gratiam, quam illi, qui in eadem perstiterunt: aut si utrique boni æqualiter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi AMPLIUS ADJUTI *ad eam beatitudinis plenitudinem, unde se nunquam casuros certissime scirent, pervenerunt*. Hæc verba, AMPLIUS ADJUTI, decretoria esse in gratiam Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis, à S. *Augustino* assertæ, & tam Adamo in statu innocentiæ, quam Angelis viatoribus ad bene agendum, & perseverandum in accepta justitia omnino necessariæ, luculenta ista argumentatione evinco. Docet S. *Augustinus*, amplius adjutorium, seu potentiorem gratiam, accepisse bonos Angelos, qui in accepta justitia perseverarunt; quam malos Angelos, qui ceciderunt; Atqui amplius illud adjutorium, seu gratia potentior, est Gratia per se efficax, non autem Gratia, sufficiens, quæ in omnibus Angelis, sive bonis, sive malis, æqualis fuit, igitur ex S. *Augustino* palam colligitur, Angelis ad perseverandum in accepta justitia opus fuisse Gratia per se & ab intrinseco efficaci.

Respondet *Jansenius* cap. 18 libri *De Gratia primi hominis & Angelorum*, doctrinam, quam S. *Augustinus* his verbis tradit, a præsenti, quam versamus, quæstione esse remotissimam, nec ad eam, citra absurditatem, flecti ac detorqueri posse. Existimat itaque *Jansenius*, docere quidem S. *Augustinum*, bonos Angelos, qui in accepta justitia perseverarunt, habuisse amplius adjutorium, quam malos Angelos, qui ceciderunt; sit tamen *Jansenius*, Sanctum illum Doctorem per illud *amplius adjutorium* non intellexisse adjutorium in statu viæ, qualis est Gratia actualis per se efficax, quasi ea ad perseverandum in bono indiguerint Angeli, sed Sanctum *Augustinum* per illud *amplius adjutorium* intellexisse tantummodo adjutorium in statu patriæ, situm vel in lumine gloriæ, vel in certa notitia de beatitudine, ad quam pervenerunt, nunquam deinceps amittenda. Quam certam de beatitudinis suæ perennitate notitiam bonis Angelis fuisse à Deo datam in præmium illorum in accepta justitia perseverantiæ asserit *Jansenius*, & hanc esse germanam mentem S. *Augustini* pronunciare non veretur.

At, hæc *Jansenii*, & aliorum, qui ei hac in parte adhærent, Responsio aliena est a mente S. *Augustini*, eique hunc tribuit scopum, quem a Sancto illo doctore non fuisse intentum multis momentis evinco. Primo, quia ait Sanctus *Augustinus*, bonos Angelos AMPLIUS ADJUTOS pervenisse ad beatitudinem: Igitur de eo adjutorio, quo boni Angeli ad beatitudinem pervenerunt, loquitur S. *Augustinus*, non vero de illo adjutorio, quod Deus bonis Angelis, post adeptam beatitudinem, tanquam præmium ipsorum perseverantiæ, concessit. Repugnat enim, adjutorium patriæ medium esse, quo pervenitur ad beatitudinem, cum potius istud adjutorium detur tantum, cum ad beatitudinem ventum est. Præterea, docet S. *Augustinus*, bonos Angelos, qui perseverarunt, majorem accepisse Divini amoris gratiam, atqui certa illa de perpetuitate beatitudinis notitia non est Divini amoris gratia, sed est tantum possessæ æternæ beatitudinis præmium, appendix & corrollarium; non igitur de certa illa æternæ Angelorum beatitudinis notitia loquitur ibi S. *Augustinus*, sed de potentiori auxilio Gratiæ, seu de ipso perseverantiæ dono, quod bonis Angelis viatoribus a Deo collatum est, aliis vero Angelis justo Dei judicio denegatum. Tertio, S. *Augustinus* eo in capite nono libro XII. *De Civitate Dei* hanc quæstionem explicandam sibi proponit, cur aliis Angelis cadentibus, alii in accepta justitia perstiterint? Cumque Sanctus ille Doctor malorum Angelorum ruinam in liberum & voluntarium eorum defectum, seu in nihilum, tanquam in radicem, referat, dicens. *Ut mali causa non sit bonum, sed defectus a bono*, inde proclive est ut credamus, voluisse itidem S. *Augustinum* afferre ibidem causam bonorum Angelorum perseverantiæ, dum ait, bonos Angelos, aliis mala voluntate cadentibus, *amplius adjutos* ad beatitudinem pervenisse.

Porro, si per illud amplius adjutorium, An-

Angelis ad perseverandum a Deo concessum, intellexisset S. *Augustinus* adjutorium patriæ, sive certam notitiam, quam boni Angeli, postquam perseverarunt, & æternam beatitudinem sunt adepti, habuerunt, se nunquam e possessa beatitudine casuros, sed ea æternum potituros; si, inquam, illud adjutorium patriæ indigitare duntaxat voluisset Sanctus *Augustinus*, hanc, quam sibi proponit, quæstionem minime solvisset; nec causam assignasset, cur boni Angeli perseverarint? Quandoquidem certum est apud omes Theologos, non habuisse bonos Angelos istud patriæ adjutorium, seu certam hanc notitiam, se nunquam e beatitudine casuros, nisi postquam perseverarunt & æternam beatitudinem sunt assecuti. Non potuit ergo istud adjutorium patriæ assignari a Sancto *Augustino* tanquam causa cur boni Angeli perseverarint, cum istud patriæ adjutorium (ut fatentur omnes Theologi) fuerit duntaxat præmium Angelis bonis a Deo concessum propter illorum jam factam perseverantiam, & simul æternæ, jam ab ipsis obtentæ, beatitudinis corollarium. Addo etiam, hæc verba S. Augustini: *Istis*, seu Angelis, *mala voluntate cadentibus*, ad litteræ apicem intellecta, indicare statum viæ, in quo adhuc erant mali Angeli dum ceciderunt: ergo hæc est vera S. *Augustini* mens, quod eodem instanti, quo ceciderunt mali Angeli, ac proinde dum in via adhuc erant utrique, idest, boni & mali Angeli; tum demum amplius illud adjutorium assecutos esse Sanctos Angelos, quod malis fuit denegatum.

Sed, ut in evidentiori lumine germana mens S. *Augustini* circa Gratiam Adami innocentis, & Angelorum viatorum constituatur; luculentissimum hic proferam Sancti *Augustini* testimonium, ex quo Sole clarius constabit, Sanctum illum Doctorem aperte sensisse, Angelos, ad perseverandum in bono, opus habuisse Gratia per se & ab intrinseco efficaci, eumque Sanctorum Angelorum a malis discretionem in Gratiam per se & ab intrinseco efficacem referendam esse docuisse. Ex qua S. *Augustini* doctrina probatum itidem manebit Adamum in statu innocentiæ indiguisse Gratia per se efficaci ad perseverandum in accepta justitia; quia (fatente ipsomet *Jansenio*) idem judicium ferendum est de Gratia necessaria Adamo in statu Innocentiæ sive ad agendum, sive ad perseverandum, ac de Gratia necessaria Angelis viatoribus tam ad agendum, quam ad perseverandum. Audi igitur S. *Augustinum*, qui bonorum Angelorum a malis discretionem non bonam Angelorum voluntatem, sed ad Deum, seu ad Gratiam per se efficacem, cap. 9. lib. XI. *De Civitate Dei* refert his verbis: *Non mihi videtur*, inquit Sanctus ille Doctor, *ab operibus Dei absurda sententia, si cum lux illa prima facta est, Angeli creati intelligantur, & inter Sanctos Angelos & immundos fuisse discretum, ubi dictum est*: Et divisit Deus inter lucem & tenebras, & vocavit Deus lucem diem & tenebras noctem; *solus quippe ille ista discernere potuit*.

Ex quibus S. *Augustini* verbis sic argumentor: Nisi bonis Angelis in accepta justitia perseverantibus collata fuisset a Deo Gratia per se efficax, Angeli boni se se a malis per bonum usum Gratiæ versatilis discrevissent, cum in bono stetissent, non majori, ac potentiori adjuti auxilio, quam mali Angeli, sicut contendit *Jansenius*: Atqui S. *Augustinus* conceptis verbis docet, bonos Angelos non se ipsos discrevisse a malis, sed hanc discretionem refert in Deum: *Solus quippe ille* (seu Deus) *ista discernere potuit*: Igitur Deus, juxta doctrinam S. *Augustini*, dedit bonis Angelis in accepta justitia perseverantibus auxilium per se efficax, quo Adamus pariter in statu innocentiæ ad agendum & perseverandum indigebat, cum idem prorsus in hac causa ferendum sit judicium de Adamo in statu naturæ innocentis ac de Angelis viatoribus, fatente ipsomet *Jansenio*, sicut jam observavimus.

Respondent illi, qui huic *Jansenii* sententiæ suffragantur, Deum discrevisse bonos Angelos a malis per Præscientiam perseverantiæ aliquorum, & casus aliorum. Hinc S. *Augustinus* loco mox laudato ait: *Solus quippe ille* (seu Deus) *istas*

ista discernere potuit, qui potuit priusquam caderent (Angeli) *præscire casuros, & lumine privatos veritatis, in tenebrosa superbia remansuros.* Quibus verbis innuere videtur S. *Augustinus*, bonos Angelos fuisse a malis discretos sola Dei præscientia, non vero beneficio alicujus uberioris, & per se efficacis Gratiæ, aliquibus Angelis, præ aliis, concessæ a Deo.

Sed ista Responsio multis momentis refellitur. Primo, quia, juxta principia doctrinæ S. *Augustini*, Deus non potuit præscire quorumdam Angelorum perseverantiam, nisi & ipsam operaretur per Gratiam ab intrinseco efficacem, atqui Deus sine Gratia per se efficaci non potuisset operari perseverantiam bonorum Angelorum per Gratiam sufficientem, quia hæc Gratia sufficiens (fatente *Jansenio*) erat versatilis, & communis omnibus Angelis tam cadentibus, quam perseverantibus, eorumque subdita libero arbitrio; proindeque Deus non potuisset per illam Gratiam sufficientem aliquid in bonis Angelis operari, quod in malis, qui ceciderunt, non esset operatus.

Quando igitur S. *Augustinus* asserit, Deum discrevisse bonos Angelos a malis per præscientiam futuræ ipsorum perseverantiæ, vult etiam Sanctus ille Doctor, Deum discrevisse bonos Angelos a malis per auxilium se ipso & ab intrinseco efficax; quia (juxta inconcussum Augustinianæ doctrinæ principium, quod Sanctus ille Doctor pluribus in locis inculcat) ideo Deus aliquid præscit, quia illud facturus est: *Universas creaturas suas* (inquit S. *Augustinus* cap. 13. lib. 15. De Trinitate) *spirituales, aut corporales, non quia sunt, ideo novit Deus; sed ideo sunt, quia novit: non enim nescit quæ fuerat creaturus, quia ergo scivit, creavit, non quia creavit, scivit.* Et lib. 13 *Confessionum* cap. 38. sic Deum alloquitur Aquilinus ille Doctor: *Nos itaque ea, quæ fecisti, videmus; quia sunt; Tu autem quia vides, ea sunt & nos foris videmus, quia sunt, & intus quia bona sunt. Tu autem ubi vidisti facta, ibi vidisti facienda.* Hinc S. *Thomas*, fidissimus S. *Augustini* Discipulus, ejusque doctrinæ interpres, 1. Part. suæ Summæ Quæst. 14. *De Scientia Dei*, Art. 8. & in 1. Sent. Distinct. 38. Quæst. 1. Art. 1 docet cum S. *Augustino*, scientiam Dei esse causam rerum non tantum directivam, verum etiam efficientem.

Præterea, si Deus per Gratiam se ipsa efficacem non discrevisset bonos Angelos a malis, sed si boni Angeli se se, liberi arbitrii viribus perseverando, discrevissent a malis; potuissent boni Angeli de sua perseverantia, & de bono usu Gratiæ in se ipsis, & non in Domino, gloriari. Ille enim licite potest in se ipso, gloriari, qui, alio cadente, stat ac perseverat in bono, pari cum ipso munitus auxilio, sicut invictis momentis in superioribus nostris Epistolis probavimus. Quod si ita sit, ruit penitus, aut saltem inexplicabili confusione perturbatur doctrina S. *Augustini*, qui innumeris in locis profert ac commendat celebre istud Apostoli *Pauli* Oraculum: *Qui gloriatur, in Domino glorietur: Quis est, qui te discernit? Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?*

Scio, nonnullos Theologos, Scholæ Thomisticæ adversarios, ut hujus argumenti vim effugiant, reponere solitos esse, bonos Angelos, qui in accepta justitia perseverarunt, in se ipsis non potuisse, præ aliis, qui ceciderunt, gloriari; quia, inquiunt, non se discreverunt boni Angeli sine Gratia saltem versatili sibi a Deo concessa. Sed in hac confutanda responsione non est quod diutius immorer, tum quia in præcedentibus meis Epistolis pluribus momentis evici, ex doctrina Molinianæ Scholæ de Gratia versatili, indifferenti, & subdita libero hominis & Angelorum arbitrio aperte consequi, homines & Angelos hac Gratia duntaxat versatili ad bene agendum præventos, si postea bene agant, & suo consensu prædictam Gratiam reddant efficacem, se se revera discernere ab aliis, qui eadem Gratia versatili instructi male ea usi sunt: Tum quia etiamsi boni Angeli, qui Gratiam versatilem suo consensu efficacem reddiderunt, non se distinxerint a malis Angelis, sine Gratia versatili, sicut asse-

asserunt Molinistæ, non tamen boni Angeli se a malis discreverunt per Gratiam illam versatilem. Gratia quippe versatilis & indifferens, quæ est communis bono & malo Angelo, non distinguit bonum Angelum a malo: Præterquam quod, hæc Responsio a *Jansenio*, quem hic præsertim impugnandum suscepi, tanquam omnino falsa repudiatur: *Jansenius* enim, & quidam Theologi, qui ejus sententiæ adstipulantur, docent, bonos Angelos, sola præventos Gratia versatili & eorum libero subdita arbitrio, se per liberi arbitrii vires discrevisse, dum perseverarunt, a malis Angelis, qui, eadem Gratia versatili instructi, non perseverarunt, subindeque *Jansenius*, & alii, qui ejus sententiam sectantur, ultro fatentur, bonos Angelos habuisse, unde possent in se ipsis gloriari, suaque propria merita venditare.

Denique, ista responsio supponit, datam esse duntaxat Angelis ad perseverandum Gratiam versatilem, eorum subditam libero arbitrio, quam boni Angeli consensu suo reddentes efficacem, perseverarunt in bono, alii vero mali Angeli eadem Gratia male utentes, conciderunt. Hanc autem hypothesim falsam esse, & principiis doctrinæ S. *Augustini* penitus adversari jam probavi, idque confirmare non pigebit altero ejusdem S. Doctoris testimonio, deprompto ex cap. X. lib. XI. *De Genesi ad litteram*, ubi causam quærens casus Angelorum, fatetur, se nullam posse adhibere rationem, immo totum istud negotium ad inscrutabilia Dei judicia provocat. Sic enim habet summus ille Gratiæ Doctor: *Sed posset* (Deus) *etiam ipsorum* (malorum Angelorum) *voluntatem in bonum convertere, quia omnipotens est; posset plane. Cur ergo non fecit? quia noluit; cur noluit? penes ipsum est*. Ast, si Sanctus *Augustinus* existimasset, Angelos viatores non indiguisse ad perseverandum Gratia per se efficaci, sed tantummodo Gratia versatili, indifferenti, & eorum subdita libero arbitrio, nulla profecto causa fuisset, cur hic S. Doctor recurreret ad inscrutabilia Dei judicia, potuisset enim dicere, quod, sicut boni Angeli perseverarunt in bono, quia Gratiam versatilem & indifferentem reddiderunt efficacem consensu suo, ea bene utendo; ita mali Angeli non perseverarunt, quia eadem Gratia versatili & indifferenti per liberum arbitrium suum male usi sunt. Cum igitur S. *Augustinus* in solutione istius nodi de casu Angelorum hanc responsionem, quæ in promptu erat, non adhibuerit, sed potius ad inscrutabilia Dei judicia confugerit, argumento est, Aquilinum illum Doctorem sensisse, Angelos viatores (idem de Adamo in statu Innocentiæ ferendum est judicium) eguisse, ad perseverandum in accepta justitia, auxilio per se efficaci, ideoque malos Angelos cecidisse, quia tale auxilium per se efficax eis occulto quidem, sed justo Dei judicio, fuit denegatum.

Hanc esse veram S. *Augustini* mentem declarant tres Sancti illius Doctoris Discipuli, summa eruditione, & eximia sanctitate conspicui, videlicet S. *Fulgentius*, Ruspensis Episcopus, S. *Bernardus*, Abbas Claræväilensis, & S. *Thomas*, Doctor Angelicus, qui Gratiam per se efficacem in statu naturæ innocentis sive ad agendum, sive ad perseverandum, necessariam fuisse ita diserte docent, ut nullum & de sua, & de S. *Augustini* mente, quam apprime callebant, dubitandi locum relinquant.

In primis, S. *Fulgentius* cap. 3. libri 2. ad *Trasimundum*, Vvandalorum Regem in Africa, hæc habet, quæ rem plane conficiunt: *Profectò cognoscitur uniformi cunctos* (seu Angelos) *opprimi potuisse ruinæ consortio, nisi quos vellet a casu pravitatis virtus illa defenderet, quæ sola naturaliter mutari depravarive non posset. Ipsa igitur etiam hominis reparando fuit necessaria, quia non alia stantem Angelum a ruina potuit custodire, nisi illa, quæ lapsum hominem post ruinam potuit reparare. Una est in utroque Gratia operata, in hoc ut surgeret, in illo ne caderet; in illo ne vulneraretur, in isto ut sanaretur. Ab hoc infirmitatem repulit, illum infirmari non sivit; illius esca, istius medicina*. Disertus sane est, si quis unquam fuit, iste S. *Fulgen-*

gentii locus ad explodendam Gratiam versatilem, & ad stabiliendam in statu naturæ innocentis Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem; neque enim, ut candide fatear, quo pacto alium in sensum detorqueri possit, video.

Negabit fortasse quispiam, de auxilio Angelis viatoribus concesso intelligendum esse hunc S. *Fulgentii* locum, sed de auxilio patriæ, seu de beatitudine; quasi S. *Fulgentii* sensus sit, Deum, accelerato lumine gloriæ, Angelos sanctos, ne forte sicut cæteri Angeli laberentur, quamprimum stabilivisse, confirmasse & solidasse in bono.

At, Responsum istud quo minus admittatur plura, eaque gravissima, momenta obstant. Primo, S. *Fulgentius* loquitur de ea Gratia, quæ Angelis sanctis a lapsu custodiendis erat necessaria, & sine qua universi Angeli revera cecidissent: *Profecto cognoscitur uniformi cunctos opprimi potuisse ruinæ consortio, nisi quos vellet virtus illa defenderet* &c. Addit etiam S. Fulgentius: *Ipsa igitur* ETIAM *homini reparando fuit necessaria*. Porro, vocula ista ETIAM significat Gratiam non modo hominibus lapsis, sed ipsis quoque Angelis fuisse necessariam: Addit etiam: *Non alia stantem Angelum a ruina potuit custodire*. Quæ omnia dilucide probant, S. *Fulgentium* loqui de adjutorio viæ, non de adjutorio patriæ, seu de beatitudine, quam solum sancti Angeli consecuti sunt postquam in bono perseverarunt, & fuerunt in termino.

Præterea, S *Fulgentius* eodem in capite de Angelo affirmat quod de homine dixerat, & quemadmodum hominem *alienæ opis indigum* esse docuerat, ita naturam Angelicam *juvaminis egenam* asserit; atqui Sanctus ille Doctor de homine viatore dictum vult quidquid de homine dicit; ergo similiter de Angelo viatore intelligendum vult Sanctus *Fulgentius*, quidquid ibi de Angelo affirmat.

Tertio, palam est, S. *Fulgentium* Gratiam bonorum Angelorum, qui perseverarunt, conferre cum Gratia concessa homini lapso ut resurgat: *Una est in utroque Gratia operata, in hoc, ut surgeret, in isto, ne caderet*; sed ineptum esset Gratiam homini lapso, dum est in via, concessam conferre cum Gratia Angelis non jam viatoribus data, ergo S. *Fulgentius* ibi sermonem non habet de adjutorio patriæ Angelis dato, sed de adjutorio, quod ipsis concessum est, quando adhuc erant in via.

Denique, S. *Fulgentius* hanc ibi Gratiam designat, per quam facta est bonorum Angelorum, a malis Angelis, qui ceciderunt, discretio, & per quam Deus eos, *quos voluit*, a ruina servavit; atqui ejusmodi Gratiam receperunt boni Angeli, dum adhuc essent in via; ergo S. *Fulgentius* loquitur de illa Gratia, quæ concessa est Angelis, dum adhuc viatores essent, non vero de adjutorio patriæ, seu de beatitudine, quæ bonis Angelis, postquam perseverassent, fuit retributa in patria.

Quod autem istud auxilium, quod Angelis viatoribus ad perseverandum in bono concessum esse asserit S. *Fulgentius*, non fuerit auxilium versatile, indifferens & subditum libero eorum arbitrio, sed vere auxilium prædeterminans, seu per se efficax, quod sua intrinseca virtute fecit ut boni Angeli in accepta justitia perseverarent, facile ex eodem S. *Fulgentio* demonstro. Primo, docet S. *Fulgentius*, Deum per ejusmodi adjutorium, Angelis viatoribus concessum, discrevisse Angelos perseverantes, *quos vellet*, ab Angelis, qui ceciderunt; Atqui auxilium, quod vim habet discernendi; non est auxilium versatile & indifferens, sed est auxilium prædeterminans ac per se efficax, sicut in Epistolis 2. ac 3. quas ad te scripsi, liquido ostendi, idque ultro fatetur *Jansenius*, quocum mihi potissimum hic disputatio est. Secundo, ait S. *Fulgentius*, auxilium illud, a Deo Angelis viatoribus datum, non fuisse omnibus Angelis viatoribus concessum, quia Deus, discernendo stantes Angelos a lapsis, bonos Angelos perseverantes amplius adjuvit, nec nisi illos, *quos voluit*, a ruina custodivit; sed auxilium versatile & indifferens omnibus Angelis viatoribus, sive bonis, sive malis, fuisse indiscrimi-

minatim a Deo concessum pertendit *Jansenius*; ergo auxilium illud viæ, quod Deus bonis Angelis ad perseverandum in bono impertivit, non fuit, juxta mentem S. *Fulgentii*, auxilium versatile & subditum libero eorum arbitrio, sed fuit auxilium prædeterminans ac per se efficax. Tertio, affirmat Sanctus *Fulgentius*, adjutorium illud, quod Deus bonis Angelis viatoribus ad perseverandum suppeditavit, certissime cum effectu fuisse conjunctum; ait enim, Angelorum naturam *juvaminis egenam* esse, hinc maxime probari, quod multi ex Angelis ceciderint: quasi diceret Sanctus ille Doctor, malos Angelos, qui cecidere, si isto auxilii genere fuissent adjuti, idest, illo adjutorio, quo Deus stantes Angelos servare voluit, & revera, ut dixit S. *Fulgentius*, servati sunt, non fuisse casuros: Atqui Gratia versatilis, fatente *Jansenio*, non est certissime cum effectu conjuncta, ergo &c. Quarto, S *Fulgentius* eamdem Gratiam dicit Angelo & homini lapso succurrisse Atqui Gratia, quæ est necessaria homini lapso, non est Gratia versatilis & indifferens, fatente ipsomet *Jansenio*, sed est Gratia per se & ab intrinseco efficax, ergo *Jansenius*, velit nolit, fateri debet, Sanctum *Fulgentium* existimasse, Gratiam per se efficacem fuisse pariter necessariam bonis Angelis ut in accepta justitia perseverarent. Denique, S. *Fulgentius*, postquam dixit, Deum eadem Gratia, qua ab homine lapso infirmitatem repulit, bonos, seu stantes Angelos infirmari non sivisse, hæc immediate subdit: *Hunc autem* (seu eum, qui bonos Angelos infirmari non sivit) *quisquis sanum sapit*, *Filium Dei esse non ambigit*, qui est virtus & sapientia Patris: *Sapientia*, *quæ cuncta disponit*; *virtus*, *quæ omnia creavit*; *sapientia*, *quæ illuminat*; *virtus*, *quæ adjutorium præstat*; *sapientia*, *quia immutabilis*; *virtus*, *quia insuperabilis*. Quibus verbis palam innuit S. *Fulgentius*, datum fuisse a Deo bonis Angelis perseverantibus auxilium, cujus *virtus insuperabilis*, quodque nec mutatur unquam, nec vitiatur, nec vincitur a libero arbitrio, quoties illud efficax suppeditare vult Deus; sat igitur probatum manet, S. *Fulgentium*, qui fuit fidelissimus S. *Augustini* Discipulus, admisisse auxilium prædeterminans, seu per se & ab intrinseco efficax, ad efficiendam in natura, etiam innocente voluntatem bonam sive ad agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia.

Quam vero de S *Fulgentio* argumentationem institui, hæc de S. *Bernardo*, & de S. *Thoma*, fidelissimis itidem S. *Augustini* Discipulis, institui potest, novum inde pondus acceptura. At enim, S. *Bernardus* Sermone XXII. in Cantica hæc habet: *Qui erexit hominem lapsum*, *dedit stanti Angelo ne laberetur*: *Sic illum de captivitate eruens*, *sicut hunc a captivitate defendens*. Hęc autem collatio & comparatio inepta esset omnino, ni S. *Bernardus* supponeret, Deum dedisse *Angelo stanti ne laberetur*, Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, quam confert homini lapso ut erigatur.

Echo illorum Patrum S. *Thomas* eamdem doctrinam, quam hausit ex S *Augustino*, pluribus in locis tradit: *Manifestum est* (inquit Angelicus Doctor 1. 2. Quæst. 109. Art. 1.) *quod sicut omnes motus corporales*, *reducuntur in motum cælestis corporis*, *sicut in primum movens corporale*: *ita omnes motus tam corporales*, *quam spirituales*, *reducuntur in primum movens simpliciter*, *quod est Deus*, *& ideo quantumcumque corporalis aut spiritualis creatura ponatur perfecta*, *non potest prodire in actum nisi a Deo moveatur*. Et Art. 2. ejusdem quæstionis ait: *Natura hominis dupliciter potest considerari*, *uno modo in sui integritate*, *sicut fuit in primo parente ante peccatum*; *alio modo secundum quod est corrupta in nobis post peccatum primi parentis*: *secundum autem omnem statum natura humana indiget auxilio ad faciendum & ad volendum quodcumque bonum*, *sicut a primo movente*. Et infra: *Sic igitur virtute gratuita superaddita virtuti naturæ indiget homo in statu naturæ integræ quantum ad unum*, *scilicet ad operandum*, *vel volendum bonum supernaturale*, *sed in statu naturæ corruptæ quantum*

tum ad duo scilicet ut sanetur, & ut bonum supernaturalis virtutis operetur, quod est meritorium. Ulterius autem in utroque statu indiget homo auxilio Divino ut ab ipso moveatur ad bene agendum. His consentanea sunt illa, quæ habet idem Angelicus Doctor 1. 2. Quæst. 109. Art 9. item Quæst. 3. de Malo Art. 1. ad 9. & Quæst. 27. de veritate Art. 5.

Ex qua doctrina S. *Thomæ* hoc colligo argumentum: Quando aliquid pluribus titulis necessarium est, etiamsi aliquis ipsius necessitatis titulus desit, nihilo minus necessarium est; Atqui Gratia per se efficax in statu naturæ lapsæ duobus titulis necessaria est, scilicet ad sanandam naturam hominis peccato Adami sauciatam, & ad ipsam movendam ad opera supernaturalia, ergo etiamsi Gratia per se efficax non esset necessaria titulo medicinæ, esset tamen necessaria titulo motionis Divinæ ut homo eliceret opera supernaturalia, quæ vires naturæ excedunt. Cum itaque in statu innocentiæ homo opus haberet Divina motione ad elicienda opera supernaturalia, indigebat etiam in illo statu Gratia per se efficaci.

Hoc argumento, quod puram exhibet S. *Thomæ* doctrinam, refellitur error *Jansenii*, qui cap 7. libri *De Gratia primi hominis. & Angelorum* adeo extollit vires liberi arbitrii Adami innocentis, ut non dubitet asserere, etiam supernaturalia per solam liberi arbitrii libertatem ab Adamo in statu naturæ innocentis sic fieri potuisse, ut prædicta opera supernaturalia Adamo non daret Gratia Dei, sed ea duntaxat efficeret sola per suas naturales vires Adami innocentis libertas. Sic enim mentem suam clare exprimit Jansenius: *Nos igitur*, inquit, *hic asserimus tanquam sine dubitatione verissimum juxta doctrinam S. Augustini & Ecclesiæ, omnia ejusmodi* (supernaturalia) *opera, adeoque & ipsam fidem, & dilectionem Dei, ab eo* (seu Adamo) *potuisse per arbitrii libertatem fieri sic, ut ea non daret ei Gratia Dei. Quod quamvis alicui fortasse paradoxum videatur, non poterit tamen non admittere, si Augustini, & Conciliorum doctrinam admittere velit.* Hoc vere *Jansenii* paradoxum detestantur, post S. *Thomam*, omnes Thomistæ, quia tantum abest, ut vel levissime tinctum sit doctrinæ S. *Augustini* principiis, ut potius totam Augustinianam doctrinam ab imis fundamentis evertat, neque istud admitti possit, nisi omnia, quæ de Gratia Christi in alio naturæ lapsæ statu jecit S. *Augustinus*, solidissima principia plane convellantur, sicut ex his, quæ mox dicturus sum, certissime constabit.

III. Venio itaque nunc ad alterum probationum caput, &, ne longior sim, breviter evinco, *Jansenium*, dum negavit necessitatem Gratiæ per se efficacis, in statu naturæ innocentis, & in eo tantum admisit Gratiam versatilem, indifferentem, & subditam tum Adami innocentis, tum Angelorum viatorum libero arbitrio sive ad agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia; evinco, inquam, *Jansenium*, hujus doctrinæ assertorem ac vindicem, vim omnem ademisse principiis, quibus (fatente ipsomet *Jansenio*) invicte probat S. *Augustinus* contra Pelagianos & Semipelagianos necessitatem Gratiæ per se efficacis sive ad agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia in statu naturæ lapsæ.

Principia autem S. *Augustini* firmissima, quibus Gratiæ se ipsa efficacis doctrinam incumbere fatentur ac docent quotquot illo Doctore ac Magistro gloriantur, possunt ad istæc revocari: *Non posse hominem se ipsum meliorem facere, quam Deus eum fecerit: Nihil posse hominem in ordine supernaturali habere a semetipso, in quo possit a se ipso gloriari: Nihil a semetipso habere hominem, ratione cujus possit se se ab altero quocumque discernere: Penes Deum stare omnipotentissimam potestatem; quæ a nullius creaturæ adversa voluntate vincatur ac superetur, cui volenti aliquem salvum facere nullum humanum resistit arbitrium: incumbere omni homini necessitatem orandi Deum ad obtinenda beneficia, vel de perceptis gratias agendi: Denique, Mysterium esse inscrutabile cur unus homo præ alio prædestinetur a Deo ad gloriam? Cur unum præ alio Gratia sic trahat, ut con-*

L sen-

sentiat? Cur unus in accepta justitia perseveret, non item alter? Hæc sunt principia, quibus, fatente ipsomet *Jansenio*, solide probat S. *Augustinus* contra Pelagianos & Semipelagianos, necessariam esse homini in statu naturæ lapsæ Gratiam per se efficacem sive ad agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia; Atqui S. *Augustinus* eadem principia ad statum naturæ innocentis dilatat, ergo *Jansenius*, dum negat, Gratiam per se efficacem fuisse Adamo, & Angelis viatoribus sive ad agendum, sive ad perseverandum necessariam, vim adimit principiis, quibus S. *Augustinus* adstruit contra Pelagianos & Semipelagianos necessitatem Gratiæ per se efficacis sive ad agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia.

Hujus minoris propositionis veritas evidenter patet ex his, quæ superius adduximus, S. *Augustini* testimoniis, quibus liquet, Sanctum illum Doctorem asserere primo, *bonam voluntatem*, qua boni Angeli in accepta justitia perseverarunt, *factam esse a Deo*, quia Angeli *non potuerunt se ipsos facere meliores, quam Deus illos fecerat*. Secundo, bonos Angelos, qui in accepta justitia perseverarunt; fuisse *amplius adjutos*, idest, donatos esse a Deo auxilio per se efficaci ad perseverandum, quo destituti mali Angeli ceciderunt. Tertio, S. *Augustinus* diserte docet, Deum discrevisse bonos Angelos a malis, subindeque bonos Angelos nihil habuisse a semetipsis, ratione cujus possent se se a malis Angelis discernere, vel in se ipsis gloriari. Quarto, S. *Augustinus*, quærens, cur boni Angeli, præ aliis Angelis cadentibus, prædestinati sint à Deo ad gloriam? Cur etiam boni Angeli, præ aliis malis, Divinæ vocationi consenserint, & in accepta justitia perseverarint, non item mali Angeli? In his, inquam, dirimendis quæstionibus recurrit summus ille Gratiæ Doctor ad inscrutabilia judicia Dei: *Sed posset Deus* (inquit Aquilinus ille Doctor) *etiam ipsorum* (seu malorum Angelorum) *voluntatem in bonum convertere, quia omnipotens est; posset planè; cur ergo non fecit? quia noluit; quare noluit? penes ipsum est*. Cap. X. lib. XI. de Genesi ad litteram. Denique, S. *Augustinum* admisisse in statu naturę innocentis necessitatem orandi Deum, qua Adamus innocens, & Angeli viatores obstringebantur, ut a Deo obtinerent beneficia, vel de perceptis gratias agerent, nemo dubitabit, si ea de re disserentem auscultare voluerit eximium Pontificem Romanum, qui fuit S. *Augustino* suppar, ejusque doctrinę addictissimus.

Gelasium loquor, qui in Epistola quinta ad Episcopos, per Picenum constitutos, hoc argumento Pelagianos & Semipelagianos premit: *Ecce sine Divino suffragio, quod in illa beatitudine positus* (Adamus) *nunquam legitur expetiisse, non solum homini naturale bonum prodesse non potuit, non solum non effecit beatum; sed cum hoc solo confidit, atque ad ejus non recurritur largitorem; & beatitudinem potius amisit, & malorum omnium sumpsit exordium*. Et in libello, quem adversus Pelagianam Hæresim adornavit idem sanctissimus juxta ac doctissimus Pontifex, eamdem sententiam promit his verbis: *Si in ipsis primis hominibus; dum sua nimium felicitate confidunt, & tantam Dei Gratiam in vacuum recipientes, non orando, quod utique nusquam fecisse referuntur, nec de perceptis Gratias referendo, nec, ut eadem intemerata manerent, suppliciter implorando, incolumes constare nequiverunt; quanto magis post prævaricationis ruinam, in quam, mala sui confidentia creatorem nullatenus inquirendo, lethaliter inciderunt, absque Divino munere suis viribus vel ægri stare non possunt, sine quo nec integri persistere valuerunt. Hinc illa primæ conditionis integritas, dum ita de se fidit, tanquam ipso, qui condiderat, non egeret; nec de perceptis agit Gratias, quod nusquam fecisse memoratur, nec pro conservandis, quæ sumpserat, poscit auxilium, nec ad eum etiam pulsata tentationis accessu, devota concurrit, & consulit, suæque se credit inter prospera voluntati, facile sine præsidio creatoris patuit insidiis deceptoris, & in prævaricationem tracta consequenter illiciti, conditionem præfixæ mortis invenit*. Ex quibus verbis sic argumentor.

Au-

Auxilium illud, quod, ut docet S. *Gelasius* Papa, protoparentes nostri implorare neglexere, & quo demum destituti, ceciderunt, vel fuit auxilium sufficiens ac versatile, aut auxilium peculiare & per se efficax, eis ad perseverandum prorsus necessarium; atqui non fuit auxilium sufficiens ac versatile, quia tale auxilium postulare a Deo fuisset primis parentibus omnino supervacaneum, cum prædicto auxilio, antequam caderent, nunquam privati fuerunt; ergo ex mente S. Pontificis *Gelasii* illud auxilium, quod Protoparentes nostri implorare neglexerunt, & quo destituti stare incolumes nequiverunt, fuit auxilium efficax, eis ad perseverandum penitus necessarium. Præterea, S. *Gelasius* à Protoparentum exemplo argumentum petit ad probandum ideo hominibus in statu naturæ lapsæ ad perseverandum in bono necessarium esse auxilium per se efficax, quia eo destituti primi Parentes nostri, in statu innocentiæ constituti, in accepta justitia non perseverarunt; at quis non videt, futile ac ludicrum fore illud argumentum, nisi Sanctus ille Pontifex admisisset in utroque statu, tam naturæ innocentis quam naturæ lapsæ, peculiare Dei donum, seu auxilium per se efficax ad perseverandum omnino necessarium?

Patet itaque, S. *Augustinum* hæc ad statum naturæ innocentis dilatasse doctrinæ suæ principia, quibus adversus Pelagianos & Semipelagianos probat, necessario in statu naturæ lapsæ admittendam esse Gratiam per se efficacem ad agendum, & perseverandum in accepta justitia, subindeque Sanctum illum Doctorem ultro agnovisse in statu naturæ innocentis necessitatem Gratiæ per se & ab intrinseco efficacis, qua Adamus, & Angeli viatores ad agendum, & perseverandum in accepta justitia upus habebant. Hanc esse germanam Sancti *Augustini* doctrinam non solum testantur quatuor insignes S. *Augustini* Discipuli quorum superius lucupletissima produximus testimonia, videlicet S. *Fulgentius*, Summus Pontifex *Gelasius*, S. *Bernardus*, & S. *Thomas*, verum etiam omnes Theologi Scholæ Thomisticæ, a cujus doctrina non deflectunt, eo in capite, Augustinianæ Scholæ illustriores Theologi, quos inter censentur *Ægidius Columna* S. R. E. Cardinalis, & Archiep. Biturlcensis: in *Hexameron* Part. 1. cap. 15. & Part. 2. cap. 3. & 31. *Thomas de Argentina* in lib. 2 Sent. Distinct. 4 & 5. Art. 3. *Gaspar Casalius*, Episcopus Leirensis, lib. 1. *De quadripartita Justitia*, cap. 5. 9. 11. & 32. *Leonardus Coquæus* in Commentario ad caput 9. lib. 12. *De Civitate Dei*, *Fridericus Nicolaus Gavardi* in *Theologia exantiquata* Quæstione 5. de Voluntate Dei consequente Art. 3. *Nicolaus Girken* Tom. 1. Summæ Theologiæ Tract. 10. Quæst. 3. De necessitate Gratiæ Dub. 1 Quibus jure optimo accenseri debent alii, sin minus vitæ regularis instituto, at certe doctrinæ professione veri S. *Augustini* Discipuli, *Gulielmus Estius* in lib 1. Sent. Distinct. 41. parag. 14. & in lib. 2. Sent. Distinctione 26. parag. 7 *Franciscus Sylvius* Tractatu *De primo Motore*, & Commentario in 1. 2. Quæst. 109. art. 1. & 9. Denique *Thomas Angelus* in Opusculo *De Mente Augustini circa Gratiam Adami*.

IV. Sed, ut magis perspicuum fiat, quantum a principiis doctrinæ S. *Augustini* Circa Gratiam primi hominis & Angelorum abscesserit *Jansenius*, velim obiter observes, *Janseniana* Gratiæ per se efficacis necessitatem repetiisse duntaxat ex sauciatæ, & vulneratæ per peccatum originale voluntatis infirmitate, depravatione, corruptione, quæ in privatum bonum cum tota propensa sit, inclinata, ac velut incurva, ad Deum erigi, nisi Gratia per se efficaci adjuta & sublevata, haud potest (intellige) potentia consequenti. Negat autem *Jansenius*, Gratiæ per se efficacis necessitatem desumendam esse ex indifferentia, quam habet voluntas creata agendi vel non agendi, &, qua stante, voluntas est suspensa ac pendula; aut etiam ex naturæ creatæ a Deo pendentis subordinatione ac subjectione. Quo fit, ut cum in statu innocentiæ nulla fuerit tam Adami, quam Angelorum viatorum voluntatis corruptio, depravatio nulla; inde inferat *Jansenius*, nullam in statu innocen-

L 2 tiæ

tiæ admittendam esse Gratiam per se & ab intrinseco efficacem sive in Adamo, sive in Angelis viatoribus. Una quippe apud *Jansenium* est primi hominis, & Angelorum viatorum ratio.

Hanc autem *Jansenii* doctrinam recta fronte pugnare cum principiis doctrinæ S. *Augustini* duplici momento breviter demonstro. Primo, quia si necessitas Gratiæ per se efficacis petenda duntaxat esset ex infirmitate naturæ per peccatum originale sauciatæ, sequeretur, nullam in Christo Domino, qui, ut Fides docet, fuit expers peccati originalis, extitisse Gratiam per se efficacem; Atqui hanc consecutionem aperte negat S. *Augustinus* cap. 15. lib. *De Prædestinatione Sanctorum*, ubi ait, omnis Gratiæ cumulum eo maxime titulo in Christo fuisse, quod ex illo, tanquam ex capite, ad nos omnes, tanquam in membra, Gratiæ dimanent: *Apparet*, inquit *nobis in nostro capite ipse fons Gratiæ .... Ea Gratia fit ab initio Fidei suæ homo quicumque Christianus, qua Gratia homo ille ab initio factus est Christus* &c. Probat etiam S. *Augustinus* ibidem, ideo Prædestinationem nostram esse gratuitam, & independentem a prævisione meritorum, quia itidem gratuita fuit & citra prævisionem meritorum Prædestinatio Christi: *Est etiam præclarissimum lumen Prædestinationis & Gratiæ ipse Salvator ipse Mediator Dei & hominum Christus Jesus, qui, ut hoc esset, quibus tandem suis vel operibus, vel Fidei præcedentibus meritis natura humana, quę in illo est, comparavit?* Cum igitur Prædestinatio gratuita fatente ipsomet *Jansenio*, det nobis ad agendum Gratias per se efficaces, inde manifesta consecutione deducitur, Christum, cujus Prædestinatio fuit gratuita, habuisse Gratias per se efficaces, proindeque necessitatem Gratiæ per se efficacis non derivari, juxta mentem S. *Augustini*, ex infirmitate naturæ humanæ vulneratæ per peccatum originale, cum Sanctus ille Doctor admiserit in Christo Domino necessitatem Gratiæ per se efficacis, & tamen ab illo, juxta constantem ac perpetuam Catholicæ Ecclesiæ Fidem, omnem naturę infirmitatem, corruptionem ac depravationem ex primigenia Protoparentis labe contractam, procul ablegaverit.

Præterea, S. *Augustinus* innumeris in locis Gratiæ per se efficacis necessitatem repetit ex generali causarum secundarum respectu primi moventis (seu Dei) subordinatione ac dependentia, ita ut Deus Gratia per se efficaci flectat & inclinet corda hominum, eaque prævie & physice moveat & applicet etiam ad actus ordinis naturalis. Hoc doctrinæ S. *Augustini* principium, quod aperte negat *Jansenius*, colligo ex multis Sancti illius Doctoris testimoniis, quæ exploratissimam illius mentem, Soleque clariorem, reddunt. In primis, Aquilinus ille Doctor cap. 20. libri *De Gratia & libero arbitrio* hæc habet: *Scriptura Divina, si diligenter inspiciatur, ostendit, non solum bonas hominum voluntates, quas ipse facit ex malis, & hasce factas bonas in actus bonos & in æternam dirigit vitam, verum etiam illas, quæ conservant sæculi creaturam, ita esse in Dei potestate, ut eas quo voluerit, quando voluerit, faciat inclinare.* Et cap. 14. lib. *De Correptione & Gratia* loquens S. *Augustinus* de electione *Saulis* in Regem, quæ procul omni dubio actus ordinis naturalis erat, ait, quod Deus *per ipsorum hominum voluntates* hanc electionem fecit: *Sine dubio habens humanorum cordium, quo placeret, inclinandorum omnipotentissimam potestatem.* Et, paucis interjectis, de electione *Davidis* in Regem, quæ perinde civilis vitæ actus fuit, sermonem habens: *Omnipotens Deus* (inquit) *adduxit illos* (seu Israelitas) *ut eum Regem constituerent. Et quomodo adduxit? Numquid corporalibus vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit. Cum ergo voluerit Reges in terra Deus constituere, magis habet in potestate sua voluntates hominum, quam ipsi suas* &c.

Quibus verbis patet, S. *Augustinum* docuisse, necessariam esse Gratiam per se efficacem, seu præviam & physicam motionem Dei, non tantum propter infirmitatem naturæ humanæ per pec-

peccatum originale vitiatæ, sed etiam propter subordinationem & dependentiam cujuslibet voluntatis, sive Angelicæ, sive humanæ, a Deo, qui (sicut late probavi in secunda, quam ad te scripsi, Epistola) est causa universalis efficiens rerum omnium, influens prævie & physice in omnes actus naturales & supernaturales cujuslibet creatæ voluntatis Angelicæ & humanæ tam in statu naturæ innocentis, quam in statu naturæ lapsæ. Quam doctrinam (quæ in Schola S. *Thomæ* consecrata est) approbat, multisque in locis confirmat S. *Augustinus*, omne bonum tam naturalis, quam supernaturalis ordinis, in Deum, tanquam in causam primam universalissimam, &, per suum prævium & physicum influxum, effectricem, refundens: *Et quia* (inquit S. ille Doctor lib. 1. Retract. cap. 9.) *omnia bona, & magna, & media, & minima ex Deo sunt, sequitur ut ex Deo sit etiam bonus usus liberæ voluntatis, quæ virtus est, & in magnis bonis numeratur*. Et Tractatu 85. in Joannem: *Ab ipso* (seu Deo) *quidquid boni est donatur, ut sciatur a quo bonum omne donetur, ut omnino de omnibus bonis, qui gloriatur, in Domino glorietur*. Ex quo S. *Augustinus* lib. 3. de Trinitate cap. 4. infert: *Ac per hoc voluntas Dei est prima & summa causa omnium motionum*.

Ex subordinatione itaque causarum secundarum a prima, non minus quam ex vitiatæ per peccatum originale naturæ humanæ infirmitate, corruptione ac depravatione petendam esse duxit Sanctus *Augustinus* Gratiæ per se efficacis necessitatem; ac tum maxime ad edendos actus supernaturales, in quibus homo a Deo, non modo ut auctore naturæ, verum etiam ut auctore Gratiæ pendet, eique novo subditur titulo, a corruptione naturæ valde diverso, videlicet propter operis, ratione supernaturalitatis, vires creaturæ superantis, excellentiam, juxta illud Apostoli *Jacobi* cap 1. suæ Epistolæ Catholicæ: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum*.

Ruit itaque ac solo penitus æquatur unicum illud fundamentum, cui *Jansenius* totam doctrinæ suæ molem superstruxit, ex sola infirmitate naturæ humanæ per peccatum originale vulneratæ necessitatem Gratiæ per se efficacis repetens, contra apertam mentem S. *Augustini*, *Fulgentii*, *Gelasii*, Summi Pontificis, S. *Bernardi*, & S *Thomæ*, aliorumque ejusdem Aquilini Doctoris Discipulorum, quos supra laudavi, quosque longe melius intellexisse & assecutos fuisse veram S. *Augustini* mentem, quam *Jansenium*, ultro fatebitur quicumque in eorum doctrina peregrinus & hospes non erit.

V. Superest nunc, ut palam faciam, *Jansenium*, ejusque Discipulos sibi minime constare, sed potius calidum simul ac frigidum ex eodem ore perflare, dum necessitatem Gratiæ per se efficacis in statu naturæ lapsæ totis suis viribus defendunt, & tamen Gratiæ per se efficacis necessitatem in statu naturæ innocentis penitus explodunt ac de medio tollunt, sic una manu destruentes quod altera manu adstruere moliuntur. Verum enim vero, *Jansenius* & Jansenistæ Gratiæ per se efficacis in statu naturæ lapsæ necessitatem admittunt, quia, inquiunt, Deus habet supremam & omnipotentissimam potestatem in voluntates hominum, quas potest, quocumque voluerit, flectere & inclinare, juxta illud S. *Augustini* cap. 21. libri De Gratia & libero arbitrio: *Agit omnipotens Deus in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat, quidquid agere ipse voluerit*: Atqui S. *Augustinus* docet etiam, Deum habuisse omnipotentissimam potestatem in voluntates Adami innocentis, & Angelorum viatorum; ait enim cap. 102. Enchiridii: *Quantælibet sint voluntates Angelorum & hominum, vel bonorum vel malorum, omnipotens voluntas Dei semper invicta est*. Et lib. 14. De Civitate Dei cap. 27. *Quis audeat dicere & credere, ut neque Angelus, neque homo caderet, in Dei potestate non fuisse?* Non igitur sibi constant *Jansenius*, & Jansenistæ, dum Gratiam per se efficacem, quam in statu naturæ lapsæ ad omnes pietatis actus necessariam admittunt, a statu naturæ innocentis excludunt,

cum tamen S. *Augustinus* diserte dicat, Deum suprema, qua pollet, potestate agere in Angelorum viatorum, & innocentum hominum voluntates, ut eas etiam quocumque velit inflectat; idque invicto plane modo, ne divinæ voluntatis impediatur effectus. Quod certe Gratia versatili & indifferenti (ut fatetur ipsemet *Jansenius*) non præstatur, sed tantum beneficio Gratiæ per se efficacis.

Secundo, *Jansenius* & Jansenistæ necessariam esse in statu naturæ lapsæ Gratiam per se efficacem contendunt, quia Deus habet absolutum in voluntates hominum dominium; Atqui etiam Deus in voluntates hominis innocentis & Angelorum viatorum absolutum habebat dominium, ergo sibi palam contradicunt *Jansenius* & Jansenistæ, dum a statu innocentiæ exulasse dicunt Gratias per se efficaces.

Denique (ut cætera alia prætermittam argumenta certum est, *Jansenium* & Jansenistas agnoscere in statu naturæ lapsæ necessitatem Gratiæ per se efficacis ad eliciendos actus supernaturales, quia ejusmodi actus superant congenitam virtutem, & modum operandi creaturæ, ergo *Jansenius* & Jansenistæ se se manifesta implicant contradictione, quando negant, Adamo innocenti, & Angelis viatoribus necessariam fuisse Gratiam per se efficacem ad eliciendos actus supernaturales cum nullo pacto negare possint, productionem actuum supernaturalium excessisse modum & facultatem naturalem operandi tam Adami innocentis, quam Angelorum viatorum.

His, & aliis rationibus adducti doctissimi Consultores Cogregationum *De Auxiliis Divinæ Gratiæ*, postquam in Congregatione octava, habita coram *Paulo V.* Summo Pontifice, die 22. mensis Novembris anni MDCV. auscultassent omnia momenta, quæ, P. *Ferdinandus de Bastida* adduxit ad probandum, nullam a S. *Augustino* fuisse in statu naturæ innocentis admissam Gratiam prędeterminantem, seu se ipsa efficacem, tam ad agendum, quam ad perseverandum, Adamo necessariam; hæc, inquam, omnia momenta postquam audissent, & maturo examine expedissent doctissimi Consultores, statuerunt, standum esse in sententia de necessitate Gratiæ per se efficacis admittendæ in statu naturæ innocentis; tantumque abesse, ut testimoniis S. *Augustini*, quæ *Ferdinandus de Bastida* ex cap. XI & XII. libri Sancti illius Doctoris *De correptione & Gratia* protulerat, impeti aut expugnari possit, ut potius ex illis, recte intellectis, magis ac magis stabiliatur. Hoc a consultoribus latum judicium legitur in *Historia Congregationum de Auxiliis* edita a nostro *Jacobo Hyacintho Serry*, Doctore Sorbonico libro 4. cap. XII. his verbis conceptum: *Die 29. Novembris 1605 post horam XV. resolvit Congregatio, persistendum in sententia, non obstantibus ex adverso productis, ex Scripturis, quæ ad rem non spectant, & ex Concilio Tridentino, quod non adversatur veritati assertæ, aut testimoniis S. Augustini De Correptione & Gratia cap. 12. quo potius firmatur explicata, quod Deus* &c.

Ex his, quæ a nobis hactenus dicta sunt, duo consectaria colligere debes; primo, *Cornelium Jansenium*, Iprensem Episcopum, pessime de Schola Thomistica mereri, dum lib. 8. *De Gratia Salvatoris* cap. 2. ait, *Gratiam efficacem ad omnes humanæ naturæ status dilatatam, ab Augustini sensibus esse remotissimam, & vi potius humanæ philosophiæ, quam Augustinianæ Theologiæ expressam, atque inventam ...... Totum Fundamentum Gratiæ medicinalis Christi subverti, & Scripturam subnervari, dum Gratiæ necessitas, non ex vulnere voluntatis, sed naturali ejus indifferentia, & omnium causarum subordinatione suspenditur ... Eos, qui medicinalem Christi Gratiam sic defendere conantur, ut eam in Prædeterminationem physicam transformet, omni statui hominum lapsorum, & innocentum, ex vi causæ primæ, & indifferentiæ voluntatis necessariam, magis Aristotelicos esse, quam Augustinianos*. Hoc putidum, & plenum contumeliæ convicium, quo perperam *Jansenius* Thomistas onerat, luculentissimis S. *Augustini*, ejusque Discipulorum testimoniis falsi convicimus, ad quæ profecto *Jansenistæ*, quantumvis se se torqueant, & in omne

la-

latus versent, nihil solidi hiscere ac mussitare possunt.

Ostendi etiam in prima, quam ad te scripsi, Epistola, *Jansenium* sic suum de Gratia concinnasse Systema, ut Gratiam se ipsa efficacem ad singulos pietatis actus necessariam fateatur; nullumque lapidem non movere, ut eam in statu naturæ lapsæ adstruere adnitatur, & Scholæ Molinianæ Theologos, quod Gratiam per se efficacem in statu naturæ lapsæ negent, acriter insectetur; at, ubi de statu naturæ innocentis sermonem instituit, nullam prorsus eo in statu Gratiam per se efficacem agnosci a *Jansenio*, sed eam tantum Gratiam Adamo innocenti, & Angelis viatoribus necessariam admitti, quæ sit versatilis, indifferens, & cujus efficacitas ex Adami innocentis, & Angelorum viatorum assensu, vel dissensu suspenditur, subindeque *Jansenium*, dum de statu naturæ lapsæ agit, simulare de industria, se ad castra Thomistarum, Gratiæ per se efficacis defensorum, accedere velle; dum vero disputat de statu naturæ innocentis, totum in doctrinam Scholæ Molinianæ Theologorum, Gratiæ versatilis assertorum, propensum ac inclinatum videri, revera tamen nec Molinianum, nec Thomistam esse, quamvis utramque Scholam ex parte sectari videatur, quia licet *Jansenius* conveniat in statu naturæ innocentis cum Molinianis in hoc doctrinæ principio de admittenda duntaxat eo in statu necessitate Gratiæ versatilis sive ad agendum, sive ad perseverandum, attamen *Jansenius* ex eo principio elicit consecutiones, quas Scholæ Molinianæ Theologi aperte negant. Cum Thomistis vero *Jansenius* nullo pacto consentit tam in statu naturæ innocentis, quam in statu naturæ lapsæ, quia non solum principia, quæ statuit in utroque statu, sed etiam consecutiones, quas ex illis principiis deducit, ab omnibus Thomistis rejiciuntur ac proscribuntur, sicut jam commonstravi in prælaudata Epistola, ubi *Jansenii* de Gratia male procusum Systema exposui, & postea uberius, auxiliante Deo, evincam in Epistolis, quas ad te perscribam, & in quibus errores ab Ecclesia jure merito confixos, in quos *Jansenius* circa Gratiam per se efficacem, male ab ipso explicatam, impegit, data opera confutabo.

Secundo colligere debes, *Jansenium* Systematis sui, de discrimine Gratiæ in statu hominis innocentis, & hominis lapsi, principia, & conclusiones, quas ex illis deduxit, ab hæreticis fuisse mutuatum. Quamvis enim omnes Catholici ultro fateantur cum Sancto *Augustino*, maximum esse discrimen inter Gratiam, quæ Adamo innocenti erat necessaria ad agendum, & perseverandum in bono; & Gratiam, qua nunc homo lapsus ad agendum, & ad perseverandum opus habet; improbant tamen omnes Catholici illud discrimen, quod juxta *Jansenium*, in hoc situm est; quod Adamus innocens instructus solum auxilio, *sine quo fit opus* (per quod Auxilium intelligit *Jansenius* Gratiam versatilem & subditam libero Adami innocentis arbitrio) perseverasset in accepta justitia, si hanc Gratiam versatilem voluisset reddere efficacem; cum contra homo lapsus, & originali vulnere sauciatus, egeat sive ad agendum, sive ad perseverandum auxilio, *quo fit opus*, per quod Auxilium intelligit *Jansenius* Gratiam per se efficacem, quæ juxta falsum & hæreticum illius sensum, necessitatem imponit voluntati hominis lapsi agendi & perseverandi in bono.

Hoc, inquam, discrimen, quod *Jansenius* statuit hominem innocentem inter & hominem lapsum, ideo damnant Catholici Doctores, quia Hæresiarcha *Calvinus* idem discrimen hominem innocentem inter & hominem lapsum ubique crepat, & in eo totius doctrinæ suæ, quæ erroribus scatet, præsidium collocat. Sic enim effrons ille Hæresiarcha in *Antidoto Concilii Tridentini* ad Sessionem VI. perfricta fronte loquitur de Patribus Tridentinis: *Denique, in eo falluntur, quod nullum observant inter regenerationis Gratiam, quæ nunc miseriæ nostræ subvenit, & primam, quæ Adæ data fuerat, discrimen: quod diligenter Augustinus exponit. Istam* (inquit) *Gratiam non habuit primus homo, qua nunquam vellet esse malus. Tale quippe erat adjutorium, quod desereret cum vellet, non quo fieret ut vel-*

let. *Sed potentior est Gratia in secundo Adam, qua fit etiam ut velimus*. Idem docet *Calvinus* lib. 5. contra *Pighium* pag. 204. & lib. 2. *Institutionum* cap. 3. Legesis *Stephanum Dechamps*, elegantem Societatis Jesu Scriptorem, qui in libro, quem edidit *De Janseniana Hæresi*, disertissime ostendit, *Jansenium* istud, quod hominem innocentem inter & hominem lapsum statuit, discrimen desumpsisse ex *Calvino*, *Luthero*, & aliis hujusce farinæ pestibus.

Quod quidem hic breviter observasse, sat superque tibi sufficere debet, ut hinc intelligas, quam perperam jactitet *Jansenius*, ex hac duplicis auxilii, *quo fit opus*, & *sine quo non fit*, distinctione, totam oriri differentiam, quæ est lapsum inter & sanum hominem; Quam falso itidem afferat, hanc duplicis auxilii distinctionem esse unicam doctrinę Augustinianæ clavim, qua prætermissa, necesse est ut universa S. *Augustini* doctrina inexplicabili confusione perturbetur: Quam inepte dictitet, hanc duplicis auxilii distinctionem esse basim, cui tota quanta est incumbit doctrina S. *Augustini*; qua submota, totum ruat oportet ædificium: Quam immerito denique *Jansenius* hanc duplicis auxilii distinctionem appellet *Armamentarium*, unde arma victricia adversus quoscumque Gratiæ hostes petenda sint: *Annulum*, qui cæterorum de Divina Gratia dogmatum catenam trahit: *Filum*, velut *Ariadneum*, quo nisi quis regatur, tota *Augustini* doctrina merus evadit labyrinthus.

Has verborum phaleras, quibus *Jansenius*, ut incautis fucum faciat, mercibus suis pretium facere solet, nullo negotio, ut spero, exsufflabis, postquam hancce meam legeris Epistolam. Quod si tamen in diluendis argumentis, aut in explicandis nonnullis S. *Augustini* testimoniis, quibus *Jansenius*, suam suffulcit sententiam, aliquas patiaris difficultates, teque his enodandis imparem esse sentias, eas in proxima, quam ad me scribes, Epistola proponere non te pigeat, ut ipse, explicatis omnibus ingenii mei viribus, possim (bene favente Minerva) singulas amoliri difficultates, & doctrinam Scholæ Thomisticæ, de necessitate admittendæ Gratiæ per se efficacis in statu naturæ innocentis, magis ac magis conciliare cum doctrina Sancti Augustini.

Vale, carissime Discipule, & sedulo meditare, quod si Adamus, in statu felicissimo naturæ innocentis constitutus, opus habuit Gratia se ipsa efficaci, ut acceptam innocentiam custodiret, & ea Gratia destitutus, cecidit, quanto magis ut, qui in miserrimo naturæ lapsæ statu tot inter tentationes, pericula, & diaboli insidias versaris, indigeas ad reparandam innocentiam amissam Gratia per se efficaci, qua si tua culpa priveris, infallibiliter cades; juxta illam S. *Augustini* præclaram Sententiam, quæ legitur in ejus Epistola olim 106. num 186. quamque Concilii secundi Arausicani Patres in unum ex his, quos contra Semipelagianos ediderunt, canonibus, videlicet in canonem decimum nonum transfuderunt: *Natura humana etiamsi in illa integritate, in qua condita est, permaneret, nullo tamen modo se ipsam, Creatore suo non adjuvante, servaret. Unde, cum sine Gratia Dei salutem non posset custodire, quam accepit, quomodo sine Gratia Dei poterit reparare, quod perdidit?*

EPI-

EPISTOLA DECIMA
THEOLOGICA.

In qua solvuntur argumenta Janſenii , *& explicantur aliquot S.* Auguſtini *teſtimonia , quibus Sanctus ille Doctor à ſtatu naturæ innocentis excludere videtur Gratias per ſe efficaces , & admittere duntaxat Gratias ſufficientes , verſatiles , & ſubditas libero Adami innocentis, & Angelorum viatorum arbitrio, ſive ad agendum, ſive ad perſeverandum in accepta juſtitia.*

NOn minus late , quam invicte (ni meus me fallat animus (oſtendi adverſus *Janſenium*, in ſuperiori, quam ad te ſcripſi , Epiſtola , multis doctrinæ principiis, quæ S. *Auguſtinus* paſſim uſurpat ad adſtruendam neceſſariam in ſingulis actibus Gratiam per ſe efficacem in ſtatu naturæ lapſæ , probari iti dem ejuſdem Gratiæ per ſe efficacis neceſſitatem in ſtatu naturæ innocentis ſive ad agendum , ſive ad perſeverandum in accepta juſtitia ; ſubindeque Thomiſtas, Præmotionis phyſicæ, ſeu Gratiæ per ſe efficacis , in utroque ſtatu naturę innocentis , & lapſæ, omnino neceſſariæ , ſtrenuos defenſores , non modo S. *Auguſtino* non adverſari, ſed potius illos huic Sancto Doctori acceptum referre debere ſuum de Gratia Syſtema, quod e fæcundiſſimo doctrinæ S. *Auguſtini* fonte hauſerunt , quique hujus principiis fulti , eo præeunte Duce , eo docente , ita diſputant , ut jure ac merito Syſtema de neceſſitate Præmotionis phyſicæ , ſeu Gratiæ per ſe efficacis in utroque ſtatu haberi debeat pro concluſione Theologica ,ex Auguſtinianis principiis deducta; tantum abeſt , ut illud Thomiſtarum Syſtema explodi ac traduci debeat tanquam S. *Auguſtini* doctrinæ prorſus adverſum, ſicut nonnulli, qui *Janſenium* , hac in parte necdum ab Eccleſia proſcriptum , ſectantur , etiamnum factitare ſolent . Hæc , inquam, ſat ſuperque probata manent his momentis, quæ in ſuperiori Epiſtola adduxi ,

I. Nunc Provinciam ſuſcipio diluendi argumenta , quæ magno ſtudio ſive ex *Janſenio*, ſive ex aliis Scriptoribus , qui ejus ſententiæ adhærent, collegiſti , mihique in poſtrema tua Epiſtola , quam heri accepi , propoſuiſti .

Duplicis autem generis ſunt iſthæc , quæ proponis , argumenta . Alia ſunt generalia , quæ impetunt Præmotionem phyſicam ; alia ſpecialia , quæ probant , ſententiam Thomiſtarum, qui docent , Præmotionem phyſicam , ſeu Gratiam per ſe efficacem fuiſſe neceſſariam Adamo innocenti , & Angelis viatoribus , ſive ad agendum, ſive ad perſeverandum in accepta juſtitia , eſſe penitus aliena a mente S. *Auguſtini* .

In ſolvendis argumentis , quæ in genere contra Præmotionem phyſicam in ſtatu innocentiæ proponis, non multum immorabor , quia jam in prioribus meis Epiſtolis ea præoccupavi , ac retudi . Ais enim , quod Præmotio phyſica ſi fuiſſet neceſſaria ad agendum in ſtatu naturæ innocentis , Deum feciſſet auctorem peccati Adami , & malorum Angelorum ; libertatem ademiſſet Adamo innocenti , & Angelis viatoribus ; eorumque voluntatibus abſolutam & antecedentem neceſſitatem impoſuiſſet . Fateris autem , te in multis *Janſenii* Diſcipulorum libris ejuſmodi contra Præmotionem phyſicam in ſtatu naturæ

tæ innocentis argumenta legisse, præsertim in libro, Gallice scripto, & cui titulus est: *Exposition de la Foy Catholique*, seu *Expositio Fidei Catholicæ*, ubi Auctor pag. 40. & 41. temere asserit, *Thomistarum opinionem, quæ necessitatem Gratiæ efficacis admittit pro statu innocentiæ, Manichæismum inducere, Deum peccati auctorem facere; hominem vero necessario impotentem ad bonum, & necessitate etiam involuntaria exhibere peccantem*.

Verum, hæc, & similia argumenta, quæ contra Præmotionem physicam in statu naturæ innocentis obtrudunt *Jansenius*, ejusque Discipuli, abunde soluta manent ex his, quæ copiose tractavi in tertia, quarta, & sequentibus Epistolis, quas ad te scripsi, & in quibus ostendi, Præmotionem physicam non facere Deum auctorem peccati, nullam imponere necessitatem, sed libertatem perficere, & efficere ut voluntas creata, dum prodit in actum, semper retineat potentiam agendi, vel non agendi, seu indifferentiam activam, immunem non solum a violentia & coactione, sed etiam a quacumque necessitate, quæ destruere potest essentiam libertatis creatæ. Addo etiam, hunc librum, qui inscribitur: *Expositio Fidei Catholicæ*, a capite usque ad calcem scatere *Jansenii* erroribus, & hac de causa jure optimo fuisse proscriptum ab Eminentissimo Cardinali *Noatllio*, Archiepiscopo Parisiensi, die 20. mensis Augusti anni 1696. Quocirca auctor tibi sum, ut ejusmodi librum, jam suis natalitiis tenebris damnatum, nunquam manibus tuis amplius teras, quia facilius omnes Oceani aquas exhaurires, quam illum a *Jansenii* erroribus, quibus est infartus, posses repurgare. Hæc igitur rancida, millies decantata, jamque a me abunde retusa ac confutata argumenta, quæ in genere contra physicam Præmotionem proponis, lubens in præsentia missa faciam, ne actum agere videar, & velis passis accedo ad disquisitionem sententiæ S. *Augustini*, quam pertendis esse penitus opposita doctrinæ Scholæ Thomisticæ, quæ Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis necessitatem admittit in statu innocentiæ sive ad agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia.

II. Multa autem argumenta proponis, quæ potissimum ex libro S. *Augustini De Correptione & Gratia* petuntur quæ profecto dissimulare animus non est, sed ea universa ex ordine recensebo, summatim perstringam, & in maxima, qua fieri poterit, claritate explanabo.

In primis opponis, quod S. *Augustinus* cap. XII. lib. *De Correptione & Gratia* duplex distinguit adjutorium, scilicet *adjutorium quo*, seu *per se efficax*, & *adjutorium sine quo*, seu *adjutorium sufficiens*, asseritque S. ille Doctor, auxilium *sine quo*, seu *sufficiens* Adamo innocenti datum esse, hoc est, ei duntaxat esse datum adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset: *Istam Gratiam*, inquit S. Augustinus, *non habuit primus homo, qua nunquam vellet esse malus, sed hanc habuit, in qua si permanere vellet, nunquam malus esset; & sine qua etiam cum libero arbitrio bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset; nec ipsum ergo* (Adamum innocentem) *voluit esse Deus sine Gratia, quam reliquit in suo libero arbitrio . . . . . Tale quippe erat adjutorium, quod desereret, cum vellet, & in quo permaneret, si vellet; non quo fieret, ut vellet*.

Ex quo S. *Augustini* testimonio duplex colligis argumentum. Primum istud est: Adjutorium, quo fit, ut velit homo, est Gratia per se efficax, atque ex S. *Augustino* non habuit Adamus in statu innocentiæ adjutorium, quo fieret, ut vellet, ergo Adamus innocens caruit Gratia per se efficaci.

Alterum argumentum sic proponis: Adjutorium, quod Deus reliquit in libero Adami innocentis arbitrio, talisque naturæ erat, ut illud desereret, cum vellet, & in quo permaneret, si vellet, non est Gratia per se efficax, atqui ex S. *Augustino* adjutorium, quod Deus dedit Adamo innocenti, fuit reli-

ctum,

ctum in libero ejus arbitrio, taleque fuit, ut illud Adamus desereret, cum vellet, & in quo permaneret, si vellet, ergo, Adamus in statu naturæ innocentis opus non habuit, juxta veram S. *Augustini* mentem, Gratia per se efficaci, subindeque Præmotione physica, sive ad agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia.

Ab isto duplici argumento me actutum expedio, & ad primum bifariam respondeo. In primis dico, S. *Augustinum*, dum ait, Adamo innocenti datum non fuisse *adjutorium*, *quo fieret ut vellet*, seu Gratiam per se efficacem; sed tantum ei datum esse *adjutorium sine quo*, seu Gratiam sufficientem, loqui duntaxat *de adjutorio quo*, seu de Gratia per se efficaci, quæ necessaria erat Adamo innocenti ad perseverandum in accepta justitia, subindeque S. *Augustinum* non adversari doctrinæ Thomistarum, qui ultro fatentur, Adamum in statu innocentiæ donatum tantummodo fuisse auxilio sufficienti, & caruisse auxilio per se efficaci, ei ad perseverandum prorsus necessario. Hoc igitur, quod adducis Sancti *Augustini* testimonium, & alia, his similia, quæ ex eodem Sancto Doctore cum studio congerit *Jansenius*, ab ista quæstione nostra sunt remotissima; nec ad illam possunt citra absurditatem detorqueri. Cardo quippe difficultatis in hoc vertitur, utrum S. *Augustinus* docuerit, præter adjutorium *sine quo*, seu præter auxilium sufficiens, quod Adamo innocenti conferebat completissimam & expeditissimam facultatem, seu potentiam perseverandi, necessarium adhuc fuerit auxilium per se efficax ad perseverandum, seu ad actualem perseverantiam. Hoc autem a te adductum. S. *Augustini* testimonium, & alia quamplurima hinc inde sparsa ejusdem Sancti Doctoris loca, quæ refert *Jansenius*, probant quidem, habuisse duntaxat Adamum in statu naturæ innocentis *auxilium*, *sine quo*, seu auxilium sufficiens perseverandi, & non habuisse *auxilium quo*, seu Gratiam per se efficacem ad perseverandum; at ex illis locis & testimoniis S. *Augustini* nullo pacto inferri potest, Sanctum illum Doctorem existimasse, *adjutorium quo*, seu auxilium per se efficax, non fuisse necessarium Adamo innocenti, ut reipsa perseveraret, hanc, inquam, consecutionem, etiamsi centum juga boum ducerentur, nunquam ex his Sancti *Augustini* testimoniis trahere possent.

Præterea, dico, S. *Augustinum*, dum asserit, Adamum in statu naturæ innocentis non habuisse, vel non eguisse *adjutorio quo*, seu auxilio per se efficaci ad agendum, id unum tantum voluisse Sanctum illum Doctorem, videlicet non indiguisse Adamum, in statu innocentiæ constitutum, auxilio per se efficaci sive ad agendum, sive ad perseverandum, quod esset *Medicinale* & sanans naturam, quo certe auxilio Adamus in statu innocentiæ opus non habebat, cum ejus natura esset sana, & omnes motus illius animi deliberatæ voluntati perfecte obtemperarent.

Sed Gratiam per se efficacem, seu Præmotionem physicam, Adamo in statu innocentiæ ad eliciendos actus, præsertim supernaturales, & ad perseverandum in bono omnino necessariam, admisisse S. *Augustinum* luculentissime patet his verbis, quæ Sanctus ille Doctor habet cap. XI. libri *De Correptione & Gratia*, & quibus mentem suam radiis quasi solaribus descripsisse videtur. Sic enim scribit: *Quid ergo Adam non habuit Dei Gratiam? immo vero habuit magnam, sed disparem: ille* (seu Adamus) *in bonis erat, quæ bonitate sui conditoris acceperat; neque enim ea bona ille suis meritis comparaverat, in quibus nullum patiebatur malum: Sancti vero, ad quos pertinet liberationis gratia, in malis sunt, ex quibus clamant ad Deum: Libera nos a malo...... Ille*, seu Adamus, *non opus habebat eo adjutorio, quod implorant ipsi* (idest, justi in statu naturæ lapsæ) *cum dicunt, video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis; infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Quoniam in eis caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus*

sus carnem, atque in tali certamine laborantes ac periclitantes, dari sibi pugnandi vicendique virtutem per Christi Gratiam poscunt. Ille vero, seu Adamus *nulla tali rixa a se ipso adversus se ipsum tentatus atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur. Proindeque etsi non interim lætiore nunc, verumtamen potentiore gratia indigent isti.* Ex quibus verbis S. *Augustini* liquido patet, totum discrimen, quod statuit Sanctus ille Doctor inter gratiam datam homini sano, & gratiam, quæ nunc confertur homini lapso, non in hoc situm esse, quod in statu naturæ innocentis sufficeret Adamo ad agendum & perseverandum Gratia versatilis & subdita libero ejus arbitrio, in statu vero naturæ lapsæ necessaria sit Gratia per se efficax; sed in hoc utriusque hominis statu discrimen positum esse, quod Adamus in statu naturæ innocentis, cum nullos persentiret inordinatos concupiscentiæ motus, non opus haberet Gratia Salvatoris, seu Gratia medicinali; homo vero in statu naturæ lapsæ, propter rebellionem carnis, & perduellem concupiscentiam, opus habeat, sive ad agendum, sive ad perseverandum in bono, Gratia per se efficaci *medicinali*, sanante naturam, multis vulneribus per peccatum originale sauciatam.

Hinc S *Augustinus*, loco mox a me laudato, ait: *Proinde, etsi non interim lætiore nunc, verumtamen potentiore Gratia indigent isti* (seu homines in statu naturæ lapsæ non quod Sanctus ille Doctor per hæc verba: *Nunc isti*, seu homines lapsi, *potentiore Gratia indigent*, innuere velit, Adamum in statu naturæ innocentis non eguisse auxilio per se efficaci, quo opus habent homines in statu naturæ lapsæ; sed quod duntaxat velit Sanctus Doctor Adamum innocentem non tam potenti eguisse auxilio, quo homines, etiam justi, ad domandos concupiscentiæ motus indigent, in statu naturæ lapsæ. Suam mentem dilucide Sanctus Doctor aperit his verbis: *Denique Adam ille* (in statu naturæ innocentis constitutus) *& terrente nullo, & insuper contra Dei terrentis imperium, libero usus arbitrio, non stetit in tanta felicitate, & in tanta non cadendi facilitate sed isti*, seu Sancti Martyres, *non dico terrente Mundo*, sed *sæviente ne starent, steterunt in Fide*. Ex quibus verbis liquet, fuisse in Adamo innocenti majorem standi facilitatem, subindeque illum non tam potenti eguisse auxilio, quo nunc indigent homines in statu naturæ lapsæ, etiam Sancti Martyres, qui terrente & sæviente Mundo ne starent, in Fide nihilominus steterunt in tanta licet standi difficultate, sicut docet S. *Augustinus*. Addo etiam, viam in statu naturæ innocentis fuisse quidem facilem, & expeditam, sed lubricam tamen & periculosam, in qua subinde Adamus egebat Gratia per se efficaci, ut acceptam a Deo justitiam conservaret, & ne, ob excellentissima dona, quibus in creatione sua fuerat a Deo donatus, in superbiam elatus, a suo innocentiæ statu excideret. Sicut revera propria sua culpa, &, (ut ait S. *Thomas*) æstu superbiæ abreptus ex illo excidit.

Hanc esse veram & germanam S *Augustini* mentem circa discrimen, quod statuit, utriusque status, videlicet hominis innocentis, & lapsi, aperte declarat S. *Thomas*, fidelissimus ejus Discipulus, 1. 2. Quæst. 109 Art. 10. ad 3. ubi hæc habet: *Sicut Augustinus dicit in libro De Natura & Gratia* (cap 48. & lib. *De Correptione & Gratia* cap. 12. *homo in primo statu accepit donum, per quod perseverare posset, non autem accepit ut perseveraret: Nunc autem* (idest, in statu naturæ lapsæ) *per Gratiam Christi multi accipiunt & donum Gratiæ, quo perseverare possunt, & ulterius eis datur quod perseverent; & sic donum Christi est majus quam delictum Adæ. Et tamen facilius homo per Gratiæ donum perseverare poterat in statu innocentiæ, in quo non erat rebellio carnis ad spiritum, quam nunc possimus* &c. & 2. 2. Quæst. 139. Art. 4 ad 2. ait: *Dicendum, quod sicut Augustinus dicit in libro De Correptione & Gratia, primo homini datum est, non ut perseveraret, sed ut perseverare posset per liberum arbitrium, quia nulla corruptio tunc erat in humana natura, quæ perseverandi difficultatem præberet; sed nunc Prædesti-*

stinatis per Gratiam Christi, non solum datur ut perseverare possint, sed etiam ut perseverent. Unde primus homo, nullo terrente, contra Dei terrentis imperium, libero usus arbitrio, non stetit in tanta felicitate, cum tanta non peccandi facilitate: Isti autem, sæviente Mundo ne starent, steterunt in Fide.

Quo loco S. *Thomas* clarissime explicat discrimen, quod S. *Augustinus* statuit inter utrumque statum hominis, innocentis & lapsi, & in hoc maxime sistit, quod Gratia per se efficax, quæ collata est Adamo innocenti, præsupponebat Adamum sanum, nullis difficultatibus præpeditum ad bene operandum, & Deo per justitiam originalem perfecte subjectum; ita ut voluntatem Adami innocentis, qui per Gratiam sufficientem habebat completissimam & expeditissimam potestatem bene agendi, applicaret ad opus Gratia per se efficax; sed nullam infirmitatem sanaret, nullam pravæ cupiditatis impulsionem vinceret in Adamo, cui, in statu innocentiæ constituto, nulla prosus inerat vis concupiscentiæ superanda; At, Gratia per se efficax, quæ nunc datur homini lapso, non solum ejus voluntatem applicat ad opus, sed etiam ejus infirmitate sanat, efficitque ut pravas cupiditatis motiones vincat, & indeliberatis concupiscentiæ erumpentis motibus obsistat. Quo fit, ut Gratia per se efficax, quæ est necessaria in statu naturæ lapsæ, sæpius a S. *Augustino* appelletur *Gratia Salvatoris*; *Gratia Medicinalis*; eamque Adamo in statu naturæ innocentis fuisse necessariam jure ac merito inficiatur S. *Augustinus*, & cum ipso tota Schola Thomistica. Cæterum, non negat S *Augustinus* (interprete S. *Thoma*) Adamum, in statu naturæ innocentis constitutum, indiguisse Divina motione, quæ ipsum prævie & physice moveret & applicaret ad operandum, quia ista generalis motio in omni statu, etiam perfectissimo, necessaria fuit ex essentiali subordinatione & intima dependentia, quam habet omnis causa secunda ut moveatur a Deo, qui est prima, universalis, & effectrix rerum omnium causa, sicut ostendi in secunda (quam ad te scripsi) Epistola, idque dilucide docet S. *Thomas*, præsertim 1. 2. Quæst. 109. Art. 1. ad 9. ubi ait, hominem in statu naturæ corruptæ indigere auxilio Divino duplici ratione: Primo ratione generali, quia nulla creatura operatur sine motione Divina, & secundo ratione speciali, quia est innatura corrupta.

Fallitur itaque primo *Jansenius*, dum asserit, discrimen illud, quod S. *Augustinus* statuit esse inter adjutorium Gratiæ naturæ lapsæ, & adjutorium Gratiæ naturæ innocentis, sanæ & integræ, in eo unice reponi, quod Gratia, quæ Adamo in statu innocentiæ erat necessaria ad bene agendum & perseverandum in accepta justitia, fuerit tantum adjutorium *sine quo non*, seu (juxta sensum *Jansenii*) Gratia sufficiens, versatilis, & subdita libero Adami innocentis arbitrio: E contra vero homo in statu naturæ lapsæ opus habeat adjutorio *quo*, seu Gratia per se efficaci, per quam non tantum possit bene agere & perseverare, sed etiam per quam reipsa agat & perseveret.

Secundò, fallitur *Jansenius*, dum affirmat, facta hypothesi, quod Adamus in statu naturæ innocentis eguerit Gratia per se efficaci, quæ illum prævié & physicé præmoveret ad bene agendum & perseverandum, ruere funditus discrimen, quod S. *Augustinus* statuit esse inter Gratiam naturæ lapsæ & innocentis, quia (inquit *Jansenius*) facta illa hypothesi, par & æqualis omnino fuisset in utroque statu Gratiæ per se efficacis, seu physicæ Præmotionis, necessitas; in hoc, inquam, turpiter hallucinatur *Jansenius*, quia licet Thomistæ doceant, hominem Innocentem & hominem lapsum, propter subordinationem & dependentiam, quam habent a Deo, tanquam a causa prima, indigere in utroque statu Gratia per se efficaci, seu Præmotione physica, sive ad agendum, sive ad perseverandum in bono; hoc tamen amplum discrimen admittunt Thomistæ inter Gratiam per se efficacem Adamo in statu naturæ innocentis necessariam, & Gratiam, qua opus habet homo in statu naturæ lapsæ, quod Gratia per se efficax, quæ Adamo innocenti erat necessa-

cessaria, suam quidem accipiebat efficaciam ab omnipotentia Dei, a supremo ejus dominio in Adamum, & ex subordinatione essentiali ac dependentia a Deo, quam habebat Adamus in statu naturæ innocentis, integræ & sanæ constitutus; hæc tamen Gratia per se efficax in hoc felicissimo statu non erat necessaria Adamo innocenti ad vincendos inordinatos concupiscentiæ motus, quorum penitus expers erat, indeque non erat *Gratia Salvatoris*, seu *Gratia medicinalis*, sed erat *Gratia Creatoris*, seu *Gratia sanitatis*: at Gratia per se efficax, qua homo ad bene agendum & perseverandum in bono opus habet in statu naturæ lapsæ, est ei prorsus necessaria non solum (ut docet S. *Thomas*) propter generalem illam rationem, qua homo in statu naturæ lapsæ dependet a Deo, & a supremo ipsius dominio, sicut dependebat in statu naturæ innocentis, sed etiam propter specialem rationem, petitam ex infirmitate hominis lapsi, qui, ut bene agat & perseveret in gratia, opus habet Gratia per se efficaci, quæ sit *medicinalis*, sanetque vulnera, quæ ipsius naturæ inflixit peccatum originale, videlicet ignorantiam in intellectu, malitiam in voluntate, difficultatem operandi bonum in appetitu irascibili, & proclivitatem ad malum in appetitu concupiscibili. Porro, in hac speciali ratione, qua homo lapsus indiget Gratia per se efficaci medicinali, & qua non opus habebat Adamus innocens, cui nulla concupiscentiæ vis erat superanda, totum sistit discrimen, quod S. *Augustinus* statuit inter utrumque statum hominis lapsi & innocentis.

Postremo, graviter hallucinatur *Jansenius*, dum pertendit, S. *Augustinum* existimasse, necessitatem auxilii per se efficacis, quo creata voluntas ad bonum infallibiliter inclinatur, unice repetendam esse ex infirmitate & corruptione naturæ lapsæ, non vero ex necessitate Præmotionis physicæ ad omnem hominis statum dilatandæ; in hoc, inquam, graviter hallucinari *Jansenium*, & ab imo suffodere ac demoliri multa principia doctrinæ S. *Augustini*, qui Gratiæ per se efficacis necessitatem desumit non tantum ex infirmitate naturæ læsæ per culpam originalem, verum etiam ex subordinatione & dependentia cujuslibet creaturæ a Deo, velut a prima causa, primo rerum omnium principio, primoque motore, sat prolixe ostendi in superiori (quam ad te scripsi) Epistola. Quæ doctrinæ S. *Augustini* principia dum *Jansenius* non expendit, Sanctum illum Doctorem secum ipso pugnantem exhibuit. Contra vero Thomistæ, qui principiis doctrinæ S. *Augustini*, juxta germanam S. *Thomæ* interpretationem intellectis, firmiter adhærent, miram ubique principiorum Sancti *Augustini* consonantiam experiuntur, sibique semper constantem illius doctrinæ faciem repræsentant. Sed satis, opinor, dilutum manet primum, quod proposuisti, argumentum.

III. Alterum, quod ex eodem S. *Augustini* textu colligis, argumentum pari facilitate solvitur. Quando enim S *Augustinus* ait, Gratiam, quam Deus dedit Adamo innocenti, permissam fuisse libero ipsius arbitrio: *Tale quippe erat adjutorium, quod desereret* (Adamus in statu innocentiæ) *cum vellet, & in quo permaneret, si vellet, non quo fieret ut vellet*: Per hæc verba innuit duntaxat Sanctus ille Doctor, potuisse potentia consequenti Adamum in statu innocentiæ perseverare per liberum arbitrium, exclusa Gratia per se efficaci medicinali & sanante naturam, sed non exclusa Gratia per se efficaci, quæ sistit in Divina motione, quæ prævie & physice voluntatem Adami innocentis applicabat ad omne opus bonum, & cujus ope ac beneficio ipsum quoque bonum opus, & perseverantia in bono, bonusque Gratiæ usus in primo homine sano & integro præstaretur à Deo.

Non aliam certe fuisse S. *Augustini* mentem, quadruplici momento evinco. Primo, quia Sanctus ille Doctor eosdem usurpat loquendi modos, dum de homine lapso sermonem facit. Docet enim S. *Augustinus* pluribus in locis (quorum unum duntaxat hic, brevitatis ergo, laudabo), hominem in statu naturæ lapsæ per liberum arbitrium bene agere, & in bono perseverare posse; quamvis tamen ne-

nemo prudens inde elicere possit, S. *Augustinum* admisisse in statu naturæ lapsæ Gratiam versatilem, libero subditam arbitrio, & e sola hominis lapsi voluntate pendentem perseverantiam usque in finem.

Ausculta, si placet, quam luculentissime mentem suam super hac re aperiat Aquilinus hic Doctor lib. 1. *Retractationum* cap. 9. ubi pares loquendi formulas, quas, de hominibus in statu naturæ lapsæ loquendo, usurpaverat, exponens monet, id a se, absque Divinæ Gratiæ præjudicio, dictum esse, qua Deus in hominibus operatur, ut velint, ut bene agant, & perseverent in bono: *Quod vero dixi* (hæc sunt Sancti illius Doctoris verba) *Illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos pascit, sed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore visibilium rerum ac temporalium se ad ejus præcepta convertunt; quod omnes possunt, si velint: non existiment novi hæretici Pelagiani, secundum eos esse dictum. Verum est enim omnino, omnes homines hoc posse si velint, sed præparatur voluntas a Domino, & tantum augetur munere charitatis, ut possint.* Quibus verbis palam ostendit, ejusmodi locutiones, quibus interdum usus est, & quibus Pelagiani perperam abutebantur, quod ipse non semel homines in statu naturæ lapsæ bene agere posse dixisset, & mandata servare, *si vellent*, non excludere actionem Dei operantis in homine lapso ipsum velle, nec Pelagianorum causam ullo pacto juvare. Porro, si prędeterminatricem hanc Dei operationem a præsenti naturæ lapsæ statu non excludant istæ loquendi rationes, quas nonnunquam adhibet S. *Augustinus*, nec etiam prædeterminatricem Dei operationem a statu naturæ innocentis excludere censendæ sunt.

Præterea, S. *Augustinus*, dum ait, Adamum innocentem potuisse per liberum arbitrium perseverare in accepta justitia, & a Deo Gratiam acceptsse suo libero arbitrio relictam, pro certo semper supponit necessitatem Gratiæ per se efficacis, seu motionis Divinæ applicantis voluntatem Adami innocentis ad consentiendum, ad volendum, ad agendum, ad perseverandum. Ait enim lib. XI. *De Genesi ad litteram* cap. 4. summus ille Gratiæ Doctor: *In sua potestate habebat* (Adamus) *velle non consentire suadenti; adjuvante tamen illo, qui superbis resistit, humilibus autem dat Gratiam.* Et cap. 106. Enchiridii ad Laurentium: *Etsi peccatum in solo libero arbitrio* (Adami) *erat constitutum, non tamen justitiæ retinendæ sufficiebat liberum arbitrium, nisi participatione immutabilis boni Divinum adjutorium præberetur.* Idem repetit cap. sequenti: *Factus est*, inquit, *homo rectus, ut & manere in ea rectitudine posset, non sine adjutorio Divino.* Denique cap. 8. libri *De novo Cantico* ait S. Augustinus: *Quid possit liberum arbitrium non adjutum, in Adam demonstratum est: ad malum sufficit sibi, ad bonum nonnisi adjuvetur a Deo.* Per adjutorium verò, quo Adami innocentis liberum arbitrium eguisse docet S. *Augustinus*, non esse intelligendum auxilium versatile, sed auxilium per se efficax, seu prædeterminatricem Dei operationem, ostendi in superiori, quam ad te scripsi, Epistola, non tantum ex variis Augustinianæ doctrinæ principiis, verum etiam ex locupletissimis Sanctorum Patrum, qui eidem doctrinæ fuerunt addictissimi, testimoniis, videlicet *Fulgentii*, *Gelasii*, Summi Pontificis, *Bernardi*, & Doctoris Angelici, qui omnes *Augustini* lingua loquuntur.

Tertio, quemadmodum S. *Augustinus* cap. 10. libri *De Correptione & Gratia* ait, Adamum in statu naturæ innocentis potuisse perseverare in accepta justitia *per liberum arbitrium*, ita ibidem asserit, bonos Angelos perstitisse *per liberum arbitrium*; atqui tamen S. *Augustinus* ea loquendi formula non innuit, bonos Angelos perseverasse in accepta justitia per vires liberi arbitrii, sed potius docet, bonos Angelos, malis cadentibus Angelis, AMPLIUS adjutos, idest, auxilio per se efficaci adjutos, perseverasse in bono, sicut in superiori Epistola late commonstravi, idque nunc confirmare non pigebit alio clarissimo S. *Augustini* testimonio, deprom-

prompto ex ipsius Commentario in Psalmum septuagesimum, Conc 2. ubi explanans hæc verba: *Donec annuntiem potentiam tuam & justitiam tuam* &c. ostendit, non tantum homines, sed & Angelos, quidquid boni habent, non Gratiæ versatili, non sui liberi arbitrii viribus, sed Dei omnipotentiæ acceptum referre debere: *Dicam* (inquit Aquilinus ille Doctor) *omni homini nascituro, nihil es per te ... Dicam omni generationi venturæ, nullas vires meas, nullam justitiam meam, sed potentiam tuam & justitiam tuam usque ad altissima, quæ fecisti, magnalia. In altis cœli sunt, in altis Angeli sunt, Sedes, Dominationes, Principatus & Potestates; tibi debent quod sunt, tibi debent quod vivunt. Potentiam tuam, justitiam tuam usquequo? usque in altissima, quæ fecisti magnalia. Ne putes, hominem solum pertinere ad Gratiam Dei. Quid erat Angelus, antequam fieret? Quid est Angelus, si deserat qui creavit? ergo potentiam tuam & justitiam tuam usque in altissima, quæ fecisti, magnalia* &c.

Cæcus profecto sit oportet, qui in his perspicuis S *Augustini* verbis non videt, bonos Angelos perstitisse in bono per liberum quidem arbitrium, sed adjutum Gratia per se efficaci; idemque (juxta genuinam S. *Augustini* mentem) dicendum esse de necessitate Gratiæ se ipsa efficacis, qua Adamus in statu innocentiæ sive ad bene agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia opus omnino habuit; quia de Angelis viatoribus, & de Adamo, in statu innocentiæ constituto, circa necessitatem Gratiæ tum ad agendum, tum ad perseverandum, debet (fatente *Iansenio*) esse par utrobique ratio.

Postremo, si hæc S. *Augustini* verba: *Adamus potuit perseverare per liberum arbitrium: Boni Angeli perstiterunt per liberum arbitrium*; hæc, inquam, & similia S. *Augustini* verba si ad litteram & quam late patent accipias, exclusum senties quodvis auxilium Dei a statu naturæ innocentis; quod cum a S Doctoris mente prorsus abhorreat, consequens & ut prædicta illius verba inter preteris, seu potius sequaris genuinam ejusmodi locutionum interpretationem, quam suppeditat S. *Augustinus* variis in locis, quæ indicavimus, & ex quibus luce meridiana clarius liquet, S. *Augustinum* his loquendi formulis innuere duntaxat voluisse bonos Angelos perstitisse in accepta justitia per liberum arbitrium adjutum Gratia per se efficaci; & quod Adamus itidem potentia consequente perseverare potuisset per liberum arbitrium roboratum Gratia per se efficaci, non quidem medicinali & sanante naturam; sed Gratia per se efficaci, quæ in statu naturæ innocentis nihil aliud erat, quam Prædeterminatrix operatio Dei, quæque tam Adamo innocenti, quam Angelis viatoribus, sive ad bene agendum, sive ad perseverandum, erat prorsus necessaria propter subordinationem & dependentiam, quam Adamus in statu innocentiæ, & Angeli viatores à Deo, supremo rerum conditore, habebant, & propter alia varia momenta, quibus S. *Augustinus*, sicut jam ostendimus, Gratiæ per se efficacis necessitatem ad statum naturæ innocentis declarat; quæ Sancti *Augustini* momenta *Iansenius*, dum Gratiæ per se efficacis necessitatem unice repetit ex infirmate naturæ humanæ per peccatum originale vulneratæ, reddit plane inutilia, immo ea exsufflat, tanquam tela plumbea, bruta fulmina, & exesa rubigine argumenta, accersita ex Aristotelis Philosophia. Sed de tuis duobus prioribus argumentis satis hactenus dictum sit.

IV. Opponis secundo: ut exploratissima reddatur mens Sancti *Augustini*, accurate inspiciendus est scopus; in quem potissimum collimabat S. *Augustinus* eo in libro, quem edidit, *De Correptione & Gratia*; atqui (inquis) præcipuus scopus, in quem eo in libro intendit Sanctus ille Doctor, est, ut ostendat contra Monachos Adrumentinos, jure merito corripi atque increpari posse homines, dum in justitia non perseverant & in peccata prolabuntur. Et quidem, si excusationem inde prætexere voluerint peccatores in statu naturæ lapsæ, quod perseverantiæ donum non acceperint, responsum statim referent, ideo perseveran-

rantiæ donum non accepisse, quod e perditionis massa non fuerint a Deo secreti; At, Adamo in statu naturæ innocentis constituto, minime competit ista responsio. Huic difficultati occurrit S. *Augustinus*, dum auxilium Gratiæ homini innocenti datum secernit ab adjutorio, quod nunc datur homini lapso, prius que relictum affirmat libero hominis arbitrio, qui perseveraret, aut non perseveraret, si vellet. *Non ipsum* (seu Adamum) *Deus esse voluit sine sua Gratia, quam reliquit in ejus libero arbitrio ..... Quod adjutorium si bono ille per liberum arbitrium non deseruisset, semper esset bonus; sed deseruit, & desertus est: Tale quippe erat adjutorium, quod desereret cum vellet, & in quo permaneret si vellet, non quo fieret ut vellet.* Porro (subdis) si Sanctus *Augustinus* existimasset, Præmotionem physicam, seu Gratiam se ipsa efficacem, fuisse necessariam primo homini in statu innocentiæ ad perseverandum, insolutam reliquisset quam sibimet ipsi proposuit quæstionem: *Quid ipse* (Adamus innocens) *non perseverando peccavit, qui perseverantiam non accepit?* Nullam igitur S. *Augustinus* Gratiæ per se efficacis, seu Præmotionis physicæ necessitatem in statu naturæ innocentis admisit.

Hanc tuam objectionem priusquam diluam, præstat ut observes, S. *Augustinum* in lib. *De Correptione & Gratia*, sicut & in aliis suis contra Pelagianos & Semipelagianos Scriptionibus, Polemici Doctoris partes agere, cujus officium est disputationem suam coercere, objectantem adversarium pedetentim sequi, concessis uti, objectis sibi ab adversa parte nodis alios non adjicere nodos, & propositis sibi quæstionibus facere satis, non hac illac divagando, sed quantum sufficere potest ad solvenda interrogantium dubia, reliquis longe missis, quæ minus nunc necessaria videntur.

Hoc in genere disputandi quantum excelluerit S. *Augustinus*, facile sentiet quisquis adhibitam ab eo disceptandi methodum inspexerit. Ille quippe, ut accuratissimus erat pariter ac modestissimus disputator, quæstiones multas discutit, profundioribus aliis quæstionibus non præjudicatis sicut multis patet exemplis, quorum unum potissimum dumtaxat hic referam, quod extat Opusculo *de sex quæstionibus Paganorum* Epistola nunc 102. alias 149 ubi Ethnico *Porphyrio*, quærenti, *cur Christus tam serius non advenisset?* reposuerat S. *Augustinus*: *Tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse qui in eum fuerant credituri.* Hæc, quæ in prædicto Opusculo dixerat S. *Augustinus*, vera esse confirmat cap. 9. lib. *De prædestinatione Sanctorum*; fatetur tamen ibidem, se addere quidem potuisse, idcirco tum credituros fuisse in Christum homines istos, quia credendi affectum eis tum temporis inspirare statuerat Deus; id autem de industria prætermisisse, ne novas disputationi necteret ambages, ratum satis superque fore, si quæcumque dixerat eo loco, dicta esse moneret sine præjudicio aliarum, quas afferre quis posset, ejusdem rei rationum: *Sed quoniam, si ista dicerentur* (idest, si idcirco credituros illos homines in Christum affirmaretur, quia eis tunc credendi affectum inspiraturus erat Deus) *lectorem faceret attentum ad ea requirenda, quæ nunc & admonitione Pelagiani erroris necesse est copiosius & laboriosius disputari; visum mihi est, quod tunc satis erat, breviter esse dicendum excepta, ut dixi, altitudine sapientiæ & scientiæ Dei, sine præjudicio aliarum causarum, de quibus non tunc, sed alias opportunius disputandum putavi.* Ex quibus verbis patet, solemne fuisse S. *Augustino* propositas sibi quæstiones solvere quantum necesse erat, & consulto prætermittere nonnullas difficultates, quibus hujusmodi quæstiones implicari poterant, quæque ad propositarum sibi quæstionum solutionem non pertinebant. Legesis lib. 1. *Retractationum* cap 9. & lib. 2 *De peccatorum Meritis & Remissione* cap. 17. & facile intelliges, hanc methodum cum maxima cautela ventilandi & solvendi propositas quæstiones valde familiarem fuisse Sancto *Augustino*.

M Hac

Hac præmisse observatione, quæ ad assequendam veram S. *Augustini* mentem est plane necessaria; Dico, Sanctum illum Doctorem in hoc libro *De Correptione & Gratia* id tantum probandum suscepisse adversus Monachos Adrumentinos, hominem, qui in statu naturæ lapsæ Gratia per se efficaci, ei ad perseverandum necessaria, destitutus, non perseverat, juste esse corripiendum; cumque Monachi Adrumentini huic difficultati (de qua potissimum illos inter & S. *Augustinum* controvertebatur)aliam incidentem de perseverantia Adami proponerent difficultatem, noluisse Sanctum illum Doctorem hanc novam difficultatem discutere, cujus dilucidatio ad solutionem præcipue quæstionis, de qua tota lis erat ipsum inter & Monachos Adrumentinos, non pertinebat. Præcipua enim quæstio, cui adversus illos Monachos explanandæ ac dirimendæ eo in libro totus incumbebat *Augustinus*, spectabat Gratiam per se efficacem Salvatoris, seu medicinalem, qua ad perseverandum in bono indigent justi in statu naturæ lapsæ; & qua non egebat Adamus in statu naturæ innocentis; ex quo discrimine inter Adamum innocentem & hominem lapsum, sat superque ostendebat Sanctus *Augustinus*, lapsum Adami in exemplum modo trahi non posse, eumque a Monachis Adrumentinis perperam obtrudi, ut inde probarent, justos, qui in præsenti statu naturæ lapsæ e justitia excidunt, & in ea non perseverant, juste corripi non posse. Hoc enim longum latumque discrimen Gratiæ utriusque status existimavit S. *Augustinus* abunde sufficere ad hunc eximendum illis Monachis scrupulum, & ad declinandam hanc novam difficultatem, qua prædicti Monachi præcipuam quæstionem de necessitate Gratiæ per se efficacis in statu naturæ lapsæ ad perseverandum, obscurare ac implicare totis viribus satagebant.

Mirari itaque non subit, si Sanctus *Augustinus* in hoc libro *De Correptione & Gratia* partes agens Disceptatoris Polemici, & nolens geminare difficultates, non expenderit, an Gratia per se efficax, status innocentiæ propria, & alterius conditionis ac sortis a Gratia per se efficaci medicinali, qua indiget homo in statu naturæ lapsæ, fuerit Adamo innocenti ad perseverandum necessaria, & eidem occultis de causis, ad illum statum attinentibus, denegata, atque adeo an Andamus juste corripi potuerit, quod in accepta justitia non perseveraverit? mirari, inquam, non subit, si S. *Augustinus* hanc difficultatem, quæ ad præcipuam quæstionem, sibi a Monachis Adrumentinis propositam, non attinebat, intactam eo loci prætermisserit, nec eam ventilare, aut penitus rimari ac perscrutari noluerit. Cæterum, S. *Augustinus* hancce difficultatem, cujus examine ac discussione supersedendum in libro *De Correptione & Gratia* consultius judicavit, in aliis suis Operibus, quoties opportuna se se dat occasio, expendit ac dirimit; Gratiamque per se se efficacem, seu Prędeterminatricem Dei operationem, Adamo, Angelisque cadentibus ad perseverandum fuisse necessariam, & occultis Divinæ rationibus, in quas inquirere non debemus, eis negatam ostendit, sicut patet ex his, quæ in superiori Epistola laudavi, S. *Augustini* testimoniis, & quæ hic denuo inserere supervacaneum omnino esset.

V. Opponis tertio: Si Adamo in statu innocentiæ ad bene agendum, & perseverandum necessaria fuisset Gratia a se efficax, seu predeterminatrix operatio Dei, lapsus Adami non posset ei vitio verti; quia ei defuisset ex parte Dei aliquid omnino necessarium ad perseverandum, seu auxilium per se efficax; Atqui Adamum sua culpa cecidisse in confesso est apud omnes Catholicos; ergo Adamus in statu innocentiæ opus non habuit auxilio per se efficaci ad perseverandum. Pertendis etiam, nullius plane momenti esse responsionem, quæ adhiberi posset, videlicet auxilium per se efficax ad perseverandum ideo defuisse Adamo, quia ipsemet Adamus, ne ejusmodi auxilium a Deo reciperet, obicem ac impedimentum volens apposuit; hanc (inquam) responsionem tanquam futilem, & statui Adami innocentis minime convenientem, rejicis, quia

obex.

obex, qui receptioni Gratiæ per se efficacis ad perseverandum necessariæ opponitur, nullus alius esse potest, quam peccatum actuale, vel originale; atqui in primo homine, antequam laberetur, nullum præcessit peccatum, subindeque Adamus nullum recipiendæ Gratiæ per se efficaci, ad perseverandum in accepta justitia necessariæ, præbuit impedimentum.

Hanc objectionem (cui præcipue insistis) triplici responsione diluunt nostrates Thomistæ. In primis dicunt, Adamum jure merito culpari debere, quod non perseveraverit, quia licet ei ad actu perseverandum defuerit auxilium per se efficax, quod se tenet ex parte actus secundi; habuit tamen Adamus auxilium sufficiens, in sensu Thomistico intellectum, quod ei conferebat plenissimam & expeditissimam potentiam perseverandi, ita ut illi ex parte potentiæ nihil deesset; quo quidem sufficienti auxilio si Adamus caruisset, omni procul dubio sine sua culpa cecidisset. Id totum hoc familiari illustro exemplo: Lux corporalis necessaria est ex parte actus primi, seu potentiæ ad videndum; unde, si lux desit, quam vis facultas visus sit sana & integra, videre haud possumus, proindeque culpæ nobis non tribuitur, quod, absente luce, non videremus: At, affulgente luce, præsente objecto, & facultate visiva recte disposita, adhuc necesse est ex parte actus secundi, ut oculi aperti sint, & in objectum tendant; quod si de industria, aut ex malitia oculos claudamus, nec eos aperire velimus, jure merito nobis vitio vertitur, quod non videamus.

Ita non absimili ratione primus homo in statu naturæ innocentis instructus erat omni adjutorio, quod ipsi necessarium erat ex parte actus primi, ut videlicet in accepta justitia posset perseverare; ipsi siquidem contulerat Deus auxilium *sine quo*, seu auxilium sufficiens, quo posset perseverare: Gratia autem per se efficax ad perseverandum erat Adamo duntaxat necessaria ex parte actus secundi, & sine ea poterat Adamus bonum agere & in accepta justitia perseverare; atque adeo ei etiam potiori ratione in culpam adscribi debet quod non perseveraverit, quia in hoc felicissimo innocentiæ statu integras vires habebat Adamus, nullamque in se partem sentiebat minus sanam & integram, cujus tentationibus traheretur ad ruinam. At sunt contra in homine lapso graves internæ tentationes, quæ emergunt ex conflictu passionum, & quibus, velit nolit, sæpius exagitatur. In Adamo innocente inclinatum non erat, nec viribus attenuatum liberum arbitrium, sed in homine lapso valde debilitatum est, multisque vulneribus sauciatum. Quod itaque Adamus in tanta felicitate, & tanta non cadendi facilitate ceciderit, jure ac merito culpandus est. Præterea, respondent Thomistæ, tam Adamum in statu innocentiæ, quam Angelos in statu viæ, sua culpa cecidisse, quia prius Deum deseruerunt, quam Deus illos desereret, eisque auxilium per se efficax ad perseverandum denegaret. Docent quippe multi doctissimi Thomistæ cum *Joanne a S. Thoma* Disputatione quinta de Voluntate Dei Art. 6. primam ipsam culpam Adami & Angelorum non tantum comitatam fuisse privationem Gratiæ per se efficacis ad actualem perseverantiam prorsus necessariæ, sed etiam ei prævisse secundum genus causæ materialis, eodem plane ordine, quo corruptio, seu veteris formæ abscessus, antecedit generationem, qua inducitur nova forma in materiam, priori forma vacuam, quia materia duas simul formas substantiales nullo instanti simul jungere potest, quibus perficiatur, & integrum ens componat; atque hanc antecessionem primę culpæ Adami, & Angelorum juxta causæ materialis ordinem, sat esse docent illi Thomistæ, ut illam primam culpam & Adamus, & Angeli viatores libere admiserint, indeque Gratiæ pe se efficaci, quæ ipsis ad actu perseverandum erat omnino necessaria, voluntarium impedimentum apposuisse censeantur, sicut ex omnium Theologorum sententia, dicitur sua culpa justum a Gratia sanctificante excidere, qui eo, quo Gratia sanctificans abscedit, momento, libere

peccat, & tum adest peccatum & inconsideratio, & utrumque liberum est ac voluntarium.

Sic nostra voluntate & culpa, Gratiæ per se efficacis recipiendæ ponimus obicem, qui ejusdem Gratiæ privatione saltem antecessionis ordine prior est, quo mox diximus, corruptionem generationi præviam esse secundum ordinem causæ materialis, licet generatio antecedat in genere causæ formalis & efficientis. Sicut enim nova forma substantialis induci nequit, nisi in materiam aptam & subactam, idest, priore, & quacumque alia forma substantiali vacuam; ita nec Gratia habitualis nec actualis quæcumque inest subjecto deficienti, cujus culpa, cum suas vices prius secundum genus causæ disponentis & materialis obeat, jure ac merito dici potest obex, qui impedit receptionem Gratiæ per se efficacis, & in eo sensu facile tam de Gratia habituali, seu Gratia sanctificante, quam de Gratia actuali, seu per se efficaci, intelligitur commune istud Sanctorum Patrum, præsertim Sancti *Augustini*, & Theologorum Effatum: *Deus neminem deserit nisi prius deseratur*. Deus enim nos deserit, quia prius illum deserimus, & voluntarium ac liberum Divinæ ipsius Gratiæ receptioni apponimus impedimentum Hinc S. *Augustinus* in lib. *De Correptione & Gratia* de primo homine loquens, ait: *Deum deseruit & desertus est ab illo*; & S. *Thomas* 1. Part. Quæst. 95. Art. 4. ad 5. hæc habet: *In tentatione non fuit ei* (seu Adamo) *subventum ne deciperetur, licet tum maxime indigeret, quia jam præcesserat peccatum in animo*. Fateor hanc responsionem non omnibus probari, & in hac re obscutissima necdum factum satis illis esse. Eam tamen perutilem esse judico ad solvendam præsentem difficultatem, quæ multum habet caliginis & salebrarum. Si enim hæc causarum antecessio semel admittatur, & capiatur, omnis evanescet difficultas, saltem quantum pati potest mortalis hæc conditio ad ignorantiam & tenebras damnata.

Denique, respondent Thomistæ, nullam humano studio rationem seu causam investigari aut reddi posse, cur Adamo denegata fuerit Gratia per se efficax, quæ ei ad perseverandum in accepta justitia erat omnino necessaria, sed hanc negationem ad inscrutabilia judicia Dei esse referendam, occulta illa quidem, sed tamen justa. Sane si P. *Daniel*, aliique Theologi Congruistæ (sicut ostendi in quarta, quam ad te scripsi, Epistola) dum quærunt, quorsum ex tam multis hominibus in statu naturæ lapsæ eodem originali peccato infectis, uni potius quam alteri prima Gratia efficax congrua denegetur ad Fidem suscipiendam? tunc, velint nolint, ad inscrutabilia Dei judicia confugiunt; ut quid, amabo, ægre ferent, quod Thomistæ, dum ab ipsis postulatur, cur Adamo in statu innocentiæ, & malis Angelis viatoribus denegatum fuerit donum per se efficax perseverantiæ, quod bonis Angelis concessum est? confugiant in hoc referando mysterio ad inscrutabilia judicia Dei, ad quæ ipsemet S. *Augustinus* confugere compulsus est, cujus doctrinam secuti Thomistæ dicunt, hanc primæ Gratiæ per se efficacis, ad perseverandum Adamo & Angelis necessariæ, denegationem, quovis tandem occulto Dei judicio factam, peccati & lapsus Adami & Angelorum non fuisse causam, sed primam, & unicam illorum peccati & lapsus rationem extitisse propriæ illorum voluntatis malitiam.

Dicunt etiam Thomistæ cum eodem Sancto Doctore, Gratiam per se efficacem Adamo, Angelisque cadentibus ad perseverandum necessariam, occultis Divinæ voluntatis rationibus esse denegatam, tum quia beneficium erat eis prorsus indebitum; tum quia Leges Divinæ Providentiæ postulant, ut Deus creaturam suæ ipsius defectibilitati aliquando permittat; *ut de malis benefacere possit*: tum denique, ut ipsa Gratiæ per se efficacis denegatione, quæ interdum aliquibus subtrahitur, majorem erga alios, quibus eam suppeditare lubet, suam dilectionem Deus ostendat, sicut ait Apostolus *Paulus* cap. 9. Epistolæ ad Romanos: *Sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut ostenderet* di-

divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam.

Addo demum, hanc difficultatem de causa denegationis Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis, Adamo & Angelis ad perseverandum necessariæ, non esse Scholæ Thomisticæ peculiarem, sed Scholæ Molinianæ Theologos Congruistas perinde contingere. Enim vero, in illorum Theologorum sententia erat necessaria Adamo Gratia congrua ad perseverandum in accepta justitia, & tamen Deus Gratiam congruam ad perseverandum necessariam ei denegavit. Vidit Deus, juxta illos Congruistas, circumstantias rerum numero infinitas, in quibus positus Adamus non peccasset, quibus tamen singulis prætermissis, in ea potissimum circumstantiarum serie collocare decrevit Adamum, in qua certo peccaturum illum prænoverat. Quam vero ob causam id præstitit Deus? quare Adamo denegavit Gratiam congruam, eumque constituit in hac ipsa circumstantiarum congerie, ex qua peccandi occasionem sumeret Adamus? operosa profecto quæstio est, quæ Præmotionis physicæ propria non est, sed in omnibus passim Systematis facessit negotium, & solvenda occurrit.

Concludo itaque, Adamum nullam peccati sui rationem prætexere potuisse, neque in Deum revolvi posse ipsius culpam, quia Deus neque positiva & efficiens, neque negativa & deficiens esse potest peccati hominis causa, sicut late commonstravi in quarta, quam ad te scripsi, Epistola: Tum quia etiam Deus dederat Adamo corpus menti plane obediens, dominium in omnes res sensibiles & creatas, intellectum nulli evagationi, nulli incogitantiæ obnoxium, nisi quam imperaret voluntas, illum a passionibus, & ab indeliberatis concupiscentiæ motibus liberum effecerat, & contra omnes Diaboli tentationes, infestasque suasiones abunde muniverat. Sileo cætera bona, quæ Deus, optimus maximus, in Adamum plena manu contulerat, tantas videlicet gratiæ largitates, tam multa dona cælestia, collustrationes animi tam splendidas, amorem Dei tam suavem & potentem, immensam illam pacis, justitiæ, lætitiæ, felicitatis ubertatem, aliaque id genus, quæ evidenter ostendunt; quam graviter deliquerit ingrati animi vitio Adamus, quod Deum tantorum beneficiorum largitorem, vel momento tenus oblivisci potuit.

Suam igitur duntaxat voluntatem, quæ erat causa deficiens, culpare debet Adamus, sibique uni lapsum ac peccatum imputare. Peccavit Adamus, quia peccare voluit, perdidit se ipsum, bonis, quæ acceperat a Deo, male utendo. Poterat quidem Deus, cum sit omnipotens, impedire ne peccaret Adamus, cur ergo non impedierit? penes ipsum est. Tam inscrutabile Mysterium prono capite, ut par est, adorare debemus, & in illud curiosius inquirere certe nostrum non est. Quis enim sensum Dei intellexit, aut quis consiliarius ejus fuit? unum id certissime scimus, Deum ex peccato Adami, sicut ex aliis permissis in rerum natura defectibus & peccatis ejusmodi, occasionem sumpsisse excellentiora illa & plane mirabilia opera faciendi, misericordiam suam amplificandi, divitias Gratiæ suę & infinitum erga homines amorem declarandi, denique palam faciendi bonum ex malo elicere se posse, quamlibet creaturam ex nihilo factam esse, & ad nihilum, seu ad peccatum, ex naturæ suæ conditione tendere, Deumque solum per essentiam sanctum, suisque omnibus numeris esse perfectum.

VI. Opponis quarto: Admissa semel in statu naturæ innocentis Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci, necessario dicendum est, Deum ab æterno quosdam Angelos prædestinasse gratuito ad gloriam, eisque Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem, conferre statuisse, qua illos perseverantes faceret in bono; cæteris vero Angelis Gratiam per se efficacem denegare, eosque a gloria ante ullam prævisionem demeritorum excludere decrevisse. Atqui hanc Prædestinatorum a reprobis discretionem injustam fore, secluso peccato originali, diserte testatur S. *Augustinus*, passimque declarat, ideo

M 3 ali-

aliquos homines in statu naturæ lapsæ eligi à Deo ad gloriam gratuito & fieri vasa misericordiæ, alios vero reprobari, & fieri vasa iræ, quia universa natura humana per peccatum originale vitiata est, & damnationi obnoxia. Cum igitur natura Angelorum viatorum nullo fædata esset peccato originali, Deus, juxta mentem S. *Augustini*, non aliquos Angelos viatores gratuito prædestinavit ad gloriam, sed præsupposita meritorum prævisione; nec etiam Deus Angelos adhuc viatores reprobare, & excludere potuit à gloria, quia reprobatio, juxta doctrinam S. *Augustini*, non fit à Deo nisi post prævisionem peccati originalis, quod contraximus in Adamo, atqui in Angelis viatoribus nullum erat peccatum sive originale, sive actuale, propter quod digni essent, qui reprobarentur, & ab æterna gloria excluderentur, non igitur Deus Angelos viatores reprobavit, denegando eis Præmotionem physicam, eis ad perseverandum necessariam, sed potius mali Angeli auctores fuerunt suæ reprobationis, quippe qui Gratiæ versatili ad bonum & malum, & subditæ eorum libero arbitrio, quam Deus eis dederat, assensum præstare noluerunt, eamque ad malum, seu ad non perseverandum in bono, propria voluntate determinarunt.

Huic objectioni, quæ prima fronte, ut candide fatear, propter quædam S. *Augustini* testimonia, non nihil negotii facessere videtur, occurrunt Thomistæ, duplicemque distinguunt reprobationem, unam nimirum quæ importat duntaxat Dei decretum non largiendi reprobis gloriam, tanquam beneficium eis indebitum, & hanc reprobationem appellant *negativam*: Alteram vero, quæ secum involvit Dei decretum pœnis afficiendi reprobos, & istam reprobationem vocant Thomistæ *positivam*. Quoties autem de reprobatione sermonem instituit S *Augustinus*, de illa tantum agit, quæ pænarum seu suppliciorum inflictionem adjunctam habet. De reprobatione enim sicut de Prædestinatione disputat Sanctus ille Doctor.

Porro, Prædestinationis nomine intelligit beneficiorum seriem, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur, nulla facta distinctione, quam Theologi recentiores admittunt, videlicet Prædestinationis ad gloriam, quam dicunt pendere ex prævisione meritorum, & Prædestinationis ad gratiam, quam profitentur esse pure gratuitam. Nam S. *Augustinus* de rebus, prout sunt, disserit, sicut Polemicum decet Disputatorem, qui subtiliores quæstiones, & distinctiones, recens excogitatas, discutere non debet, id enim officii ad Theologum commentatorem pertinet.

Jam vero, quid nomine reprobationis intelligat S. *Augustinus*, multis in locis aperte ipsemet declarat, sed præsertim cap xi. lib. 4. *De anima & ejus origine*, ubi hęc habet: *Simpliciter teneo ex uno homine omnes homines ire in condemnationem, qui nascuntur ex Adam, nisi ita renascantur in Christo, sicut instituit ut renascantur antequam corpore moriantur, quos prædestinavit ad æternam vitam misericordissimus vitę largitor, qui est illis, quos prædestinavit ad æternam mortem, justissimi supplicii retributor, non solum propter illa, quæ volentes adjiciunt, verum etiam si infantes nihil adjiciant, propter originale peccatum.* Quibus verbis palam indicat S. *Augustinus*, de reprobatione, quę indicit pœnas ac supplicia, se ibi loqui. Porrò reprobationi, prout pœnam ac supplicia involvit; hoc est, *reprobationi positivæ*, pręvium supponi oportere peccatum aliquod, sive originale, sive actuale, extra omnem dubitationis aleam positum est, nec minima Catholicos inter Theologos disceptatio. Reprobationi vero *negativæ*, idest, Dei decreto non largiendi Pręmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem ad perseverandum. & non conferendi gloriam, quia sunt beneficia indebita, an prȩire itidem debeat aliquod peccatum? non certe inquirit, nec ullibi definit Sanctus *Augustinus*.

Sed mens Sancti illius Doctoris evidentius adhuc patescit ex ipsius Epistola 190. ad *Optatum*, ubi sic mentem suam aperit: *Merito*, inquit, *videretur injustum, quod fiunt vasa iræ ad perditionem, si non*

si non esset ipsa universa ex Adami massa damnata. Quod ergo fiunt inde nascendo vasa iræ, pertinet ad debitam vasam. Quod autem fiunt renascendo pæna misericordiæ, pertinet ad indebitam gratiam. Idem ferme asserit Aquilinus ille Doctor in Epist. 186. ad *Paulinum*, ibidemque non obscure innuit, se tantummodo loqui de reprobatione positiva, quam indigitat per *pœnam debitam*, *perditionem*, *vindictam*, *iram*, *supplicia* &c. Quæ voces ad positivam duntaxat reprobationem spectant, non autem ad reprobationem negativam. Vult ergo tantum S. *Augustinus*, Deum fore injustum, si quemquam reprobaret reprobatione positiva absque ullo præcedente peccato, quod sane apud Orthodoxos omnes Theologos tam certum est quam quod maxime. Reprobatio autem Angelorum, qui erant adhuc in via, non fuit reprobatio positiva, quæ videlicet adjunctum haberet Dei decretum plectendi illos æternis pœnis ac suppliciis, sed fuit tantummodo reprobatio negativa, seu non largitio Præmotionis physicæ, seu Gratiæ per se efficacis ad perseverandum, & gloriæ æternæ, quia Gratia per se efficax ad perseverandum, & gloria æterna erant beneficia Angelis indebita, ergo Deus non fuit injustus.

Hæc est, ni fallor, Thomistarum sententia, quæ nullatenus discrepat a doctrina S. *Augustini*, sed potius cum ejus principiis arctissime connectitur. Verum enim vero, si S. *Augustinus* admisisset tantum gratiam versatilem, & ex liberi arbitrii assensu pendulam in Angelis si existimasset, bonorum Angelorum Prædestinationem ad gloriam non fuisse pure gratuitam, sed supposuisse prævisionem meritorum, sicut mordicus pertendit *Jansenius*, necessario dicendum esset, Deum Scientia Media usum esse in Prædestinatione Angelorum. Eliminata siquidem a statu naturæ innocentis Gratia per se efficaci, repudiatisque Divinis decretis a se efficacibus, necessaria Deo erat Scientia Media, cujus lumine ac beneficio futurum bonorum Angelorum assensum futuramque illorum perseverantiam explorare posset. Ast, quo pacto, quæso, probare quis unquam poterit, S. *Augustinum* admisisse in statu naturæ innocenti Scientiam Mediam, cum tamen (sicut ex luculentissimis etiam Molinistarum testimoniis in septima Epistola evici) Scientia Media fuerit penitus ignota S. *Augustino*, novumque sit commentum paucis abhinc annis a *Fonseca*, & *Molina* excogitatum?

Quo pacto etiam *Jansenius*, aliique, qui hac in parte ipsius sententiæ patrocinantur, agnoscere possunt in statu naturæ innocentis Scientiam Mediam, quam tamen ipsimet, sibi parum constantes, fatentur aliunde, & plusquam sexcentis momentis probant, esse e diametro oppositam principiis doctrinæ S. *Augustini*, omnipotentiæ Dei, & supremo, quod in omnem creaturam obtinet, dominio penitus adversam, quam denique ut fictitiam, & ex naturæ suæ intimis principiis metaphysice impossibilem confutant, exsufflant, & exsibilant? Certe, si Scientia Media, sicut fatetur *Jansenius*, est omnipotentiæ Dei contraria, in nullo statu est admittenda, cum in omni statu Deus sit omnipotens. Si Scientia Media ex intimis naturæ principiis est impossibilis, sicut pluribus in locis docet *Jansenius*; ergo in nullo statu recipi debet. Quæ enim ex essentia sua pugnant, nullo in statu nullo in ordine poni, immo nec mente concipi possunt.

VII. Opponis denique bene multa simul conglobata momenta, petita ex libro S. *Augustini de Correptione & Gratia*, quorum mole (ut ais) se gravari diffitebitur nemo, nisi qui aut nimium præoccupatus fuerit animo, aut parum ingenuus & candidus; addisque, te, quo curiosius ejusmodi momenta, abdicatis præjudiciis, omnique seposito partium studio, expendis, eo minus sperare, fore ut Thomistæ circa Gratiam primi hominis & Angelorum possint conciliari cum S. *Augustino*. In primis, sic argumentariis: Merita Adami innocentis Sanctus *Augustinus* vocat *Merita humana*; arqui si merita Adami innocentis profecta fuissent e Præmotione physica, seu ex Gratia per se efficaci dici non deberent *merita humana*, sed

dona Dei, sicut nunc vocantur in statu naturæ lapsæ ; ergo ex S. *Augustino* nulla fuit in statu innocentiæ Gratia per se efficax, sed tantum Gratia versatilis subdita libero Adami arbitrio, sive ad agendum, sive ad perseverandum in bono.

Præterea, S. *Augustinus* (inquis) eodem in capite undecimo libri *De Correptione & Gratia* affirmat, meritorum Adami innocentis & Angelorum viatorum mercedem futuram gloriam æternam, quæ nobis in statu naturæ lapsæ est donum Gratiæ Dei : *Quæ futura erat*, ait Sanctus ille Doctor, *& hominibus, sicut facta est Angelis Sanctis, merces meriti* : *nunc autem*, idest in statu naturæ lapsæ, *perdito bono merito*, *in his, qui liberantur, factum est donum Gratiæ, quæ merces meriti futura erat*. Tertio, S. *Augustinus* cap. 12. lib. *De Correptione & Gratia* ait, Adamum in statu innocentiæ potuisse gloriari de meritis suis, nunc autem in statu naturæ lapsæ hominem in nullo bono opere, quod elicit, posse gloriari Quarto, S *Augustinus* cap. 10. libri *De Correptione & Gratia* ait, *sic Deum ordinasse Angelorum & hominum vitam, ut in ea prius ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium*; *deinde quid posset suæ Gratiæ beneficium, justitiæque judicium*. Porro, si in statu naturæ innocentis Præmotio physica, seu Gratia per se efficax, operata esset in Adamo & in Angelis viatoribus ipsum velle, & agere, non magis eo in statu fuisset ostensum, quid posset liberum arbitrium, ; quam in præsenti statu naturæ lapsæ.

Denique S. *Augustinus* Deum orandi necessitatem, ex qua Sanctus ille Doctor invicte probat, necessariam esse in statu naturæ lapsæ Gratiam per se efficacem, a statu naturæ innocentis procul eliminare videtur lib. 6. Operis imperfecti Num. xv. contra *Julianum* Pelagianum, ubi ait, quod si eamdem in statu naturæ lapsæ obtineremus quam Adamus habuit, non peccandi potestatem, nobis prorsus agendum esset, non vero orandum : *Unde & Apostolus dicit* (sunt verba S. Augustini) *oramus autem ad Dominum, ne quid faciamus mali. Quod si ita esset in potestate, quomodo fuit priusquam esset humana natura vitiata, non utique posceretur orando, sed agendo potius teneretur*. Concludis itaque nullam a S. *Augustino* fuisse in statu naturæ innocentis admissam Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem.

His momentis, quæ e Sancto *Augustino* petita opponis, priusquam singillatim respondeam, percontor a te num prædicta momenta fuerint nota Sanctis *Fulgentio*, *Gelasio*, Summo Pontifici, *Prospero*, *Bernardo*, & *Thomæ Aquinati*, Doctori Angelico ? non inficias ibis, opinor, his Sanctis Doctoribus, inter Sancti *Augustini* Discipulos præcipuis qui ejus mentem, sententias, locutiones ipsas diligentissime imitati atque fidelissime assecuti sunt, prædicta momenta fuisse apprime nota, atque explorata ; cum igitur in superiori Epistola ostenderim, illos Sanctos Doctores de Gratiæ utriusque status disparitate ita ad mentem S. *Augustini* disseruisse, ut sive ad perseverandum in statu innocentiæ, sive ad discretionem Sanctorum Angelorum a malis necessariam esse existimaverint Gratiam per efficacem, sicut nunc docent omnes Thomistæ ; standum igitur est huic genuinæ S. *Augustini* mentis interpretationi, quam tradiderunt Sancti illi Scriptores in doctrina Sancti *Augustini* quem, ceu Magistrum, semper venerati sunt, versatissimi, ejusque acerrimi fuerunt defensores ; nec subinde debemus S. *Augustino* alienum ac peregrinum proprio marte affingere sensum, qui (ut jam commonstravi) funditus convellit ac dissipat potissima principia, quibus S. *Augustinus* innumeris in locis Gratiæ per se efficacis necessitatem adstruit. Hac præmissa responsione, modo singulis momentis peculiarem adhibeo responsionem.

Ad primum dico, merita Adami in statu innocentiæ a S. Augustino appellari *merita humana*, quia propter Præmotionem physicam, seu Gratiam efficacem per se, qua indigebat primus homo in statu innocentiæ, non desiissent opera bona, quæ eo in statu felicissimo exercuisset Adamus, esse humana. Absit enim,

ut

ut quis dicat, Gratiam per se efficacem merito posse obesse, aut meritum Gratiæ. Omnia opera bona, quæ Adamus innocens edidisset, fuissent producta ab ipsius voluntate, determinata per Præmotionem physicam, seu per Gratiam se ipsa efficacem, quo in sensu vere dici potest, merita Adami fuisse simul & merita humana & dona Gratiæ; non secus ac bona opera, quæ elicimus in statu naturæ lapsæ, S. *Augustinus* sæpius vocat *merita nostra*, & *dona Dei*; ita ut (sicut ait idem Doctor) dum Deus munerat *merita nostra* coronet & *dona sua*. Quemadmodum igitur, juxta doctrinam S. *Augustini*, opera bona, quæ elicimus in statu naturæ lapsæ, sunt simul & merita nostra, & dona Dei, quia oriuntur ex voluntate nostra, & ex Gratia per se efficaci; ita, bona opera, quæ in statu naturæ innocentis edidisset Adamus, jure appellari debuissent merita Adami simul & dona Dei, quia, tanquam actus humani prodiissent ex voluntate Adami, & ex Gratia per se efficaci, seu Præmotione physica; ita ut in quolibet hominis statu semper verum sit illud a Thomistis consecratum Sancti *Augustini* effatum: *dum Deus munerat merita hominis, coronat dona sua*.

Quando ergo S *Augustinus* merita Adami innocentis vocat *humana*, seu *actus humanos*; non negat, merita Adami innocentis fuisse gratuita, hoc est, ex Gratia per se efficaci profecta; alioqui omnia ferme doctrinæ suæ principia, quę in superiori Epistola expendimus, sus de que miscuisset, eisque omnem vim ademisset S. *Augustinus*, quod sane de maximo illo Gratiæ doctore vel leviter quidem suspicari summum piaculum est Preterquam quod, S. *Augustinus* cap 106 Enchiridii ad *Laurentium* diserte pronunciat, nullum meritum esse potuisse in statu innocentiæ absque Gratia per se efficaci, sic enim habet: *Sine Gratia nec tunc ullum meritum esse poterat, quia etsi peccatum in solo libero arbitrio erat constitutum, non tamen justitiæ retinendæ sufficiebat liberum arbitrium, nisi participatione immutabilis boni divinum adjutorium præberetur;* quod utique de Gratiæ per se efficacis adjutorio dictum esse a S. *Augustino*, ex eo præsertim constat, quod Sanctus ille Doctor, de illo loquitur adjutorio, quo, ex occulto Dei judicio, destitutus est Adamus, & de quo agit etiam Epist. olim 105. nunc 186. Atqui Divinæ Gratiæ adjutorium, quo Adamus destitutus est, certe non fuit auxilium sufficiens, seu *sine quo* (hoc quippe sufficienti auxilio nunquam caruit Adamus) sed fuit auxilium per se efficax, quo privatus Adamus cecidit, ergo de illo per se efficacis Divinæ Gratię adjutorio loquitur S. *Augustinus*.

Denique dico, S. *Augustinum*, voluisse duntaxat ostendere majoris meriti fore Angelorum, primorumque parentum perseverantiam, quam sit in statu naturæ lapsæ perseverantia justorum; tum quia neque Angeli, neque primi parentes in statu innocentiæ indigebant Gratia per se efficaci *medicinali* ad perseverandum, qua tamen necessario opus habent justi in statu naturæ lapsæ: Tum quia primi Parentes nostri in statu naturæ innocentis, liberi cum essent ab inordinatis & indeliberatis concupiscentiæ motibus, facilius perseverare poterant, quam justi in statu naturæ lapsæ: Tum quia etiam boni quilibet actus in primis parentibus nostris, ex eo, quod acceperant a Deo in suo innocentiæ statu, promanabant, sed non item in statu naturæ lapsæ. Homo siquidem innocens, & justitia originali præditus, dum opera justitiæ exerit, agit secundum naturæ suæ statum, hoc est, agit ut homo, & quidem qualis tunc est, ex sua ipsius origine innocens; quo fit, ut meritum, quod sibi rectis operibus comparat, non incongrue *humanum* vocitetur, tametsi sine Gratia per se efficaci illud non acquirat.

Ast homo lapsus, pro sui status conditione fauciatus morbisque oppressus, dum aliquos actus bonos elicit, supra naturæ suæ conditionem operatur, nec jam agit ut homo, qualis nunc reipsa est, lapsus nimirum, & fauciatus; indeque fit ut meritum, quod homo lapsus his justitiæ, quæ edit, operibus consequitur, non tam *humanum*, quam *divinum* sit; nec tam hominis lapsi dicatur esse,

esse, quam Gratiæ, etsi non possit utriusque non esse; sicut, Exempli gratia, dum Socrus S. *Petri*, a gravi morbo liberata, surrexit è lecto, & Christo ministravit, egit præter id quod erat ex statu infirmitatis, subindeque illius operatio non tam humana fuit, quam divina; quamquam & divinam simul & humanam fuisse nemo inficiari possit.

Eo in sensu intelligendus venit S. *Augustinus*, quando cap. xv. libri *De Prædestinatione Sanctorum*, ait: *Humana hic*, seu in statu naturæ lapsæ, *merita conticescant, quæ perierunt in Adam; & regnet quæ regnat Dei Gratia, per Jesum Christum Dominum nostrum.* His, inquam, verbis non innuere voluit, S. *Augustinus*, hominem, adjutum Gratia per se efficaci, non mereri in statu naturæ lapsæ (absit ut tam gravis error tribuatur S. *Augustino*) sed tantum declarare voluit Sanctus ille Doctor, merita Adami innocentis, adjuti duntaxat Præmotione physica, seu Gratia per se efficaci non medicinali, fuisse, propter rationem mox a me allatam, magis humana, quam sint hominis lapsi & adjuti gratia medicinali, merita, quæ (sicut jam dixi) magis divina sunt, quam humana, nec tam illius sunt, quam Gratiæ per se efficacis medicinalis; quamvis in utroque statu hominis merita sint divina simul & humana, idest tam ex Gratia per se efficaci, quam ex voluntate hominis profecta.

Ad alterum momentum respondeo, S. *Augustinum*, dum asserit, gloriam æternam in Adamo innocenti mercedem meritorum futuram, quæ in nobis in statu naturæ lapsæ est donum gratiæ; adhibita aliqua interpretatione esse intelligendum. Dogma enim Fidei est ab ipso S. *Augustino* perpetuo commendatum, gloriam æternam nobis quoque, in statu naturæ lapsæ constitutis, meritorum pariter esse mercedem. Igitur, quemadmodum S. *Augustinus*, quando affirmat, gloriam æternam esse nunc donum Dei, non idcirco negat, gloriam æternam nobis, qui sumus in statu naturæ lapsæ, fore meritorum mercedem; ita similiter, quando S. *Augustinus* asserit, gloriam æternam futuram esse in statu naturæ innocentis meritorum Adami mercedem, non ideo negat, gloriam æternam futuram in statu innocentiæ gratuitam ac Dei donum. Quid porro causæ sit, cur in statu innocentię, potiusquam in statu naturę lapsę gloriam ętęrnam dicat S. *Augustinus* esse meritorum mercedem? hęc potissimum occurrit hujus rei ratio, quod merita naturę innocentis potiori jure, quam nostra in statu naturę lapsæ merita essent *humana*, eo, quo superius exposui, sensu.

Addo etiam, quod si Sanctus *Augustinus* existimasset, merita Adami innocentis esse purè *humana*, & non dona Dei, subindeque gloriam æternam in statu naturæ innocentis non fore gratuitam, & donum Dei, sed duntaxat puram meritorum Adami mercedem; debuisset etiam S. *Augustinus* asserere, Adamum in statu innocentiæ potuisse justa de causa in suis meritis, quæ fuissent pure *humana*, & non *dona Dei*, gloriari; atqui tantum abest, ut S. *Augustinus* censuerit, Adamum potuisse juste gloriari in meritis suis, ut potius ei ansam omnem in seipso gloriandi, & superba præsumptione spem suam in se collocandi præripiat, & nullam aliam ipsius prævaricationis causam assignet, præter internam Adami superbam elationem, qua de se falso præsumpsit. Sic enim lib. xi. *De Genesi ad litteram* cap. 4. loquitur Sanctus ille Doctor: *Nec arbitrandum est*, inquit, *quod esset hominem*, seu Adamum in statu innocentiæ, *dejecturus iste tentator, nisi præcessisset in anima hominis quędam elatio comprimenda, ut per umiliationem peccati, quam de se falso præsumpserit, disceret. Verissime quippe dictum est: Ante ruinam exaltabitur cor, & ante gloriam humiliatur. Et hujus forte hominis* (seu Adami) *vox est in Psalmo: Ego dixi in abundantia mea, non movebor in æternum. Deinde, jam expertus quid mali habeat superba præsumptio propriæ potestatis, & quid boni adjutorium Gratiæ Dei; Domine inquit, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem; avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.*

Ex

Ex quibus verbis Sancti *Augustini* liquet, prævaricationem Adami in statu naturæ innocentis incepisse ab interna ejus animi electione, per quam Adamus in se ipso præpostere gloriatus est, cum debuisset agnoscere, se nihil habere boni, nisi quod a Deo accepisset, Deoque uni laudem & gloriam esse tribuendam, ut non nisi in Deo liceat cuiquam creaturæ, etiam perfectissimę, & in quocumque ordine aut statu constituitur, gloriari. Hanc veritatem, & ipsi naturæ medullitus impressam, & animis nostris penitius infixam hærere sexcentis in locis docet & inculcat S *Augustinus*. Non igitur Sanctus ille Doctor existimavit, hominem in statu naturæ innocentis (idem de Angelis viatoribus judicium ferendum est) potuisse gloriari in suis meritis, quasi pure humana essent, & non dona Dei, seu Gratiæ per se efficacis; atque expectare debuisse gloriam æternam non tanquam gratuitam, sed ut meritorum suorum mercedem.

Ad tertium momentum patet ex præcedenti solutione responsio. Addam duntaxat, S. *Augustinum*, a te in objectione laudatum, nihil in eo, quod citasti, capite 12. libri *De Correptione & Gratia* habere, quod potuerit homo innocens in suis meritis gloriari: Bene vero, quod nihil sit in homine lapso unde de suis meritis, suaque perseverantia glorietur, utpotè qui ea accipiat a Gratia per se efficaci, quæ efficit in homine lapso & velle & operari. Non clam me est, *Jansenium* ex eo S. *Augustini* loquendi modo collegisse, homini innocenti, præter auxilium Dei versatile, & subditum libero ejus arbitrio, opus non habuisse Gratia per se efficaci, seu prædeterminatrice Dei actione, quæ operaretur in ipsomet Adamo velle & agere, subindeque Adamum innocentem habuisse in suis bonis operibus gloriandi locum. At, cum istud minime collegerit S. *Augustinus*, sed potius pluribus in locis ea doctrinæ suæ ponat principia, quibus non obscure innuit, homini etiam in statu naturæ innocentis nullum gloriandi locum fuisse, nonne consecutionem contrariam doctrinæ *Jansenii* inde inferre licet, nempe, juxta genuinam Sancti *Augustini* mentem, excludendam non esse a statu naturæ innocentis Gratiam per se efficacem, quæ non est *medicinalis*, quæque consistit in Præmotione physica, seu in prædeterminatrice Dei operatione, quæ ipsum velle, ipsamque actionem voluntatis creatæ efficiat; sed tantum ex mente S. *Augustini* arcendam esse a statu innocentiæ Gratiam per se efficacem *medicinalem*, quæ est diversæ plane conditionis ab illa Gratia per se efficaci, seu Præmotione physica, qua Adamus in statu innocentiæ ad volendum & operandum prorsus indigebat? Gratia enim per se efficax *medicinalis*, quæ in statu naturæ lapsæ est necessaria ad sanandam infirmitatem naturę lęsę per primigeniam protoparentis labem, & ad refrenandos ęstuantis concupiscentiæ motus, erat in felicissimo naturæ innocentis statu supervacanea, cum Adamus innocens haberet naturam sanam, integram, & ab inordinatis concupiscentiæ motibus liberam, Deoque per justitiam originalem perfecte subjectam.

Ad quartum momentum dico, Deum in duplici hominis statu, seu naturæ innocentis, & naturæ lapsæ, ostendere voluisse primum quid posset liberum hominis arbitrium in statu naturę innocentis non adjutum Pręmotione physica, seu Gratia per se efficaci; Deinde vero quid valeret in statu naturæ lapsę sua Gratia per se efficax medicinalis ad sanandam, seu reparandam voluntatem hominis, per peccatum Adami lęsam, debilitatam, sauciatam, & ad res creatas inclinatam. Liberum hominis arbitrium in statu naturæ innocentis erat sanum, integrum, ab indeliberatis motibus concupiscentię prorsus immune, & tamen non adjutum Pręmotione physica, seu Gratia per se efficaci cecidit, & in tanta felicitate, tantaque facilitate perseverandi, non perseveravit. Hoc pacto ostendit Deus quid posset liberum hominis arbitrium sanum & viribus robustum in statu innocentię. At postea ostendit Deus quid posset in statu naturę lapsę sua Gra-

Gratia per se efficax medicinalis, quippe quæ licet, supponat liberum hominis arbitrium per culpam Adami imminutum, elevatum, & attenuatum, habet tamen tantam virtutem & efficaciam, ut illud sanet, cupiditatem coerceat, omnem moram & obsistentem difficultatem superet, efficiatque ut homo lapsus bene operetur, & in bono perseveret.

Hanc responsionem esse adamussim doctrinæ S. *Augustini* exactam, colligo ex tribus clarissimis Sancti illius Doctoris testimoniis, quorum primum extat cap. XI. libri *De Correptione & Gratia*, ubi hæc habet: *Liberum arbitrium* (Adami innocentis, de eo enim ibi loquitur) *ad malum sufficit sibi, ad bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono*. Rursus cap. 8. lib. *De novo Cantico* ait: *Quid valeat liberum arbitrium non adjutum, in Adam demonstratum est: ad malum sufficit sibi, ad bonum non, nisi adjuvetur a Deo*. Demum idem Sanctus ille Doctor Sermone olim XI nunc XXVI. de Adamo innocenti sic loquitur: *Regebat eum ipse qui fecerat, voluit deserere eum, a quo factus est; permisit Deus, tanquam dicens: Deserat me, & inveniat se; & miseria sua probet; quia nihil potest sine me. Hoc modo ergo ostendere voluit Deus, quid liberum arbitrium valeat sine Deo*. In quibus locis duo aperte docet S. *Augustinus*, primo ostendit, liberum Adami arbitrium, quantumvis sanum, & tamen sibi relictum, ad malum, hoc est, ad Deum deferendum, & prolabendum in miseriam, sibi, absque Gratiæ beneficio, sufficisse. Secundo ostendit, liberum Adami innocentis arbitrium, etiamsi sanum & integrum, indiguisse ad bene agendum & perseverandum in bono, speciali adjutorio Dei; eoque destitutum Adamum non perseverasse.

Dicas ergo nunc, sodes, quid intelligat S. *Augustinus* per illud Dei adjutorium, quod asserit fuisse necessarium Adamo innocenti ad perseverandum, eoque destitutum Adamum in accepta justitia non perseverasse? Certe non dices, S. *Augustinum* intellexisse *adjutorium sine quo*, seu Gratiam sufficientem; id, inquam, dicere non potes; Tum quia adjutorium illud *sine quo*, seu Gratia sufficiens, dabat duntaxat Adamo innocenti potentiam bene agendi, & perseverandi; sed non actualem operationem, & actualem perseverantiam, ut docet ibidem S. *Augustinus*: Tum quia, juxta eumdem Sanctum Doctorem, Adamus fuit destitutus eo Dei adjutorio, quod erat ei omnino necessarium ad habendam actualem perseverantiam; Atqui adjutorio *sine quo*, seu Gratia sufficienti, ad posse perseverare nunquam Adamus in statu innocentiæ fuit privatus, sed potius hæc Gratia sufficiens semper præsto fuit Adamo innocenti, sicut ibidem asserit S. *Augustinus*; ergo Sanctus ille Doctor per istud Dei adjutorium, quod dicit Adamo innocenti fuisse necessarium, eoque orbatum Adamum non perseverasse, intellexit *adjutorium quo*, seu Gratiam per se efficacem, non quidem *medicinalem* (ea quippe Gratia medicinali non opus habebat Adamus innocens, utpote qui nulla ægritudine laboraret, sed perfecta mentis & corporis sanitate gauderet) sed Gratiam per se efficacem, quæ in statu naturæ innocentis virtutem medicam non habebat, sed tantum sita erat in Præmotione physica, seu in actione Dei prædeterminatrice, & voluntatem Adami applicante ad bene agendum.

Relege, si placet, præcedentem, quam ad te scripsi, Epistolam, & ex testimoniis Sanctorum *Fulgentii*, *Gelasii*, Summi Pontificis, *Bernardi*, & Doctoris nostri Angelici, quæ ibidem laudavi, nullo sane negotio intelliges, Sanctos illos Doctores sic mentem S. *Augustini*, cujus fuerunt fidelissimi Discipuli, esse interpretatos; eosque, principiis Magistri sui indivulse inhærentes, exclusisse quidem a statu naturæ innocentis necessitatem Gratiæ per se efficacis *medicinalis*; in eodem tamen statu sive ad bene agendum, sive ad perseverandum in accepta justitia constanter admisisse Gratiam se ipsa efficacem sitam in Præmotione physica, seu in actione Dei prædeterminatrice, & ap-

& applicante voluntatem Adami innocentis ad omne opus bonum, tam ordinis naturalis, quam ordinis supernaturalis; & beneficio ejusdem Gratiæ per se efficacis bonos Angelos discretos esse à malis, eosque in bono perseverasse, dum alii mala voluntate ceciderunt.

Ad ultimum, quod proposuisti, momentum, petitum ex libro 6. *operis imperfecti S. Augustini* contra *Julianum*, Pelagianum; Respondeo, non absolute orandi necessitatem a statu naturæ innocentis exclusam voluisse *S. Augustinum*, sed tantummodo necessitatem orandi ad vincendas pravas cupiditates, & titillantes tentationes carnis, per quas homo in statu naturæ lapsæ à concupiscentia sua abstrahitur & allicitur, quæ quidem tentationes ex infirmitate & imbecillitate nostra emergunt. Hac autem ex parte, orandi lege certissime Adamus in statu naturæ innocentis non obstringebatur; quippè qui nulla cupiditate, nulla infirmitate laborabat, nec Gratia medicinali egebat, cum naturam sanam haberet, nullo adhuc peccato corruptam. Ex hoc capite Protoparentes nostri in statu naturæ innocentis constituti, non poterant orando dicere. *Et ne nos inferas in tentationem*, quando quidem nulla eo in statu imminebat à cupiditate tentatio.

Hac itaque orandi lege, qua nos in statu naturę lapsæ tenemur, ut à Deo impetremus Gratiam medicinalem, quæ sanat omnes infirmitates nostras, non fuisse obstrictum Adamum in statu innocentiæ, docet *S. Augustinus* non solum eo in loco, quem in objectione laudasti, sed etiam cap. 7. Libri *De Dono Perseverantiæ*, ubi hęc habet: *Si ergo alia documenta non essent, hæc Dominica oratio nobis ad causam Gratiæ, quam defendimus, sola sufficeret; quia nihil relinquit, in quo tamquam in nostro gloriemur, siquidem & ut non discedamus à Deo, non ostendit dandum esse nonnisi à Deo, cum poscendum ostendit a Deo; qui enim non infertur in tentationem, non discedit à Deo. Non est hoc omninò in viribus liberi arbitrii quales nunc sunt; fuerat in homine antequam caderet, quæ tamen libertas voluntatis in illius primæ conditionis præstantia quantum valuerit, apparuit in Angelis qui, Diabolo cum suis cadente, in veritate steterunt; & ad securitatem perpetuam non cadendi, in qua nunc eos esse certissimi sumus, pervenerunt. Post casum autem hominis non nisi ad Gratiam suam voluit Deus pertinere, ut homo accedat ad Deum; neque nisi ad Gratiam suam voluit pertinere ut homo non discedat à Deo*. Quibus verbis *S. Augustinus* à statu naturæ innocentis excludere tantum voluit necessitatem orandi, qua nos in statu naturæ lapsę tenemur, ad impetrandam a Deo Gratiam per se efficacem medicinalem, quæ vincat cupiditatem nostram, & superet internas, quibus vexamur, tentationes carnis.

Cæterum, Sanctus *Augustinus* nunquam à statu naturæ innocentis exclusit necessitatem absolute orandi Deum ad percipienda ab ipso beneficia, præsertim bonum usum Gratiæ, donum perseverantiæ, & speciale ejus præsidium ac tutelam adversus tentationes, ab extrinsecis rebus advenientes; hanc, inquam, necessitatem absolute orandi Deum nunquam *S. Augustinus* a statu naturæ innocentis exclusam voluit, sed potius admisit, sicut patet ex pluribus sententiis, solidisque principiis, quæ ad adstruendam in utroque hominis statu Gratiæ per se efficacis, subindeque orationis necessitatem in multis suis operibus statuit *S. Augustinus*. Has Sancti Doctoris sententias, & inconcussa ipsius doctrinæ principia protuli in superiori Epistola, quibus nunc pauca adjiciam, ut magis ac magis elucescat mens *S. Augustini*. In primis, hoc est irrefragabile *S. Augustini* principium, videlicet, nos orare debere ut a Deo accipiamus id quod non est in nostra potestate, sed id, quod a solo Deo datur, & a nobis non accipimus; Atqui *S. Augustinus* cap. 27. lib. 14. *De Civitate Dei* conceptis verbis asserit, non fuisse in potestate Adami innocentis sine Adjutorio Dei bene vivere, sed tantum in illius potestate fuisse male vivere: *Bene vivere sine adjutorio Dei, etiam in Paradiso non erat in potestate, erat autem in potestate mala vivere*; ergo Adamus, juxta hoc

S. Au-

S. *Augustini* principium, ad impetrandum istud adjutorium, ad bene vivendum, & in justitia perseverandum omnino necessarium, quodque non erat in potestate Adami, idest, quod sibi Adamus dare minime poterat; debebat, in quam, Adamus orare, ut a Deo acciperet istiusmodi adjutorium ad bene vivendum, & perseverandum in justitia prorsus necessarium, quod in sua potestate(ut inquit S. *Augustinus*)non habebat, ideſt,quod nullo pacto sibi dare poterat.

Præterea, S. *Augustinus* millies in suis Operibus inculcat, & magna, & media, & minima bona, in quocumque hominis statu esse a Deo, desiderium etiam boni, bonum velle, & primordia bonæ voluntatis tribui a Deo: *Et quia* (inquit Sanctus ille Doctor cap. 9. lib. 1. Retractationum) *omnia bona, sicut dictum est, & magna, & media & minima ex Deo sunt, sequitur ut ex Deo sit etiam bonus usus liberæ voluntatis, quæ virtus est, & in magnis numeratur bonis*. Rursus cap. 9. lib. 2. ad *Bonifacium* ait Sanctus ille Doctor: *Quapropter multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo; nulla vero facit homo quæ non faciat Deus, ut faciat homo. Proinde cupiditatis* (ideſt desiderium boni) *non homini a Deo esset, si bonum non esset; si autem bonum est, nonnisi ab illo nobis est, qui summe & incommutabiliter bonus est*. Denique, S. *Augustinus* cap 23 Enchiridii ad *Laurentium* tanquam certum ac indubitatum supponit, Deum esse causam, utique effectricem, rerum omnium bonarum, quæ ad nos pertinent: *Nequaquam dubitare debemus* inquit, *rerum, quæ ad nos pertinent, bonarum causam non esse nisi bonitatem Dei*.

Ex quibus S. *Augustini* testimoniis duplex colligo argumentum. Primum istud est: bona voluntas, bonus usus voluntatis, velle bonum, & actuale perseverandi desiderium erant omni procul dubio in Adamo innocente res bonæ, ergo a supremo bono, scilicet Deo, tanquam a causa effectrice, proficiscebantur, quo posito, vera est Thomistarum sententia; aut a summo bono non procedebant, quo admisso, falsa est S. *Augustini* argumentatio.

Alterum argumentum hoc est: Omne bonum, quod a Deo promanat, & ab ipso datur, debet homo in oratione postulare, juxta principia S. *Augustini*; atqui bona voluntas, bonus usus Gratiæ, bonum velle, & actuale desiderium perseverandi erant in statu naturæ innocentis res bonæ, quarum auctor ac largitor erat ipse Deus, quasque Adamus sibi dare non poterat, ut docet S. *Augustinus*; ergo juxta hæc Sancti *Augustini* principia (quæ in ejus libris frequentissime occurrunt) debuit Adamus in statu innocentiæ Deum orare, ut ab ipso obtineret bonam voluntatem, bonum velle, bonum usum Gratiæ, actuale desiderium perseverandi, & actualem perseverantiam, quia omnia illa bona, ut ait Aquilinus ille Doctor, Adamus innocens sibi dare non poterat, sed illa a Deo, prima omnium bonorum causa effectrice, erat accepturus.

His omnibus adde locupletissimum illud S. *Gelasii*, fidelissimi S. *Augustini* doctrinæ assertoris ac vindicis, testimonium, quod ex ejus Epistola ad Episcopos per Picenum constitutos, & ex libello, quem adversus Pelagianos lucubravit idem doctissimus Pontifex, depromptum est, & integrum a me citatum in superiori Epistola; & facile intelliges, Summum illum Pontificem, locis a me laudatis; tria tanquam certissima in doctrina S. *Augustini*, supponere, quæ perperam inficiatur *Jansenius*. Ait enim primo Sanctissimus ille Papa, hominem innocentem & integrum novo eguisse auxilio; ut in ea, quam a Deo acceperat, justitia originali perseveraret. Secundo docet, hominem innocentem & integrum hoc sibi necessarium auxilium summis votis ac precibus postulare debuisse, quod tamen quia ille non petiit, non obtinuit. Denique asserit, hominem in statu innocentiæ eo auxilio sua culpa destitutum, e justitia, in qua a Deo conditus fuerat, excidisse.

Hæc tria, quæ in doctrina S. *Augustini* tanquam certissima adstruit Sanctissimus ille Pontifex, aperte negat *Jansenius*, quicum hactenus disceptationem habui. Negat, inquam, primo *Jansenius*, hominem in statu innocentiæ

con-

constitutum opus habuisse novo ad bene agendum & perseverandum auxilio distincto ab auxilio sufficienti. Secundo negat, debuisse Adamum innocentem orare Deum, ut novum peteret ab ipso sive ad agendum, sive ad perseverandum, auxilium; Denique negat, Adamum fuisse necessario sibi quodam auxilio ad perseverandum in accepta justitia destitutum; & mordicus pertendit, Adamo tam ad agendum, quam ad perseverandum sat fuisse auxilium versatile, vagum, indifferens, subditum ejus libero arbitrio, & quo Adamus numquam destitutus est, sed illud Adamus pro sua congenita libertate efficax ad perseverandum reddere noluit.

Verum, quod satis festivum ac lepidum est; *Jansenius* magno animi æstu contendit, basim, cui tota incumbit S. *Augustini* doctrina, petendam duntaxat esse ex libro *De Correptione & Gratia*, in quo S. *Augustinus* (sicut falso ei affingit ille Scriptor) duplex distinguit adjutorium, unum videlicet, quod erat homini statu naturæ innocentis necessarium sive ad bene agendum, sive ad perseverandum, quodque tantummodo erat versatile, & libero Adami innocentis subditum arbitrio: Alterum, quod nunc in statu naturæ lapsæ est homini ad bene agendum, & perseverandum in bono omnino necessarium, quodque ex natura sua, hoc est, per se & ab intrinseco est efficax. Ad hoc utriusque adjutorii discrimen, & ad hanc lapsum inter & sanum hominem differentiam, tanquam polypus ad saxum, adhæresceit *Jansenius*; & ab hac (ut ait) totius doctrinæ Augustinianæ basi divelli se non posse profitetur.

Sed, præterquam quod multis jam argumentis, necnon egregiis SS Patrum *Fulgentii*, *Gelasii* Summi Pontificis, *Bernardi*, & *Thomæ Aquinatis* testimoniis palam feci, hanc distinctionem, quam *Jansenius* hominem innocentem inter & lapsum constituit, esse pure commentitiam, & a genuina S. *Augustini* doctrina penitus alienam; quis etiam, quæso, tam bonus erit, ut credat, S. *Augustinum*) si reverà, sicut pertendit obstinate *Jansenius*, in hoc duplicis adjutorii discrimine totius doctrinæ suæ basim ac fundamentum posuisset) voluisse data opera in omnibus, quæ contra Pelagianos edidit, Operibus celare, altoque prætermittere silentio istud unicum doctrinæ suæ de Gratia fundamentum; illudque duntaxat propalare, stabilire, atque in medium proferre voluisse in libro *De Correptione & Gratia*, quem S. *Augustinus* sub finem vitæ suæ lucubravit, hoc est, post viginti annos, per quos Aquilinus ille Doctor, teste S. *Prospero*, contra Pelagianos collato pede certavit, ac triumphavit? Quem certe Ecclesiæ triumphum de prostrata Hæresi Pelagiana, S. *Augustini* armis reportatum, reddit omnino vanum *Jansenius*, si verum esset quod dictitat; videlicet totius doctrinæ Augustinianæ basim sitam esse in hoc utriusque hominis status discrimine, seu in illa duplicis adjutorii distinctione, quam in solo libro *De Correptione & Gratia* fuisse a S. *Augustino* datam plenis buccis affirmat *Jansenius*, quamque (si superis placet) totius Augustinianæ doctrinæ basim, clavim, annulum, filum Ariadneum, appellat.

Quis etiam tam bonus, ut sibi persuadeat, S. *Augustinum* voluisse in libro *De Correptione & Gratia*, quem edidit sub finem vitæ suæ, vim omnem adimere quamplurimis doctrinæ suæ principiis, quibus adversus Pelagianos in multis Operibus adstruxit Gratiæ per se efficacis in utroque hominis statu necessitatem; & in eodem libro *De Correptione & Gratia* Sanctum illum Doctorem novum statuisse doctrinæ suæ principium, quod palam aperteque contrarium est aliis doctrinæ suæ principiis, quæ (sicut jam ostendi) in bene multis suis Operibus & toto vitæ decursu contra Pelagianos constantissime propugnavit. Quæ cum ita sint, asserere nullus dubito, *Jansenium* pessime de S. *Augustino* meritum esse; quippe qui nobis S. illum Doctorem exhibet in suæ doctrinæ principiis sibi minime constantem, sed potius secum collidentem ac pugnantem, cum tamen hæc una sit omnium Catholicorum sententia, S. *Augustino* neminem certius, neminem firmius jactis semel, qua-

quacumque de re disputaret, doctrinæ suæ principiis stetisse.

Cæterum, sub finem hujusce Epistolæ te sedulò monitum velim; me, licèt hanc sententiam *Jansenii* de admittenda duntaxat in statu naturæ innocentis Gratia versatili & subdita libero Adami, & Angelorum arbitrio non possim meo approbare calculo, quia principiis Sanctorum *Augustini* & *Thomæ* doctrinę de actione Dei prædeterminatrice, seu de Gratia per se efficaci, in omni hominis statu necessaria, prorsùs opposita est; nolle tamen huic *Jansenii* sententiæ aliquam inurere censuram, tum quia Catholica Ecclesia hanc *Jansenii* sententiam non proscripsit; tum quia etiam plures Theologi, qui vulgò *Augustiniani* vocitantur, eamdem *Jansenii* sententiam salva & inculpata Fide in Scholis Catholicis defensant, quinque tamen famosas *Jansenii* Propositiones, quæ spectant statum naturæ lapsæ, quæque tanquam hæreticæ, fuerunt ab Ecclesia jure optimo confixæ, diris devovent, execrantur, sincerisque animis detestantur.

Quocirca, jure ac merito vapulare debet recens quidam Scriptor, cujus nomini lubens parco, qui, nescio quo spiritu ductus Theologos illos, quos *Augustinianos* vocant, cum *Jansenio*, ejusque Discipulis ab Ecclesia sæpius damnatis, promiscue confundit; non advertens, Catholicos istos Theologos consentire quidem cum *Jansenio*, ejusque Discipulis circa Gratiam primi hominis, & Angelorum viatorum (quam volunt fuisse duntaxat versatilem, & libero Adami innocentis, & Angelorum arbitrio permissam) eos tamen anathema percellere quinque Propositiones, Vaticano protritas fulmine, in quibus reconditur totum Jansenianæ Hæreseos virus; sententiam vero, quam cum *Jansenio* circa Gratiam primi hominis & Angelorum communem habent, isti Theologi, dicti *Augustiniani*, non fuisse hactenus damnatam ab Ecclesia, subindeque nulla censura perstringi debere, tantum abest ut hæresis insimulari possit; quia, ut apposite observat doctissimus noster *Melchior Canus* cap. 7 lib. 12. De Locis Theologicis. *Actus Fidei Catholicæ non est, nisi ut assentiamus Propositioni Catholicæ ab Ecclesia definitæ: quandiu enim res est ambigua, neque Ecclesia alterutram Controversiæ partem præfinivit, neutrius opinionis assensus Fidei Catholicæ Judicium est. Quo ex re intelligitur, non esse hæresim, nisi quis veritati Catholicæ, quam Ecclesia certo præscripsit, refragetur. Adde etiam, quod veritatem Catholicam appellare, quam nec Ecclesia credendam proponit, nec fideles per Fidem infusam credunt, sed unusquisque probabili opinione tenet, videtur à nomine quoque ipso veritatis Catholicæ alienum: Atque opinionem, quæ inficias iret, Divinas Personas relationibus distingui, antequam ab Ecclesia esset definitum, nemo hæresim vocare auderet, nec veritatem Catholicam, quæ adversam sententiam tueretur.* Huc usque *Melchior Canus*, naris emunctæ Theologus, cujus defæcatissimo judicio lubens subscribo.

Vale, amantissime Discipule, & da operam, ut ea, quæ in hacce Epistola ad te scripsi, nunquam e tua memoria excidant, dum interim ipse, utilitati tuæ consulturus, magna cum sollicitudine colligam præcipua documenta, & Historica monumenta, quæ ad confirmandam veritatem doctrinæ Scholæ Thomisticæ cujus vindicias contra ejus adversarios agendi curam in me recepi, plurimum conducent, eaque simul collecta, & juxta ordinem temporum scite disposita, per proximum veredarium, seutabellarium, ad te mittam.

EPI-

EPISTOLA UNDECIMA

HISTORICO-CRITICA.

In qua referuntur præcipua Documenta, & Historica Monumenta, quæ confirmant veritatem Doctrinæ Scholæ Thomisticæ de præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, & oppositæ adversariorum sententiæ patefaciunt falsitatem; Veraque aperitur mens S. Thomæ de Præmotione physica contra P. Danielem.

ETiamsi ad probandam antiquitatem & veritatem Doctrinæ Scholæ Thomisticæ de Præmotione physica seu de Gratia per se efficaci, bene multa suppetant Documenta & Monumenta Historica, ea tamen hic duntaxat referam, quæ vel ad rem nostram magis faciunt, vel difficilius inveniuntur, illaque in tres Classes, majoris claritatis ergo, distribuam. In prima Classe reponam Monumenta Historica, quæ spectant novitatem vel antiquitatem hujus nominis *Physicæ Prædeterminationis*. In altera Classe inseram varia Documenta, queis invicte probatur, Thomistarum sententiam de Præmotione physica ad omnes & singulos actus tam ordinis naturalis, quam ordinis supernaturalis, ad germanam *S. Thomæ*, Doctoris Angelici, mentem esse actam. In postrema Classe Documenta illa Historica collocabo, quibus certissime constabit, Sententiam Thomistarum de Præmotione seu Prædeterminatione physica, fuisse a Summis Pontificibus, etiam post Concilium Tridentinum, approbatam, & tanquam consentaneam maxime principiis doctrinæ. S. *Augustini*, & *Thomæ* declaratam.

CLASSIS PRIMA DOCUMENTORUM,

Seu Historicorum Monumentorum, quæ spectant novitatem, vel antiquitatem istius nominis PHYSICÆ PRÆDETERMINATIONIS, *seu* PRÆMOTIONIS PHYSICÆ.

OMnia Documenta, seu Historica Monumenta, quæ spectant novitatem, vel antiquitatem hujus vocis *Prædeterminationis*, seu *Præmotionis physicæ*, eruditissimus noster *Antoninus Reginaldus*, publicus in Academia Tholosana Theologiæ Professor, & quo, dum viveret, neminem in his Controversiis De Gratia & Divinis auxiliis doctiorem esse plurimi existimarunt, accurate complexus est in Opusculo, quod editum est, & affixum fronti Operis ejusdem Auctoris, cui titulus est: *Mens Concilii Tridentini circa Gratiam efficacem*. Idem doctissimi Patris *Reginaldi* Opusculum *De novitate, vel antiquitate istius vocis Prædeterminationis physicæ* asservatur adhuc manuscriptum hic Romæ in Archivio Reverendissimi Patris Generalis Ord. Præd. Ausculta, quæso, carissime Discipule, clarissimi illius Scriptoris verba, quæ hic fideliter exscribam.

Exorta, inquit, *Calvini* Hæresi, multi Theologi videntes, alios nimium in

contrariam partem inclinare, conati sunt concordiam Divinæ Gratiæ efficacis cum libertate arbitrii conciliare; neque dubitandum, nova nomina ab illis adinventa fuisse, ut tum Gratiæ efficaciam, tum etiam ejusdem cum libero voluntatis usu concordiam explicarent. Exemplo ducti sunt ipsius Ecclesiæ, quæ, ut uno verbo Mysterium conversionis totius substantiæ panis & vini in totam Corporis & Sanguinis Christi substantiam in SS. Eucharistia luculenter exprimeret, nomine *Transubstantiationis* tunc novo, in Concilio Lateranensi sub *Innocentio III.* uti voluit. Itaque circa tempora Sessionis sextæ Sacri Concilii Tridentini, in qua, occasione Calvinianæ Hæresis, de hac controversia concordiæ libertatis cum Gratiæ Divinæ auxiliis actum fuit; sub variis nominibus Gratiæ ac motionis Divinæ efficaciam ab ipsis etiam Patribus, qui tum illi sextæ Sessioni, tum aliis interfuerunt, invenimus expressam, vocaverunt itaque illam

1 *Motionem Divinam nobis ignotam, & non perceptam; qua prius a Deo movemur*. Cornelius Mussus, Episcopus Bitontinus, Ordinis Minorum, qui hanc sextam Tridentini Sessionem in ordinem redegit, lib. 1. *De Divina Historia* cap. 17.

2 *Vocationem efficacem, cui nullus unquam restitit, immo cui non potest resisti* (potentia scilicet conjuncta cum actu) *certitudinem luminis, & adjunctum robur fortitudinis, immo & Prædeterminationem*. Ambrosius Catharinus, Episcopus Minoriensis ex Ordine Prædicatorum, in cap. 8. Epistolæ D. Pauli ad Romanos.

3 *Virtutem & impulsum Spiritus Sancti*. Seripandus, tunc Generalis Ordinis D. Augustini, postea Cardinalis, in cap. 8. Epistolæ ad Romanos.

4 *Applicationem, & virtutem, qua Deus prius, & efficacius operatur, quam causa secunda*. Idem Cornelius Mussus cap. 15. ejusdem libri, & Franciscus Romeus, Generalis Ordinis Prædicatorum, lib. de Libertate Operum, veritate septima

5 *Operationem Dei prius natura efficientem*. Joannes Antonius Delphinus e Casali Majori, Ordinis Minorum Conventualium, Episcopus Trevisanus, sive Torpellanus, l. 4. De libero arbitrio, parag. Opera Dei in tres Classes.

6 *Efficientiam Divinæ voluntatis, quæ natura antecedit efficientiam nostræ voluntatis*. Andreas Vega, Ordinis Minorum. Quæst. XI. De justificatione.

7 *Ignotam Divinæ virtutis applicationem: & voluntatis nostræ mirificam inclinationem, & inflexionem*. Idem lib 6. in Trident. cap. 6.

8 *Concursum Dei natura prærequisitum, sine quo non possumus agere* (potentia cum actu conjuncta) *& quo posito implicat non agere. Præmotionem*. Dominicus Soto, Ordinis Prædicatorum, lib 1. De Natura & Gratia cap. 16. qui liber dicatus est Patribus Tridentinis, qui sextæ & septimæ Sessioni interfuerunt, & a Legatis approbatus.

9 *Motionem instrumentalem, aut quasi instrumentalem*. Alphonsus a Castro, Ord. Minorum, lib. 7. Adversus Hæreses, Verbo Gratia.

10 *Causam efficientem, moventem, impetum*. Melchior Canus, ordinis Prædicatorum, lib 2. De Locis Theologicis cap. 8. & lib. 12. cap. 12.

11 *Firmam, & efficacem vocationem, cui liberum arbitrium non renuat, immo, & firmam, atque immobilem Prædeterminationem*. Alphonsus Salmeron, Societatis Jesu, Disputatione 19. in Epistolam ad Romanos.

Hi omnes interfuerunt sextæ Sessioni Concilii Tridentini.

12 *Tacitum impulsum*. Marcus Hieronymus Vida, in primo Hymno de Deo, & in Hymno de Spiritu Sancto.

13 *Usum causarum secundarum, tanquam instrumentum*. Federicus Nausea, Episcopus Viennensis, Cent. 1 Homilia 72.

14 *Gratiam Prævenientem, qua homo coopera-*

paratur alteri Gratiæ prævenienti, scilicet vocationi. Joannes Gropæus in Enchiridio Coloniensi, Tractatu de Sacramento Pœnitentiæ.

15 *Impulsum*. Stanislaus Hosius, Cardinalis, in Doctrina Fidei cap. 67. & 72.

16 *Applicationem causæ secundæ*. Bernardus Bonjoannes, Episcopus Camerinus, in Compendio Summæ D. Thomæ 1. Part. cap. 106.

17 *Vim, dispositionem, & impressionem, qualitatem, qua Deus nos prius movet*. Jacobus Nanclatus, Episcopus Clodiensis, ex Ordine Prædicatorum, lib. De Origine contingentiæ.

18 *Applicationem, & impressionem Dei, cum qua implicat non agere*. Joannes Antonius Panthura, Episcopus Consentinus, ex Ordine Prædicatorum, Tom. 2. Op. Tractatu 1. cap. 31. & Tractatu 3. cap. 22.

19 *Auxilium speciale præveniens primitate operationis facientis nos facere*. Gaspar Casalius, Episcopus Lactiensis, ex Ordine D. Augustini lib. 1. De quadripartita Justitia cap. 32.

20 *Tactum Dei efficacem quo cor aperit*. Joannes Xuares, ex Ordine D. Augustini, Episcopus Conimbricensis, in caput 1. Marci, & Ludovicus Soto major, Ordinis Predicatorum in cap. 5. Cant.

21 *Concursum Dei prævenientis, & auxilium, quo Deus specialiter adjuvat, movet, inflectit*. Didacus Covarruvias, Episcopus Civitatensis, & postea S. Dominici, in caput Alma Mater, de Sent. Excommunicationis, in 6. p. 1. parag. 4. n. 2 & 3.

22 *Causam primam & efficacem operationem Dei priorem natura*, Petrus Soto, Ordinis Prædicatorum, lib. De Instituti. Sacerdotum, lect. 9.

23 *Auxilium ut Dei inspirationi obediatur: Motionem Dei prævenientem simul tempore*. Ferdinandus Vellotinus, postea Episcopus Lucensis, in Advertentiis ad SS. Patres, ad S. Ambrosium. Q. 21. & ad Tom. 1. Augustini Q. 4 qui etiam approbat dicta Dominici Soto.

24 *Intrinsecum Divinum impulsum efficacem motionem, apertionem cordis priorem, quam nos obtemperemus*. Michael Medina, Ord. Minorum, lib. 1. De recta in Deum Fide, cap. 2. & lib. 2. cap. 1.

25 *Impulsum & efficacem excitationem, qua Deus nos trahit*. Cornelius Jansenius, postea Episcopus Gandavensis, in cap. 21. Proverbiorum, & caput 59. Concordiæ Evangelicæ.

26 *Instinctum, afflatum, energiam operandi*. Joannes Asselius in cap. 8. ad Rom. & in cap 2. ad Philippenses.

27 *Efficacem Dei operationem, & non tantum vocationem, inspirationem, & boni propositi suggestionem, sed impulsum & potentissimam motionem*. Diadacus Payva de Andrade lib. 4. Orthodoxarum Explicationum ex Patribus Societatis Coloniensibus in Censura adversus Joannem Monemyum, fol. 36.

28 *Operationem Dei nostra priorem prioritate naturę*. Crantzius, Ordinis Minorum, lib. 1. Locorum Catholicorum cap. 57.

29 *Efficientiam Divinam, qua Deus operatur nostra*. Arias Montanus in cap. 26. Isaiæ.

30 *Divinam occultam Gratiam, moventem liberum arbitrium: Usum, quo Deus inclinat nos: Auxilium speciale, quo prius movemur*. Taddæus, Perusinus, Ordinis D. Augustini in cap. 2. 10. & 64. Isaiæ.

31 *Impulsum*. Adeodatus Senensis, Ordinis S. Augustini, in Oratione habita in Concilio Tridentino Feria 4. Cinerum.

32 *Motionem instrumentalem* Franciscus Turrianus, Societatis Jesu, lib. 4. pro Epistolis cap. 2.

33 *Intimam virtutem, qua Deus ad motum atque actionem ita impellit, ut præveniat*. Catechismus Romanus, Mandato Concilii Tridentini, jussu Pii V. editus, ab eodem, & a Gregorio XIII. approbatus, receptus in 20. aut 22. Synodis Provincialibus per universum Orbem habitis, & a S. Sede approbatis.

34 Et ipsa Synodus Tridentina eamdem, seu Gratię efficaciam expressit nomi-

N. 2. ne-

ne *Vocationis Dei*. Nomine autem Vocationis quandoque intelligi, juxta modum loquendi Scripturæ Sacræ, veram efficientiam, constat ex illo: *Vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt*.

35 Eamdem efficientiam docuerunt Patres Tridentini. Lippomanus, Episcopus Veronensis, in cap. 1. Genesis. Hieronymus Vvillelmus, Episcopus Argolicensis, Ord. Prædicatorum, lib. De sex diebus conditi Orbis lectione 9. Hieronymus O'easter, Ordinis Prædicatorum ad cap. 30. Isaiæ. Cornelius Alusto lib 2. cit. cap. 10. Cornelius Jansenius in Concordia Evangelica cap. 56. Alphonsus Salmeron Disput. 8. in Epistolas D. Pauli.

36 *Gratiam adjuvantem, prævenientem, qua homines disponuntur ad convertendum se, adjutorium præveniens, sine quo non potest homo agere*(potentia conjuncta cum actu): *Tactum Dei, quo homo aliquid agit: Gratiam prævenientem, qua Deus nos convertit, & convertimur*. Tridentina Synodus Sess. 6. cap. 6. & canone 3.

37 *Virtutem, quæ bona opera antecedit*. Ibidem cap, 16.

38 *Impulsum Spiritus Sancti, animam moventis*. ibidem Sess. 14. cap. 4.

39 Motionem, cui liberum arbitrium motum cooperatur Ib. Sess. 6. can 4

40 Dum hæc aguntur, Molina suam Concordiam meditatur. *Colligitur ex Molina 1. P. Q. 14. Art. 13. Disput. 18. Memb. 2. parag. Authore*.

41 Non audet tamen typis mandare. *Valentinus Herice, Societatis Jesu, 1. P. Disput. 7. cap. 10.*

42 Negat Molina, liberum arbitrium agere; ut prius motum & applicatum a Deo. *Molina in Concordia Disp. 26. parag. Dicendum*.

43 P Prudentius de Monte Major Theoremata actus majoris Salmanticæ, juxta Molinæ placita tuetur; quæ ab Academia censura notantur. Paulus Leonardus, seu P. Scherlogus, Societatis Jesu, De Scientia Media P. 3. num. 35.

44 Conficitur a sex Patribus Societatis Jesu, jussu quartæ Congregationis, & cura Præpositi Generalis liber de ratione studiorum, in quo D. Thomæ opinio, quod causæ secundæ moventur a Deo, ut instrumenta a causa principali, libera relinquitur, *sicut legitur ipso initio*, & pag. 11. ejusdem libri, editi anno 1586.

45 Lessius Lovanii negat Gratiam efficacem, asseritque solum sufficientem, juxta sensum Molinæ. Academia Lovaniensis illius Asserta notat, & mox Duacensis. *Patet ex Censura Academiæ Lovaniensis, & Duacensis*.

46 Res ad Sixtum V. defertur: Tulit Lessius acrem reprehensionem. *Henricus Henriques, Societatis Jesu, lib. De ultimo fine hominis cap. 12. in Com.*

47 Sixtus V. anno 1588. utrique parti silentium indicit. *Imago primi sæculi Societatis Jesu, lib. ultimo*.

48 Molina typis mandat eodem anno Concordiam Ulyssippone, negatque loco cit. num. 42. liberum arbitrium prius a Deo motum, & applicatum esse, quam agat. Patet ex ipsa Editione.

Contendunt Patres Prædicatores, ipsum (seu liberum hominis arbitrium) *prius* a Deo moveri: hinc cæperunt uno verbo dicere, illud *præmoveri*; quo etiam nomine usi fuerunt quidam antiquiores.

Cum viderent Prædicatores, æquivocationes diversas in Disputationibus de hac re, cæperunt varia scribere: Bannes, Ordinis ejusdem, post Censuram adversus Theoremata P. Prudentii de Monte Major, scripserat Commentaria in primam Partem, & mox in Secundam Secundæ, approbata a Didaco Caves, ejusdem Ordinis, Regi Catholico a Sacris Confessionibus, qui & ipse Tridentino Concilio interfuerat; nusquam tamen (quod legerim) usus est nomine *Præmotionis*, vel *Prædeterminationis physicæ*, quamvis in re dicat, auxilium scilicet præveniens determinare voluntatem. Sed post Theses P. Antonii de Padiglia cæperunt communiter uti nomine

Præ-

Præmotionis, *concursus prævii* &c.

Sed Patres Societatis utebantur etiam eisdem nominibus, in explicatione tamen multum discrepabant. Nam cum duplex sit causalitas, altera metaphorica & moralis per modum finis & objecti, altera efficiens vere ac proprie per modum agentis; Patres Societatis, quando dicebant, Deum *præmovere*, intelligebant, ipsum præmovere per modum causalitatis metaphoricæ & moralis; Patres vero Prædicatores intelligebant per modum causalitatis efficientis vere & proprie. Et quia causalitas hæc, ut distinguitur a morali, solet vocari in Scholis Causalitas *physica*, idest, vera, & propria, non metaphorica, realis, non objectiva: ad tollendam omnem æquivocationem, cæperunt uti nomine *Præmotionis physicæ*. Verum, neque per hoc nomen ablata est omnis æquivocatio: Nam Patres Societatis etiam usi sunt eo nomine, & dixerunt, Deum præmovere non solum ex parte objecti, sed etiam ex parte potentiæ, & præmovere physice, & Præmotione physica, intelligentes tamen hoc nomine inspirationem & motionem moralem, quæ, quia in sua entitate est quid morale & physicum, vocata est ab illis Præmotio physica, & dictum est, quod Deus præmovet physice. Et præterea, quia juxta Molinam in Concordia Quæst. 14. Art. 13. disput. 38. illa gratia præveniens, quæ ut prævenit consensum liberi arbitrii, moraliter illud duntaxat excitat, eodem tamen jam consentiente libero arbitrio, & una cum illo est instrumentum Dei, quo scilicet Deus influit vere ac realem supernaturalitatem in actum liberi arbitrii, ut sit qualis ad salutem oportet: idcirco gratiam illam prævenientem dixerunt præmovere, & concurrere physice; præmovere scilicet moraliter, & concurrere physice.

Et cum PP. Prædicatores instarent, quod concursus causæ universalis, & superioris, qualis est Deus, debet esse prior natura concursu causæ inferioris, particularis, & subordinatæ; Patres Societatis ex hac ipsa ratione sumpserunt occasionem stabiliendi suam sententiam, dicentes quod sicut concursus causæ superioris est quidem aliquo modo prior, determinatur tamen a causa secunda, sicut concursus Solis ad productionem plantæ determinatur a planta, terra, & aliis causis inferioribus; ad productionem equi determinatur ab equo generante, & sic de aliis. Ita etiam concursus Dei determinatur ad speciem actus ab ipso libero arbitrio.

Patres Prædicatores instantes ostendebant disparitatem, volentes quod Deus *præmotione* illa sua *physica* determinabat liberum arbitrium, sive movebat ad actum determinatum, ut etiam loquitur S. *Thomas* 1. 2. Quæst. 9. Art. 6. ad 3. Unde tandem ut omnes æquivocationes tollerent, usi sunt hoc nomine *Prædeterminationis physicæ*: quo nomine non solum in sua entitate, verum etiam in modo movendi, qui non est tantum moralis & metaphoricus, sed realis, physicus, & per modum causæ efficientis, qua Deus prius natura movet voluntatem ad actum certum, & determinatum.

Quare, cum ex Mandato Clementis VIII. ad quem jam relatæ fuerant hæ Controversiæ, Inquisitio Hispaniæ præcepisset, ut doctissimi quique suas sententias scriberent de Concordia Molinæ, & de modo loquendi Bannesii ac Zumel (quorum ille erat Ordinis Prædicatorum, iste ex Ordine S. Mariæ de Mercede) & Scripta ad ipsum mitterentur. (*Constant hæc ex Brevi Clementis VIII. promulgato in Hispania, refert Paulus Leonardus, idest, Scherlogus, Societ. Jesu, de Scientia Media 3. P. num. 21.*)

Intimato hoc Summi Pontificis præcepto tum Patribus Societatis, tum Provinciali Provinciæ Hispaniæ, Ordini Prædicatorum (*constant hæc ex Acti Capituli Provincialis, & refert Petrus a S. Joseph in libro gallice scripto: La Theologie du temps, ipso fere initio.*) Iste in Capitulo Provinciali Segobiæ 1595. selegit ex consensu Capituli octo Patres, P. Joannem de la Fuente Magistrum, P. Dominicum Bannem Magistrum, & primarium in Academia Salmanticensi S. Theologiæ Professorem; P. Didacum Janquas Magistrum; P. Petrum

de Herrera Magistrum, & in eadem Academia publicum Theologiæ Professorem; P. Petrum Ledesma Magistrum Cathedraticum Salmanticensem; P. Didacum Alvares Magistrum, & Lectorem Theologiæ in Conventu S. Pauli Vallisoletano; P. Chrystophorum Rodrigues Præsentatum, & Priorem, & P. Diacum Nunno Cabesudo Præsentatum, & Regentem Collegii S. Gregorii Vallisoletani. Horum singuli seorsim composuere proprias elucubrationes, quę cum simul oblatæ fuissent Sacro Tribunali, & prolixiores fuissent inventæ, P. Dominico Bannes cura demandatur easdem, juxta, sensum ab illis octo Patribus communi consensu intentum, redigendi in compendium (*constant hæc ex ipsa Apologia*) quod ille præstitit Composito Scripto, cui præfixus est hic titulus: *Apologia Fratrum Predicatorum in Provincia Hispaniæ S. Theologiæ Professorum, adversus quasdam novas assertiones cujusdam Doctoris, Ludovici Molinæ nuncupati*, &c.

Huic Apologiæ subscripserunt octo illi Patres, illamque cum Libello supplici Sacro Tribunali obtulerunt; & hoc est primum Opus, in quo primum viderim, Patres Prædicatores usos esse nomine illo *Prædeterminationis physicæ*, sub hac conjunctione, idest, conjungendo particulam illam *Physicæ*, cum nomine *Prædeterminationis*: nam quantum ad nomen *Prædetermirationis*, jam vidimus supra, illo usos fuisse Catharinum, & Salmeronem, & ante illos, ipsum Sanctum *Thomam* in 1. ad Annibaldum Distinct. 47 Quæst unica Art. 4. & Quodlibeto 12. Art. 6. & in cap. 5. Dionysii; quin & ante S. *Thomam*, illud idem nomen usurpasse S. Methodium Oratione in Sanctam Martyrem Agatham, juxta translationem Leonis, atque etiam S. Dionysium cap. illo quinto. Et ubicumque in Epistolis D. Pauli habemus nomen Prædestinationis, in Græco habetur προώρισμοι; quod vocabulum de verbo ab verbum redditur latine prædefinitio, & prædeterminatio. Immo nomen ipsum *Prædeterminationis physicæ* confessi sunt publice Patres Societatis recte inventum, si aliunde de re ipsa per hoc nomen significata constaret: Confessi, inquam, id sunt in Congregatione, sive Disputatione secunda, tertia, & quarta sub Paulo V. Rem autem esse antiquam satis constat, quia Patres Prædicatores nomine *Prædeterminationis physicæ* intelligunt motionem Dei, qua Deus in tempore exequitur quod ab æterno decrevit & prædefinivit.

Cum igitur Sanctus *Thomas*, & SS. Patres dicant, Deum Decreto suo omnia etiam opera libera ab æterno definiisse, & prædestinasse; sane executio, sive motio executiva illius voluntatis congrue vocari poterit prædefinitio, prædestinatio & *Prędeterminatio* executiva: Et cum voluntas Divina causet omne ens, non solum moraliter, sed etiam physice; & hoc quod est causas secundas agere, sit quoddam ens, profecto poterit hæc prædeterminatio vocari *physica*, Addendum, quod antiqui verbis æquivalentibus utebantur. Cajetanus dicebat esse inevitabile quod Deus vult (1. P. Quæst. 14. Art. 13.) *Thomas Braduardinus*. Ordinis Prædicatorum, Archiepiscopus Cantuariensis, non utitur nomine Prædeterminationis, sedpræefficientiæ lib. 3. *De Causa Dei* & ipse S. *Augustinus* lib. *De Correptione & Gratia* cap. 12. & 14. dicit, quod voluntas humana, Divina Gratia *insuperabiliter & indeclinabiliter agit*, & quod Deus inclinet corda humana *omnipotentissima potestate*, quo vult, quando vult, ubi vult, & quod humanæ voluntates ei non possunt resistere (potentia conjuncta cum actu) sane si nomen attendamus, aliquid majus videtur, agi hominem *insuperabiliter*, *& indeclinabiliter*, & inclinari *omnipotentissima potestate*, quam prædeterminari physice

Denique, sicut Adversarii non negant, se adinvenisse nomen Scientiæ Mediæ (de qua sub hoc nomine nullum verbum est in Antiquis) immo & rem ipsam, si credamus Molinæ in Concordia 1. P. Quæst. 14. Art. 13. Disput. 18. memb. 2 parag. Authores; Fonsecæ lib. 6. Metaphysicæ cap. 2. Quæst. 14.; Vasqui 1. P. Quæst. 14 Disp. 67. cap 4. Herico 1. P. Disput. 7 cap. 10. & aliis:

Cur

Cur non liceat nobis ad tuendam antiquam doctrinam uti novo nomine? in quo sane multis eos superamus; nam & res, quam defendimus, antiqua est, clarissime in Sancto *Augustino*, & aliis SS. Patribus tradita: & nomen ipsum etiam aliquatenus, ut constat ex dictis, etiam in hac materia est usurpatum: Illorum vero (seu Molinistarum) & res nova est, ut plurimi ex ipsis jam citati contendunt; & nomen novum, &c.

Habes nunc, clarissime Discipule, breve istud, & simplici stylo scriptum doctissimi nostri *Antonini Reginaldi* Opusculum, quod extat typis editum Tomo 1. eruditissimi nostri *Antonini Massoulie* Operis, cui titulus est: *Sanctus Thomas sui Interpres*, Dissertatione 1. De Divina Motione, Quæst. III. Art. ult. & in Præloquio, quod est in fronte egregii Operis nostri *Antonini Reginaldi*, quod hunc præfert titulum: *De Mente Concilii Tridentini circa Gratiam efficacem* Ex lectione autem istius Opusculi poteris tres præcipue percipere utilitates. Primo quidem in eo invenies omnia ferme, quæ de Thomistarum doctrina de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, nominatim ad te hactenus scripsi, luculentissime confirmari.

Dein, intelliges, Gratiæ, seu Motionis Divinæ, efficaciam a Sanctis Patribus, præsertim *Augustino*, & *Thoma*, ab Episcopis, & Theologis, qui Concilio Tridentino interfuerunt, & ea de re perdoctas lucubrationes ediderunt, his vocibus esse expressam, quæ aperte adstruunt veritatem & antiquitatem doctrinæ Thomistarum de Prædeterminatione physica, seu de Gratia per se efficaci, subindeque parvi facies illum declamandi modum, quo P. *Gabriel Daniel* in sua Epistola nona ad nostrum *Natalem Alexandrum*, tanquam S. *Augustino* & aliis Patribus penitus ignotam traducere conatur doctrinam Thomistarum, quos sic alloquitur: *Durum esset ac prope injurium a vobis exigere, ut ostenderetis in Augustino, & Patribus vestrorum Decretorum Prædeterminantium Systema, quale a vestris Doctoribus proponitur.* Demum, facile confutabis, hanc, quam ibidem Molinianus ille Scriptor novitatis notam inurit doctrinæ Thomistarum de Prædeterminatione physica, seu de Gratia per se efficaci, *quia*, inquit, *hæc vocabula Prædeterminationis physicæ*, & *Gratiæ per se efficacis nova sunt*, & *omnes istæ appellationes in Schola sunt natæ*; hanc, inquam, injuriam facile retundes illo discrimine, quod noster *Antonius Reginaldus* in suo Opusculo assignat doctrinam Thomisticam de Prædeterminatione physica & de Gratia per se efficaci inter & Molinianam doctrinam de Scientia Media, & de Gratia versatili, subdita libero hominis arbitrio. Id autem discriminis in hoc potissimum sistit, quod etiamsi verum esset, hæc vocabula *Prædeterminationis physicæ*, & *Gratiæ per se efficacis* nova esse, & in Scholis nata, rem tamen, per has voces significatam, esse antiquissimam, & e Sacris Litteris, Conciliis, maxime Tridentino, & Sanctis Patribus, præsertim *Augustino* & *Thoma*, haustam ac depromptam invictis argumentis Thomistæ demonstrant, & demonstrare commendabili studio gloriantur, ut disertis verbis declaravit Summus Pontifex *Benedictus* XIII. non solum in Pontificio Diplomate dato, die VI. mensis Novembris anni MDCCXXIV. verum etiam in speciali Constitutione, quam septimo Kalendas mensis Junii anni MDCCXXVII. promulgavit, quamque ipse una cum Sanctissimi illius Pontificis Decreto, sub finem istius Epistolæ exhibebo.

At vero, vocabula Scientiæ Mediæ, & Gratiæ versatilis, non tantum nova sunt, & a *Molina*, vel *Fonseca* (sicut ostendi in septima, quam ad te scripsi, Epistola) recens procusa, sed etiam res ipsa per hæc vocabula significata Sacris Litteris, Decretis Summorum Pontificum, Canonibus Conciliorum, & doctrinę SS. *Augustini*, & *Thomæ*, adversatur; ut nihil impræsentiarum dicam de celeberrimis Congregationibus, habitis coram Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V.* in quibus Scientia Media appensa est in statera, & inventa est minus habens.

Sed, quoniam de *Reginaldo* nostro, & de Opusculo, quod edidit in defensionem istius vocis, *Præmotionis*, seu *Prædeterminationis physicæ*; verba facere cæpimus, non abs re erit, certissima hic citare monumenta, quibus refelli tur fabula, ludis omnibus ac cachinnis digna, quam, occasione publicarum Thesium, quas propugnavit doctissimus noster *Antoninus Reginaldus* in Generalibus Ordinis Comitiis, Valentiæ in Hispania anno 1647 habitis, commenti sunt Moliniani Professores. Ajunt enim, *Thomam Turcum*, Ordinis Prædicatorum Generalem Præpositum, finita externorum disputantium argumentatione, brevem cum *Reginaldo* habuisse velitationem, eumque sic affatum esse; *Fateor, Prædeterminationes physicas esse doctrinam plurium Thomistarum, sed a S. Thoma longe aberrantium: quibus si mihi ostenderis S. Thomam alicubi favere, creabo te Magistrum contra Constitutiones Provinciæ tuæ*, seu Tholosanæ.

Hæc autem fabula indubitatis monumentis falsi convincitur. Primò, quia statim ac fabula hæc in vulgus sparsa est, P. *Antoninus Reginaldus* e re sua duxit totius rei gestæ seriem sincero animo declarare authentico Instrumento Notarii publici, ac Testium fide recognito coram *Joanne Du Four*, Diæcesis Tholosanæ Vicario Generali, sede vacante, anno 1674 in quo Instrumento, tactis Sacrosanctis Evangeliis, & interposito Sacramento, rem longe secus accidisse contestatur, nec *de physicis Prædeterminationibus* in illa velitatione, quam cum Reverendissimo P. *Thoma Turco* habuit, actum esse, sed *de physica verum præsentia in æternitate Divina*.

Secundo, huic publicæ P. *Reginaldi* testificationi robur addit Epistola *Ambrosii Capelli*, Episcopi Antuerpiensis, qui præsens Valentinæ disputationi interfuit. In ea quippe Epistola laudatus hic Episcopus respondens viro clarissimo *Josepho de la Verdure*, in Academia Duacena Regio professori, a quo interrogatus fuerat, an vera essent, quæ *Gabriel Henao*, Societatis Jesu, ejusque exscriptor *Henricus De Cerf*, ejusdem Academiæ Doctor, de Reverendissimo P. *Thoma Turco* retulissent: Fidenter asserit, tanquam testis auritus & oculatus, ad aniles fabulas ablegenda esse quæ duo illi Scriptores affinxerunt Reverendissimo Generali Patri *Turco*, quem physicæ Prædeterminationis acerrimum semper assertorem & propugnatorem fuisse ex eo irrefragabiliter liquere ait, *quod ubi legebat* (Reverendis. P. Generalis Turcus) *libellum eximii D. Sylvii* De motione primi Motoris, *in quo Prædeterminatio Thomistica acerrime defenditur, & propugnatur, non contentus libellum vidisse, nisi & Authorem videret, & cognosceret, me socio & comite, ipse Generalis integri Ordinis, & vir summæ auctoritatis, Duaci præfatum Sylvium in suo Collegio visitaverit, eidem, me præsente, gratulatus, applaudens, immo & gratias agens de illo suo Opusculo, tanquam genuino fœtu Discipuli S. Thomæ, in materia Prædeterminationis Thomisticæ*. Subdit etiam idem Episcopus, sibi innumeris argumentis constare de mente Reverendis. *Turci*, seque de illius, pro Prædeterminatione physica, zelo & ardore, hoc cum certa fiducia affirmare posse, *quod si quem reperisset eidem, contra communem Thomistarum sensum, contradicentem, absolvisset eum ab omni non solum gradu, sed & a docendi munere*, &c.

Tertio, hanc fabulam explodunt alii probatissimæ fidei, & oculati testes, qui Comitiis Generalibus Ordinis nostri Valentiæ celebratis, nostrique *Reginaldi*, Tholosani Professoris, disputationibus interfuerunt; videlicet *Vincentius Baronius* in Epistola ad R. P. *Martinum Harnay*, in Lovaniensi Academia S. Theologiæ Professorem, data die xv. Septembris 1673. & Prior Conventus nostri Valentini, una cum duobus S. Theologiæ Magistris in Epistola, data die xx. Februarii 1674. ubi adversus testes, a *Gabriele Henao* productos, falsi crimen intendunt. Has Epistolas, sicut & alia (quæ mox indicavi (monumenta, ad hoc factum historicum attinentia, legesis apud nostrum *Franciscum*

scum Jassens Elinga, Opusculo, cui titulus *Veritas manifestata* &c. Antuerpiæ typis edito, anno 1675.

Denique, extat Cremonæ in communi FF. Prædicatorum Bibliotheca Manuscriptus Codex foliorum 833. quo Reverendissimi Patris *Thomæ Turci* Prælectiones Theologicæ continentur, manu ejusdem exaratæ. A folio autem 392. ad folium 426. prolixa de *Prædeterminatione physica* tractatio legitur, in qua a doctrina Thomistica de Prædeterminatione physica ne latum quidem unguem desciscere eruditissimum illum virum, sed potius ei semper fuisse addictissimum, omnibus compertum est atque exploratum. Hujus Manuscripti Codicis transumptum, publici Notarii fide recognitum testatur doctissimus noster *Hyacinthus Serry* penes se habere, & aliquot ex eo excerpta fragmenta inseruit suæ *Historiæ Congregationum de Auxiliis*, lib. v. Sect. 111 cap. xi. pag. 782. & 783. quæ (si tibi per otium liceat) lectitare poteris. Similem palinodiam clarissimo viro, omni laude superiori, pietate, eruditione, Religionis zelo commendatissimo affinxerunt Moliniani *Guillelmo Estio*, Universitatis Duacensis Cancellario, qui actutum hanc sibi impactam calumniam confutavit in publica Oratione, quam habuit, & cujus fragmentum hic exhibeo.

FRAGMENTUM ORATIONIS,

Quam die XIX. *mensis Decembris anni* MDCLX. *publice habuit Guillelmus Estius, Universitatis Duacensis Cancellarius, ut a se amoliretur calumniam, quam ei nonnulli impegerant dictitantes illum decantasse palinodiam, atque valere jussa Scholæ Thomisticæ doctrina de Gratia se ipsa efficaci, & de Prædestinatione gratuita ad gloriam ante omnem, sive absolutam, sive conditionatam, meritorum prævisionem, ad Molinistarum castra transfugisse.*

Superioribus diebus allatum est ad me Scriptum quoddam, publice dictatum a Patre Lectore Theologiæ in Aquicinctino Collegio, in quo ille, dum ostendere vult, doctrinam suam, quam prolixe tradit de Gratia & Prædestinatione non esse novam, neque in Lovaniensi Schola Theologica, neque in Duacensi; id inter alia probare nititur ex quibusdam verbis meis, quę a me in hac Duacensi Schola dicta vel dictata fuerunt, cum docerem primum & secundũ Sententiarum, videlicet ante annos quinque vel sex. Cui, ut salva charitate Christiana, quam invicem debemus, respondeam, primum omnium, ne quis ex hujusmodi Scripti lectione suspicetur, me vel affectu quopiam sinistro, vel alia quavis occasione, sententiam de Prædestinatione & Gratia Christi, quam aliquando tenuerim, mutasse in contrariam; plane declaro, me, ex quo tempore in dogmatibus Theologicis aliquid intelligere cæpi, semper ab illis opinionibus, quas Lector se tradidisse profitetur, fuisse alienissimum, semperque existimasse, eas & Sacræ Scripturæ, & doctrinæ SS. Patrum, maxime eorum qui de Gratia Christi contra Pelagianos accuratius scripserunt, ut Augustini, Prosperi, Fulgentii, neutiquam esse consentaneas; adeoque meæ intentionis nusquam fuisse, ut in prælectionibus meis, aut disputationibus aliquid dicerem aut dictarem, ex quo illæ opiniones probari possent; ac multo minus me eas,

vel

vel earum aliquam ex professo de Cathedra docuisse.

Quare, si quid forte esset alicubi in Scriptis ac dictatis meis, ex quo per apparentem ratiocinationem deduci posset aliquid talium opinionum, nullo modo existimare debent studiosi, me propterea tale quid aut sensisse, aut docuisse: nisi putare velimus, omnes Patres, aut Doctores Scholasticos, addoque & in Scripturis Spiritum Sanctum sensisse & docuisse ea omnia, quæ homines diversissima opinantes, pro suis opinionibus, ex illis se credunt deducere; quod quam sit absurdum existimare, nemo est qui non videat. Si quid autem meam de absoluta Dei Prædestinatione, deque efficacia Gratiæ Christi sententiam agnoscere cupit, eum remitto ad ea, quæ de utroque argumento ex professo docui & dictavi super Primum & Secundum Sententiarum. Nam iis locis tam aperte meam sententiam exposui, & quidem cum expressa refutatione dogmatum contrariorum, ut si quis eam requirere dignatus fuerit, facile sit intellecturus, quam ego doctrinam illo tempore tenuerim ac publice de Cathedra tradiderim, nempe consentientem plane cum ea, quam ego ipse hodie teneo, & Facultas hæc Theologica ab initio semper tenuit; longissime vero discrepantem ab ea, quam Lector se tradere profitetur; & idcirco frustra ab eo in meis Scriptis quæri; unde sua confirmet, & Scholam Duacensem in suas partes vel invitam pertrahat.

CLASSIS ALTERA DOCUMENTORUM,

Quibus manifesto ostenditur, pervulgatam Thomistarum doctrinam de Præmotione, seu Prædeterminatione physica, esse exactam ad genuinam Sancti Thomæ Doctoris Angelici, mentem.

IN secunda (si bene memini) quam ad te scripsi, Epistola, probavi, S. *Thomam* pluribus in locis docere, Deum esse primam causam universalem, &, per suum prævium ac physicum influxum, effectricem omnis entis; ex quo solidissimo S. *Thomæ* principio manifesta consecutione deducitur, quod cum determinatio, seu actio voluntatis creatæ habeat rationem entis, necesse est, ut a Deo producatur per prævium & physicum influxum, quem ideo Thomistæ appellant *Præmotionem* seu *Prædeterminationem physicam*: *ipsum enim esse* (inquit S. *Thomas* Art. 7. Quæstionis 3. De Potentia) *est communissimus effectus primus & intimior omnibus aliis effectibus. Et ideo soli Deo competit, secundum virtutem propriam talis effectus*. Ex quo hæc infert Sanctus ille Doctor eodem in Articulo. *Sic ergo Deus est causa actionis cujuslibet, in quantum dat virtutem agendi, & in quantum conservat eam, & in quantum applicat actioni, & in quantum ejus virtute omnis alia virtus agit...* Et paulo superius ait idem Doctor Angelicus: *Tertio modo dicitur una res esse causa actionis alterius in quantum movet eam ad agendum in quo non intelligitur collatio aut conservatio virtutis activæ, sed applicatio virtutis ad actionem; sicut homo est causa incisionis cultelli, ex hoc ipso quod applicat acumen ad incidendum, movendo ipsum. Et quia natura inferior agens non agit nisi mota, & hoc non cessat, quousque perveniatur ad Deum, sequitur de necessitate quod Deus sit causa cujuslibet rei naturalis, ut movens & applicans virtutem ad agendum*.

I. Hæc disertissima S. *Thomæ* verba ex-

expendens P. *Daniel Gabriel*, Societ. Jesu, in Epist. X. ad nostrum *Natale Alexandrum*, fatetur ingenue primo. S. *Thomam* eo loci suam aperuisse mentem, & actionem Dei, de qua ibi agit, non posse esse concursum, qui vocatur a Theologis *simultaneus*, per quem Deus nobiscum eodem temporis momento simul concurrit; *quia*, ait ille Scriptor, *actio Dei, de qua loquitur hic S. Thomas, præcedit actionem causæ creatæ: Se habet, inquit S Thomas, ut prius ad posterius. Quamobrem Theologos, qui, ne deserere S. Thomam videantur, hanc actionem Dei explicant, interpretanturque de simultaneo concursu, vim huic afferre loco patet*. Secundo, fatetur ibidem P. *Daniel*, audiri non debere illos Philosophos, qui dictitant, *explicandum eo loci Sanctum Thomam esse de agendi potentia, quam Deus creatæ causæ largitur, cujus potentiæ ratione fit, ut in earum quoque actionibus ipse quoque agere censeatur, quia, dum agunt, acceptas ab illo vires exercent. Expositio ista* (pergit P. *Daniel*) *ut maxime communis & pervagata, ita minimum veritatis, ut constat, habet. Hanc enim ibidem & recitat & refellit: Distinguitque actionem, qua creatam causam à Deo moveri vult, ab ea facultate & agendi potentia, quam accepit a Deo.*

Id postquàm laudatis clarissimis S. *Thomæ* verbis probavit P. *Daniel*, subdit: *Hæc D. Thomæ verba palam ostendunt, eam motionem, seu Præmotionem, quam propugnat omnino esse diversam ab agendi virtute creatis rebus collata: & aliquid ab eo requiri proximius adhuc, ut Deus actionis cujuslibet causa vere dici possit. Liquet igitur a Divo Thoma hic admitti motionem a concursu, facultate agendi, cæterisque id genus rebus distinctam, qua Deus applicet causam creatam ad agendum; eam denique motionem non esse quidpiam inhærens ac stabile, sed aliquid esse adventitium & transiens, nempe motionem, seu Præmotionem, qua Deus applicet, impellatque causam creatam ad quamlibet actionem, & cujus ea ratio, visque sit, ut propterea Deus ejusmodi actionis causa esse dicatur.*

Hactenus, ut candide dicam, P. *Daniel* in istis duabus verborum S. *Thomæ* explicationibus sincere causam S. *Thomæ*, & Thomistarum egit contra illos Theologos, qui anticipatæ opinionis præjudiciis male affecti, auctoritatem S. *Thomæ* variis modis perperam interpretari, & in alienum prorsus sensum contorquere pro viribus nituntur.

Ast, in tertia verborum S. *Thomæ* explicatione, velut in *tertio signo*, defecit plane, & germana mente S. *Thomæ* longissime abivit P. *Daniel*. Ait quippe, negari non posse, S. *Thomam* admisisse Præmotionem, qua Deus causam secundam liberam prædeterminet ad agendum in genere; sed in hoc vehementer hallucinari Thomistas, quod velint, S. *Thomam* admisisse Præmotionem, qua Deus causam secundam liberam prædeterminet ad hoc vel illud agendum, cum tamen S. *Thomas* doceat *primum* (sunt ipsissima P. *Danielis* verba) *quod Deus causam secundam liberam prædeterminet ad agendum: Deinde, quod eamdem ad agendum prædeterminans in ipsius arbitrio ac potestate relinquit agendi modum & solutam hujus illiusve actionis optionem. An non* (pergit P. Daniel) *ista duo dilucide in eo, quem sum veluti commentatus, loco, & aliis, quos per occasionem hanc laudavi explicantur? At nonne perspicuum itidem est, vos* (idest, Thomistas) *Sancto Doctori, quod ad secundum caput attinet, repugnare, siquidem prædeterminatio vestra determinat voluntatem non solum ad agendum, sed etiam ad talem actionem: Cum ipse contra clamet, ac surdas licet aures verberet. Per Præmotionem, inquit S. Thomas, voluntas non est determinata ad unum: Non est obligata ad alteram partem contradictionis: Quod exeat determinate in hunc, vel illum actum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate: Determinatio actus relinquitur in potestate voluntatis & rationis. Hæc est* (inquit P. Daniel) *vera Præmotionis imago, quam S. Thomas informavit. Hæc est germana S. Thomæ doctrina, ejus verbis nativum ac suum acceptis in sensum exposita, quem vos* (Thomistæ) *præpostere accipien-*

plentes, *& in alienum ejus verba sensum detorquentes*, *laboratis graviter*, *ut hoc levissimè dicam*, *& æstuatis in explicanda libertatis cum prædeterminatione concordia*.

II. In hac nova (ut gloriatur P. *Daniel*) confutanda Præmotionis idea, non est quod hìc diutius immorer; manet enim jam abunde confutata in secunda, quam ad te scripsi Epistola, ubi ostendi, P. *Danielem* in hac inaudita hactenus in Scholis nostris effingenda Præmotionis idea sibi non constare, & a principiis doctrinæ S. *Thomæ* longe lateque discrepare. Verum, quia P. *Daniel* in hac mox a me laudata Epistola x. ad nostrum *Natalem Alexandrum* asserere audet, Thomistas in ea, quam nunc defendunt, *Præmotione physica*, à S. *Thomæ* mente prorsus dissidere; & insuper gloriatur, se accuratius & attentius in hanc Angelicæ doctrinæ partem perpendendam ac suis librandam momentis incubuisse, veramque S. *Thomæ* mentem circa Præmotionem fuisse assecutum, quam omnes ad unum Thomistæ, talpa cæciores, nec assequi, nec intelligere unquam potuerunt; necesse est, ut hanc Moliniani Scriptoris nimiam & omnibus Thomistis injuriam jactantiam hic paulisper retundam. Et primo quidem negari non potest, totam Scholam Thomisticam, cujus tutelæ suam doctrinam concredidit Sanctus *Thomas*, omni ævo invicte propugnasse, Angelicum illum Doctorem admisisse *Præmotionem physicam* non solum ad bene agendum in genere, sicut falso contendit P. *Daniel*; sed etiam ad eliciendam hanc vel illam actionem, seu ad hoc vel tali modo agendum. Hæc fuit perpetua, sibique semper constans Scholæ Thomisticæ traditio, ab ipsis Sancti *Thomæ* temporibus ad hanc usque ætatem nostram jugiter conservata, a qua ne latum quidem unguem desciverunt omnes Scholæ Thomisticæ Theologi, qui S. *Thomam* super hac re sunt interpretati.

Legesis, si placet, egregium Opus, cui titulus est: *D. Thomas sui Interpres*, in quo Cl. Auctor *Antoninus Massaulie* a p. 2. usque ad p. 225. totus in id incumbit, ut ostēdat *Præmotionem physicam*, sive nomen attendas, sive rem, per id nominis significatam spectes, seposita omni obscuritate tradi pluribus in locis à S. *Thoma*, eoque collimare omnia, quæ in doctrina de Gratia, seu de Motione Divina Sanctissimus ille Præceptor jecit principia, eaque toto vitæ suæ decursu constantissime defensavit. Diluit ibidem *Massaulieus* nonnullas argutias, quibus Molinistæ S. *Thomam* conantur obtorto collo in suam trahere sententiam, dum tamen ab ejus doctrinæ principiis divelluntur, aliaque pro arbitrio constituunt, quæ cum S. *Thomæ* doctrinæ principiis aperte colliduntur, nedum cum illis conciliari possunt.

III. Denique, doctissimus ille Scriptor multis argumentis refellit putidissimam illam fabulam, à Molinistis sæpius decantatam, & quam refricat P. *Daniel*, asserens, *Bannesii* doctrinam de *Prædeterminatione physica* fuisse à Schola Thomistica adoptatam, subindeque hanc doctrinam non S. *Thomæ*, sed *Bannesio* acceptam referri debere. Hæc omnia, quæ (ne actum agere videar) hìc lubens prætermitto, ita solide, & accurate loco mox a me laudato pertractavit noster *Antoninus Massaulie*, ut mihi ea de re scribendi amplissimum otium fecerit. Sufficiet abunde si dixerim, Scholam Thomisticam tam curæ ac cordi semper habuisse doctrinam de *Præmotione*, seu *Prædeterminatione physica*, ut paucos, duos videlicet, aut tres, alumnos suos, quos ab hac doctrina recedere nō puduit, impune abire non permiserit, sed illos, tanquam Scholæ, & doctrinæ S. *Thomæ* transfugas, acerbis pœnis affecerit. Nota est omnibus Sententia, quam die 31. mensis Octobris anni 1674. tulit noster M. Generalis *Joannes Thomas De Rocaberti* in librum editum ab uno Professore Ordinis nostri, videlicet *Josepho De Vita*, Siculo Calaxibettensi, cui titulus: *Tomus primus*, *de proprio & per se principio*, *unde proveniat peccatum in actionibus voluntariis* &c. Hujus Sententiæ, quam integram exhibet doctissimus noster *Hyacinthus Serry* lib. v. Sect. 111. cap. xi. *Historiæ Congregationum De Auxiliis*, exordium duntaxat hìc, brevitati consulturus, inseram.

Nos

Nos Fr. Joannes Thomas de Rocaberti, S. Theologiæ Professor, totius Ordinis Prædicatorum Magister Generalis & Servus: Universis Angelici nostri Doctoris fidis ac sinceris Discipulis salutem.

Panormi typis Andreæ Colichia anno 1665. prodiit in lucem, dignior tenebris liber cujusdam ex Ordine nostro Fratris Josephi de Vita, Siculi Calaxibettensis, cui titulus: Tomus primus, de proprio & per se principio, unde proveniat peccatum in actionibus voluntariis &c. *In eo præsumptuosus Author nimiæ singularitatis studio, privatique ingenii abreptus fiducia, de Divina in actus liberos causalitate ac præmotione sic disputat, ut passim introducat propositiones a communi vere Thomisticæ Scholæ doctrina & sensu alienas; quodque intolerabilius est, easdem nititur Angelico Doctori, quem crebrius allegat, palam affingere: quasi mens genuina D. Thomæ hactenus universam illius Scholam, totque præclaros ejusdem Commentatores latuisset a sæculo, donec exurgeret homo obscurus, qui hanc Orbi Litterario aptius declararet* &c.

Haud dissimilem sortem (dum ipse anno 1688. Parisiis in Majori Conventu & Collegio San-Jacobæo, Ordinis Præd. Philosophiæ operam navarem) nactus est quidam Baccalaureus ejusdem Ordinis Theologiæ Professor *Vincentius Rigaltius*, quippe qui cum novitatis plus æquo amans, Theses, pro actu (ut vocant) Sorbonico, contra communem Scholæ Thomisticæ doctrinam de *Præmotione Physica*, ad omnes & singulos actus necessaria, defendendas parasset; jamque, insciis plane ejusdem Collegii Moderatoribus, typis mandari curasset, actutum temeritatis suæ pœnas luit, nec solum ejusmodi Theses publice propugnare unquam potuit, verum etiam a Reverendiss. P. *Antonino Clocbe*, totius Ordinis Præd. Generali Magistro, Licentiæ gradu, quem in Sacra Facultate Parisiensi obtinuerat, exutus est, & coactus ad publicam decantandam palinodiam, cujus authentica Instrumenta extant ad calcem libri, paulo post in lucem editi, cui titulus est: *Le Notaire Apostolique*, Auctore D. *Cheron*, qui tum temporis Illustrissimi Domini *Francisci de Harlay*, Archiepiscopi Parisiensis, erat Minister Officialis.

IV. Sed quid opus est, ut hic varia colligam Monumenta, quibus certissime probatur, omnes Thomistas semper docuisse, sententiam de *Præmotione physica*, sicut nunc docetur in Schola Thomistica, vere esse de mente S. *Thomæ*, & ex ejus doctrinæ principiis immediate haustam; cum id nunquam Adversarii nostri, ante P. *Danielem*, inficias iverint, aut in dubium revocaverint. Extat enim libellus *De ratione studiorum Societatis*, compositus a Patribus Societatis Jesu; extat, inquam libellus ille, non qui circumfertur posteriorum Editionum, in quibus nonnulla fuerunt de industria expuncta ac resecta, sed primæ Editionis Romanæ anni 1586. quem libellum primæ Editionis Romanæ, qui etiamnum in Conventu Tholosano Ordinis nostri asservatur, exhibet noster *Antoninus Massoulie* Quæst. 1. Art. 1. Tom. 1. sui Operis, cui titulus est: *S. Thomas sui interpres*.

Porro, in hoc libello, quem & sæpius se legisse, & præ manibus habuisse testatur idem pius ac eruditus Scriptor, inter Regulas de Opinionum delectu, quæ Theologiæ Professoribus præscribuntur, hæc ordine quinta est: *In Theologia doctrinam S. Thomæ, ut cavetur quarta parte Constitutionum cap. 4. nostri sequantur, paucis exceptis*. Tum quæ sint pauca illa, declaratur hunc in modum: *Nostri itaque non cogantur defendere quæ sequuntur.... Secundas causas esse proprie & univoce instrumenta Dei, Deum in illas primum influere, aut eas movere*. Ex quibus verbis perspicue colligas, tunc primum, ultroque fassos esse Societatis Theologos, universi Ordinis nomine, & auctoritate Præpositi Generalis munitos, Doctoris Angelici eam esse sententiam, quæ præviam motionem, & physicum influxum in causis secundis ad omnes omninò actiones à Deo impressum defendit; subindeque altiorem esse hujus sententiæ originem, quam ut *Bannesio* adscribi possit, sicut nuperrimè suum in animum induxit

xit P. *Daniel*, hæc non minus falso, quam inscite in sua X. Epistola scribens: *Vix anni centum sunt, ex quo Bannis de Prædeterminatione physica doctrinam adoptavit Schola vestra* (Thomistica) *sæculum unum in Theologica re satis nunquam fuit ad inducendam præscriptionem, præsertim si reclamatum semper est*.

V. Hanc male concinnatam P. *Danielis* fabulam falsi convincunt sex doctissimi Societatis Jesu Theologi, videlicet RR. PP. Pater *Joannes Azor*, Hispanus, P. *Gaspar Gonzales*, Lusitanus, P. *Jacobus Tirio*, Gallus, P. *Petrus Busæus*, Austriacus, P. *Antonius Guisanus*, Teutonicus, & P. *Stephanus Tutius*, Italus, qui omnes ex variis diversisque Societatis Provinciis a Præposito Generali ejusdem Societatis Romam anno 1584. accersiti, unanimiter in eumdem scopum collimantes, hunc prædictum libellum ediderunt, qui inscribitur: *Ratio atque Institutio studiorum Societatis Jesu*, & de quo, si plura scire aveas, legesis doctissimi nostri *Thomæ de Lemos* Tom. 2. *Panopliæ Gratiæ*, Tractatus sexti *De Molina & aliorum recentiorum Placitis, & Sententiis* &c. Caput primum, ubi de prædicto libello *De ratione studiorum Societatis Jesu* disserit.

Possem hic facile Discipulis Sancti *Thomæ* clypeum efficere ex viginti ad minus Inclytæ Societatis Jesu Scriptoribus, qui agnoscunt, doctrinam de *Præmotione physica*, sicut nunc defenditur in Schola Thomistica, esse sanam, Orthodoxam, eamque nullo pacto Calvinismi & Jansenismi insimulari debere; vel qui ultro profitentur, originem istius doctrinæ de *Præmotione physica*, quæ in Thomistarum Schola consecrata est, ad S. *Thomam* esse referendam: sed (ne Epistolæ metas excedam) aliquos duntaxat laudabo, vel loca in quibus mentem suam produnt, breviter indicabo.

Et primo quidem inter Theologos Societatis Jesu, qui doctrinam de Præmotione physica sanam, veram, Catholicam, & ab omni censura liberam pronunciant, recensentur. *Pererius* lib. 8. *De Causis* cap. 7. ubi loquens de *Præmotione physica* ait: *Hæc doctrina non est probabilis tantum, sed omnino vera, certa & indubitata, de qua fas non est Christiano Philosopho dubitare*. Claudius Thyphanius in libro *De Priori ac posteriori* pag. 362. ait, doctrinam de Præmotione physica *aptam esse ad ingenerandam & alendam nostram erga Deum reverentiam, & gratitudinem, eaque potentiam Dei, & ejusdem erga nos beneficientiam commendari*. Per scientiam verò Mediam, Prædeterminationi physicę oppositam, ait, *orandi studium imminui, & debitum Dei honoremque erga ipsum gratitudinis sensum facile extingui*. Salmeron Disp. 19. in Epist. ad Rom. loquens de Prædestinatis, ait, illos esse à Deo dilectos *firma sua, & immobili prædeterminatione*. Henricus Henriquez lib. *de ultimo fine hominis* hæc habet: *Prædeterminatio antecedens, quamvis e natura rei non essent necessaria ut fierent singula bona opera, pertinet tamen ad rationem perfectæ providentiæ, qualis est in Deo*. Apologias pro doctrina Thomistarum de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci contra *Bajum*, & *Jansenium*, ejusque Discipulos, adornarunt doctissimi Soc. Jesu Theologi, *Joannes Martinus Ripalda* lib. 2. Operis adversus *Michaelis Baij errores*, Disput. 14. Sect. 5. *Joannes Martinonus*, seu per anagramma purum, *Antonius Moraines*, in suo *Antijansenio*. Duodeviginti discrimina, quæ reperiuntur doctrinam Thomistarum de *Præmotione*, seu *Prædeterminatione physica* inter & doctrinam *Jansenii*, de Gratia per se efficaci necessitante, late prosequitur, & explicat *Franciscus Annatus*. Thomistas, qui Prædeterminationem physicam defendunt, distare toto cælo a *Jansenii* doctrina ostendit *Stephanus Dechamps* lib. 2. *De Hæresi Janseniana* Disputatione 3. cap. 3. & Disput. 6. cap. 9. ubi ait: *Glorientur licet Janseniani, tot se nuperi dogmatis patronos habere, quot physicæ Prædeterminationis defensores extiterunt; vere tamen nihil videor dicturus, nullos huic doctrinæ infensiores reperiri, quam qui, post natam Calvini hære-*

hæresim, *ex S. Dominici Ordine*, *aliisque ejusdem Sacramenti Theologis*, *majoris eruditionis & ingenii laude floruerunt*. Deinde pro hac S. *Thomæ* doctrina laudat hic cultissimus Societatis Jesu Scriptor, *Petrum Ledesmam*, *Bannesium*, *Alvarem*, *Medinam*, plu- resque alios Ordinis S. *Dominici* Theologos, quos ait esse *Prædeterminationis physicæ propugnatores nobilissimos*.

Postremo, inter Theologos Societatis Jesu, qui fatentur, admissam esse a S. *Thoma* Divinam *motionem prævlam*, seu *Præmotionem physicam*, in causis potissimum liberis, censentur *Molina* in *Concordia* Quæst. 14. Art. 13. Disputationis 26. *Suarez* in Metaphysica Disput 22. Sect. 4. *Bellarminus* lib. 4. *De Gratia & libero arbitrio* cap. 16. & Professores Philosophiæ Soc. Jesu Collegii Conimbricensis, qui lib. 2. Physic. cap. 7. Quæst. 13 ultro fatentur, admissam fuisse a S *Thoma* motionem præviam, qua Deus causas secundas ad agendum movet & applicat, eo fere modo, quo artifex instrumentum ad conficiendum opus movet & impellit, citantque S. *Thomam*, in 1. P. Q. 105. & 1. 2. Q. 109. Art. 1. & Quæst. 3. de Potentia Art. 7. ejusque Discipulos *Capreolum* in 2. lib. Sent. Distinct. 1. Quæst. 2. *Ferrariensem* lib. 3. contra Gentes cap. 70.

Præter laudatos illos Patres Societatis Jesu, qui doctrinam de Gratia per se efficaci & physice prædeterminatrice propugnarunt, recenseri merito debet *Ferdinandus de Bastida*, Societatis Jesu insignis Theologus, qui, postquam *Molinæ* doctrinam magno animi æstu Romæ in Congregationibus De Auxiliis Divinis coram Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V.* defendisset, tandem anno 1608. in Hispaniam reversus est, ubi, relicta Jesuitica Professione, munus Cancellarii in Academia Vallisoletana adeptus est, hacque nova dignitate auctus, Gratiam *per se efficacem*, seu *physice prædeterminatricem*, ea animi firmitate suis in Prælectionibus defendit, qua illam oppugnaverat Romæ. Testem nobis locupletissimum profert *Joannes Martinez de Prado* in *Controversiis Metaphysicis* Part. 2. Controversia 12. Art. 2. parag. 3. ubi data opera de illis agens, qui *physicam prædeterminationem* docuere: *Publice*, inquit, *nostram sententiam*, de Prædeterminatione physica, *docuit P. Ferdinandus de Bastida*, *olim Romæ unus ex Scientiæ-Mediæ defensoribus pro Patribus Societatis*; *a quibus postquam abscessit*, *propriam mentem explicuit Abulæ & Vallisoleti*. *Cujus facti testem adhibeo gravissimum*, *omni exceptione majorem*, *nempe Illustrissimum & Reverendissimum D. F. Petrum de Tapia*, *Seguntinum Antistitem*; *qui totum hoc publice testatus est in Tractatu de Gratia*, *quem dictavit publice cum esset Primarius Complutensis*. Idem referunt *Thomas Soveges* in *Elucidatione ad mensem Majum*, Auctor Apologiæ Censur. *Paulus Fasseau* cap. 2. Sect. 6. Compendium Historiæ de Auxiliis, *Seraphinus Piccinardus* Tom. 3. *De Approbatione Doctrinæ S. Thomæ*, & denique *Franciscus Oviedo*, Societatis Jesu, qui Controversia decima Physicorum puncto 3. de hac *Ferdinandi de Bastida* decantata palinodia sic scribit: *Physicam Prædeterminationem Ferdinandus de Bastida Abulæ defendit*, *inter Claustra Dominicanorum*, *in Prælectionibus habitis pro laurea doctorali*. Nec *Francisco Oviedo* refragatur alter ejusdem Societ Jesu Scriptor, & Scientiæ Mediæ acerrimus defensor, *Gabriel Henao*, qui in libro, quem pro hujus Scientiæ Mediæ vindiciis edidit, ait, *Ferdinandum de Bastida* in petitione Canonicatus, vel in Laureæ Doctoralis susceptione, ut demereretur Patrum Prædicatorum gratiam, & aliquam sui ostentationem faceret, doctrinam de Gratia *per se efficaci*, & *physice prædeterminante*, in Dominicano S Thomæ Collegio, aut Universitate, propugnasse. Si de hac *Ferdinandi de Bastida* palinodia plura scire aveas, legesis doctissimum nostrum *Jacobum Hyacinthum Serry*, Doctorem Sacræ Facult. Paris. qui in sua *Historia Congregationum de Auxiliis Divinæ Gratiæ*, quam Antuerpiæ anno MDCCIX. secundis curis adornavit, hanc *Ferdinandi de Bastida* palinodiam in optimo lumine collocavit lib IV. cap. 23. pag. 602 & lib. V. Sect. VII. cap. V. pag. 920.

Sed,

Sed, quorsum hic diutius immoror in recensendis testimoniis doctissimorum Societatis Jesu Theologorum, qui Angelicæ Scholæ doctrinam de *Præmotione physica* sanam & ad genuinam S. *Thomæ* mentem esse exactam constanter professi sunt; cum totam istam controversiam extra omnem dubitationis aleam posuerit R. P. *Josephus Sanfelicius*, Societatis Jesu Theologus, qui hoc labenti anno MDCCXXVIII. Neapoli Opus in lucem emisit, in quo non tantum profert unum supra quadraginta discrimina, quibus Thomistarum doctrina de *Præmotione physica* discrepat a damnata *Jansenii* doctrina de Gratia necessitante; verum etiam idem clarissimus Auctor ultro fatetur, doctrinam Thomisticam de *Præmotione physica* esse menti S. *Thomæ* apprime consentaneam? Sic enim in sua Epistola nuncupatoria Sanctissimum Pontificem *Benedictum XIII.* affatur: *His accedit, quod Opus, a me antea sponte susceptum, ut perficerem, ipse mihi stimulos addidisti Litteris ad Angelici Doctoris Discipulos, atque in Thomistica Schola Magistros nuper datis, quibus non solum eos hortaris, ut Divi Thomæ doctrinam tueri naviter porro pergant: Sed eum etiam maxime ob finem pergant, quod S. Thomæ exploratissimis Sententiis damnati errores disertissime confutantur.* Titulus autem, quem huic suo Operi præfixit laudatus ille Societatis Jesu Theologus, hic est: *Jansenii Doctrina ex Thomisticæ Theologiæ Præceptis atque Institutis damnata. Neapoli* MDCCXXVIII. *Typis Stephani Abbatis, superiorum facultate.*

De his si plura scire desideres, legesis sæpe laudatum nostrum *Antoninum Massaulie*, qui primo Tomo sui Operis, quod inscribitur: S. *Thomas sui Interpres*, Dissert. 1. Quæst. 1. Art. 2. accurate refert disertissima testimonia Societatis Jesu Scriptorum, qui fassi sunt, *Præmotionem physicam*, sicut nunc docetur in Schola Thomistica, vere a Doctore Angelico fuisse admissam, & cum ejusdem doctrinæ principiis ad amussim quadrare.

VI Quæ cum ita sint, quis, amabo, non obstupescat, quod modernus Scriptor P. *Daniel* contra tot luculentissimorum Societatis Jesu testium nubem ausus sit asserere loco mox a me citato, *novam esse doctrinam de Prædeterminatione physica*, quam tota nunc amplectitur Schola Thomistica; *hujus auctorem ac parentem nequaquam D. Thomam, sed Bannem, aut quemlibet alium, eo non antiquiorem, ac nullo modo Thomistam, hoc est, D. Thomæ Discipulum*. Numquid sane Schola Thomistica, non minus injuste, quam atrociter a P. *Daniele* lacessita, potest in ipsum æquissime hæc S. *Bernardi* verba usurpare? *Nonne in se omnium provocat manus, cujus manus contra omnes? Quid ergo tu, quid melius offers? quid subtilius invenis? quid secretius tibi revelatum jactas, quod effugerit sapientes? . . . . Hoc plane nemini, te excepto, videtur, tu videris, ubi videris.*

Sed ait P. *Daniel* in eadem Epistola sua decima, *non posse Thomistarum doctrinam & ideam Præmotionis conciliari & congruere cum multis. quæ a D. Thoma in hac quæstione proferuntur*. Id autem hoc pacto probare se posse putat: *Omnia revoco*, inquit, *ad hæc duo. Ajunt Thomistæ voluntatem a Prædeterminatione ad unum agendi modum determinari, verbi gratia, ad objectum tale amplectendum. At S. Thomas disertis verbis contrarium docet: Non est* (inquit Sanctus Thomas) *determinata ad unum: Non est obligata ad alteram partem contradictionis: Quod exeat determinate in hunc vel illum actum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate: Determinatio actus relinquitur in potestate voluntatis & rationis. S. Thomas, ut mihi quidem ac merito videtur*, (pergit P. Daniel) *affirmat, voluntatem, a Deo motam, determinari duntaxat ad agendum, non item ad agendi modum: Id certe ex iis, quæ laudavi modo, verbis patet. Immo, quod determinate exeat in hunc vel illum actum, non est* (inquit S. Thomas) *ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate. Hæc sunt ejus* (S. Thomæ) *concepta verba, quibus ipsius mens sine amphibolia & circuitione exprimitur. His pugnantia loquuntur Thomistæ: aliter igitur ac Divus Thomas & loquuntur, & sentiunt.*

Ut

Ut istæ offuciæ, quibus P. *Daniel* veram S. *Thomæ* mentem obscurare tentavit, objecta veritatis luce, dissipentur, & ut etiam constet, Thomistas non aliter ac S. *Thomam* loqui ac sentire; sex hic referam certissima doctrinæ S. *Thomæ* principia, quæ veram Angelici illius Doctoris mentem, & perfectam Thomistarum cum suo Sanctissimo Præceptore consensionem in aperto ponent. Primum igitur principium doctrinæ S. *Thomæ* istud est, quo probat hominem in hoc discrepare a belluis, quod homo habet dominium supra suum actum, idque ex proprio judicio & deliberatione, necnon formali cognitione finis, ita ut, positis omnibus ad agendum necessariis, possit operari, vel non operari; Belluæ vero, quæ libertate carent, solo naturæ instinctu per judicium, necessario determinatum ad unum, citra ullam formalem cognitionem finis, operantur. Hujus discriminis, quo homo differt a brutis, meminit S *Thomas* lib. 2. contra Gentes cap. 48. & Quæst. 16. de Malo Art. 5. ubi ait: *Judicium, quo belluæ aliquid prosequuntur, vel fugiunt, est in eis determinatum ad unum; ita ut ipsum præterire non possint, sicut ovis non potest fugere visum lupum*. Juxta veritatem hujusce principii, recte docet S. *Thomas*, voluntatem hominis non esse per motionem Divinam *necessario determinatam ad unum, nec obligatam ad alteram partem contradictionis*, idemque cum Sancto illo Doctore profitentur veri illius Discipuli Thomistæ.

Alterum doctrinæ S. *Thomæ* principium in hoc positum est, quod nullum agens extrinsecum, sive nulla creatura, seu Angelica, seu humana, potest mutare voluntatem humanam, nec in eam intrinsece agere; sed id soli Deo eximium est ac peculiare jus: *Voluntas* (inquit S.*Thomas* Q. 22 de Veritate Art 9. *potest immutari ab aliquo dupliciter: uno modo sicut ab objecto appetibili: alio vero modo per modum causæ efficientis: & sic dicimus, quod nulla creatura potest cogere voluntatem agendo in ipsam .... Sed nec etiam potest directe agere in voluntatem, ut eam immutet necessario, vel qualitercumque inclinet ..... Ex parte voluntatis immutare actum voluntatis non potest, nisi quod operatur intra voluntatem; & hoc est ipsa voluntas, & id quod est causa esse voluntatis, quod secundum fidem solus est Deus: unde solus Deus potest inclinationem voluntatis de uno in aliud transferre, secundum quod vult*. Idem docet S. *Thomas* Quæst. 6. de Malo Art. unico, & 1. 2. Quæst. 80. Art. 1. ad 2. ubi hæc habet; *Deus causat bona in nobis, interius movendo voluntatem, quod diabolo convenire non potest*. Juxta igitur veritatem secundi istius doctrinæ Angelicæ principii, jure merito ait S. Thomas: *Quod voluntas creata exeat in hunc vel illum actum: non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate*, hoc est, non est ab alio determinante Agente extrinseco creato, sed a solo Deo, qui, ut inquit S. Thomas, *potest inclinationem voluntatis de uno in aliud transferre secundum quod vult*. Deus etiam, ut docet S. *Thomas*, non est respectu voluntatis humanæ Agens extrinsecum, sed est Agens nobis intimum per suam essentiam, præsentiam, & potentiam, seu operationem, atque in ipso (ut ait Apostolus Paulus) *vivimus, movemur & sumus*. Hæc est vera S. *Thomæ* mens, quam omnes ad unum tuentur Thomistæ.

Tertium doctrinæ Angelicæ principium in hoc situm est, quod homo in præsenti statu viæ necessario sit determinatus quantum ad specificationem (ut loquuntur Theologi) ad amandum bonum in communi; ita ut, si velit aliquem actum elicere circa bonum in communi, debeat necessario esse actus amoris; quamvis tamen homo in statu viæ, sicut docet *S. Thomas*, non sit necessario determinatus quantum ad exercitium ad amandum summum bonum, seu ultimum finem, ad discrimen Beatorum in cælis, quorum voluntas, sicut late exposui in octava (quam ad te scripsi) Epistola, est necessario determinata ad continuo & jugiter diligendum summum bonum, seu Deum clare & intuitive cognitum, ita ut, perstante visione Beatifica, nullo pacto possit suspēdere actum amoris Dei. At vero, volun-

tas hominis in statu viæ licet necessario quantum ad specificationem sit determinata ad amandum summum bonum, seu ultimum finem, plenissima tamen libertate ac potestate gaudet eligendi & amore prosequendi omnia bona, quæ sunt finita & limitata, quæque explere ac satiare nullatenus possunt infinitam, quam habet voluntas hominis appetendi summi boni capacitatem. Quo fit, ut voluntas hominis omnia bona creata, finita, & limitata, quæ sunt media ordinata ad finem ultimum, liberrime appetat, ad ea eligenda, vel amanda se se determinet, & in eorum electione vel amore suam semper intactam & illæsam conservet indifferentiam objectivam judicii rationis, & indifferentiam activam agendi vel non agendi, eligendi vel non eligendi, amandi vel non amandi omnia bona, quæ finitam & limitatam tantummodo habent bonitatem, sive actus sint, sive objecta, sive media ordinata ad ultimum finem, quemadmodum in prælaudata Epistola, juxta mentem S *Thomæ*, demonstravi. Quæ cum ita sint, quid mirum, quod S.*Thomas* dicat, *determinationem actus* (circa nimirum bona creata & finita, quæ sunt media ad summum bonum, seu ad ultimum finem)relinqui *in potestate voluntatis & rationis*. Ecquis Thomista, proh Deum, hominumque fidem! id unquam negavit.

Quartum doctrinæ Angelicæ principium in hoc sistit, quod causa libera se se determinat per virtutem motionis Dei, quia omnis causa libera est subordinata Deo, & ab ipso pendet in esse & operari: *Et ideo* (inquit S. *Thomas* 1. 2. Quæst. 109. Art. 1.) *quantumvis aliqua natura corporalis, vel spiritualis, ponatur perfecta, non potest in suum actum procedere nisi moveatur à Deo*. Quamvis ergo S.*Thomas* dicat, *determinationem actus relinqui in potestate voluntatis & rationis*, non excludit tamen præviam motionem Dei determinantem causam liberam ad actum, immo eam necessario prærequirit; ait enim 1. P. Q. 105. Art. 3. *hoc ipsum quod causæ secundæ determinantur ad suos actus, est illis à Deo*. Et 1. 2. Quæst. 10. Art. 4. inquit: *Quia voluntas est activum principium non determinatum ad unum, sed indifferenter se habens ad multa, sic Deus ipsam movet, quod non ex necessitate ad unum determinat*. Quæ verba S. *Thomæ* ponderans noster *Joannes Nicolai*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, invehitur in illos, qui eo in loco præviam motionem à S.*Thoma* admissam non animadvertunt: *En*, inquit, *quam indigne quidam negant, quod S. Thomas præmotionem vel prædeterminationem agnoverit: quid est enim determinari, vel moveri voluntatem à Deo ut agat, nisi ab eo præveniri?*

Quintum doctrinæ Angelicæ principium in hoc præsertim versatur, quod soli voluntati Divinæ proprium, ac eximium sit se se ipsam, independenter à quacumque alia causa, determinare; voluntatem autem creatam, priusquam se determinet, a Deo debeat determinari, quod scilicet indifferens sit, eaque indifferentia non aliter solvatur quam per præviam Dei motionem, qua voluntas creata determinatur & applicatur ad agendum.

Denique, Sextum doctrinæ suæ principium, quod pluribus in locis inculcat S. *Thomas*, petitur ex ratione entis. Nullum quippe potest esse ens, nulla formalitas, aut entis modalitas, quæ per prævium & physicum influxum non producatur a Deo, tanquam a causa prima effectrice omnium entium: Atqui omnis actio, & determinatio est aliquod ens (sicut fuse probavi in secunda, quam ad te scripsi Epistola) ergo omnis actio & determinatio voluntatis creatæ producitur a Deo per suum prævium & physicum influxum, hoc est, per Præmotionem physicam.

Ex his, quæ hactenus dixi, contra novam (ut gloriatur) præmotionis ideam, quam producit P. *Daniel*, duplex colligo argumentum. Primum istud est: Sed illa, quæ percensui, Angelicæ doctrinæ principia, & quæ S *Thomas* millies in suis Operibus repetit, clarissime evincunt, Deum non solum præmovere voluntatem creatam ad agendum in genere, sed etiam ad hoc, vel illud in particulari, seu tali modo agendum: Atqui, juxta Præmotionis ideam, quam defensat P. *Daniel*, Deus præmovet tan-

tantum voluntatem creatam ad agendum in genere, sed non præmovet ad agendum hoc vel illud in particulari, seu ad tali modo agendum, ergo hæc Præmotionis idea, quam defensat Pater *Daniel*, a principiis doctrinæ S. *Thomæ* prorsus est aliena.

Alterum argumentum sic conficio: Si S. *Thomas*, dum ait: ***Quod voluntas exeat in hunc vel illum actum non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate***, vel si dum asserit, ***determinationem actus relinqui in potestate voluntatis & rationis*** esset intelligendus in eo sensu, quem ei affingit P. *Daniel*, hoc est, si vellet S. *Thomas*, voluntatem creatam ad producendum hunc vel illum actum non determinari a Deo, sed a se sola, & determinationem actus ita relinqui in potestate voluntatis & rationis, ut prædicta determinatio actus a sola voluntate creata ponatur, & a Deo, tanquam a causa prima, non producatur per verum, realem, prævium & physicum influxum; si, inquam, eo in sensu (ut pertendit, P. *Daniel*) hæc a se dicta intellexisset S. *Thomas*, omni procul dubio universa doctrinæ suæ principia, quæ mox indicavi, quæque, ad adstruendam intimam dependentiam & subordinationem causarum secundarum a Deo, qui est universalis & effectrix omnium entium per prævium & physicum influxum causa, millies in suis Operibus Sanctus ille Doctor stabilivit; hæc, inquam, omnia suæ doctrinæ principia deseruisset S. *Thomas*, evertisset, labefactasset, novumque posuisset doctrinæ suæ principium, non solum ab his principiis, quæ constantissime defenderat; toto cælo diversum, sed etiam illis palam aperteque contrarium: Atqui hoc asserere, nihil aliud est, quam summam injuriam irrogare huic Sancto Doctori Angelico, quo nemo certius ac firmius jactis semel quacumque de re disputaret, doctrinæ suæ principiis stetit, sicut fatenter omnes, qui ejus in Operum lectione sunt versati. Pessime ergo de S. *Thoma* meretur P. *Daniel*, dum ei attribuit novam (ut sibi blanditur) a se confictam Præmotionis ideam, quæ non tantum omnibus S. *Thomæ* Interpretibus, tam antiquis, quam recentioribus, tam domesticis, quam extraneis, fuit hactenus prorsus invisa, verum etiam omnia ipsius Angelicæ doctrinæ principia funditus convellit.

Plura ad refellendam hanc Præmotionis ideam, quam (ut jactat) commentus est P. *Daniel*, non addam (de eo quippe argumento sat superque, in secunda, quam ad te direxi, Epistola, disserui) sed duntaxat in eos, qui pervicaciter negant, Præmotionem physicam, sicut nunc in Schola Thomistica docetur, fuisse a S. *Thoma* admissam, hic verba usurpabo, quæ doctissimus noster *Joannes Nicolai in suis Annotationibus* in 1. 2. Quæst. 109. Art. 1. habet: *Quam sponte*, inquit, *cæcos esse oportet, qui physicam Præmotionem S. Thomam non vident agnovisse? Quid est enim moveri ad agendum, nisi omnino præmoveri? Quomodo ad agendum quis movet, nisi de non agente faciat agens? facitne porro de non agente agens, nisi prius in illud agat, aut præveniat ejus motum? an prævenire ejus motum ut agat, vel facere ut moveatur ad agendum, non est physice præmovere, idest, efficienter ac realiter? Deus est* (inquit Apostolus Paulus cap. 2. ad Philippenses) *qui operatur in nobis velle & perficere: Hoc est pium, hoc verum, ut sit humilis & submissa confessio, & detur totum Deo* (ait S. *Augustinus* cap. 13. lib. De Dono perseverantiæ). *An porro velle operatur Deus, & non præmovet voluntatem? an operatur ipsum operari, si tantummodo operatur, vel concurrit cum operante, seu parato ad operandum? an totum Deo datur, si primus ipse motus, vel initium operationis a Deo non est, sed se applicat homo ex se ipso?*

CLASSIS ULTIMA DOCUMENTORUM,

Seu Historicorum Monumentorum, quibus probatur, Præmotionem physicam, seu Gratiam per se efficacem (sicut nunc docetur in Schola Thomistica) fuisse Summis Pontificibus probatam, & ab ipsis maxime commendatam.

NOn est certe animus hic litteris consignare omnia Documenta, seu Acta & Monumenta historica, quibus evincitur, doctrinam de Præmotione physica, seu de Gratia per se efficaci, quam propugnarunt Sancti Patres, præsertim *Augustinus*, & *Thomas*, fuisse omni ævo a Summis Pontificibus probatam, & plurimum commendatam: Si enim id oneris suscipere vellem, describendæ hic essent omnes Epistolæ Summorum Pontificum *Innocentii I. Zozimi, Cælestini, Bonifacii, Joannis II. Hormisdæ, Gelasii* &c. qui omnes doctrinam *S. Augustini* de Prædestinatione & Gratia auctoritate Pontificia confirmarunt.

Inferenda itidem hic essent Acta Conciliorum, quæ antiquitus contra Hereticos Pelagianos, & Semipelagianos celebrata, & a Summis Pontificibus approbata, eidem *S. Augustini* doctrinæ maximum robur, & auctoritatis pondus addiderunt. Inferenda quoque hic essent Acta Oecumenici Concilii Tridentini, quibus Summi Pontificis *Pii IV.* accessit confirmatio, & ex quibus certissime constat (sicut ostendi in septima, quam ad te scripsi, Epistola) Patres, qui huic Concilio interfuerunt, in configendis Lutheranorum & Calvinistarum circa Gratiam, Prædestinationem, & liberum hominis arbitrium hæresibus, usos fuisse avita Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* doctrina de Prædestinatione gratuita & de Gratia per se efficaci.

Integra etiam hic referri deberet narratio Facti historici *Joannis Grimani*, Patriarchæ Aquilejensis, cujus doctrina de Prædestinatione & Gratia, a quibusdam malevolis hæreseos insimulata, non solum a *Pio IV.* Pontifice Maximo, sed etiam a Cardinalibus, Episcopis, & Theologis, ad id potissimum a Concilio Tridentino specialiter deputatis, fuit ab omni hæreseos suspicione in materia Prędestinationis & Gratiæ immunis prorsus declarata, sicut indubitatis monumentis palam faciunt nostri doctissimi Scriptores *Antoninus Reginaldus* in suo aureo Opere, cui titulus est: *De Mente Concilii Tridentini circa Gratiam efficacem*, & *Hyacinthus Serry* cap. 17. libri qui inscribitur: *Augustinus vindicatus*, ubi singula monumenta, quæ ad istud *Joannis Grimani*, Patriarchæ Aquilejensis, Factum historicum spectant, summatim refert, eaque se excerpsisse fatetur ex *Ughello* in Italia Sacra, ex *Andrea Mauroceno* in Historia Veneta, ex *Tyberio Decano* in Responso 9. & ex Cardinali *Pallavicino* in Historia Concilii Tridentini.

Denique, arduum mihi incumberet onus producendi hic in medium sincera Acta celeberrimarum Congregationum de Auxiliis Divinæ Gratiæ, quæ sub *Clemente VIII.* & *Paulo V.* Sanctissimis & doctissimis Pontificibus habitæ sunt, & in quibus quam strenue, quam gloriose pro defensione doctrinæ Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* de Prædestinatione gratuita ante omnem prævisionem meritorum, & de Gratia per se & ab intrinseco efficaci decertarint doctissimi Scholæ Thomisticæ Theologi, *Thomas de Lemos*, & *Didacus Alvarez*, his etiam probe notum est, qui Historiam harumce Congregationum primoribus duntaxat labris delibarunt. Hæc, inquam, antiqua Documenta, Acta, & historica Monumenta necessario hic repręsentare deberem, si omnium Summorum Pontificum, qui doctrinam Sanctorum *Augustini* & *Thomæ* de Prædestinatione gratuita & de Gratia per se efficaci commendarunt, approbarunt, vindicarunt, longam seriem in pręsentia attexere vellem. Poteris (si tibi per otium liceat) legere Epistolas Summorum Pontificum *Innocentii I. Leonis I. Cælestini I.* necnon Acta Conciliorum Carthaginensis, Valentini, Arausicani, & alia id genus Monumenta, quæ studiose collegit doctissimus noster *Thomas*

De

De Lemos, & extant in fronte Tomi primi ejus *Panopliæ*, quæ typis mandata fuit Leodii anno MDCLXXVI. Legesis etiam in eodem Tomo 1. *Panopliæ Gratiæ* nostri *Thomæ De Lemos* Tractatum quartum *De Hæresibus Pelagiana*, *& Semipelagiana*, *impugnatis*, *expugnatis*, *& condemnatis*, a pag. 69 usque ad pag. 125. ubi doctissimus ille Scriptor late disserit de Conciliis, in quibus prædictæ hæreses fuerunt profligatæ, & asserta ac vindicata S. *Augustini* doctrina De Gratia.

Verum, cum hic labor esset immensus, & aliunde omnia, quæ mox laudavi, Acta & Monumenta historica ad manum nullo negotio habere possis, consulto (ne in immensum diffundar) his referendis supersedebo, & illos duntaxat proferam Summos Pontifices, qui a Sixto IV. Pontifice Maximo ad hæc usque nostra tempora Catholicam Ecclesiam sapientissime rexerunt, nihilque secundum Deum prius & antiquius habuerunt, quam ut Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* doctrinam de Prædestinatione gratuita, & de Gratia se ipsa efficaci sartam tectam conservarent, eamque ab æmulorum obtrectatorum calumniis vindicarent.

Agmen Summorum Pontificum, qui doctrinæ SS. *Augustini*, & *Thomæ* de Gratia per se efficaci vindicias egerunt, ducet SIXTUS IV. qui anno 1474 damnavit *Petrum Rivium*, publicum in Academia Lovaniensi Philosophiæ Professorem, qui Divina Decreta atque auxilia se ipsis efficacia eo potissimum nomine eliminanda censebat, quod ea libertati humanæ officere affirmaret, eo nixus axiomate, seu fundamento: *Quod per necessariam consequentiam sequitur ex inimpedibili, hoc est inimpedibile & necessarium*. Hunc, inquam, *Petrum Rivium*, Ludovici Molinæ patronum, damnavit *Sixtus IV.* Pontifex Maximus; hujusce Facti historici locupletissimam fidem faciunt non tantum celeberrimæ hujus Academiæ Lovaniensis Tabulæ, seu Commentarii, verum etiam Sapientissimi ejusdem Academiæ Magistri in Præfatione suæ *Justificationis*, *seu Defensionis Censuræ* (quam contra quasdam *Leonardi Lessii*, Theologiæ Professoris, Societatis Jesu, assertiones anno 1586. tulerant) prædictæ damnationis *Petri Rivii*, factæ a *Sixto IV.* disertam mentionem faciunt, testanturque, hoc *Petri Rivii* axioma, seu fundamentum, quo etiam *Leonardus Lessius* ad adstruenda Decreta & auxilia Dei, ex se ipsis indifferentia & subdita libero hominis arbitrio, utebatur, fuisse a *Sixto IV.* confixum: *Quæ proinde* (dicunt doctissimi illi Magistri) *quando de purgandis rivulis frustra laboratur*, *nisi fontis ante omnia vitium curetur*, *diligenter expendi ac considerari velimus*, *præsertim cum hoc principium olim ante annos 112. Universitatem hanc nostram in casu contra quemdam Petrum De Rivo non parum exercuerit*, & *Romæ agente procurante que nostra Facultate sub Sixto IV. damnatum postea*, *& ab ipso Authore ibidem præsente*, *revocatum sit*; *quemadmodum ex illius temporis Actis publicis ibidem constare poterit*. Eidem damnationi *Petri Rivii* latæ a *Sixto IV.* fidem conciliant *Franciscus Sylvius*, Duacensis Academiæ lumen, in libro, quem edidit *De primo Motore*; Balduinus Rythovius in Declamatione Academica contra Joannem Deckerium; *Didacus Alvares* Opusculo de origine Hæresis Pelagianæ cap. 32. *Thomas de Lemos* Part. 1. Thomi 1. *Panopliæ Divinæ Gratiæ*, *& Jacobus Hyacinthus Serry* in ea elegantissima, quam adornavit, *Historia Congregationum De auxiliis Divinæ Gratiæ*, pag. 78. 79. 80.

SIXTUS V. pro doctrina Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* de Gratia per se & ab intrinseco efficaci, quam pro aris ac focis propugnabat Academia Lovaniensis, tulisse suffragium, aperte innuit *Henricus Henriquez*, doctissimus Societatis Jesu Theologus, in libro *De fine hominis* cap. 12. ubi hæc habet: *Satis videtur*, *si sententia affirmans*, *electionem ad gloriam*, *factam esse ex prævisis electorum meritis*, *damnetur nota temeritatis*, *ex Doctoribus Scholasticis supra citatis*, *esseque plane contra Augustinum constat*; *quem Augustinum Patres in Conciliis*, *& major meliorque pars Theologorum antiquorum*, *& torrens recentiorum*

Sapientum sequitur in omni fere Academia Orbis Christiani. Quidam doctus prædicavit in Academia Lovaniensi oppositum cum magno scandalo Academiæ; & re ad Sixtum V. delata sustinuit suæ temeritatis acrem reprehensionem. Addo etiam, nec addidisse pigebit, *Sixtum V.* Pontificem Maximum, Assertoribus Gratiæ per se efficacis, & Prædestinationis gratuitæ ad gloriam ante omnem meritorum prævisionem ita adfavisse atque patrocinatum fuisse, ut *Henricum Gravium*, Doctorem Lovaniensem, qui censuram *in Lessium & Hamelium*, totius Lovaniensis Academiæ nomine, adornaverat, Romam, ob eximiam illius eruditionem, adsciverit, isque clarissimus Doctor (mortuo Sixto V.) a Gregorio XIV. ejus Successore, fuerit in Aulam honorifice exceptus, Bibliothecæ Vaticanæ & Apostolicæ Typographiæ Præfectus institutus; Eminentissimis Cardinalibus, ac præsertim Sancto *Carolo Borromæo*, & *Cæsari Baronio* ob egregia merita, charissimus, sicut constat ex Epitaphio, quod ejus tumulo mærens idem Eminentissimus Cardinalis *Baronius* apposuit, his verbis conceptum:

D. O. M.

Henrico Gravio, eximiæ probitatis, spectatæque eruditionis Viro. Quem, post quatuor Lustrorum in florentissima Lovaniensi Academia S. Theologiæ publicam professionem, Sixtus V. Pontifex Maximus, insignis eruditionis ergo, Romam evocavit: Gregorius XIV in Pontificiam Aulam excepit: Sed amplioribus dignum honoribus Christus in Cœlum evexit, die 11. Aprilis anno 1591. ætatis suæ LV.

CLEMENS VIII. ad sedandas ortas ætate sua de Divinis auxiliis controversias Orationem habuit die 20. mensis Martii anni 1602. in prima Congregatione de auxiliis Divinis, quæ coram ipso habita est; in qua Oratione hanc primariam legem edixit, ut cuncta in examine harumce controversiarum ad Sancti *Augustini* mentem eo potissimum nomine exigerentur; *quod ille S. Doctor nihil videatur prætermisisse eorum, quæ ad præsentes controversias pertinent: quando quidem si agitur de necessitate Gratiæ, eam describit dicens, esse necesse ut nos præveniat, comitetur, & sequatur: Si de vi, asserit, vires efficacissimas præbere voluntati: Si de effectu, testatur facere de nolente volentem: Si de modo, asserit Deum id facere omnipotentissima facilitate.* Præter hanc Orationem, quam in Prolusione Congregationum de Divinis Auxiliis habuit *Clemens VIII.* & in qua clarissime expressit Divinæ Gratiæ efficaciam, non ex consensu humanæ voluntatis provenientem, non ex circumstantiis, locis, & temporibus pendentem, non ex Scientia Media futurorum conditionatorum exploratrice, ortam, sed profectam ex omnipotentia Dei, qui per gratiam suam facit *ex nolente volentem, præbetque vires efficacissimas voluntati*; præter hanc, inquam, *Clementis VIII.* Orationem, edidit idem Summus Pontifex prolixum Scriptum in quindecim Articulos partitum, in quorum quinto probat iisdem S. *Augustini* testimoniis, quibus etiamnum utuntur Thomistæ, Gratiam haurire suam efficaciam ab omnipotentia Dei, & a dominio, quod summa Divina Majestas habet in voluntates hominum. Prolixum istud *Clementis VIII.* Scriptum inseruit doctissimus noster *Hyacinthus Serry* Appendici suæ *Historiæ Congregationum de Auxiliis Divinæ Gratiæ* a pag. 95. usque ad pag 115. & extat etiam in fronte Tom. I. *Panopliæ* nostri *Thomæ De Lemos*.

INNOCENTIUS X. a quo primum quinque famosæ *Jansenii* Propositiones confixæ sunt, sæpius testatus est, SS. *Augustini*, & *Thomæ* doctrinam de Gratia se ipsa efficaci in tuto esse atque in nullum discrimen adduci, sed illæsam prorsus atque illibatam permanere. Idem confirmasse Summum illum Pontificem etiam post latum in quinque *Jansenii* Propositiones judicium, certissimam fidem facit Dominus *de Vallencey*, pro Christianissimo Rege apud *Innocentium* X. Orator, in Epistola, quam Romæ scripsit die sexta Junii anni 1653. ad Comitem *de Brienne*; in qua ei signi-

significat, *Innocentium X.* palam dixisse *se intactam penitus reliquisse Divi Augustini ac D. Thomæ doctrinam,de Gratia se ipsa efficaci ; illudque dogma ac totam ea de re controversiam, eodem loco stare velle, quo fuerant a Clemente VIII.& Paulo V. constituta*. Hæc Domini *de Valencey* Epistola typis edita est, ejusque breve istud fragmentum ex gallico idiomate latine fideliter reddidi. Quin & idem Summus Pontifex *Innocentius X.* suam super hac re voluntatem solemni Decreto, dato die 23. Aprilis anni 1653. testatam reliquit. In eo quippe conceptis verbis profitetur, *super quæstione de Divinis Auxiliis, observanda esse Decreta Pauli V. & Urbani VIII. suorum Prędecessorum*. Eodem igitur loco extant nunc Controversię de Gratia se ipsa efficaci & de Prædestinatione gratuita ad gloriam citra ullam prævisionem meritorum, quo, solutis celeberrimis Congregationibus de Auxiliis, ad sopiendas istas controversias habitis ab Apostolica Sede relictæ sunt.

ALEXANDER VII. qui iterato fulmine quinque *Jansenii* Propositiones profligavit, Doctores Lovanienses, qui a nonnullis æmulis fuerant Jansenianæ Hæreseos perperam insimulati, quique datis ad hunc Summum Pontificem Epistolis, quibus aperte declarabant, se in materia Prædestinationis & Gratiæ sectari doctrinam Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ*; Doctores, inquam, Lovanienses *Alexander VII.* dato Diplomate die 7. mensis Augusti anni 1660. vehementer adhortatus est ut in materia Prędestinationis & Gratiæ firmiter & intrepide doctrinę Sanctorum *Augustini* & *Thomæ* inhærerent, eosque sibi patronos adsciscerent. *Non dubitamus*, ait ille Summus Pontifex, *quin vos pro singulari scientiæ pietatisque studio, sanam & incorruptam, qualem tot Apostolicæ Sedis declarationes, & Sanctorum Patrum traditiones requirunt, doctrinam semper amplexuri, & adversus Orthodoxæ Religionis hostes defensuri sitis:nec non Præclarissimorum Ecclesiæ Catholicæ Doctorum, Augustini & Thomæ Aquinatis inconcussa tutissimaque dogmata sequi semper & impense revereri velitis. Quorum profecto sanctissimorum virorum, penes Catholicos universos, ingentia & omnem laudem supergressa merita, novi præconii commendatione non egent*. Noverat sane *Alexander VII.* Doctores Lovanienses esse acerrimos vindices & assertores doctrinæ de Gratia per se efficaci, & de Prędestinatione gratuita ad gloriam; noverat etiam, Doctores Lovanienses in sua perstare Censura, quam anno 1588. tulerant in *Lessium* & *Hamelium*, duos in Belgio Soc. Jesu Professores, qui anno 1686. *Molinæ* doctrinam publicis Conclusionibus propugnaverant;& tamen Summus ille Pontifex Doctores Lovanienses maxime adhortatur, ut doctrinæ, quam defensabant,indivulse adhærerent, ac semper sequerentur *praeclarissimorum Ecclesiæ Catholicæ Doctorum Augustini & Thomæ Aquinatis inconcussa tutissimaque dogmata*.

Sedente INNOCENTIO. XI. Summo Pontifice, duas Propositiones Eminentissimis Cardinalibus, in universa Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem Inquisitoribus generalibus, delatæ sunt, in quibus dicebatur: *Deum suam libero nostro arbitrio dare ac subjicere omnipotentiam, ut ea, seu verius, donis & gratiis ejus pro nutu & imperio nostro utamur*. Quæ duæ Propositiones damnatæ ac proscriptæ sunt, sicut patet ex latæ censuræ Decreto, quod hic in rem tuam subjicio.

Feria 5. die 23. Novembris 1679.

In Congregatione generali S.R. & Universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis, coram Sanctissimo D. N. Innocentio Papa XI. ac Eminentissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in universa Republica Christiana adversus hæreticam pravitatem Inquisitoribus generalibus, a Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis. Cum supradictis Eminentissimis & Reverendissimis Dominis delatæ fuerint duæ Propositiones, scilicet: Deus donat nobis omnipotentiam suam, ut ea utamur, sicut aliquis donat alteri villam vel librum: *Et*, Deus subjicit nobis omnipotentiam suam: *eorumdem jussu, per Theologos ad id specialiter*

cialiter deputatos, diligenter examinatæ fuerunt: quorum votis auditis, & re Sanctissimo Domino nostro relata, & coram Sua Sanctitate proposita, una cum votis ipsorum Eminentissimorum & Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium, Sanctitas Sua decrevit & mandavit, ut ambæ Propositiones omnino prohiberentur, sicut eas præsenti Decreto damnat & prohibet, ut temerarias ut minimum & novas; mandatque, ne quis deinceps cujuscumque sit gradus, ordinis aut conditionis, illas, vel illarum alterutram audeat imprimere, vel imprimi facere, sive scriptis, aut etiam oretenus docere, vel asserere, sub pœnis & censuris in Indice Librorum prohibitorum contentis, aliisque Sanctitati Suæ bene visis.

Franciscus Riccardus, Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis Notarius.

INNOCENTIUS XII. Rescripto ad Academiam Lovaniensem dato die 6 Februarii anni 1594. non so'um veterum Pontificum de Sanctis **Augustino**, & **Thoma Aquinate** repetit elogia, sed etiam eidem Academiæ spondet certum de Orthodoxæ Fidei hostibus triumphum, si hos duos sanioris doctrinæ Magistros sequantur: *Apostolica*, inquit Sanctissimus ille Pontifex, *vos primum auctoritate commonemus, ut, sublatis contentionibus, sapientiæ, quæ desursum & pacifica est, vacetis; profitentes; ut asseritis, doctrinam præclarissimorum Doctorum Augustini & Thomæ: quorum ille tantæ scientiæ fuit, ut inter Magistros optimos, etiam a nostris Prædecessoribus haberetur, & cujus doctrinam, secundum eorumdem Prædecessorum statuta, Romana sequitur & servat Ecclesia: alter vero mira eruditione eamdem Dei Ecclesiam clarificat, & sancta operatione fœcundat. Hos dum Universitas vestra doctrinæ duces secuta fuerit, secure certabit, contra hostes Orthodoxæ Fidei, in Ecclesiæ gloriam & ædificationem; excitabitque in dies hanc Apostolicam Sedem, ut cumulatius ei præstet paternæ charitatis officia.*

CLEMENS XI die 28. mensis Januarii anni 1704. diris devovit quemdam male natum ac temere in vulgus sparsum libellum, cujus Auctor *Joannes Launojus* eo vesaniæ prorupit, ut Semipelagianorum errorum, quos Ecclesia confixit, patrocinium susciperet, & perfrictæ frontis audacia assereret, S. *Augustinum* docuisse, Christum pro solis Electis mortem subiisse, & in materia de Gratia & Prædestinatione ignotos antiquis Ecclesiæ Patribus aperuisse calles, Fidelium animos turbasse, motus tota passim Africa, Gallia, Italia concivisse *Wikleffo, Zuinglio*, *Luthero*, *Calvino*, *Jansenio* prælusisse: Sanctos *Prosperum*, *Fulgentium*, *Cæsarium*, *Prudentium*, *Hilarium*, *Remigium*, S. *Augustini* Discipulos, a vetusta Sanctorum Patrum traditione in materia de Prædestinatione & Gratia defecisse; hunc, inquam, male consarcinatum libellum, quem ceu abortivum fœtum natalitiis tenebris damnaverat *Joannes Launojus* ne publicam subiret invidiam, statim, ac *Launojo* humanis jamdudum rebus exempto, prodiit in lucem, Censura confixit *Clemens* **XI** tanquam *impium, blasphemum, necnon fulgidissimo Ecclesiæ lumini, maximoque Doctori Sancto Augustino, quin immo ipsimet Ecclesiæ, atque Romanis Pontificibus, qui ejusdem Sancti Doctoris præcelsam doctrinam magno semper in pretio habuerunt, totoque mentis affectu amplexi fuerunt, injuriosum*. Constitutionem, quæ incipit: *Unigenitus Dei Filius* &c. promulgavit idem Summus Pontifex die 8. Septembris anni 1713. in qua centum & unam damnavit Propositiones, quarum aliquot ad Gratiam attinentes proscripsit in sensu *Jansenii*, qui Gratiam, ut vocant, *necessitantem* admisit; cumque, post promulgatam hanc *Clementis* **XI.** Constitutionem, nonnulli essent quietis impatientes, pacisque perturbatores, qui ab hac suscipienda Constitutione se retardari affirmabant, quod suspicarentur, per illam damnari sententias atque doctrinas, quas insignes Catholicorum Scholæ absque ulla censura hactenus tradiderant, ac tenuerant, præsertim doctrinam de Gratia per se efficaci, & de Prædestinatione gratuita ad gloriam ut hanc in quorumdam animis natam suspicionem amplíretur Summus ille Pontifex

tifex, Litteras *ad universos Christi Fideles* die 1. mensis Septembris anni 1718. direxit; quæ sic incipiunt: *Pastoralis Officii*, &c. in quibus sic mentem suam aperit: *Cæterum in hoc ipso præpostero judicio consuetum calumniandi modum non derelinquunt; nisi enim excæcaret eos malitia eorum, ac nisi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent Sententias illas ac Doctrinas, quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam & libere in Catholicis Scholis, etiam post editam a nobis memoratam Constitutionem, sub oculis nostris doceri, atque defendi, illasque propterea minime per eam fuisse proscriptas.* Sic Summus Pontifex *Clemens* XI. compescuit illos calumniatores, qui, sparsis undique infaustis ac seditiosis libellis, clamitabant, doctrinam de Gratia per se efficaci, & de Prædestinatione gratuita ad Gloriam, sicut omni ævo in Scholis Thomistarum fuit propugnata, esse ab ipso damnatam in hac Constitutione, quæ incipit: *Unigenitus Dei Filius* &c.

BENEDICTUS XIII. Ordinis Prædicatorum, qui nunc Clavum universæ Ecclesiæ sapientissime regit, & quem utinam Deus Optimus Maximus nobis diu sospitem & incolumen servet; animadvertens, bene multos esse, qui doctrinam Scholæ Thomisticæ de Gratia per se efficaci, & Prædestinatione gratuita ante omnem meritorum prævisionem, ut doctrinæ Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ Aquinatis* oppositam, eo potissimum nomine repudiabant, quod per summam & a sæculis inauditam calumniam voce & scriptis palam affirmarent, hanc doctrinam à Summo Pontifice *Clemente* XI. una cum *Jansenii* & *Quesnelli* erroribus fuisse damnatam; voluit Summus ille Pontifex, Ecclesiasticæ pacis amantissimus, & in avita Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* doctrina versatissimus, securim ad radicem admovere, & horumce calumniatorum ora (si fieri posset) in perpetuum obturare. Eam ob rem *Benedictus XIII.* in suis *Litteris in forma Brevis*, datis die vi. Novembris anni MDCCXXIV. *ad universos Fratres Ordinis Prædicatorum, adversus calumnias Doctrinæ SS. Augustini & Thomæ intentatas*, his verbis, laminæ aureæ inscribendis, illos ad constantem doctrinæ de Gratia per se efficaci, & de Prædestinatione gratuita ante prævisionem meritorum defensionem adhortatur: *Magno igitur animo contemnite, Dilecti Filii, calumnias intentatas Sententiis vestris, de Gratia præsertim per se efficaci, ac de gratuita Prædestinatione ad gloriam sine ulla prævisione meritorum, quas laudabiliter hactenus docuistis, & quas ab ipsis SS. Doctoribus Augustino & Thoma se hausisse, & Verbo Dei, Summorum Pontificum, & Conciliorum Decretis, & Patrum dictis consonas esse Schola vestra commendabili studio gloriatur. Cum igitur bonis & rectis corde satis constet, ipsique calumniatores, nisi dolum loqui velint, satis perspiciant, SS. Augustini, & Thomæ inconcussa tutissimaque dogmata nullis prorsus antedictæ Constitutionis censuris esse perstricta; ne quis in posterum eo nomine calumnias struere, & dissensiones serere audeat, sub canonicis pœnis districte inhibemus. Pergite porro Doctoris vestri Opera Sole clariora sine ullo prorsus errore conscripta, quibus Ecclesiam Christi mira eruditione clarificavit, inoffenso pede decurrere, ac per certissimam illam Christianæ Doctrinæ regulam Sacrosanctæ Religionis veritatem, incorruptæque disciplinæ sanctitatem tueri ac vindicare. Hæc sunt enim, Dilecti Filii, quæ Prædecessores nostri de Sancti Thomæ doctrina senserunt & prædicarunt; quæque nos non modo ad curarum vestrarum lenimentum: sed ad animi quoque nostri solatium libentissime usurpamus; & præconio Apostolicæ vocis efferimus. Inclytus enim Ordo iste, cui nomen dedimus, & quem expresse, Domino miserante professi sumus, eodem Angelicæ Doctrinæ lacte nos aluit, ac licet impari institutionis fructu ad gerendam Ecclesiarum sollicitudinem eduxit, ut privato etiam diuturnoque colendarum artium experimento ediscere potuerimus, quod ex Apostolatus specula per hasce Litteras annunciamus* &c.

Verum, quia calumniatores Scholæ Thomisticæ hasce Litteras Pontificias clanculum arrodere, ac palam etiam fal-

falsis ac detortis interpretationibus eludere atque interpolare pro viribus moliebantur, meruerunt habere fulmen secundum. At enim, idem Summus Pontifex *Benedictus XIII.* septimo Kal. Junii anni 1727 *Constitutionem* promulgavit, qua confirmavit Privilegia Ordini Prædicatorum a S. Sede hactenus indulta, novisque concessionibus ampliavit. In hac autem *Constitutione* paragrapho quadragesimo primo, non solum Summus ille Pontifex Litteris suis *in forma Brevis*, ad universos Fratres Prędicatores die VI. mensis Novembris anni MDCCXXIV. directis, quæ incipiunt: *Demissas preces* &c. novum addit robur, sed etiam turbulentorum ac pertinacium Ecclesiæ Catholicæ perturbatorum calumnias retundit his verbis: *Ut autem turbulenti ac pertinaces tranquillitatis Ecclesiæ Catholicæ perturbatores desinant Orthodoxam S. Thomæ Doctrinam calumniari, ac ne deinceps præposteris & a veritate alienis interpretationibus Apostolicas ipsas Literas nostras, non fine aperta, ut accepimus, verbis nostris, ac etiam Decessorum nostrorum irrogata violentia, tam Prædicatorum Ordinem, quam alios veros illius Asseclas, & Sectatores incessere audeant*; *Constitutioni nonagesimæ octavæ, quæ incipit*: Pastoralis Officii &c. *Fel. rec. Clementis* XI. *omnibusque in ea contentis firmiter inhærentes, sub Divini interminatione judicii, iterumque sub Canonicis pœnis omnibus & singulis Christi fidelibus mandamus, ne Doctrinam memorati Sancti Doctoris, ejusque insignem in Ecclesia Scholam, præsertim ubi in eadem Schola de* DIVINA GRATIA PER SE ET AB INTRINSECO EFFICACI, AC DE GRATUITA PRÆDESTINATIONE AD GLORIAM SINE ULLA MERITORUM PRÆVISIONE *agitur, ullatenus dicto, vel scripto contumeliose impetant, ac velut consentientem cum damnatis ab Apostolica Sede, & signanter a Constitutione sexagesima quarta dicti felicis recordationis Clementis* XI. *incipiente*: Unigenitus, *Jansenii, Quesnelli, & aliorum erroribus, traducant, a quibus S. Thomas, & vera Schola Thomistica quam longissime abest, & abfuit, universis tam antiquis, quam nunc Christi Ecclesiam vexantibus hæresibus, & perniciosis assertis adversans. Damnamus item folia, Theses & libros antehac Typis impressos, vel etiam, quod Deus avertat, imprimendos; in quibus ad procreandam, seu fovendam Doctrinæ S. Thomæ, Prædicatorum Ordini aliisque genuinæ Thomisticæ Doctrinæ Asseclis invidiam, designatæ atque damnatæ a nobis calumniæ assertive renovantur, vel in aliam a germana prædictarum nostrarum Litterarum sententia, sive Decessorum nostrorum mente, honorifica, atque faventia Doctrinæ Thomisticæ verba fallacissime detorquentur.*

Postquam hæc Summi Pontificis *Benedicti XIII.* Constitutio, quæ incipit: *Pretiosus in conspectu Domini*; & in qua tot elogiis celebratur Doctrina *S. Tho. Aquinatis de Gratia per se efficaci, & de Prædestinatione gratuita ad gloriam citra prævisionem meritorum* prodiisset in lucem VII. Kal. Junii anni MDCCXXVII. Vetustissima Placentina Theologorum Universitas (in Italia sub dominio Ducis Parmensis) die sexta mensis Novembris ejusdem anni MDCCXXVII. congregata, unanimi consensu statuit ac decrevit, ut omnes in eadem Universitate Theologica laureati & aggregati, præsentes & absentes, laureandi & simul aggregati, vel duntaxat aggregandi, tenerentur ad profitendam, tuendam, & promovendam inconcussam D. *Thomæ Aquinatis* doctrinam pro omnibus futuris temporibus; & ad perpetuam hujus rei memoriam condidit publicum Instrumentum his verbis conceptū.

„ Cum ad pias aures Serenifs. & Clementifs. Ducis Antonii Farnesii pervenctum fuerit, vetustissimam hanc Theologorum Universitatem a felicis memoriæ Innocentio IV. Pontif. Max., Lugduni sedente, octavo Idus Februarii anni 1242. Episcopo, Clero, cunctisque Placentiæ Proceribus submisse flagitantibus, per Bullam, quæ incipit: *Quia profectum Terræ vestræ in visceribus amplectimur charitatis &c.* erectam, ac eisdem Privilegiis, indulgentiis, libertatibus & immunitatibus, quibus Parisiensis, aliæque Studiorum generalium Universitates fruuntur, decoratam, ex

San-

„ Sanctorum Patrum Catalogo ab exordio suę institutionis S. Hieronymū pro peculiari Protectore selegisse, & die vigesima Aprilis anni 1718. D. Thomam Aquinatem Comprotectorem adjunxisse; idem Serenissimus ac religiosissimus Dux & beneficentissimus Patronus suę maxime devotionis spiritu ductus in Sacrum Prædicatorum Ordinem, præcipueque venerationis in mirabilem S. Thomæ Doctrinam, post accuratam ponderationem ut de præfata Doctrina sequenda & amplianda Decretum efformaretur, & in Actis Collegii describeretur, ab omnibus tam laureatis & aggregatis, quam laureandis & aggregandis in posterum inviolabiliter observandum approbavit. Siquidem tantum Ecclesiæ Doctorem, tanquam Sanctum Advocatum magno cum apparatu & cultu, annuo recurrente festo, in Altaribus collegialiter adorare, simulque tanquam Sapientissimum Magistrum in Cathedris prosequi solet hæc Placentina Universitas, quemadmodum declarant duo nova Collegii Sigilla, novaque deaurata Clava, impressam utriusque doctoris imaginem exhibentia, expensis Comitis Theologi Costę affabre elaborata, una cum gloriosa Inscriptione aureis caracteribus in marmorea Tabula sculpta supra fores Dominicani Capituli, in quo Collegiati Doctores vigore licentiæ ab admodum RR. Patribus Prædicatoribus S. Joannis in Canalibus concessæ, & ab eorumdem Patre Reverendissimo Magistro Generali Augustino Pipia, nunc Eminentissimo S. R. Ecclesiæ Cardinali, in perpetuum firmatæ, congregari solent.

„ Quapropter, omnibus & singulis Theologis Collegiatis, Placentiæ commorantibus, per Dominum Decanum Laurentium Bazani, Ecclesiæ Parochialis S. Martini Rectorem, die sexta Novembris anni 1727. in eodem loco convocatis, & audito ore tenus Serenissimæ Celsitudinis prælaudato sensu, a Decano expresso & confirmato per Epistolam, quam de Serenissimi Ducis ordine Comes & Eques Vincentius Piazza, præclarus Ducalis Aulæ Magister, Patri Magistro Fr. Decio Bonaventuræ Grifino, Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium, scripserat, alta & intelligibili voce lectam a Carolo Patritio Suscano, Notario Collegii publici, & Cancellario hujus Collegii prædicti; Patres Theologi, unanimes, intenta cordis hilaritate, externoque plausu annuerunt. Decanus igitur, aliique Theologi, adhærentes plurium celeberrimarum Religionum & Academiarum vestigiis, quæ Angelici Doctoris veridicam & Catholicam Doctrinam profiteri, docere, & toto virium conatu custodire non desinunt; Appostolicis Ecclesiæ Traditionibus; cęlestibus Orthodoxorum Patrum Hieronymi, Augustini, Ambrosii, & Gregorii documentis; & Canonicis Scripturis, quibus omnino consonat; Oecumenicorū Conciliorum Florentini, & Tridentini pręsertim definitionibus, quæ ad extirpandas Hæreses, & nostræ Fidei Dogmata firmius corroboranda, Angelicas veritates adhibuerunt: Et ulterius perpendentes iidem Theologi egregias laudes excelsaque encomia, quibus extollitur & celebratur Angelicæ Doctrinæ securitas a Summis Pontificibus Innocentio VI. Urbano V. Alexandro VII. Clemente VIII. Paulo V. Sixto V. & nuper Benedicto XIII. in Litteris in forma Brevis incipientibus: *Demissas preces*, emanatis quoque die sexta Novembris anni 1724. & in Constitutione, in lucem edita hoc ipso anno VII. Kalendas Junii, incipiente: *Pretiosus in conspectu Domini*, paragrapho 41. &, quod mirabilius est, ab ineffabili incarnati Verbi Oraculo illis verbis prolatis: Bene scripsisti de me Thoma; libenter decreverunt & decernunt, omnes & singulos laureatos & aggregatos, præsentes & absentes, laureandos & simul aggregandos, vel duntaxat aggregandos, teneri & auctorari ad profitendam, tuendam, & promovendam inconcussam D. Thomæ Doctrinam pro omnibus futuris temporibus; utque hoc Decretum in viridi observantia adeo necessaria ad Angelicæ Doctrinæ & Catholicæ Religionis incrementum semper vigeat & conservetur, pariter in Actis & Statutis Collegii exarari debere sanxerunt. Inte-

„ rim, peractis Omnipotenti Deo gratiis „ de accepto beneficio, hos duos ita acclamatos sapientia & pietate Sanctę Eccl. „ Doctores, Hieronymum, & Thomam „ Aquinatem, coætaneum Parisiis & „ alibi familiarissimum Seraphici Doctoris Bonaventuræ Collegam, non solum „ particulares Advocatos, sed etiam Magistros nostros electos, venerabimur, „ Divinam clementiam exorantes, ut, „ eorum intercedentibus meritis, quæ in „ veri sensus Sacrarum Scripturarum glossa & expositione, necnon in perspicua „ cujuslibet Theologiæ dilucidatione & „ methodo, Divino Spiritu afflati respective docuerunt, intellectu conspicere, „ & quæ ambo in via Christianæ perfectionis egerunt, imitatione complere „ valeamus.

Epistola Domini *Bartholomæi Saffarini*, Universitatis Mutinensis Rectoris amplissimi, ad Sanctissimum BENEDICTUM XIII. Pontificem Maximum.

BEATISSIME PATER.

CUm Pater Magister F. Joannes Dominicus Agnani ex insigni Ordine Prædicatorum probare vellet egregio beneficio amorem, quo prosequitur hanc Mutinensem Universitatem, in qua ille pridem, non sine magna sui laude, publice Scientias edocuit, Sanctitati Vestræ humillimas preces exhibuit, eidem huic Universitati Privilegii, ac facultatis confirmationem, & quatenus opus esset, concessionem impetraturus, donandi laurea Theologali quotquot in hac Scientia satis excelluisse probasset: Annuit votis clementissima Vestra Beatitudo, atque ille ad me ejusdem Universitatis, & S. Caroli Congregationis Rectorem supplices libellos gratioso rescripto signatos transmisit, quos quanto exceperim gaudio, difficile dictu est. Intelligebam enim quanta fieret huic Universitati decoris accessio, quantum exinde Scientiis ipsis accederet Dignitatis, & ornamenti, unde discentium animi in dies ad hæc studia capessenda incitarentur acrius, atque inflammarentur. Quare, cum tota hæc Congregatio mecum plane videat, Discipulos Divi Thomæ non tantum firmitate, & sublimitate Doctrinæ magno sibi esse ornamento, sed etiam pro viribus augere decorem, atque incrementa promovere, ideo mecum statuit, ut in posterum, quod fieri jamjam cæperat, Doctrina publice tradenda, ab Angelici Doctoris fonte hauriatur, quippe quæ quantum sublimitate eminet, tantum ab omni prorsus erroris suspicione remotissima est, quod eo fidentius asserere possumus, postquam supremo Sanctitatis Vestrę oraculo extra omnem dubitationis aleam positum fuisse libentissime, ac gratulanter accepimus.

Fulgebit ergo nitidius Angelici Doctoris lumen in hac etiam Universitate, postquam invidas nebulas Vestra Beatitudo detersit, atque fugavit. Fulgebit, inquam, & radios ab una saltem ex hisce Cathedris effundet, quæ semper uni, ex insigni Prædicatorum Ordine patebit, ut etiam nunc de facto patet egregio & erudito viro Patri Fratri Jo: Paulo Ricci publico Professori. At si tanto grati animi sensu afficior erga rivulum per quem ad me beneficia tanta fluxerunt, quis meus erit sensus erga fontem, unde illa eadem profluxerunt? En itaque Solio Sanctitatis Vestræ venerabundus provolvor, & quoniam beneficii amplitudo omnem dicendi copiam excedit, ideo illud unum usurpaverim, quo nihil potest facundius, scilicet gratias, quas possum, humiliter ago, atque hoc ipsum sentiendo copiosius, quam loquendo. Interim vota concipio, ut D. O. M. incolumitati Beatitudinis Vestræ prospiciens, felicitati nostræ consulat, consulat universalis Ecclesiæ utilitati, & Apostolicam Benedictionem demississime exposcens sanctissimis pedibus oscula libo.

SANCTITATIS VESTRÆ

Mutinæ 10. Aprilis 1728.

Humillimus, obedientissimus Servus obsequentissimus
Bartholomæus Saffarini.

Lit-

Litteræ, in forma Brevis, BENEDICTI XIII. ad *Bartholomæum Saſſarinum*, Univerſitatis Mutinenſis Rectorem.

Dilecto filio Bartholomæo Saſſarino, *Rectori Univerſitatis Mutinenſis*.

BENEDICTUS PP. XIII.

Dilecte fili, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

CUm primum oblatas per dilectum filium *Joannem Dominicum Agnanum*, noſtri Ordinis Prædicatorum Profeſſorem, ſupplices pro Univerſitatis iſtius rationibus preces accepimus, libenter communibus votis obſecundantes curavimus, ne quis ſollicitudinis ſcrupulus cuiquam ſupereſſet de facultate Laureæ Theologalis, ſive antea delatæ, ſive in poſterum deferendæ. Nam ejuſdem dilecti filii merita perſpecta nobis admodum & commendata, tum præclara inſignis Collegii Studia in Angelicam Sancti *Thomæ* Doctrinam, non obſcurum propenſæ noſtræ voluntatis argumentum depoſcere videbantur. Nuper vero in tuæ obſervantiæ ſignificationibus, pios, gratoſque Univerſitatis ſenſus paterne complexi, illud ipſum Pontificiæ benevolentiæ teſtimonium novo Apoſtolicę benignitatis monumento conſignandum reputavimus. Itaque per haſce etiam noſtras in forma Brevis Litteras, ratam, firmamque eſſe decernimus, & declaramus Theologalis Laureæ juris emeritis conferendæ, quam antea diximus facultatem. Cum autem ad fovendum, augendumque ſacrarum artium cultum, & diſciplinam intenta eſſe providentiæ veſtræ conſilia ſatis intelligas, enitere, dilecte fili, ut pari contentione virtutis charitati noſtræ, & publicæ expectationi Collegarum opera cumulatiſſimæ reſpondeat; ſanæque Doctrinæ, & Eccleſiaſticis Studiis fructus noſtrę beneficentię conſtet in dies uberior. Ac tibi, dilecte fili, Collegiſque tuis Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die XXIII. Junii MDCCXXVIII.

Carolus Archiep. Emiſſenus.

En, cariſſime Diſcipule, præcipua Documenta, & hiſtorica Monumenta, quibus certiſſime conſtat, doctrinam S. *Thomæ* de Gratia *prædeterminatrice & per ſe efficaci*, ad omnes & ſingulos pietatis actus præſertim neceſſaria, noſtra etiam ætate, poſt damnatos errores *Janſenii*, & *Queſnelli*, fuiſſe a Summis Pontificibus, potiſſimum a *Benedicto* XIII. in maximo pretio habitam, illiuſque Angelici Doctoris Scholam, quæ, eidem doctrinæ firmiter adhærens, ſemper de Eccleſia bene merita eſt, impenſe eſſe laudatam ac commendatam. Quod ſane, ut obiter dicam, non ſine ſpeciali providentia Dei factum eſſe exiſtimo. Voluit quippe Deus In hiſce turbulentis & periculoſis temporibus dare Eccleſiæ ſuæ, tot tempeſtatibus agitatæ, Sanctiſſimum Pontificem *Benedictum XIII*. Ordinis Prædicatorum, qui Doctrinam S. *Thomæ*, ejuſque celeberrimæ Scholæ, qua a teneris annis ipſe imbutus eſt, vindlcaret a calumniis obtrectatorum. Æquiſſimum enim erat, ut quem univerſa Eccleſia Doctorem Angelicum jam venerabatur; quem Sacroſancta Synodus Tridentina, Spiritus Sancti lumine pleniſſime affuſa, in dirimendis Fidei Controverſiis (ut refert Sacer ejus Orator) Lydium lapidem probaverat; cujus Doctrinam *a Deo infuſam & miraculis plenam* dixerat *Joannes* XXII. Quam *ut veridicam & Catholicam, totiſque viribus ampliandam* curaverat *Urbanus V*. Quam velut *certiſſimam Chriſtianæ Doctrinæ regulam, omniumque Hæreſum peremptricem* commendarat S. *Pius V*. Quam ut ſequeretur florentiſſima Societas Jeſu deſiderabat vehementer *Clemens VIII*. ſicut in executionem hujus ſancti deſiderii ſtatutum legimus in Conſtitutionibus ejuſdem Societatis, Decreto quinquageſimo ſexto Congregationis quintæ: Cujus Angelicæ Doctrinæ Auctorem, ſcilicet S. *Thomam*, idem *Clemens VIII*. appellaverat *Divinæ voluntatis Interpretem, ingentemque ab illo librorum numerum in omni fere diſciplinarum genere*, *abſque*

ullo prorsus errore fuisse conscriptum, testatus erat: Quem etiam *Paulus V. splendidissimum Catholicæ veritatis Athletam* proclamaverat: Cujus Dogmata *Alexander VII.* in Brevi Apostolico, ad Doctores Lovanienses misso, *Tutissima & inconcussa* esse declaraverat: Ad cujus denique illibatam Doctrinam in materia de Gratia fideliter sectandam, & strenue propugnandam, eosdem Doctores Lovanienses sollicite adhortatus erat *Innocentius XII.* in suo Rescripto ad Academiam Lovaniensem: Æquissimum (inquam) erat, ut post tot Summos Pontifices, qui tam præclaris encomiis & laudibus Doctrinam S. *Thomæ* extulerant, tandem *Benedictus XIII.* Ordinis Prædicatorum, vestigiis suorum Prædecessorum insistens, novum eidem Doctrinæ S. *Thomæ*, quam apprime callet, splendorem conciliaret, palamque declararet, sententiam Scholæ Thomisticæ de Gratia per se efficaci ac prædeterminatrice, quæ ad germanam mentem Sancti illius Doctoris Angelici exacta est, non modo nihil, ex *Baji*, *Jansenii*, & *Quesnelli* errorum damnatione, detrimenti cepisse; verum etiam multo majorem exinde in Ecclesia Catholica auctoritatem obtinuisse.

O utinam! tot Summorum Pontificum Decretis & Constitutionibus tandem aliquando obtemperarent Scholæ Thomisticæ osores, & desinerent easdem recoquere calumnias, quas Thomistarum Doctrinæ de Gratia per se efficaci & Prædeterminatrice, perperam intentarunt duo nuperrimi, quos hactenus in meis Epistolis confutavi, Societatis Jesu Scriptores, *Gabriel Daniel*, & *Livinus De Meyer*, quorum prior in suis ad nostrum *Natalem Alexandrum* Epistolis asserere audet, Sententiam Scholæ Thomisticæ de Gratia per se efficaci prædeterminatrice esse penitus alienam a mente SS. *Augustini & Thomæ*, per eam Deum fieri auctorem peccati, tolli liberum arbitrium, proscriptos instaurari errores *Jansenii*; alter vero in suis Dissertationibus *De Mente Concilii Tridentini* fidenter pronunciat, *Doctrinam Scholæ Thomisticæ de Gratia per se efficaci esse Hæresiarcharum Lutheri, & Calvini purum putumque commentum, quod in Concilio Tridentino damnatum est*. Certe hujusmodi Scriptores, qui S. *Thomæ*, ipsiusque celeberrimæ Scholæ Doctrinam, a tot Summis Pontificibus approbatam, impetere non desinunt, apposite doctissimus noster *Joannes a S. Thoma* in *Approbatione Doctrinæ S. Thomæ* Disput. 1. Art. 2. sic jure optimo perstringit. *Quid de privatis in Sanctum Virum* (seu Doctorem Angelicum) *laudationibus dicent, qui Ecclesiæ sic approbanti non acquiescunt? Sic laudanti non obsecundant? Ecce tanta laudum cumulatio, qualis pro nullo alio Doctore amplius invenitur, quæ maxime animos omnium adsequendam venerandamque tam admirabilem Doctrinam incitare debuit, in amaritudinem convertitur, & in zelum æmulationis; & nec ipsa tanti viri sanctitas, ac beatitudo, nec Ecclesiæ universalis commendatio, nec tot Pontificum tam gravis & deliberata approbatio & laus, coercere ingenia libera potest, quin se in S. Doctorem, ejusque Scholam minus propensos & gratos ostendant, nec tantam Beati Viri gloriam in ejus commendanda Doctrina se posse ferre palam manifestent*.

Si igitur peregrinis opinionibus & erroribus, qui hac nostra tempestate circumferuntur, aditum præcludere velimus; si jam diu ejectam ac profligatam Ecclesiæ pacem postliminio revocare, & omnes dissensiones, quibus, proh dolor! in materia de Gratia perstrepit universus Orbis, tollere peroptemus; S. *Thomam*, verum S. *Augustini*, Summi Gratiæ Doctoris Discipulum & Interpretem, audiamus; ejus illibatam Doctrinam, quæ, a Summis Pontificibus tot encomiis celebrata, nec deficere unquam, nec periclitari potest, studiose sequamur; ab ea ne latum quidem unguem discedentes, neque ad dexteram, neque ad sinistram declinantes, sed huic sacræ anchoræ jugiter, & indivulse adhærentes. *Felix etenim esset totus qua late patet Orbis* (dicebat olim sæpius Eminentissimus Cardinalis *Hieronymus Casanate*, cujus memoria

in

in Ordine Prædicatorum, sed præsertim in Collegio nostro Casanatensi, semper in benedictione erit) *felix esset totus Orbis* (inquiebat ille Cardinalis omni laude superior) *si una D. Thomæ Doctrina ubique obtineret; si unus in Scholis & Academiis Thomas Doctor audiretur, & consuleretur in dubiis; nullæ essent in Orbe Hæreses, nulla emergeret aut pullularet in Doctrina Morali, quæ conscientias hominum regit, relaxatio, aut corruptela morum; nulla in Mystica Theologia, quæ sanctitati viam sternit, exerratio vel illusio.*

Sed tempus est ut vela contraham, & finem tandem imponam huic argumento, de quo hactenus in meis Epistolis sat superque differui, videlicet de *Præmotione physica*, seu de *Gratia per se efficaci prædeterminatrice*, quam ad omnes omninò actus cum naturales, tùm supernaturales, tam in statu naturæ lapsæ, quam in statu naturæ innocentis, necessariam esse commonstravi: Quam ab objectionibus, seu potius à cavillationibus & calumniis, quibus duo moderni Societatis Jesu Scriptores, Scholæ Thomisticæ adversarii, *Gabriel Daniel*, & *Livinus de Meyer*, eam impetunt, totis ingenii mei viribus vindicare studui: Quam multis locupletissimis Documentis & historicis Monumentis, petitis ex Oecumenico Concilio Tridentino, & ex variis Oraculis, Decretis, & Constitutionibus Summorum Pontificum valavi ac munivi: Quam demùm genuinæ Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ Aquinatis* menti, eorumque doctrinæ inconcussis principiis maximè consentaneam esse pluribus argumentis evici.

Aliud argumentum in his, quas ad te deinceps scripturus sum, Epistolis, tractandum suscipiam, quod sanè summi momenti est, & tua singulari cura, diligentia & attentione dignum. Cum enim sæpè laudatus *Gabriel Daniel* in suis Epistolis ad nostrum *Natalem Alexandrum* doctrinam Scholæ Thomisticæ de *Gratia se ipsa efficaci prædeterminatrice* non tantum vanis paralogismis (quos abunde dilui) impugnare tentaverit, verum etiam eidem doctrinæ, quam ignorare haud poterat fuisse a Summis Pontificibus sæpe approbatam, illiberalem Jansenismi notam affricuerit; existimavi, tam atrocem injuriam surda aure me præterire non debere, sed potius indictam mihi omnino esse vindicandi Scholam Thomisticam necessitatem, quam non liceat eluctari, nisi cum maximi criminis confessione, & infamia.

Memini, me olim legisse in Vitis Eremi Patrum, fuisse unum ex his SS. Cænobitis, qui alterum rogavit, ut in ipsum jaceret omne convitiorum genus, nec ab ullo quamvis aspero abstineret. Hanc conditionem accepit ille, & Sanctissimum hunc Cænobitam ad virtutis exercitationem aggressus, a minoribus conviciis ad majora processit; & exhaustis omnium vitiorum nominibus, tandem illum pleno ore Hæreticum vocavit. Exultabat Vir sanctus ad reliqua convitia, sed ubi hæresis crimen audivit sibi impositum; excanduit, nec potuit se continere, atque animi sui mutationem excusavit his verbis: *Cæterorum peccatorum me reum agnosco, & haberi lætor: At, Hæresis accusari non feram, non patiar, non sinam. Nam licet omnium criminum genere gravarer præsto esset remedium à Fide; sed si semel a Fide deficerem, nulla mihi spes salutis residua esset.*

Hoc ego Sancti illius Cænobitæ exemplum pro viribus imitabor, & æquo, lætoque animo patiar cæteras injurias, quæ meam qualemcumque famam in discrimen adducere possent; ast, publicam Calvinismi, & Jansenismi dicam, quam Scholæ Thomisticæ scribere non verentur duo illi sæpiùs citati recentiores Scriptores nullo pacto feram; sed justam tam gravis accusationis vindicationem a me extorquebit eorum importunitas. Adversus istam Hæreseos accusationem præsentissimum in his (quas deinceps ad te, carissime Discipule, scribam) Epistolis, parabo Antidotum; omnique argumentorum genere demonstrabo, doctrinam *Calvini*, & *Jansenii*, & quantum ad virulenta principia, quibus nititur, & quantum ad consecutiones erroneas & hæreticas quæ ex his effluunt, tantum distare à Do-

Doctrina Scholæ Thomisticæ de *Gratia se ipsa efficaci ac prædeterminatrice*, quantum lux a tenebris, a die nox, & Oriens distat ab Occidente; ex quibus aperte constabit, Jansenistas de Thomistarum contubernio perperam gloriari. Quin etiam evincam, inter omnia, quæ nunc de Divina Gratia in Scholis Catholicis Systemata docentur, nullum esse, quod *Jansenii* doctrinæ, ab Ecclesia profligatæ, infestis principiis, & hæreticis consecutionibus, quæ ex illis principiis deducuntur, magis sit oppositum ac contrarium, quam Systema Thomistarum de *Gratia per se efficaci ac prædeterminatrice*. Quod si invictis, ut spero, argumentis, citra ullam tamen verborum acerbitatem semel demonstravero; profecto in auras fumumque evanescet teterrima illa Calvinismi, & Jansenismi accusatio, quam *Gabriel Daniel*, *Livinus Meyer*, & alii quidam Scriptores, per summam injuriam intentarunt Scholæ nostræ Thomisticæ. Vale, carissime Discipule, & ad purissimum Sanctorum *Augustini* & *Thomæ* Doctrinæ fontem anhela, ibique limpidissimas aquas Divinæ Gratiæ (quam hactenus in meis Epistolis juxta Sanctorum illorum Patrum mentem, exposui) largissime bibe, ut sitim omnem hac spirituali potione depellas. Fuge potissimum Doctrinas his temporibus à Sancta Sede damnatas, quæ, ex lutosis lacunis derivatæ, tanto nocent periculosius quanto alienos mentitæ colores serpunt occultius.

FINIS

Primæ Classis Epistolarum de Præmotione, seu de Gratia per se & ab intrinseco efficaci.

INDEX
MATERIARUM,
Quæ in hac prima Epistolarum Classe continentur.

Numerus paginam indicat.

A

 secu-

B

C

D

P 2 Per-

E

Æqui-

I

M

FINIS.